Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

111

69 bis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

235 C 22
1–2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

RENATI

DES-CARTES,

MEDITATIONES

De Prima

PHILOSOPHIA,

In quibus Dei exiſtentia, & animæ humanæ à corpore diſtinctio, demonſtrantur.

His adjunctæ ſunt variæ objectiones doctorum virorum in iſtas de Deo & anima demonſtrationes;

Cum Reſponſionibus Authoris.

Secunda editio ſeptimis objectionibus antehac non viſis aucta.

Amſtelodami,

Apud Ludovicum Elzevirium. 1642.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Errata Typographica.

pag. 26. *l.* 20. *viſu. p.* 50. *l.* 17. *exiſtam. p.* 52 *l.* 19 *attendenti. p.* 71 *l.* 3 *fallar. p.* 74 *l.* 23 *ill*ı *p.* 81 *l.* 23 *cui. p.* 114 *l.* 9 *tum. p.* 116 *l.* 16 *quandiu. p.* 117. *l.* 18 *influxum. p.* 124 *l.* 10 *eſſe in intellectu. p.* 131 *l.* 5 *quæ.* 144 *l.* 5. *intelligendas p.* 151 *l.* 12. *præterea. p.* 168 *l.* 29 *impoßibilitas p.* 175 *l.* 9 *cognoſcatur. p.* 201 *l.* 20 *colligimus p* 202. *l.* 12 dele *â. p.* 234 *l.* 20 *cogitanti p.* 256 *l.* 20 *poßimus. p.* 261 *l.* 12 *prima. p.* 279 *l.* 2 *eo. p.* 293. *l* 11. *ipſam. p.* 297 *l.* 17 *viſum p.* 31 *l.* 28 *utcunque. p.* 313 *l.* 7 *ſeu. p.* 315 *l.* 25. *putas p.* 317. *l.* 24 *diſtincta.* ibid. *lin.* 30. *eædem p.* 32ı *l.* 6 *accedentes. p.* 330 *l.* 24. *finitæ ſubſtantiæ. p.* 334 *l.* 4. dele *in. p.* 335. *l.* 2 *objectivæ. p.* 342. *l.* ı *extat.* ibidem *l.* 10 *intendis. p.* 349. *l.* 5. *perfectioni.* ibidem. *l.* 30 *creari. p.* 358 *l.* 2 *dependentem pag.* 359. *l.* 22 *pronuntiaret. p.* 364 *l.* 28. *perfectiones. p.* 376. *l.* 27 *habes. p.* 377 *l.* 1 *quæ. p.* 405. *l.* 2 *quod. p.* 420 *l.* 30. *accedente. p.* 432. *l* 23 *eundem p* 438. *l.* 20. *me. p.* 439 *l.* 13 *vellet. p.* 449 *l.* 24. *nunquamque. p.* 451. *l.* 18. *ad quam mens ſe. p.* 455 *l.* 9 *debes.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

SAPIENTISSIMIS

Clariſſimiſque viris

SACRÆ FACULTATIS
Theologiæ Pariſienſis Decano & Doctoribus.

RENATUS DES CARTES, S.D.

TAm juſta cauſa me impellit ad hoc ſcriptum vobis offerendum, & tam juſtam etiam vos habituros eſſe confido ad ejus deffenſionem ſuſcipiendam, poſtquam inſtituti mei rationem intelligetis, ut nulla re melius illud hic poſſim commendare, quam ſi quid in eo ſequutus ſim paucis dicam. Semper exiſtimavi duas quæſtiones, de Deo & de Anima, præcipuas eſſe ex iis quæ Philoſophiæ potius, quam Theologiæ ope ſunt demonſtran-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſtrandæ: Nam quamvis nobis fidelibus animam humanam cum corpore non interire, Deumque exiſtere, fide credere ſufficiat; certe infidelibus nulla religio, nec fere etjam ulla moralis virtus, videtur poſſe perſuaderi, niſi prius illis iſta duo ratione naturali probentur: Cumque ſæpe in hac vita majora vitiis, quam virtutibus præmia proponantur, pauci rectum utili præferrent, ſi nec Deum timerent, nec aliam vitam expectarent: Et quamvis omnino verum ſit, Dei exiſtentiam credendam eſſe, quoniam in ſacris ſcripturis docetur, & vice verſa credendas ſacras ſcripturas, quoniam habentur à Deo: quia nempe cum fides ſit donum Dei, ille idem qui dat gratiam ad reliqua credenda, poteſt etiam dare, ut ipſum exiſtere credamus: Non tamen hoc infidelibus proponi poteſt, quia circulum eſſe judicarent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

dicarent. Et quidem animadverti non modo vos omnes, alioſque Theologos affirmare Dei exiſtentiam naturali ratione poſſe probari; ſed & ex ſacra Scriptura inferri, ejus cognitionem multis, quæ de rebus creatis habentur eſſe faciliorem, atque omnino eſſe tam facilem, ut qui illam non habent ſint culpandi: Patet enim Sap. 13. ex his verbis, *Nec his debet ignoſci, ſi enim tantum potuerunt ſcire, ut poſſent æſtimare ſæculum, quomodo hujus dominum non facilius invenerunt.* Et ad Rom. cap. 1. dicitur illos eſſe *inexcuſabiles*. Atque ibidem etiam per hæc verba, *Quod notum eſt Dei manifeſtum eſt in illis*, videmur admoneri ea omnia quæ de Deo ſciri poſſunt, rationibus non aliunde petitis quam ab ipſamet noſtra mente poſſe oſtendi. Quod idcirco quomodo fiat, & qua via Deus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

facilius & certius, quam res ſeculi cognoſcatur, non putavi à me eſſe alienum inquirere. Atque quantum ad animam, etſi multi ejus naturam non facile inveſtigari poſſe judicarint, & nonnulli etiam dicere auſi ſint rationes humanas perſuadere illam ſimul cum corpore interire, ſolaque fide contrarium teneri, Quia tamen hos condemnat Concilium Lateranenſe ſub Leone 10. habitum ſeſſione 8. & expreſſe mandat Chriſtianis Philoſophis ut eorum argumenta diſſolvant, & veritatem pro viribus probent, hoc etiam aggredi non dubitavi. Præterea quoniam ſcio plæroſque impios non aliam ob cauſam nolle credere Deum eſſe, mentemque humanam à corpore diſtingui, quam quia dicunt hæc duo à nemine hactenus potuiſſe demonſtrari: Etſi nullo modo iis aſſentiar, ſed contra rationes fere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

omnes, quæ pro his quæſtionibus à magnis viris allatæ ſunt, cum ſatis intelliguntur, vim demonſtrationis habere putem, vixque ullas dari poſſe mihi perſuadeam, quæ non prius ab aliquibus aliis fuerint inventæ: Nihil tamen utilius in Philoſophia præſtare poſſe exiſtimo, quam ſi ſemel omnium optimæ ſtudioſe quærantur, tamque accurate, & perſpicue exponantur, ut apud omnes conſtet in poſterum eas eſſe demonſtrationes. Ac denique quoniam nonnulli quibus notum eſt me quandam excoluiſſe Methodum ad quaſlibet difficultates in ſcientiis reſolvendas, non quidem novam, quia nihil eſt veritate antiquius, ſed qua me ſæpe in aliis non infœliciter uti viderunt, hoc à me ſummopere flagitarunt: Ideoque officii mei eſſe putavi nonnihil hac in re conari. Quicquid autem præſtare potui, totum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

in hoc Tractatu continetur. Non quod in eo diverſas omnes rationes, quæ ad eadem probanda afferri poſſent , colligere conatus ſim , Neque enim hoc videtur operæpretium eſſe , niſi ubi nulla habetur ſatis certa; ſed primas tantum , & præcipuas ita proſecutus ſum , ut jam pro certiſſimis , & evidentiſſimis demonſtrationibus illas auſim proponere : Addamque etiam tales eſſe , ut non putem ullam viam humano ingenio patere , per quam meliores inveniri unquam poſſint : cogit enim me cauſæ neceſſitas, & gloria Dei, ad quam totum hoc refertur , ut hic aliquanto liberius de meis loquar quàm mea fert conſuetudo. Atqui quantumvis certas, & evidentes illas putem, non tamen ideo mihi perſuadeo ad omnium captum eſſe accommodatas : Sed quemadmodum in Geometria multæ ſunt ab Archimede,

Apollonio, Pappo, aliiſve ſcriptæ, quæ etſi pro evidentibus etiam, ac certis ab omnibus habeantur, quia nempe nihil plane continent quod ſeorſim ſpectatum non ſit cognitu facillimum, nihilque in quo ſequentia cum antecedentibus non accurate cohæreant, quia tamen longiuſculę ſunt, & valde attentum lectorem deſiderant, non niſi ab admodum paucis intelliguntur: Ita quamvis eas quibus hic utor certitudine, & evidentia Geometricas æquare, vel etiam ſuperare exiſtimem, vereor tamen ne à multis ſatis percipi non poſſint, tum quia etiam longiuſculæ ſunt, & aliæ ab aliis pendent: tum præcipue quia requirunt mentem à præjudiciis plane liberam: & quæ ſe ipſam à ſenſuum conſortio facile ſubducat. Nec certe plures in mundo Metaphyſicis ſtudiis, quam Geometricis apti re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

periuntur. Ac præterea in eo differentia eſt, quod in Geometria cum omnibus ſit perſuaſum nihil ſcribi ſolere, de quo certa demonſtratio non habeatur, ſæpius in eo peccant imperiti, quod falſa approbent, dum ea videri volunt intelligere, quàm quod vera refutent: Contra verò in Philoſophia cum credatur nihil eſſe de quo non poſſit in utramque partem diſputari, pauci veritatem inveſtigant, & multo plures ex eo quod auſint optima quæque impugnare famam ingenii aucupantur. Atque ideo qualeſcunque meæ rationes eſſe poſſint, quia tamen ad Philoſophiam ſpectant, non ſpero me illarum ope magnum operæpretium eſſe facturum, niſi me patrocinio veſtro adjuvetis. Sed cum tanta inhæreat omnium mentibus de veſtra Facultate opinio, tantæque ſit authoritatis SORBONÆ nomen, ut non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

modo in rebus fidei nulli unquam Societati poſt ſacra Concilia tantum creditum ſit, quàm veſtræ, ſed etiam in humana Philoſophia nullibi major perſpicacia & ſoliditas, nec ad ferenda judicia major integritas & ſapientia eſſe exiſtimetur: Non dubito quin ſi tantam hujus ſcripti curam ſuſcipere dignemini, Primo quidem ut à vobis corrigatur, memor enim, non modo humanitatis, ſed maxime etiam inſcitiæ meæ, non affirmo nullos in eo eſſe errores: Deinde ut quæ vel deſunt, vel non ſatis abſoluta ſunt, vel majorem explicationem deſiderant, addantur, perficiantur, illuſtrentur, aut à vobisipſis, aut ſaltem à me, poſt quam à vobis ero admonitus: Ac deniq; ut poſtquam rationes in eo contentæ, quibus Deum eſſe, mentemq; à corpore aliam eſſe probatur, ad eam perſpicuitatem erunt perductæ, ad quam ipſas per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

duci poſſe confido, ita nempe ut pro accuratiſſimis Demonſtrationibus habendæ ſint, hoc ipſum declarare & publice teſtari velitis: Non dubito, inquam, quin, ſi hoc fiat, omnes errores, qui de his quæſtionibus unquam fuerunt, brevi ex hominum mentibus deleantur: Veritas enim ipſa facile efficiet ut reliqui ingenioſi, & docti veſtro judicio ſubſcribant: Et authoritas, ut Athei, qui ſcioli magis quàm ingenioſi, aut docti eſſe ſolent, contradicendi animum deponant; atque etiam ut forte rationes, quas ab omnibus ingenio præditis pro demonſtrationibus haberi ſcient, ipſi propugnent, ne non intelligere videantur: Ac denique cæteri omnes tot teſtimoniis facile credent, nemoque amplius erit in mundo, qui vel Dei exiſtentiam, vel realem humanæ animæ à corpore diſtinctionem auſit in dubium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

revocare. Cujus rei quanta eſſet utilitas, vos ipſi pro veſtra ſingulari ſapientia omnium optime æſtimare poteſtis: Nec deceret me vobis, qui maximum Eccleſiæ Catholicæ columen ſemper fuiſtis, Dei & Religionis cauſam pluribus hic commendare.

PRÆFATIO
ad
Lectorem.

QUÆSTIONES *de Deo & mente humana jam ante paucis attigi in Diſſertatione de Methodo recte regendæ rationis & veritatis in ſcientiis inveſtigandæ gallice edita anno 1637. Non quidem ut ipſas ibi accurate tractarem, ſed tantùm ut delibarem, & ex lectorum judiciis addiſcerem qua ratione poſtea eſſent tractandæ. Tanti enim momenti mihi viſæ ſunt, ut plus una vice de ipſis agendum eſſe judicarem; viamque ſequor ad eas explicandas tam parum tritam, atque ab uſu communi tam remotam, ut non utile putarim ipſam in gallico,*

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

& paſſim ab omnibus legendo ſcripto fuſiùs docere, ne debiliora etiam ingenia credere poſſent eam ſibi eſſe ingrediendam. Cum autem ibi rogaſſem omnes quibus aliquid in meis ſcriptis reprehenſione dignum occurreret, ut ejus me monere dignarentur, nulla in ea quæ de his quæſtionibus attigeram notatu digna objecta ſunt, præter duo, ad quæ hic paucîs, priuſquam earumdem accuratiorem explicationem aggrediar, reſpondebo. Primum eſt, ex eo quod mens humana in ſe converſa non percipiat aliud ſe eſſe quàm rem cogitantem, non ſequi ejus naturam ſive eſſentiam *in eo tantùm conſiſtere quod ſit res cogitans, ita ut vox* tantùm *cætera omnia excludat quæ forte etiam dici poßent ad animæ naturam pertinere. Cui objectioni reſpondeo me etiam ibi noluiſſe illa excludere in ordine ad ipſam rei veritatem (de qua ſcilicet tunc non agebam) ſed dumtaxat in*

ordine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ordine ad meam perceptionem, adeo ut ſenſus eſſet me nihil plane cognoſcere quod ad eſſentiam meam ſcirem pertinere, præterquam quod eſſem res cogitans, ſive res habens in ſe facultatem cogitandi: In ſequentibus autem oſtendam quo pacto ex eo quod nihil aliud ad eſſentiam meam pertinere cognoſcam, ſequatur nihil etiam aliud revera ad illam pertinere. Alterum eſt, ex eo quod ideam rei me perfectioris in me habeam non ſequi ipſam ideam eſſe me perfectiorem, & multo minus illud quod per iſtam ideam repræſentatur exiſtere. Sed reſpondeo hic ſubeſſe æquivocationem in voce ideæ, ſumi enim poteſt vel materialiter pro operatione intellectus, quo ſenſu me perfectior dici nequit, vel objective pro re per iſtam operationem repræſentata, quæ res etſi non ſupponatur extra intellectum exiſtere, poteſt tamen me eſſe perfectior ratione ſuæ eſſentiæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Quomodo vero ex hoc ſolo quod rei me perfectioris idea in me ſit ſequatur illam rem revera exiſtere, fuſe in ſequentibus exponetur. Vidi quidem præterea duo quædam ſcripta ſatis longa, ſed quibus non tam meæ his de rebus rationes quam concluſiones argumentis ex Atheorum locis communibus mutuatis impugnabantur: Et quoniam iſtiuſmodi argumenta nullam vim habere poſſunt apud eos, qui rationes meas intelligent, adeoque præpoſtera, & imbecillia ſunt multorum judicia, ut magis à primum acceptis opinionibus quantumvis falſis, & à ratione alienis, perſuadeantur, quàm à vera, & firma, ſed poſterius audita ipſarum refutatione, nolo hic ad illa reſpondere, ne mihi ſint prius referenda. Tantumque generaliter dicam ea omnia, quæ vulgo jactantur ab Atheis ad exiſtentiā Dei impugnandā, ſemper ex eo pendere quod vel humani affectus Deo affingantur, vel menti-

mentibus noſtris tanta vis & ſapientia arrogetur, ut quidnam Deus facere poſſit, ac debeat determinare, & comprehendere conemur; adeo ut, modò tantum memores ſimus mentes noſtras conſiderandas eſſe ut finitas, Deum autem ut incomprehenſibilem & infinitum, nullam iſta difficultatem ſint nobis paritura. Iam vero poſtquam hominum judicia ſemel utcunque ſum expertus, iterum hic aggredior eaſdem de Deo, & mente humana quæſtiones, ſimulque totius primæ Philoſophiæ initia tractare; ſed ita ut nullum vulgi plauſum, nullamque Lectorum frequentiam expectem: quin etiam nullis author ſum ut hæc legant, niſi tantùm iis qui ſeriò mecum meditari, mentemque à ſenſibus, ſimulque ab omnibus præjudiciis abducere poterunt, ac volent, quales non niſi admodum paucos reperiri ſatis ſcio. Quantum autem ad illos, qui rationum mearum ſeriem,

&

& nexum comprehendere non curantes, in ſingulas tantum clauſulas, ut multis in more eſt, argutari ſtudebunt, non magnum ex hujus ſcripti lectione fructum ſunt percepturi: & quamvis forte in multis cavillandi occaſionem inveniant, non facile tamen aliquid quod urgeat aut reſponſione dignum ſit objicient. Quia verò nequidem etiam aliis ſpondeo me in omnibus prima frontè ſatisfacturum, nec tantum mihi arrogo ut confidam me omnia poſſe prævidere quæ alicui difficilia videbuntur, primò quidem in Meditationibus illas ipſas cogitationes exponam, quarum ope ad certam, & evidentem cognitionem veritatis mihi videor perveniſſe, ut experiar an fortè iiſdem rationibus, quibus ego perſuaſus ſum, alios etiam poſſim perſuadere. Poſtea vero reſpondebo ad objectiones virorum aliquot ingenio, & doctrina excellentium, ad quos hæ Meditationes, antequam

typis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

typis mandarentur, examinandæ miſſæ ſunt. Satis enim multa & varia ab illis fuerunt objecta, ut auſim ſperare non facile quicquam aliis, ſaltem alicujus momenti, venturum in mentem, quod ii nondum attigerint; Ideoque rogo etiam, atque etiam lectores, ut non prius de Meditationibus judicium ferant, quàm objectiones iſtas, earumque ſolutiones omnes perlegere dignati ſint.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

SYNOPSIS SEX SEQUENTIUM MEDITATIONUM.

IN *primâ cauſæ exponuntur propter quas de rebus omnibus, præſertim materialibus, poſſumus dubitare; quandiu ſcilicet non habemus alia ſcientiarum fundamenta, quàm ea quæ antehac habuimus. Etſi autem iſtius tantæ dubitationis utilitas primâ fronte non appareat, eſt tamen in eo maxima quòd ab omnibus præjudiciis nos liberet, viamque facillimam ſternat ad mentem à ſenſibus abducendam: ac denique efficiat, ut de iis, quæ poſteà vera eſſe comperiemus, non amplius dubitare poſſimus.*

In ſecunda, mens quæ propriâ libertate utens ſupponit ea omnia non exiſtere de quorum exiſtentiâ vel minimum poteſt dubitare, animadvertit fieri non poſſe quin ipſa interim exiſtat. Quod etiam ſummæ eſt utilitatis, quoniam hoc pacto facilè diſtinguit quænam ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſe, hoc eſt, ad naturam intellectualem, & quænam ad corpus pertineant. Sed quia fortè nonnulli rationes de animæ immortalitate illo in loco expectabunt, eos hîc monendos puto me conatum eſſe nihil ſcribere quod non accuratè demonſtrarem; ideóque non alium ordinem ſequi potuiſſe quàm illum qui eſt apud Geometras uſitatus, ut nempe omnia præmitterem ex quibus quæſita propoſitio dependet, antequam de ipſâ quidquam concluderem. Primum autem & præcipuum quod prærequiritur ad cognoſcendam animæ immortalitatem eſſe ut quam maximè perſpicuum de eâ conceptum, & ab omni conceptu corporis planè diſtinctum formemus; quod ibi factum eſt: Præterea verò requiri etiam ut ſciamus ea omnia, quæ clarè & diſtinctè intelligimus, eo ipſo modo quo illa intelligimus, eſſe vera: quod ante quartam meditationem probari non potuit; & habendum eſſe diſtinctum naturæ corporeæ conceptum, qui partim in ipſa ſecunda, partim etiam in quintâ & ſextâ formatur; atque ex his debere concludi ea omnia, quæ clarè & diſtinctè concipiuntur ut ſubſtantiæ diuerſæ, ſicuti concipiuntur mens & corpus, eſſe reuera ſubſtantias realiter à ſe mutuò diſtinctas; hócque in ſextâ concludi: idèmque etiam in ipsâ confirmari ex eo quòd nullum corpus niſi diuiſibile intelligamus: contrà autem nullam mentem niſi indiviſibilem: neque enim

poſſumus

poſſumus ullius mentis mediam partem concipere, ut poſſumus cujuſlibet quantamvis exigui corporis; adeo ut eorum naturæ non modò diverſæ, ſed etiam quodammodo contrariæ agnoſcantur. Non autem ulteriùs eâ de re in hoc ſcripto me egiſſe; tum quia hæc ſufficiunt ad oſtendendum ex corporis corruptione mentis interitum non ſequi, atque ſic ad alterius vitæ ſpem mortalibus faciendam; tum etiam quia præmiſſæ, ex quibus ipſa mentis immortalitas concludi poteſt, ex totius Phyſicæ explicatione dependent: primò ut ſciatur omnes omninò ſubſtantias, ſive res, quæ à Deo creari debent ut exiſtant, ex naturâ ſuâ eſſe incorruptibiles, nec poſſe unquam deſinere eſſe, niſi ab eódem Deo concurſum ſuum iis denegante ad nihilum reducantur, ac deinde ut aduertatur corpus quidem in genere ſumptum eſſe ſubſtantiam, ideóque nunquam etiam perire; ſed corpus humanum, quatenus à reliquis differt corporibus, non niſi ex certâ membrorum configuratione, aliiſque ejuſmodi accidentibus eſſe conflatum; mentem verò humanam non ita ex ullis accidentibus conſtare, ſed puram eſſe ſubſtantiam: etſi enim omnia ejus accidentia mutentur, ut quòd alias res intelligat, alias velit, alias ſentiat, &c. non idcirco ipſa mens alia evadit: humanum autem corpus aliud fit ex hoc ſolo quòd figura quarumdam ejus partium mutetur: ex quibus ſequitur corpus quidem perfacilè interire,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

terire, mentem autem ex natura ſuâ eſſe immortalem.

In tertia meditatione meum præcipuum argumentum ad probandum Dei exiſtentiam ſatis fuſè, ut mihi videtur, explicui. Verumtamen, quia, ut Lectorum animos quam maximè à ſenſibus abducerem, nullis ibi comparationibus à rebus corporeis petitis volui uti, multæ fortaſſe obſcuritates remanſerunt, ſed quæ, ut ſpero, poſtea in reſponſionibus ad objectiones planè tollentur; ut inter cæteras quomodo idea entis ſummè perfecti, quæ in nobis eſt, tantum habeat realitatis objectivæ, ut non poßit non eſſe à cauſâ ſummè perfectâ, quod ibi illuſtratur comparatione machinæ valdè perfectæ, cujus idea eſt in mente alicujus artificis; ut enim artificium objectivum hujus ideæ debet habere aliquam cauſam, nempe ſcientiam hujus artificis, vel alicujus alterius à quo illam accepit, ita idea Dei, quæ in nobis eſt, non poteſt non habere Deum ipſum pro cauſâ.

In quartâ probatur ea omnia quæ clarè & diſtinctè percipimus, eſſe vera: ſimúlque in quo ratio falſitatis conſiſtat explicatur: quæ neceſſariò ſciri debent tam ad præcedentia firmanda, quàm ad reliqua intelligenda. Sed ibi interim eſt advertendum nullo modo agi de peccato, vel errore qui committitur in perſecutione boni & mali, ſed de eo tantùm qui contingit in dijudicatione veri & falſi. Nec ea ſpectari quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ad fidem pertinent, vel ad vitam agendam, ſed tàntùm ſpeculativas, & ſolius luminis naturalis ope cognitas veritates.)

In quintâ, præterquàm quòd natura corporea in genere ſumpta explicatur, novâ etiam ratione Dei exiſtentia demonſtratur: ſed in quâ rurſus nonnullæ fortè occurrent difficultates, quæ poſteà in reſponſione ad objectiones reſolventur: ac denique oſtenditur quo pacto verum ſit ipſarum Geometricarum demonſtrationum certitudinem à cognitione Dei pendere.

In ſextâ denique intellectio ab imaginatione ſecernitur; diſtinctionum ſigna deſcribuntur: mentem realiter à corpore diſtingui, probatur: eandem nihilominus tam arctè illi eſſe conjunctam, ut unum quid cum ipſâ componat, oſtenditur; omnes errores qui à ſenſibus oriri ſolent recenſentur, modi quibus vitari poſſint exponuntur; & denique rationes omnes ex quibus rerum materialium exiſtentia poſſit concludi, afferuntur: non quòd eas valde utiles eſſe putàrim ad probandum id ipſum quod probant, nempe revera eſſe aliquem mundum, & homines habere corpora, & ſimilia, de quibus nemo unquam ſanæ mentis ſeriò dubitavit; ſed quia illas conſiderando agnoſcitur non eſſe tam firmas, nec tam perſpicuas quâm ſunt eæ, per quas in mentis noſtræ & Dei cognitionem devenimus; adeò ut hæ ſint omnium cer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

tiſſimæ, & evidentiſſimæ quæ ab humano ingenio ſciri poſſint. Cujus unius rei probationem in his meditationibus mihi pro ſcopo propoſui. Nec idcirco hîc recenſeo varias alias quæſtiones de quibus etiam in ipſis ex occaſione tractatur.

MEDI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

MEDITATIONUM
De primâ
PHILOSOPHIA,
In quibus
Dei exiſtentia & animæ à corpore diſtinctio demonſtrantur,

PRIMA.

De iis quæ in dubium revocari poſſunt.

ANimadverti jam ante aliquot annos quàm multa ineunte ætate falſa pro veris admiſerim, & quàm dubia ſint quæcunque iſtis poſtea ſuperextruxi, ac proinde funditùs omnia ſemel in vita eſſe evertenda, atque à primis fundamentis denuò inchoandum, ſi quid aliquando firmum, & manſurum cupiam in ſcientiis ſtabilire; ſed ingens opus eſſe videbatur, eamque ætatem expectabam, quæ foret tam matura, ut capeſcendis diſciplinis aptior nulla ſequeretur. Quare tamdiu cunctatus ſum ut deinceps eſſem in culpâ, ſi quod temporis ſupereſt ad agendum, deliberando conſumerem. Opportunè igitur hodie mentem curis omnibus exolui, ſecu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

rum mihi otium procuravi, ſolus ſecedo, ſeriò tandem & libere generali huic mearum opinionum everſioni vacabo. Ad hoc autem non erit neceſſe, ut omnes eſſe falſas oſtendam, quod nunquam fortaſſis aſſequi poſſem; ſed quia jam ratio perſuadet non minùs accurate ab iis quæ non plane certa ſunt, atque indubitata, quàm ab aperte falſis aſſenſionem eſſe cohibendam, ſatis erit ad omnes rejiciendas, ſi aliquam rationem dubitandi in unaquaque reperero. Nec ideo etiam ſingulæ erunt percurrendæ, quod operis eſſet infiniti: ſed quia ſuffoſſis fundamentis quidquid iis ſuperædificatum eſt ſponte collabitur, aggrediar ſtatim ipſa principia quibus illud omne quod olim credidi nitebatur. Nempe quidquid hactenus ut maxime verum admiſi, vel à ſenſibus, vel per ſenſus accepi, hos autem interdum fallere deprehendi; ac prudentiæ eſt nunquam illis plane confidere qui nos vel ſemel deceperunt. Sed forte quamvis interdum ſenſus circa minuta quædam & remotiora nos fallant, pleraque tamen alia ſunt de quibus dubitari plane non poteſt, quamvis ab iiſdem hauriantur; ut jam me hîc eſſe, foco aſſidere, hyemali toga eſſe indutum, chartam iſtam manibus contrectare, & ſimilia: manus verò has ipſas, totúmque hoc corpus meum eſſe, qua ratione

poſſet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

poſſet negari? niſi me forte comparem neſcio quibus inſanis, quorum cerebella tam contumax vapor ex atra bile labefactat, ut conſtanter aſſeverent vel ſe eſſe reges, cùm ſunt pauperrimi, vel purpura indutos, cùm ſunt nudi, vel caput habere fictile, vel ſe totos eſſe cucurbitas, vel ex vitro conflatos; ſed amentes ſunt iſti, nec minùs ipſe demens viderer, ſi quod ab iis exemplum ad me transferrem. Præclare ſane, tanquam non ſim homo qui ſoleam noctu dormire, & eadem omnia in ſomnis pati, vel etiam interdum minùs veriſimilia, quàm quæ iſti vigilantes: quàm frequenter verò uſitata iſta, me hîc eſſe, toga veſtiri, foco aſſidere, quies nocturna perſuadet? cùm tamen poſitis veſtibus jaceo inter ſtrata; atqui nunc certe vigilantibus oculis intueor hanc chartam, non ſopitum eſt hoc caput quod commoveo, manum iſtam prudens & ſciens extendo, & ſentio, non tam diſtincta contingerent dormienti: quaſi ſcilicet non recorder à ſimilibus etiam cogitationibus me aliàs in ſomnis fuiſſe deluſum: quæ dum cogito attentiùs, tam plane video nunquam certis indiciis vigiliam à ſomno poſſe diſtingui, ut obſtupeſcam, & fere hic ipſe ſtupor mihi opinionem ſomni confirmet. Age ergo ſomniemus, nec particularia iſta vera ſint, nos oculos aperire, caput movere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

manus extendere, nec forte etiam nos habere tales manus, nec tale totum corpus, tamen profecto fatendum eſt viſa per quietem eſſe veluti quaſdam pictas imagines, quæ non niſi ad ſimilitudinem rerum verarum fingi potuerunt; Ideoque ſaltem generalia hæc, oculos, caput, manus, totumque corpus res quaſdam non imaginarias, ſed veras exiſtere: nam ſane pictores ipſi, ne tum quidem, cùm Sirenas & Satyriſcos maxime inuſitatis formis fingere ſtudent, naturas omni ex parte novas iis poſſunt aſſignare, ſed tantummodo diverſorum animalium membra permiſcent; vel ſi forte aliquid excogitent adeo novum, ut nihil omnino ei ſimile fuerit viſum, atque ita plane fictitium ſit & falſum; certe tamen ad minimum veri colores eſſe debent, ex quibus illud componant: nec diſpari ratione, quamvis etiam generalia hæc, oculi, caput, manus, & ſimilia imaginaria eſſe poſſent, neceſſario tamen ſaltem alia quædam adhuc magis ſimplicia, & univerſalia vera eſſe fatendum eſt, ex quibus tanquam coloribus veris omnes iſtæ ſeu veræ, ſeu falſæ, quæ in cogitatione noſtra ſunt, rerum imagines effinguntur. Cujus generis eſſe videntur natura corporea in communi, ejuſque extenſio; item figura rerum extenſarum; item quantitas, ſive earumdem magnitudo, &

numerus:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

numerus : item locus in quo exiſtant, tempúſque per quod durent, & ſimilia. Quapropter ex his forſan non male concludemus Phyſicam, Aſtronomiam, Medicinam, diſciplináſque alias omnes, quæ à rerum compoſitarum conſideratione dependent, dubias quidem eſſe, atqui Arithmeticam, Geometriam, aliáſque ejuſmodi, quæ nonniſi de ſimpliciſſimis & maxime generalibus rebus tractant, atque utrum eæ ſint in rerum naturâ nec ne, parum curant, aliquid certi atque indubitati continere: nam ſive vigilem, ſive dormiam, duo & tria ſimul juncta ſunt quinque, quadratúmque non plura habet latera quàm quatuor; nec fieri poſſe videtur ut tam perſpicuæ veritates in ſuſpicionem falſitatis incurrant. Verumtamen infixa quædam eſt meæ menti vetus opinio Deum eſſe qui poteſt omnia, & à quo talis, qualis exiſto, ſum creatus: unde autem ſcio illum non feciſſe ut nulla plane ſit terra, nullum cœlum, nulla res extenſa, nulla figura, nulla magnitudo, nullus locus, & tamen hæc omnia non aliter quam nunc mihi videantur exiſtere? imò etiam quemadmodum judico interdum alios errare circa ea quæ ſe perfectiſſime ſcire arbitrantur, ita ego ut fallar quoties duo & tria ſimul addo, vel numero quadrati latera, vel ſi quid aliud facilius fingi poteſt? At forte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

noluit Deus ita me decipi, dicitur enim ſumme bonus; ſed ſi hoc eius bonitati repugnaret talem me creaſſe, ut ſemper fallar, ab eadem etiam videretur eſſe alienum permittere ut interdum fallar; quod ultimum tamen non poteſt dici. Eſſent verò fortaſſe nonnulli qui tam potentem aliquem Deum mallent negare, quàm res alias omnes credere eſſe incertas, ſed iis non repugnemus, totúmque hoc de Deo demus eſſe fictitium; at ſeu fato, ſeu caſu, ſeu continuata rerum ſerie, ſeu quóvis alio modo me ad id quod ſum perveniſſe ſupponant; quoniam falli & errare imperfectio quædam eſſe videtur, quo minùs potentem originis meæ authorem aſſignabunt, eo probabilius erit me tam imperfectum eſſe ut ſemper fallar: quibus ſane argumentis non habeo quod reſpondeam, ſed tandem cogor fateri nihil eſſe ex iis quæ olim vera putabam, de quo non liceat dubitare, ídque non per inconſiderantiam, vel levitatem, ſed propter validas & meditatas rationes, ideóque etiam ab iiſdem, non minùs quàm ab aperte falſis accurate deinceps aſſenſionem eſſe cohibendam, ſi quid certi velim invenire. Sed nondum ſufficit hæc advertiſſe, curandum eſt ut recorder, aſſidue enim recurrunt conſuetæ opiniones, occupántque credulitatem meam tanquam longo uſu & famili-

liari-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

liaritatis iure ſibi devinctam, fere etiam me invito; nec unquam iis aſſentiri, & confidere deſueſcam, quamdiu tales eſſe ſupponam quales ſunt revera, nempe aliquo quidem modo dubias, ut jam jam oſtenſum eſt, ſed nihilominus valde probabiles, & quas multo magis rationi conſentaneum ſit credere quàm negare. Quapropter, ut opinor, non male agam, ſi voluntate plane in contrarium verſa me ipſum fallam, illáſque aliquandiu omnino falſas, imaginariáſque eſſe fingam, donec tandem velut æquatis utrimque prejudiciorum ponderibus nulla amplius prava conſuetudo judicium meum à recta rerum perceptione detorqueat. Etenim ſcio nihil inde periculi, vel erroris interim ſequuturum, & me plus æquo diffidentiæ indulgere non poſſe, quandoquidem nunc non rebus agendis, ſed cognoſcendis tantùm incumbo. Supponam igitur non optimum Deum fontem veritatis, ſed genium aliquem malignum, eundémque ſumme potentem, & callidum omnem ſuam induſtriam in eo poſuiſſe, ut me falleret: putabo cœlum, aërem, terram, colores, figuras, ſonos, cunctáque externa nihil aliud eſſe quàm ludificationes ſomniorum, quibus inſidias credulitati meæ tetendit: conſiderabo meipſum tanquam manus non habentem, non oculos, non carnem, non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſanguinem, non aliquem ſenſum, ſed hæc omnia me habere falsò opinantem: manebo obſtinate in hac meditatione defixus, atque ita ſiquidem non in poteſtate meâ ſit aliquid veri cognoſcere, at certe hoc quod in me eſt ne falſis aſſentiar, nec mihi quidquam iſte deceptor, quantumvis potens, quantumvis callidus poſſit imponere, obfirmatâ mente cavebo. Sed laborioſum eſt hoc inſtitutum, & deſidia quædam ad conſuetudinem vitæ me reducit, nec aliter quàm captivus, qui forte imaginaria libertate fruebatur in ſomnis, quum poſtea ſuſpicari incipit ſe dormire, timet excitari, blandíſque illuſionibus lente connivet: ſic ſponte relabor in veteres opiniones, vereórque expergiſci, ne placidæ quieti laborioſa vigilia ſuccedens non in aliqua luce, ſed inter inextricabiles jam motarum difficultatum tenebras in poſterum ſit degenda.

MEDITATIO II.

De natura mentis humanæ: Quòd ipſa ſit notior quàm corpus.

IN tantas dubitationes heſternâ meditatione conjectus ſum, ut nequeam ampliùs earum oblivisci, nec videam tamen

men qua ratione ſolvendæ ſint, ſed tanquam in profundum gurgitem ex improviſo delapſus ita turbatus ſum, ut nec poſſim in imo pedem figere, nec enatare ad ſummum. Enitar tamen & tentabo rurſus eandem viam quam heri fueram ingreſſus, removendo ſcilicet illud omne quod vel minimum dubitationis admittit, nihilo ſecius quam ſi omnino falſum eſſe comperiſſem, pergamque porro donec aliquid certi, vel ſi nihil aliud, ſaltem hoc ipſum pro certo nihil eſſe certi cognoſcam. Nihil niſi punctum petebat Archimedes, quod eſſet firmum & immobile, ut integram terram loco dimoveret; magna quoque ſperanda ſunt, ſi vel minimum quid invenero quod certum ſit & inconcuſſum. Suppono igitur omnia quæ video falſa eſſe, credo nihil unquam extitiſſe eorum quæ mendax memoria repræſentat, nullos plane habeo ſenſus; corpus, figura, extenſio, motus, locuſque ſunt chimeræ; quid igitur erit verum? fortaſſis hoc unum nihil eſſe certi. Sed unde ſcio nihil eſſe diverſum ab iis omnibus quæ jam jam recenſui, de quo ne minima quidem occaſio ſit dubitandi? Nunquid eſt aliquis Deus, vel quocunque nomine illum vocem, qui mihi has ipſas cogitationes immitit? quare vero hoc putem, cum forſan ipſemet illarum author eſſe poſſim? Nunquid ergo

ſaltem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſaltem ego aliquid ſum? ſed jam negavi me habere ullos ſenſus, & ullum corpus; hæreo tamen, nam quid inde? ſumne ita corpori, ſenſibúſque alligatis, ut ſine illis eſſe non poſſim? ſed mihi perſuaſi, nihil plane eſſe in mundo, nullum cœlum, nullam terram, nullas mentes, nulla corpora, nonne igitur etiam me non eſſe? imo certe ego eram ſi quid mihi perſuaſi: ſed eſt deceptor neſcio quis, ſumme potens, ſumme callidus, qui de induſtria me ſemper fallit; haud dubie igitur ego etiam ſum ſi me fallit, & fallat quantum poteſt, nunquam tamen efficiet, ut nihil ſim quamdiu me aliquid eſſe cogitabo: adeo ut omnibus ſatis ſupérque penſitatis denique ſtatuendum ſit hoc pronuntiatum, Ego ſum, ego exiſto, quoties à me profertur, vel mente concipitur, neceſſario eſſe verum. Nondum vero ſatis intelligo, quiſnam ſim ego ille, qui jam neceſſario ſum, deincépſque cavendum eſt ne forte quid aliud imprudenter aſſumam in locum mei, ſicque aberrem etiam in ea cognitione, quam omnium certiſſimam, evidentiſſimámque eſſe contendo. Quare jam denuo meditabor quidnam me olim eſſe crediderim, priuſquàm in has cogitationes incidiſſem; ex quo deinde ſubducam quidquid allatis rationibus vel minimùm potuit infirmari, ut ita

tan-

tandem præciſe remaneat illud tantùm quod certum eſt & inconcuſſum. Quidnam igitur antehàc me eſſe putavi? hominem ſcilicet; ſed quid eſt homo? dicámne animal rationale? non,quia poſteà quærendum foret quidnam animal ſit, & quid rationale, atque ita ex unâ quæſtione in plures difficilioréſque delaberer; nec jam mihi tantum otii eſt, ut illo velim inter iſtiuſmodi ſubtilitates abuti: ſed hic potius attendam quid ſponte, & natura duce cogitationi meæ ante hac occurrebat quoties quid eſſem conſiderabam: nempe occurrebat primo me habere vultum, manus, brachia, totamque hanc membrorum machinam, qualis etiam in cadavere cernitur, & quam corporis nomine deſignabam; occurrebat præterea me nutriri, incedere, ſentire, & cogitare; quas quidem actiones ad animam referebam; ſed quid eſſet hæc anima vel non advertebam, vel exiguum neſcio quid imaginabar inſtar venti, vel ignis, vel ætheris, quod craſſioribus mei partibus eſſet infuſum: de corpore vero ne dubitabam quidem, ſed diſtincte me noſſe arbitrabar ejus naturam, quam ſi forte, qualem mente concipiebam, deſcribere tentaſſem, ſic explicuiſſem: per corpus intelligo illud omne quod aptum eſt figura aliqua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

quâ terminari, loco circumſcribi, ſpatium ſic replere, ut ex eo aliud omne corpus excludat; tactu, viſu, auditu, guſtu, vel odoratu percipi, necnon moveri pluribus modis, non quidem à ſeipſo, ſed ab alio quopiam à quo tangatur; námque habere vim ſeipſum movendi, item ſentiendi, vel cogitandi nullo pacto ad naturam corporis pertinere judicabam; quinimò mirabar potius tales facultates in quibuſdam corporibus reperiri. Quid autem nunc ubi ſuppono deceptorem aliquem potentiſſimum, &, ſi fas eſt dicere, malignum, datâ operâ in omnibus, quantum potuit, me deluſiſſe, poſſúmne affirmare me habere vel minimum quid ex iis omnibus, quæ jam dixi ad naturam corporis pertinere? attendo, cogito, revolvo, nihil occurrit, fatigor eadem fruſtrà repetere. Quid verò ex iis quæ animæ tribuebam, nutriri, vel incedere? quandoquidem iam corpus non habeo, hæc quoque nihil ſunt niſi figmenta: ſentire? nempe etiam hoc non fit ſine corpore, & permulta ſentire viſus ſum in ſomnis quæ deinde animadverti me non ſenſiſſe: cogitare? hîc inuenio, cogitatio eſt, hæc ſola à me divelli nequit, ego ſum, ego exiſto, certum eſt. Quandiu autem? nempe quandiu cogito; nam forte etiam fieri poſſet ſi ceſſarem ab omni cogitatione
ut

ut illico totus eſſe deſinerem : nihil nunc admitto niſi quod neceſſariò ſit verum : ſum igitur præciſe tantum res cogitans , id eſt, mens , ſive animus, ſive intellectus, ſive ratio , voces mihi priùs ſignificationis ignotæ : ſum autem res vera , & vere exiſtens, ſed qualis res ? dixi , cogitans. Quid præterea ? imaginabor : non ſum compages illa membrorum, quæ corpus humanum appellatur ; non ſum etiam tenuis aliquis aër iſtis membris infuſus, non ventus, non ignis, non vapor , non halitus , non quidquid mihi fingo , ſuppoſui enim iſta nihil eſſe ; manet poſitio , nihilominus tamen ego aliquid ſum. Fortaſſis verò contingit , ut hæc ipſa, quæ ſuppono nihil eſſe, quia mihi ſunt ignota , tamen in rei veritate non differant ab eo me quem novi ? neſcio , de hac re jam non diſputo ; de iis tantùm quæ mihi nota ſunt judicium ferre poſſum : novi me exiſtere , quæro quis ſim ego ille quem novi : certiſſimum eſt hujus ſic præciſe ſumpti notitiam non pendere ab iis quæ exiſtere nondum novi : non igitur ab iis ullis, quæ imaginatione effingo. Atque hoc verbum , *effingo* , admonet me erroris mei : nam fingerem reverà ſi quid me eſſe imaginarer , quia nihil aliud eſt imaginari quàm rei corporeæ figuram , ſeu imaginem contemplari ; jam autem certò ſcio me eſſe, ſimúl-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſimulque fieri poſſe ut omnes iſtæ imagines, & generaliter quæcunque ad corporis naturam referuntur, nihil ſint præter inſomnia; quibus animadverſis, non minus ineptire videor dicendo, imaginabor, ut diſtinctius agnoſcam quiſnam ſim, quàm ſi dicerem, jam quidem ſum experrectus, videoque nonnihil veri, ſed quia nondum video ſatis evidenter, data opera obdormiam ut hoc ipſum mihi ſomnia verius, evidentiuſque repræſentent. Itaque cognoſco nihil eorum quæ poſſum imaginationis ope comprehendere ad hanc quam de me habeo notitiam pertinere, mentemque ab illis diligentiſſime eſſe avocandam, ut ſuam ipſa naturam quam diſtinctiſſime percipiat. Sed quid igitur ſum? res cogitans: quid eſt hoc? nempe dubitans, intelligens, affirmans, negans, volens, nolens, imaginans quoque, & ſentiens. Non pauca ſanè hæc ſunt, ſi cuncta ad me pertineant, ſed quidni pertinerent? nonne ego ipſe ſum qui jam dubito ferè de omnibus, qui nonnihil tamen intelligo, qui hoc unum verum eſſe affirmo, nego cætera, cupio plura noſſe, nolo decipi, multa vel invitus imaginor, multa etiam tanquam à ſenſibus venientia animadverto. Quid eſt horum, quamvis ſemper dormiam, quamvis etiam is qui me creavit quantum in ſe eſt me deludat, quod non

æque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

æque verum ſit ac me eſſe? quid eſt quod à mea cogitatione diſtinguatur? quid eſt quod à me ipſo ſeparatum dici poſſit? Nam quod ego ſim qui dubitem, qui intelligam, qui velim, tam manifeſtum eſt, ut nihil occurrat per quod evidentius explicetur: ſed vero etiam ego idem ſum qui imaginor, nam quamvis fortè, ut ſuppoſui, nulla prorſus res imaginata vera ſit, vis tamen ipſa imaginandi revera exiſtit, & cogitationis meæ partem facit: idem denique ego ſum qui ſentio, ſive qui res corporeas tanquam per ſenſus animadverto: videlicet jam lucem video, ſtrepitum audio, calorem ſentio; falſa hæc ſunt, dormio enim. At certe videre videor, audire, caleſcere, hoc falſum eſſe non poteſt, hoc eſt proprie quod in me ſentire appellatur; atque hoc præciſe ſic ſumptum nihil aliud eſt quam cogitare: ex quibus equidem aliquanto melius incipio noſſe quiſnam ſim: ſed adhuc tamen videtur, nec poſſum abſtinere quin putem, res corporeas, quarum imagines cogitatione formantur, & quas ipſi ſenſus explorant, multo diſtinctius agnoſci quam iſtud neſcio quid mei, quod ſub imaginationem non venit: quanquam profecto ſit mirum res quas animadverto eſſe dubias, ignotas, à me alienas, diſtinctius quam quod verum eſt, quod cogni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

cognitum, quàm denique me ipſum à me comprehendi: ſed video quid ſit, gaudet aberrare mens mea, nec dum ſe patitur intra veritatis limites cohiberi. Eſto igitur, & adhuc ſemel laxiſſimas habenas ei permittamus, ut illis paulo poſt opportune reductis faciliùs ſe regi patiatur. Conſideremus res illas quæ vulgò putantur omnium diſtinctiſſime comprehendi; corpora ſcilicet, quæ tangimus, quæ videmus, non quidem corpora in communi, generales enim iſtæ perceptiones aliquantò magis confuſæ eſſe ſolent, ſed unum in particulari; ſumamus exempli causâ hanc ceram; nuperrime ex fauis fuit educta, nondum amiſit omnem ſaporem ſui mellis, nonnihil retinet odoris florum ex quibus collecta eſt; ejus color, figura, magnitudo, manifeſta ſunt: dura eſt, frigida eſt, facile tangitur, ac ſi articulo ferias emittet ſonum; omnia denique illi adſunt quæ requiri videntur ut corpus aliquod poſſit quam diſtinctiſſime cognoſci. Sed ecce, dum loquor, igni admovetur, ſaporis reliquiæ purgantur, odor expirat, color mutatur, figura tollitur, creſcit magnitudo, fit liquida, fit calida, vix tangi poteſt, nec jam ſi pulſes emittet ſonum: remanétne adhuc eadem cera? remanere fatendum eſt, nemo negat, nemo aliter putat. Quid erat igitur in eâ quod

tam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

tam diſtincte comprehendebatur ? certe nihil eorum quæ ſenſibus attingebam , nam quæcunque ſub guſtum , vel odoratum vel viſum , vel tactum , vel auditum veniebant, mutata jam ſunt , remanet cera. Fortaſſis illud erat quod nunc cogito , nempe ceram ipſam non quidem fuiſſe iſtam dulcedinem mellis , nec florum fragrantiam , nec iſtam albedinem , nec figuram , nec ſonum , ſed corpus quod mihi apparebat paulo ante modis iſtis conſpicuum , nunc diverſis : quid eſt autem hoc præciſe quod ſic imaginor ? attendamus , & remotis iis, quæ ad ceram non pertinent , videamus quid ſuperſit ; nempe nihil aliud quàm extenſum quid , flexibile , mutabile : Quid verò eſt hoc flexibile , mutabile ? an quod imaginor hanc ceram ex figurâ rotundâ in quadratam, vel ex hac in triangularem verti poſſe ? nullo modo , nam innumerabilium ejuſmodi mutationum capacem eam eſſe comprehendo , nec poſſum tamen innumerabiles imaginando percurrere, nec igitur comprehenſio hæc ab imaginandi facultate perficitur. Quid extenſum ? nunquid etiam ipſa ejus extenſio eſt ignota? nam in cera liqueſcente fit major,major in ferventi,majórque rurſus ſi calor augeatur;nec recte judicarem quid ſit cera , niſi putarem hanc etiam plures ſecundùm extenſionem varietates ad-

mittere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

mittere quam fuerim unquam imaginand
complexus: ſupereſt igitur ut concedam, m
nequidem imaginari quid ſit hæc cera, ſe
ſola mente percipere: dico hanc in particu
lari, de cera enim in communi clarius eſt
quænam vero eſt hæc cera quæ non ni
mente percipitur; nempe eadem quam vi
deo, quam tango, quam imaginor, eaden
denique quam ab initio eſſe arbitrabar; at
qui, quod notandum eſt, ejus perceptio non
viſio, non tactio, non imaginatio eſt, nec un
quam fuit, quamvis prius ita videretur, ſed
ſolius mentis inſpectio, quæ vel imperfecta
eſſe poteſt & confuſa, ut prius erat, vel cla-
ra & diſtincta, ut nunc eſt, prout minus ve
magis ad illa ex quibus conſtat attendo.
Miror vero interim quam prona ſit mea
mens in errores, nam quamvis hæc apud me
tacitus, & ſine voce conſiderem, hæreo ta-
men in verbis ipſis, & fere decipior ab ipſo
uſu loquendi: dicimus enim nos videre ce-
ram ipſammet ſi adſit, non ex colore, vel fi-
gura eam adeſſe judicare, unde conclude-
rem ſtatim, ceram ergo viſione oculi,
non ſolius mentis inſpectione cognoſci: niſi
jam forte reſpexiſſem ex feneſtra homines
in platea tranſeuntes, quos etiam ipſos non
minus uſitate quam ceram dico me videre:
quid autem video præter pileos & veſtes,
ſub quibus latere poſſent automata, ſed judi-

co

co homines eſſe: atque ita id quod putabam me videre oculis, ſola judicandi facultate, quæ in mente meâ eſt, comprehendo. Sed pudeat ſuprà vulgus ſapere cupientem ex formis loquendi quas vulgus invenit dubitationem quæſiviſſe, pergamúſque deinceps, attendendo utrùm ergo perfectiùs, evidentiúſque percipiebam quid eſſet cera, cùm primùm aſpexi, credidique me illam ipſo ſenſu externo, vel ſaltem ſenſu communi, ut vocant, id eſt potentiâ imaginatrice cognoſcere; an verò potiùs nunc, poſtquam diligentiùs inveſtigavi tum quid ea ſit, tum quomodò cognoſcatur: certe hac de re dubitare eſſet ineptum, nam quid fuit in prima perceptione diſtinctum? quid quod non à quovis animali haberi poſſe videretur? at vero cum ceram ab externis formis diſtinguo, & tanquam veſtibus detractis nudam conſidero, ſic illam revera, quamvis adhuc error in judicio meo eſſe poſſit, non poſſum tamen ſine humana mente percipere. Quid autem dicam de hac ipſa mente, ſive de me ipſo, nihildum enim aliud admitto in me eſſe præter mentem, quid inquam ego qui hanc ceram videor tam diſtincte percipere, nunquid me ipſum non tantum multo verius, multo certius, ſed etiam multo diſtinctius, evidentiuſque cognoſco? nam ſi judico ceram

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

exiſtere ex eo quod hanc videam, certe multo evidentius efficitur me ipſum etiam exiſtere ex eo ipſo quod hanc videam: fieri enim poteſt ut hoc quod video non vere ſit cera, fieri poteſt ut ne quidem oculos habeam, quibus quidquam videatur; ſed fieri plane non poteſt cum videam, ſive (quod jam non diſtinguo) cum cogitem me videre, ut ego ipſe cogitans non aliquid ſim: ſimili ratione ſi judico ceram eſſe ex eo quod hanc tangam, idem rurſus efficietur, videlicet me eſſe: ſi ex eo quod imaginer, vel quavis alia ex cauſa, idem plane. Sed & hoc ipſum quod de cera animadverto, ad reliqua omnia quæ ſunt extra me poſita licet applicare. Porro autem ſi magis diſtincta viſa ſit ceræ perceptio poſtquam mihi non ex ſolo uſu, vel tactu, ſed pluribus ex cauſis innotuit, quanto diſtinctiùs me ipſum à me nunc cognoſci fatendum eſt, quandoquidem nullæ rationes vel ad ceræ, vel ad cujuſpiam alterius corporis perceptionem poſſint juvare, quin eædem omnes mentis meæ naturam melius probent. Sed & alia inſuper tam multa ſunt in ipſa mente, ex quibus ejus notitia diſtinctior reddi poteſt, ut ea quæ ex corpore ad illam emanant, vix numeranda videantur. Atque ecce tandem ſponte ſum reverſus eo quo volebam, nam cum

mihi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

mihi nunc notum ſit ipſamet corpora non proprie à ſenſibus, vel ab imaginandi facultate, ſed à ſolo intellectu percipi, nec ex eo percipi quod tangantur, aut videantur, ſed tantùm ex eo quòd intelligantur, aperte cognoſco nihil facilius, aut evidentius mea mente poſſe à me percipi. Sed quia tam cito deponi veteris opinionis conſuetudo non poteſt, placet hîc conſiſtere, ut altius hæc nova cognitio memoriæ meæ diuturnitate meditationis infigatur.

MEDITATIO III.

De Deo, quod exiſtat.

CLaudam nunc oculos, aures obturabo, avocabo omnes ſenſus, imagines etiam rerum corporalium omnes vel ex cogitatione mea delebo, vel certe, quia hoc fieri vix poteſt, illas ut inanes & falſas nihili pendam, meque ſolum alloquendo, & penitius inſpiciendo meipſum paulatim mihi magis notum & familiarem reddere conabor. Ego ſum res cogitans, id eſt dubitans, affirmans, negans, pauca intelligens, multa ignorans, volens, nolens, imaginans etiam & ſentiens; ut enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ante animadverti, quamvis illa quæ ſentio vel imaginor extra me fortaſſe nihil ſint, illos tamen cogitandi modos, quos ſenſus & imaginationes appello, quatenus cogitandi quidam modi tantùm ſunt, in me eſſe ſum certus. Atque his paucis omnia recenſui quæ vere ſcio, vel ſaltem quæ me ſcire hactenus animadverti. Nunc circumſpiciam diligentiùs an forte adhuc apud me alia ſint ad quæ nondum reſpexi: ſum certus me eſſe rem cogitantem, nunquid ergo etiam ſcio quid requiratur ut de aliquâ re ſim certus? nempe in hac primâ cognitione nihil aliud eſt, quàm clara quædam & diſtincta perceptio ejus quod affirmo; quæ ſane non ſufficeret ad me certum de rei veritate reddendum ſi poſſet unquam contingere ut aliquid quod ita clare & diſtincte perciperem falſum eſſet: ac proinde jam videor pro regulâ generali poſſe ſtatuere, illud omne eſſe verum quod valde clare & diſtincte percipio. Verumtamen multa prius ut omnino certa & manifeſta admiſi, quæ tamen poſtea dubia eſſe deprehendi: qualia ergo iſta fuere? nempe terra, cœlum, ſydera & cœtera omnia quæ ſenſibus uſurpabam; quid autem de illis clare percipiebam? nempe ipſas talium rerum ideas, ſive cogitationes menti meæ obverſari; ſed ne nunc quidem illas ideas in me

eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

eſſe inficior. Aliud autem quiddam erat quod affirmabam, quódq; etiam ob conſuetudinem credendi clare me percipere arbitrabar, quod tamen revera non percipiebam, nempe res quaſdam extra me eſſe à quibus ideæ iſtæ procedebant, & quibus omninò ſimiles erant; atque hoc erat, in quo vel fallebar, vel certe ſi verum judicabam, id non ex vi meæ perceptionis contingebat. Quid verò cum circa res Arithmeticas, vel Geometricas aliquid valde ſimplex & facile conſiderabam, ut quod duo & tria ſimul juncta ſint quinque, vel ſimilia, nunquid ſaltem illa ſatis perſpicue intuebar ut vera eſſe affirmarem? Equidem non aliam ob cauſam de iis dubitandum eſſe poſtea judicavi, quàm quia veniebat in mentem forte aliquem Deum talem mihi naturam indere potuiſſe ut etiam circa illa deciperer quæ manifeſtiſſima viderentur, ſed quoties hæc præconcepta de ſummâ Dei potentia opinio mihi occurrit, non poſſum non fateri, ſiquidem velit, facile illi eſſe efficere ut errem etiam in iis quæ me puto mentis oculis quam evidentiſſime intueri; quoties vero ad ipſas res quas valde clare percipere arbitror me converto, tam plane ab illis perſuadeor ut ſponte erumpam in has voces, fallat me quiſquis poteſt, nunquam tamen efficiet ut nihil ſim, quandiu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

me aliquid eſſe cogitabo, vel ut aliquando verum ſit me nunquam fuiſſe, cum jam verum ſit me eſſe; vel forte etiam ut duo & tria ſimul juncta plura vel pauciora ſint quàm quinque, vel ſimilia, in quibus ſcilicet repugnantiam agnoſco manifeſtam. Et certe cum nullam occaſionem habeam exiſtimandi aliquem Deum eſſe deceptorem, nec quidem adhuc ſatis ſciam utrum ſit aliquis Deus, valde tenuis, &, ut ita loquar, Metaphyſica dubitandi ratio eſt quæ tantùm ex ea opinione dependet. Ut autem etiam illa tollatur quamprimum occurret occaſio, examinare debeo an ſit Deus, & ſi ſit, an poſſit eſſe deceptor; hac enim re ignorata non videor de ulla alia plané certus eſſe unquam poſſe. Nunc autem ordo videtur exigere, ut prius omnes meas cogitationes in certa genera diſtribuam, & in quibúſnam ex illis veritas aut falſitas proprie conſiſtat, inquiram. Quædam ex his tanquam rerum imagines ſunt, quibus ſolis proprie convenit ideæ nomen, ut cum hominem, vel Chimæram, vel Cœlum, vel Angelum, vel Deum cogito; aliæ vero alias quaſdam præterea formas habent, ut cum volo, cum timeo, cum affirmo, cum nego, ſemper quidem aliquam rem ut ſubjectum meæ cogitationis apprehendo, ſed aliquid etiam amplius quàm iſtius rei ſimili-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

militudinem cogitatione complector ; & ex his aliæ voluntates , ſive affectus , aliæ autem judicia appellantur. Iam quod ad ideas attinet , ſi ſolæ in ſe ſpectentur , nec ad aliud quid illas referam , falſæ proprie eſſe non poſſunt, nam ſive capram , ſive chimæram imaginer , non minus verum eſt me unam imaginari quam alteram. Nulla etiam in ipſa voluntate , vel affectibus falſitas eſt timenda , nam quamvis prava , quamvis etiam ea quæ nuſquam ſunt poſſim optare , non tamen ideo non verum eſt illa me optare , ac proinde ſola ſuperſunt judicia in quibus mihi cavendum eſt ne fallar ; præcipuus autem error & frequentiſſimus qui poſſit in illis reperiri conſiſtit in eo quod ideas , quæ in me ſunt , judicem rebus quibuſdam extra me poſitis ſimiles eſſe , ſive conformes : nam profecto ſi tantum ideas ipſas ut cogitationis meæ quoſdam modos conſiderarem , nec ad quidquam aliud referrem , vix mihi ullam errandi materiam dare poſſent. Ex his autem ideis aliæ innatæ , aliæ adventitiæ , aliæ à me ipſo factæ mihi videntur : nam quod intelligam quid ſit res , quid ſit veritas , quid ſit cogitatio , hæc non aliunde habere videor quàm ab ipſamet mea natura ; quod autem nunc ſtrepitum audiam , ſolem videam, ignem ſentiam, à rebus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

quibuſdam extra me poſitis procedere hactenus judicavi; ac denique Syrenes, Hyppogryphes, & ſimilia à me ipſo finguntur: vel forte etiam omnes eſſe adventitias poſſum putare, vel omnes innatas, vel omnes factas, nondum enim veram illarum originem clare perſpexi. Sed hic præcipue de iis eſt quęrendũ quas tanquam à rebus extra me exiſtentibus deſumtas conſidero, quænam me moveat ratio ut illas iſtis rebus ſimiles eſſe exiſtimem: nempe ita videor doctus à natura, & præterea experior illas non à mea voluntate nec proinde à me ipſo pendere, ſæpe enim vel invito obverſantur, ut jam ſive velim, ſive nolim, ſentio calorem, & ideo puto ſenſum illum, ſive ideam caloris à re à me diverſa, nempe ab ignis, cui aſſideo, calore mihi advenire, nihilque magis obvium eſt quam ut judicem iſtam rem ſuam ſimilitudinem potius, quàm aliud quid in me immittere; quæ rationes an ſatis firmæ ſint, jam videbo, Cum hic dico me ita doctum eſſe à natura, intelligo tantum ſpontaneo quodam impetu me ferri ad hoc credendum, non lumine aliquo naturali mihi oſtendi eſſe verum, quæ duo multum diſcrepant, nam quæcumque lumine naturali mihi oſtenduntur, ut quod ex eo quod dubitem ſequatur me eſſe, & ſimilia, nullo modo dubia eſſe poſſunt, quia nulla alia facultas eſſe poteſt, cui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

æque fidam ac lumini iſti, quæque illa non vera eſſe poſſit docere; ſed quantum ad impetus naturales, jam ſæpe olim judicavi me ab illis in deteriorem partem fuiſſe impulſum cum de bono eligendo ageretur, nec video cur iiſdem in ulla aliâ re magis fidam. Deinde quamvis ideæ illæ à voluntate meâ non pendeant, non ideo conſtat ipſas à rebus extra me poſitis neceſſariò procedere, ut enim impetus illi, de quibus mox loquebar, quamvis in me ſint, à voluntate tamen mea diverſi eſſe videntur, ita forte etiam aliqua alia eſt in me facultas nondum mihi ſatis cognita iſtarum idearum effectrix, ut hactenus ſemper viſum eſt illas, dum ſomnio, abſque ulla rerum externarum ope in me formari; ac denique quamvis à rebus à me diverſis procederent, non inde ſequitur illas rebus iſtis ſimiles eſſe debere; quinimo in multis ſæpe magnum diſcrimen videor deprehendiſſe; ut, exempli cauſa, duas diverſas ſolis ideas apud me invenio, unam tanquam à ſenſibus hauſtam, & quæ maxime inter illas quas adventitias exiſtimo eſt recenſenda, per quam mihi valde parvus apparet; aliam verò ex rationibus Aſtronomiæ deſumptam, hoc eſt ex notionibus quibuſdam mihi innatis elicitam, vel quocumque alio modo à me factam, per quam aliquoties

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

major quàm terra exhibetur; utraque profectò ſimilis eidem ſoli extra me exiſtenti eſſe non poteſt, & ratio perſuadet illam ei maximè eſſe diſſimilem quæ quam proximè ab ipſo videtur emanaſſe. Quæ omnia ſatis demonſtrant me non hactenus ex certo judicio, ſed tantum ex cœco aliquo impulſu credidiſſe res quaſdam à me diverſas exiſtere quæ ideas ſive imagines ſuas per organa ſenſuum, vel quolibet alio pacto mihi immittant. Sed alia quædam ad huc via mihi occurrit ad inquirendum an res aliquæ ex iis quarum ideæ in me ſunt extra me exiſtant. Nempe quatenus ideæ iſtæ cogitandi quidam modi tantùm ſunt, non agnoſco ullam inter ipſas inæqualitatem, & omnes à me eodem modo procedere videntur; ſed quatenus una unam rem, alia aliam repræſentat, patet eaſdem eſſe ab invicem valde diverſas, nam proculdubio illæ quæ ſubſtantias mihi exhibent, majus aliquid ſunt, atque, ut ita loquar, plus realitatis objectivæ in ſe continent, quàm illæ quæ tantùm modos, ſive accidentia repræſentant; & rurſus illa per quam ſummum aliquem Deum æternum, infinitum, omniſcium, omnipotentem, rerúmque omnium, quæ præter ipſum ſunt creatorem intelligo, plus profectò realitatis objectivæ in ſe habet, quàm illæ per quas finitæ ſub-

ſtantiæ exhibentur. Iam verò lumine naturali manifeſtum eſt tantumdem ad minimum eſſe debere in cauſa efficiente & totali, quantum in ejuſdem cauſæ effectu, nam quæſo undenam poſſet aſſumere realitatem ſuam effectus niſi à cauſa? & quomodo illam ei cauſa dare poſſet, niſi etiam haberet? Hinc autem ſequitur nec poſſe aliquid à nihilo fieri, nec etiam id quod magis perfectum eſt, hoc eſt quod plus realitatis in ſe continet, ab eo quod minus: atque hoc non modò perſpicue verum eſt de iis effectibus quorum realitas eſt actualis ſive formalis; ſed etiam de ideis in quibus conſideratur tantùm realitas objectiva; hoc eſt non modò non poteſt, exempli cauſà, aliquis lapis qui priùs non fuit, nunc incipere eſſe, niſi producatur ab aliquâ re in quà totum illud ſit vel formaliter, vel eminenter quod ponitur in lapide; nec poteſt calor in ſubjectum quod priùs non calebat induci, niſi à re quæ ſit ordinis ſaltem æque perfecti atque eſt calor, & ſic de cæteris; ſed præterea etiam non poteſt in me eſſe idea caloris, vel lapidis, niſi in me poſita ſit ab aliquâ cauſâ in qua tantumdem ad minimum ſit realitatis quantum eſſe in calore, vel lapide concipio: nam quamvis iſta cauſa nihil de ſua realitate actuali, ſive formali in meam ideam transfundat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

non ideo putandum eſt illam minus realem eſſe debere, ſed talem eſſe naturam ipſius ideæ ut nullam aliam ex ſe realitatem formalem exigat præter illam quam mutuatur à cogitatione mea cujus eſt modus; quòd autem hæc idea realitatem objectivam hanc vel illam contineat potius quàm aliam, hoc profectò habere debet ab aliquâ cauſa in qua tantumdem ſit ad minimum realitatis formalis quantum ipſa continet objectivæ; ſi enim ponamus aliquid in idea reperiri quod non fuerit in ejus cauſa, hoc igitur habet à nihilo; atqui quantumvis imperfectus ſit iſte eſſendi modus quo res eſt objective in intellectu per ideam, non tamen profectò plane nihil eſt, nec proinde à nihilo eſſe poteſt. Nec etiam debeo ſuſpicari cum realitas quam conſidero in meis ideis ſit tantum objectiva, non opus eſſe ut eadem realitas ſit formaliter in cauſis iſtarum idearum, ſed ſufficere ſi ſit in iis etiam objective; nam quemadmodum iſte modus eſſendi objectivus competit ideis ex ipſarum natura, ita modus eſſendi formalis competit idearum cauſis, ſaltem primis & præcipuis, ex earum natura: & quamvis forte una idea ex alia naſci poſſit, non tamen hîc datur progreſſus in infinitum, ſed tandem ad aliquam primam debet deveniri, cujus cauſa ſit inſtar archetypi in

quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

quo omnis realitas formaliter contineatur quæ eſt in idea tantum objective; adeo ut lumine naturali mihi ſit perſpicuum ideas in me eſſe veluti quaſdam imagines, quæ poſſunt quidem facile deficere à perfectione rerum à quibus ſunt deſumptæ, non autem quicquam majus aut perfectius continere. Atque hæc omnia quò diutius & curioſius examino, tantò clarius & diſtinctius vera eſſe cognoſco; ſed quid tandem ex his concludam? nempe ſi realitas objectiva alicujus ex meis ideis ſit tanta ut certus ſim eandem nec formaliter, nec eminenter in me eſſe, nec proinde me ipſum ejus ideæ cauſam eſſe poſſe, hinc neceſſario ſequi non me ſolum eſſe in mundo, ſed aliquam aliam rem quæ iſtius ideæ eſt cauſa, etiam exiſtere; ſi vero nulla talis in me idea reperiatur, nullum plane habebo argumentum quod me de alicujus rei à me diverſæ exiſtentia certum reddat, omnia enim diligentiſſime circumſpexi, & nullum aliud potui hactenus reperire. Ex his autem meis ideis præter illam quæ me ipſum mihi exhibet, de qua hic nulla difficultas eſſe poteſt, alia eſt quæ Deum, aliæ quæ res corporeas, & inanimes, aliæ quæ Angelos, aliæ quæ animalia, ac denique aliæ quæ alios homines mei ſimiles repræſentant. Et quantum ad ideas quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

alios homines, vel animalia, vel Angelos exhibent, facile intelligo illas ex iis quas habeo meiipſius, & rerum corporalium, & Dei poſſe componi, quamvis nulli præter me homines, nec animalia, nec Angeli in mundo eſſent. Quantum autem ad ideas rerum corporalium, nihil in illis occurrit quod ſit tantum ut non videatur à me ipſo potuiſſe proficiſci; nam ſi penitiùs inſpiciam, & ſingulas examinem eo modo quo heri examinavi ideam ceræ, animadverto perpauca tantùm eſſe quæ in illis clare & diſtincte percipio, nempe magnitudinem ſive extenſionem in longum, latum, & profundum; figuram quæ ex terminatione iſtius extenſionis exurgit; ſitum quem diverſa figurata inter ſe obtinent; & motum, ſive mutationem iſtius ſitus; quibus addi poſſunt ſubſtantia, duratio, & numerus: cætera autem ut lumen, & colores, ſoni, odores, ſapores, calor, & frigus, aliæque tactiles qualitates, nonniſi valde confuſe & obſcurè à me cogitantur, adeo ut etiam ignorem an ſint veræ, vel falſæ, hoc eſt an ideæ quas de illis habeo ſint rerum quarundam ideæ, an non rerum: quamvis enim falſitatem proprie dictam, ſive formalem nonniſi in judiciis poſſe reperiri paulò antè notaverim, eſt tamen profectó quædam alia falſitas materialis in ideis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ideis, cùm non rem tanquam rem repræſentant: ita, exempli cauſa, ideæ quas habeo caloris & frigoris tam parum claræ & diſtinctæ ſunt, ut ab iis diſcere non poſſim an frigus ſit tantùm privatio caloris, vel calor privatio frigoris, vel utrúmque ſit realis qualitas, vel neutrum; & quia nullæ ideæ niſi tanquam rerum eſſe poſſunt, ſiquidem verum ſit frigus nihil aliud eſſe quàm privationem caloris, idea quæ mihi illud tanquam reale quid & poſitivum repræſentat non immeritò falſa dicetur, & ſic de cæteris. Quibus profectò non eſt neceſſe ut aliquem authorem à me diverſum aſſignem, nam ſi quidem ſint falſæ, hoc eſt nullas res repræſentent, lumine naturali notum mihi eſt illas à nihilo procedere, hoc eſt non aliam ob cauſam in me eſſe quam quia deeſt aliquid naturæ meæ, nec eſt plane perfecta; ſi autem ſint veræ, quia tamen tam parum realitatis mihi exhibent ut ne quidem illud à non re poſſim diſtinguere, non video cur à me ipſo eſſe non poſſint. Ex iis vero quæ in ideis rerum corporalium clara & diſtincta ſunt, quædam ab idea mei ipſius videor mutuari potuiſſe, nempe ſubſtantiam, durationem, numerum, & ſi quæ alia ſint ejuſmodi; nam cum cogito lapidem eſſe ſubſtantiam, ſive eſſe rem quæ per ſe apta eſt exiſtere, itemque me eſſe

ſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſe ſubſtantiam, quamvis concipiam me eſſe rem cogitantem, & non extenſam; lapidem verò eſſe rem extenſam, & non cogitantem, ac proinde maxima inter utrúmque conceptum ſit diverſitas, in ratione tamen ſubſtantiæ videntur convenire; itémque cùm percipio me nunc eſſe, & priùs etiam aliquamdiu fuiſſe recordor, cúmque varias habeo cogitationes quarum numerum intelligo, acquiro ideas durationis & numeri, quas deinde ad quaſcunque alias res poſſum transferre. Cætera autem omnia ex quibus rerum corporearum ideæ conflantur, nempe extenſio, figura, ſitus, & motus, in me quidem, cùm nihil aliud ſim quàm res cogitans, formaliter non continentur; ſed quia ſunt tantum modi quidam ſubſtantiæ, ego autem ſubſtantia, videntur in me contineri poſſe eminenter. Itaque ſola reſtat idea Dei, in qua conſiderandum eſt an aliquid ſit quod à me ipſo non potuerit proficiſci. Dei nomine intelligo ſubſtantiam quandam infinitam, independentem, ſumme intelligentem, ſumme potentem, & à qua tum ego ipſe, tum aliud omne, ſi quid aliud extat, quodcúmque extat eſt creatum. Quæ ſane omnia talia ſunt ut quo diligentius attendo, tanto minus à me ſolo profecta eſſe poſſe videantur. Ideóque ex antedictis Deum ne-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

neceſſario exiſtere eſt concludendum: nam quamvis ſubſtantiæ quidem idea in me ſit ex hoc ipſo quod ſim ſubſtantia, non tamen idcirco eſſet idea ſubſtantiæ infinitæ, cum ſim finitus, niſi ab aliqua ſubſtantia quæ revera eſſet infinita procederet. Nec putare debeo me non percipere infinitum per veram ideam, ſed tantum per negationem finiti, ut percipio quietem, & tenebras per negationem motus, & lucis; nam contra manifeſte intelligo plus realitatis eſſe in ſubſtantia infinita quam in finita, ac proinde priorem quodammodo in me eſſe perceptionem infiniti quàm finiti, hoc eſt Dei quàm mei ipſius: qua enim ratione intelligerem me dubitare, me cupere, hoc eſt aliquid mihi deeſſe, & me non eſſe omnino perfectum, ſi nulla idea entis perfectioris in me eſſet, ex cujus comparatione defectus meos agnoſcerem? Nec dici poteſt hanc forte ideam Dei materialiter falſam eſſe, ideoque à nihilo eſſe poſſe, ut paulo ante de ideis caloris, & frigoris, & ſimilium animadverti; nam contrà, cum maxime clara, & diſtincta ſit, & plus realitatis objectivæ quàm ulla alia contineat, nulla eſt per ſe magis vera, nec in qua minor falſitatis ſuſpicio reperiatur. Eſt inquam hæc idea entis ſumme perfecti, & infiniti maxime vera; nam quam-

vis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

vis forte fingi poſſit tale ens non exiſtere, non tamen fingi poteſt ejus ideam nihil reale mihi exhibere, ut de idea frigoris ante dixi. Eſt etiam maxime clara & diſtincta, nam quidquid clare & diſtincte percipio quod eſt reale & verum, & quod perfectionem aliquam importat, totum in ea continetur: nec obſtat quod non comprehendam infinitum, vel quod alia innumera in Deo ſint, quæ nec comprehendre, nec forte etiam attingere cogitatione ullo modo poſſum, eſt enim de ratione infiniti, ut à me qui ſum finitus non comprehendatur; & ſufficit me hoc ipſum intelligere, ac judicare illa omnia quæ clare percipio & perfectionem aliquam importare ſcio, atque etiam forte alia innumera quæ ignoro, vel formaliter vel eminenter in Deo eſſe, ut idea quam de illo habeo ſit omnium quæ in me ſunt maxime vera, & maxime clara & diſtincta. Sed forte majus aliquid ſum quàm ipſe intelligam, omneſque illæ perfectiones quas Deo tribuo potentiâ quodammodo in me ſunt, etiamſi nondum ſeſe exerant, neque ad actum reducantur; experior enim jam cognitionem meam paulatim augeri; nec video quid obſtet quo minus ita magis & magis augeatur in infinitum, nec etiam cur cognitione ſic aucta non poſſim ejus ope reliquas omnes Dei per-

perfectiones adipiſci ; nec denique cur potentia ad iſtas perfectiones , ſi jam in me eſt , non ſufficiat ad illorum ideam producendam. Imò nihil horum eſſe poteſt , nam primo ut verum ſit cognitionem meam gradatim augeri , & multa in me eſſe potentia quæ actu nondum ſunt, nihil tamen horum ad ideam Dei pertinet, in qua nempe nihil omnino eſt potentiale, namque hoc ipſum gradatim augeri certiſſimum eſt imperfectionis argumentum. Præterea etiamſi cognitio mea ſemper magis & magis augeatur, nihilominus intelligo nunquam illam idcirco fore actu infinitam, quia nunquam eo devenietur , ut majoris adhuc incrementi non ſit capax. Deum autem ita judico eſſe actu infinitum ut nihil ejus perfectioni addi poſſit. Ac denique percipio eſſe objectivum ideæ non à ſolo eſſe potentiali , quod proprie loquendo nihil eſt , ſed tantummodo ab actuali , ſive formali poſſe produci. Neque profecto quicquam eſt in his omnibus quod diligenter attendenti non ſit lumine naturali manifeſtum : ſed quia cum minus attendo , & rerum ſenſibilium imagines mentis aciem excæcant , non ita facile recordor cur idea entis me perfectioris neceſſario ab ente aliquo procedat quod ſit revera perfectius : ulterius quærere libet an

ego

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ego ipſe habens illam ideam eſſe poſſem ſi tale ens nullum exiſteret. Nempe à quo eſſem ? à me ſcilicet, vel à parentibus, vel ab aliis quibuſlibet Deo minus perfectis, nihil enim ipſo perfectius, nec etiam æque perfectum cogitari, aut fingi poteſt. Atqui ſi à me eſſem, nec dubitarem, nec optarem, nec omnino quicquam mihi deeſſet, omnes enim perfectiones quorum idea aliqua in me eſt, mihi dediſſem, atque ita ipſemet Deus eſſem: nec putare debeo illa forſan quæ mihi deſunt difficilius acquiri poſſe, quàm illa quæ jam in me ſunt, nam contrà, manifeſtum eſt longe difficilius fuiſſe me, hoc eſt rem, ſive ſubſtantiam cogitantem, ex nihilo emergere, quàm multarum rerum quas ignoro cognitiones, quæ tantum iſtius ſubſtantiæ accidentia ſunt, acquirere. Ac certe ſi majus illud à me haberem, non mihi illa ſaltem quæ facilius haberi poſſunt denegaſſem: ſed neque etiam ulla alia ex iis, quæ in idea Dei contineri percipio; quia nempe nulla difficiliora factu mihi videntur: ſi quæ autem difficiliora factu eſſent, certe etiam mihi difficiliora viderentur, ſiquidem reliqua quæ habeo, à me haberem, quoniam in illis potentiam meam terminari experirer. Neque vim harum rationum effugio ſi ſupponam me forte ſemper fuiſſe ut nunc ſum,

tan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

tanquam ſi inde ſequeretur nullum exiſtentiæ meæ authorem eſſe quærendum: quoniam enim omne tempus vitæ in partes innumeras dividi poteſt quarum ſingulæ à reliquis nullo modo dependent, ex eo quòd paulo ante fuerim non ſequitur me nunc debere eſſe, niſi aliqua cauſa me quaſi rurſus creet ad hoc momentum, hoc eſt me conſervet. Perſpicuum enim eſt attendenti ad temporis naturam eadem plane vi, & actione opus eſſe ad rem quamlibet ſingulis momentis quibus durat conſervandam, qua opus eſſet ad eandem de novo creandam ſi nondum exiſteret, adeo ut conſervationem ſola ratione à creatione differre ſit etiam unum ex iis quæ lumine naturali manifeſta ſunt. Itaque debeo nunc interrogare me ipſum, an habeam aliquam vim per quam poſſim efficere ut ego ille qui jam ſum, paulo poſt etiam ſim futurus: nam cùm nihil aliud ſim quàm res cogitans, vel ſaltem cùm de ea tantum mei parte præciſe nunc agam quæ eſt res cogitans, ſi quæ talis vis in me eſſet, ejus procul dubio conſcius eſſem; ſed & nullam eſſe experior, & ex hoc ipſo evidentiſſime cognoſco me ab aliquo ente à me diverſo pendere: forte vero illud ens non eſt Deus, ſumque vel à parentibus productus, vel à quibuſlibet aliis cauſis Deo minus perfectis.

Imo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Imo, ut jam ante dixi, perſpicuum eſt tantumdem ad minimum eſſe debere in cauſa quantum eſt in effectu; & idcirco cum ſim res cogitans, ideámque quandam Dei in me habens, qualiſcunque tandem mea cauſa aſſignetur, illam ëtiam eſſe rem cogitantem, & omnium perfectionum quas Deo tribuo, ideam habere fatendum eſt; potéſtque de illa rurſus quæri an ſit à ſe vel ab alia; nam ſi à ſe, patet ex dictis illam ipſam Deum eſſe, quia nempe cum vim habeat per ſe exiſtendi, habet proculdubio etiam vim poſſidendi actu omnes perfectiones quarum ideam in ſe habet, hoc eſt omnes quas in Deo eſſe concipio. Si autem ſit ab alia, rurſus eodem modo de hac altera quæretur an ſit à ſe, vel ab alia, donec tandem ad cauſam ultimam deveniatur, quæ erit Deus. Satis enim apertum eſt nullum hîc dari poſſe progreſſum in infinitum, præſertim cum non tantum de cauſa, quæ me olim produxit, hîc agam, ſed maxime etiam de illa quæ me tempore præſenti conſervat. Nec fingi poteſt plures forte cauſas partiales ad me efficiendum concurriſſe, & ab una ideam unius ex perfectionibus quas Deo tribuo, ab alia ideam alterius me accepiſſe, adeo ut omnes quidem illæ perfectiones alicubi in univerſo reperiantur, ſed non omnes ſimul junctæ

in

in uno aliquo qui ſit Deus ; nam contrà unitas, ſimplicitas, ſive inſeparabilitas eorum omnium quæ in Deo ſunt, una eſt ex præcipuis perfectionibus quas in eo eſſe intelligo ; nec certe iſtius omnium ejus perfectionum unitatis idea in me potuit poni ab ulla cauſa, à qua etiam aliarum perfectionum ideas non habuerim ; neque enim efficere potuit ut illas ſimul junctas, & inſeparabiles intelligerem, niſi ſimul effecerit ut quænam illæ eſſent agnoſcerem. Quantum denique ad parentes attinet, ut omnia vera ſint quæ de illis unquam putavi, non tamen profecto illi me conſervant, nec etiam ullo modo me, quatenus ſum res cogitans, effecerunt, ſed tantum diſpoſitiones quaſdam in ea materia poſuerunt, cui me, hoc eſt mentem, quam ſolam nunc pro me accipio, ineſſe judicavi, ac proinde hic nulla de iis difficultas eſſe poteſt, ſed omnino eſt concludendum ex hoc ſolo quod exiſtam, quædamque idea entis perfectiſſimi, hoc eſt Dei, in me ſit, evidentiſſime demonſtrari Deum etiam exiſtere. Supereſt tantum ut examinem qua ratione ideam iſtam à Deo accepi, neque enim illam ſenſibus hauſi, nec unquam non expectanti mihi advenit, ut ſolent rerum ſenſibilium ideæ, cum iſtæ res externis ſenſuum organis occurrunt, vel occurre-

re

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

re videntur; nec etiam à me effiſta eſt nam nihil ab illa detrahere, nihil illi ſuper addere plane poſſum, ac proinde ſupere ut mihi ſit innata, quemadmodum etiar mihi eſt innata idea mei ipſius. Et ſan non mirum eſt Deum me creando idear illam mihi indidiſſe, ut eſſet tanquam not artificis operi ſuo impreſſa; nec etian opus eſt ut nota illa ſit aliqua res ab oper ipſo diverſa, ſed ex hoc uno quod Deu me creavit, valde credibile eſt me quodammodo ad imaginem & ſimilitudinem ejus factum eſſe, illamque ſimilitudinem, in qua Dei idea continetur, à me percip per eandem facultatem, per quam ego ipſe à me percipior, hoc eſt dum in meipſum mentis aciem converto non modo intelligo me eſſe rem incompletam, & ab alio dependentem, rémque ad majora, & majora, ſive meliora indefinite aſpirantem, ſed ſimul etiam intelligo illum, à quo pendeo, majora iſta omnia non indefinite & potentia tantum, ſed reipſa infinite in ſe habere, atque ita Deum eſſe; totáque vis argumenti in eo eſt quod agnoſcam fieri non poſſe ut exiſtam talis naturæ qualis ſum, nempe ideam Dei in me habens, niſi revera Deus etiam exiſteret, Deus inquam ille idem cujus idea in me eſt, hoc eſt habens omnes illas perfectiones, quas ego

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ego non comprehendere, ſed quocúnque modo attingere cogitatione poſſum & nullis plane defectibus obnoxius. Ex quibus ſatis patet illum fallacem eſſe non poſſe, omnem enim fraudem, & deceptionem à defectu aliquo pendere lumine naturali manifeſtum eſt. Sed priuſquam hoc diligentiùs examinem, ſimúlque in alias veritates quæ inde colligi poſſunt inquiram, placet hîc aliquandiu in ipſius Dei contemplatione immorari, ejus attributa apud me expendere, & immenſi hujus luminis pulchritudinem, quantum caligantis ingenii mei acies ferre poterit, intueri, admirari, adorare. Ut enim in hac ſola divinæ majeſtatis contemplatione ſummam alterius vitæ fœlicitatem conſiſtere fide credimus, ita etiam jam ex eadem licet multò minus perfecta maximam, cujus in hac vita capaces ſimus, voluptatem percipi poſſe experimur.

MEDITATIO IV.

De vero & falſo.

ITa me his diebus aſſuefeci in mente à ſenſibus abducenda, támque accurate animadverti perpauca eſſe quæ de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

rebus corporeis vere percipiantur, multoque plura de mente humana, multo adhuc plura de Deo cognoſci, ut jam abſque ulla difficultate cogitationem à rebus imaginabilibus ad intelligibiles tantùm, atque ab omni materia ſecretas convertam: & ſane multo magis diſtinctam habeo ideam mentis humanæ, quatenus eſt res cogitans, non extenſa in longum, latum, & profundum, nec aliud quid à corpore habens, quàm ideam ullius rei corporeæ: cúmque attendo me dubitare, ſive eſſe rem incompletam, & dependentem, adeo clara & diſtincta idea entis independentis, & completi, hoc eſt Dei, mihi occurrit; & ex hoc uno quòd talis idea in me ſit, ſive quòd ego ideam illam habens exiſtem, adeo manifeſte concludo Deum etiam exiſtere, atque ab illo ſingulis momentis totam exiſtentiam meam dependere, ut nihil evidentius, nihil certius ab humano ingenio cognoſci poſſe confidam. Iámque videre videor aliquam viam per quam ab iſta contemplatione veri Dei, in quo nempe ſunt omnes theſauri ſcientiarum & ſapientiæ abſconditi, ad cæterarum rerum cognitionem deveniatur.

In primis enim agnoſco fieri non poſſe ut ille me unquam fallat; in omni enim fallacia vel deceptione aliquid imperfectio-

nis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

nis reperitur ; & quamvis poſſe fallere nonnullum eſſe videatur acuminis, aut potentiæ argumentum, proculdubio velle fallere vel malitiam, vel imbecillitatem teſtatur, nec proinde in Deum cadit. Deinde experior quandam in me eſſe judicandi facultatem, quam certe, ut & reliqua omnia quæ in me ſunt, à Deo accepi, cúmque ille nolit me fallere, talem profectò non dedit, ut dum eâ rectè utor, poſſim unquam errare. Nec ullum de hac re dubium ſupereſſet, niſi inde ſequi videretur me igitur errare nunquam poſſe, nam ſi quodcúnque in me eſt, à Deo habeo, nec ullam ille mihi dederit errandi facultatem, non videor poſſe unquam errare. Atque ita prorſus quamdiu de Deo tantùm cogito, totúſque in eum me converto, nullam erroris, aut falſitatis cauſam deprehendo; ſed poſtmodum ad me reverſus experior me tamen innumeris erroribus eſſe obnoxium, quorum cauſam inquirens animadverto non tantum Dei, ſive entis ſummè perfecti realem, & poſitivam, ſed etiam, ut ita loquar, nihili, ſive ejus quod ab omni perfectione ſummè abeſt, negativam quandam ideam mihi obverſari, & me tanquam medium quid inter Deum & nihil, ſive inter ſummum ens & non ens ita eſſe conſtitutum, ut, quatenus à ſummo en-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

te ſum creatus, nihil quidem in me ſit, pe
quod fallar, aut in errorem inducar, ſe
quatenus etiam quodammodo de nihilo
ſive de non ente participo, hoc eſt quate-
nus non ſum ipſe ſummum ens, deſûntque
mihi quamplurima, non adeo mirum eſſe
quòd fallar: atque ita certe intelligo erro-
rem, quatenus error eſt, non eſſe quid reale
quod à Deo dependeat, ſed tantummodo
eſſe defectum, nec proinde ad errandum
mihi opus eſſe aliquâ facultate in hunc fi-
nem à Deo tributâ, ſed contingere ut errem
ex eo quòd facultas verum judicandi quam
ab illo habeo non ſit in me infinita. Verum-
tamen hoc nondum omninò ſatisfacit, non
enim error eſt pura negatio, ſed privatio,
ſive carentia cujuſdam cognitionis, quæ in
me quodammodo eſſe deberet; atque at-
tendendi ad Dei naturam non videtur fieri
poſſe ut ille aliquam in me poſuerit facul-
tatem quæ non ſit in ſuo genere perfecta,
ſive quæ aliqua ſibi debita perfectione ſit
privata; nam ſi quò peritior eſt artifex eo
perfectiora opera ab illo proficiſcantur, quid
poteſt à ſummo illo rerum omnium condi-
tore factum eſſe quod non ſit omnibus nu-
meris abſolutum? nec dubium eſt quin
potuerit Deus me talem creare ut nun-
quam fallerer; nec etiam dubium eſt quin
velit ſemper id quod eſt optimum; anne

ergo

ergo melius eſt me falli quàm non falli? dum hæc perpendo attentiùs, occurrit primo non mihi eſſe mirandum ſi quædam à Deo fiant quorum rationes non intelligam; nec de ejus exiſtentia ideo eſſe dubitandum quod forte quædam alia eſſe experiar quæ quare, vel quomodo ab illo facta ſint non comprehendo; cùm enim jam ſciam naturam meam eſſe valde infirmam, & limitatam, Dei autem naturam eſſe immenſam, incomprehenſibilem, infinitam, ex hoc ſatis etiam ſcio innumerabilia illum poſſe quorum cauſas ignorem; atque ob hanc unicam rationem totum illud cauſarum genus quod à fine peti ſolet in rebus Phyſicis nullum uſum habere exiſtimo; non enim abſque temeritate me puto poſſe inveſtigare fines Dei. Occurrit etiam non unam aliquam creaturam ſeparatim, ſed omnem rerum univerſitatem eſſe ſpectandam, quoties an opera Dei perfecta ſint inquirimus; quod enim forte non immeritò, ſi ſolum eſſet, valde imperfectum videretur, ut habens in mundo rationem partis eſt perfectiſſimum; & quamvis ex quo de omnibus volui dubitare nihil adhuc præter me, & Deum exiſtere certò cognovi, non poſſum tamen, ex quo immenſam Dei potentiam animadverti, negare quin multa alia ab illo facta ſint, vel ſaltem fieri poſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſint, adeo ut ego rationem partis in rerum univerſitate obtineam. Deinde ad me propius accedens, & qualéſnam ſint errores mei (qui ſoli imperfectionem aliquam in me arguunt) inveſtigans, adverto illos à duabus cauſis ſimul concurrentibus dependere, nempe à facultate cognoſcendi quæ in me eſt, & à facultate eligendi, ſive ab arbitrii libertate, hoc eſt ab intellectu, & ſimul à voluntate; nam per ſolum intellectum percipio tantum ideas de quibus judicium ferre poſſum, nec ullus error proprie dictus in eo præciſe ſic ſpectato reperitur; quamvis enim innumeræ fortaſſe res exiſtant quarum ideæ nullæ in me ſunt, non tamen proprie illis privatus, ſed negative tantum deſtitutus ſum dicendus, quia nempe rationem nullam poſſum afferre, quâ probem Deum mihi majorem quàm dederit cognoſcendi facultatem dare debuiſſe; atque quantumvis peritum artificem eſſe intelligam, non tamen ideo puto illum in ſingulis ex ſuis operibus omnes perfectiones ponere debuiſſe quas in aliquibus ponere poteſt: Nec verò etiam queri poſſum quod non ſatis amplam & perfectam voluntatem, ſive arbitrii libertatem à Deo acceperim; nam ſane nullis illam limitibus circumſcribi experior. Et quod valde notandum mihi videtur, nulla alia in me ſunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

tam perfecta, aut tanta, quin intelligam perfectiora, ſive majora adhuc eſſe poſſe, nam ſi, exempli cauſa, facultatem intelligendi conſidero, ſtatim agnoſco perexiguam illam, & valde finitam in me eſſe, ſimulque alterius cujuſdam multo majoris, imò maximæ, atque infinitæ ideam formo, illámque ex hoc ipſo quòd ejus ideam formare poſſim, ad Dei naturam pertinere percipio. Eadem ratione ſi facultatem recordandi, vel imaginandi, vel quaſlibet alias examinem, nullam plane invenio quam non in me tenuem, & circumſcriptam, in Deo immenſam eſſe intelligam; ſola eſt voluntas, ſive arbitrii libertas, quam tantam in me experior ut nullius majoris ideam apprehendam; adeo ut illa præcipue ſit, ratione cujus imaginem quandam, & ſimilitudinem Dei me referre intelligo: nam quamvis major abſque comparatione in Deo quam in me ſit, tum ratione cognitionis & potentiæ quæ illi adjunctæ ſunt, reddúntque ipſam magis firmam & efficacem; tum ratione objecti, quoniam ad plura ſe extendit; non tamen in ſe formaliter & præciſe ſpectata major videtur, quia tantum in eo conſiſtit quod idem vel facere, vel non facere (hoc eſt affirmare vel negare, proſequi vel fugere) poſſimus, vel potius in eo tantum quod ad id quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

nobis ab intellectu proponitur affirmandum vel negandum, ſive proſequendum vel fugiendum ita feramur, ut à nullâ vi externa nos ad id determinari ſentiamus. Neque enim opus eſt me in utramque partem ferri poſſe ut ſim liber, ſed contra quò magis in unam propendeo, ſive quia rationem veri, & boni in eâ evidenter intelligo, ſive quia Deus intima cogitationis meæ ita diſponit, tantò liberiùs illam eligo; nec ſane divina gratia, nec naturalis cognitio unquam imminuunt libertatem, ſed potius augent, & corroborant. Indifferentia autem illa quam experior, cùm nulla me ratio in unam partem magis quàm in alteram impellit, eſt infimus gradus libertatis, & nullam in ea perfectionem, ſed tantummodo in cognitione defectum, ſive negationem quandam teſtatur; nam ſi ſemper quid verum & bonum ſit clare viderem, nunquam de eo quod eſſet judicandum, vel eligendum deliberarem; atque ita quamvis plane liber, nunquam tamen indifferens eſſe poſſem. Ex his autem percipio nec vim volendi, quam à Deo habeo, per ſe ſpectatam cauſam eſſe errorum meorum, eſt enim ampliſſima, atque in ſuo genere perfecta; neque etiam vim intelligendi, nam quidquid intelligo, cum à Deo habeam ut intelligam, procul dubio recte intelligo, nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

nec in eo fieri poteſt ut fallar : unde ergo naſcuntur mei errores ? nempe ex hoc uno quod cum latius pateat voluntas quàm intellectus , illam non intra eoſdem limites contineo , ſed etiam ad illa quæ non intelligo extendo ; ad quæ cum ſit indifferens , facile à vero & bono deflectit , atque ita & fallor & pecco. Exempli cauſa , cum examinarem hiſce diebus an aliquid in mundo exiſteret , atque adverterem ex hoc ipſo quod illud examinarem , evidenter ſequi me exiſtere , non potui quidem non judicare illud quod tam clare intelligebam verum eſſe , non quod ab aliqua vi externa fuerim ad id coactus , ſed quia ex magna luce in intellectu magna conſequuta eſt propenſio in voluntate , atque ita tanto magis ſponte & libere illud credidi , quanto minus fui ad iſtud ipſum indifferens. Nunc autem non tantum ſcio me , quatenus ſum res quædam cogitans, exiſtere, ſed prætereà etiam idea quædam naturæ corporeæ mihi obverſatur , contingítque ut dubitem an natura cogitans quæ in me eſt , vel potius quæ ego ipſe ſum , alia ſit ab iſta natura corporea , vel an ambæ idem ſint ; & ſuppono nullam adhuc intellectui meo rationem occurrere , quæ mihi unum magis quàm aliud perſuadeat , certe ex hoc ipſo ſum indifferens ad utrumlibet affirmandum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

vel negandum, vel etiam ad nihil de eâ re judicandum. Quin imo etiam hæc indifferentia non ad ea tantum ſe extendit de quibus intellectus nihil plane cognoſcit, ſed generaliter ad omnia quæ ab illo non ſatis perſpicue cognoſcuntur eo ipſo tempore, quo de iis à voluntate deliberatur; quantumvis enim probabiles conjecturæ me trahant in unam partem, ſola cognitio quòd ſint tantum conjecturæ, non autem certæ atque indubitabiles rationes, ſufficit ad aſſenſionem meam in contrarium impellendam: quod ſatis his diebus ſum expertus, cum illa omnia quæ priùs ut vera quammaxime credideram, propter hoc unum quòd de iis aliquo modo poſſe dubitari deprehendiſſem, plane falſa eſſe ſuppoſui. Cùm autem quid verum ſit non ſatis clare, & diſtincte percipio, ſi quidem à judicio ferendo abſtineam, clarum eſt me recte agere, & non falli; ſed ſi vel affirmem, vel negem, tunc libertate arbitrii non recte utor; atque ſi in eam partem quæ falſa eſt me convertam, plane fallar; ſi vero alteram amplectar, caſu quidem incidam in veritatem, ſed non ideo culpâ carebo, quia lumine naturali manifeſtum eſt perceptionem intellectus præcedere ſemper debere voluntatis determinationem; atque in hoc liberi arbitrii non recto

uſu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

uſu privatio illa ineſt quæ formam erroris conſtituit, privatio, inquam, ineſt in ipſa operatione quatenus à me procedit, ſed non in facultate quam à Deo accepi, nec etiam in operatione quatenus ab illo dependet: neque enim habeo cauſam ullam conquerendi quòd Deus mihi non majorem vim intelligendi, ſive non majus lumen naturale dederit quàm dedit, quia eſt de ratione intellectus finiti ut multa non intelligat, & de ratione intellectus creati ut ſit finitus; eſtque quod agam gratias illi qui mihi nunquam quicqam debuit pro eo quod largitus eſt, non autem quòd putem me ab illo iis eſſe privatum, ſive illum mihi ea abſtuliſſe quæ non dedit. Non habeo etiam cauſam conquerendi quòd voluntatem dederit latiùs patentem quàm intellectum, cùm enim voluntas in una tantùm re, & tanquam in indiviſibili conſiſtat, non videtur ferre ejus natura ut quicquam ab illa demi poſſit; & ſane quò amplior eſt, tantò majores debeo gratias ejus datori. Nec denique etiam queri debeo quòd Deus mecum concurrat ad eliciendos illos actus voluntatis, ſive illa judicia in quibus fallor: illi enim actus ſunt omnino veri, & boni quatenus à Deo dependent, & major in me quodammodo perfectio eſt quòd illos poſſim elicere quàm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſi non poſſem; privatio autem, in qua ſola ratio formalis falſitatis & culpæ conſiſtit, nullo Dei concurſu indiget, quia non eſt res, neque ad illum relata ut cauſam privatio, ſed tantummodo negatio dici debet, nam ſane nulla imperfectio in Deo eſt, quod mihi libertatem dederit aſſentiendi vel non aſſentiendi quibuſdam, quorum claram & diſtinctam perceptionem in intellectu meo non poſuit, ſed proculdubio in me imperfectio eſt quod iſta libertate non bene utar, & de iis quæ non recte intelligo judicium feram Video tamen fieri à Deo facile potuiſſe ut etiamſi manerem liber, & cognitionis finitæ, nunquam tamen errarem, nempe ſi vel intellectui meo claram & diſtinctam perceptionem omnium de quibus unquam eſſem deliberaturus indidiſſet; vel tantùm ſi adeo firmiter memoriæ impreſſiſſet de nulla unquam re eſſe judicandum quam clare & diſtincte non intelligerem, ut nunquam ejus poſſem oblivisci; & facile intelligo me, quatenus rationem habeo totius cujuſdam, perfectiorem futurum fuiſſe quàm nunc ſum, ſi talis à Deo factus eſſem. Sed non ideo poſſum negare quin major quodammodo perfectio ſit in tota rerum univerſitate, quod quædam ejus partes ab erroribus immunes non ſint, aliæ vero ſint, quàm ſi omnes plane

plane ſimiles eſſent ; & nullum habeo jus conquerendi quod eam me Deus in mundo perſonam ſuſtinere voluerit quæ non eſt omnium præcipua, & maxime perfecta, ac præterea etiam ut non poſſim ab erroribus abſtinere priori illo modo qui pendet ab evidenti eorum omnium perceptione de quibus eſt deliberandum, poſſum tamen illo altero qui pendet ab eo tantum quod recorder quoties de rei veritate non liquet, à judicio ferendo eſſe abſtinendum ; nam quamvis eam in me infirmitatem eſſe experiar ut non poſſim ſemper uni & eidem cognitioni defixus inhærere, poſſum tamen attenta & ſæpius iterata meditatione efficere ut ejuſdem, quoties uſus exiget, recorder, atque ita habitum quemdam non errandi acquiram : qua in re cùm maxima & præcipua hominis perfectio conſiſtat, non parum me hodierna meditatione lucratum eſſe exiſtimo quod erroris & falſitatis cauſam inveſtigarim : & ſane nulla alia eſſe poteſt ab ea quam explicui, nam quoties voluntatem in judiciis ferendis ita contineo ut ad ea tantùm ſe extendat quæ illi clare & diſtincte ab intellectu exhibentur, fieri plane non poteſt ut errem, quia omnis clara, & diſtincta perceptio procul dubio eſt aliquid, ac proinde à nihilo eſſe non poteſt, ſed neceſſario Deum authorem habet, Deum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

inquam illum ſumme perfectum, quem fallacem eſſe repugnat; ideóque proculdubiò eſt vera. Nec hodie tantùm didici quid mihi ſit cavendum ut nunquam fallar, ſed ſimul etiam quid agendum ut aſſequar veritatem; aſſequar enim illam profectò, ſi tantùm ad omnia quæ perfecte intelligo ſatis attendam, atque illa à reliquis quæ confuſius & obſcurius apprehendo, ſecernam. Cui rei diligenter impoſterum operam dabo.

MEDITATIO V.

De eſſentia rerum materialium, & iterum de Deo quòd exiſtat.

MUlta mihi ſuperſunt de Dei attributis, multa de mei ipſius, ſive mentis meæ natura inveſtiganda, ſed illa forte alias reſumam, jámque nihil magis urgere videtur (poſtquam animadverti quid cavendum atque agendum ſit ad aſſequendam veritatem) quàm ut ex dubiis, in quæ ſuperioribus diebus incidi, coner emergere, videamque an aliquid certi de rebus materialibus haberi poſſit. Et quidem priuſquam inquiram an aliquæ tales res extra me exiſtant, conſiderare debeo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

beo illarum ideas, quatenus ſunt in mea cogitatione, & videre quænam ex iis ſint diſtinctæ, quænam confuſæ. Nempe diſtincte imaginor quantitatem, quam vulgo Philoſophi appellant continuam, ſive ejus quantitatis, aut potius rei quantæ extenſionem in longum, latum, & profundum; numero in ea varias partes; quaſlibet iſtis partibus magnitudines, figuras, ſitus, & motus locales, motibúſque iſtis quaſlibet durationes aſſigno. Nec tantum illa ſic in genere ſpectata mihi plane nota & perſpecta ſunt, ſed prætereà etiam particularia innumera de figuris, de numero, de motu, & ſimilibus attendendo percipio, quorum veritas adeo aperta eſt, & naturæ meæ conſentanea, ut dum illa primum detego, non tam videar aliquid novi addiſcere, quàm eorum quæ jam ante ſciebam reminiſci, ſive ad ea primum advertere quæ dudum quidem in me erant, licet non prius in illa obtutum mentis convertiſſem. Quodque hîc maxime conſiderandum puto, invenio apud me innumeras ideas quarumdam rerum, quæ etiam ſi extra me fortaſſe nullibi exiſtant, non tamen dici poſſunt nihil eſſe; & quamvis à me quodammodo ad arbitrium cogitentur, non tamen à me finguntur, ſed ſuas habent veras & immutabiles naturas: ut cum, exempli

cauſa,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

cauſa, triangulum imaginor, etſi fortaſſe talis figura nullibi gentium extra cogitationem meam exiſtat, nec unquam extiterit, eſt tamen profecto determinata quædam ejus natura, ſive eſſentia, ſive forma, immutabilis & æterna, quæ à me non efficta eſt, nec à mente mea dependet, ut patet ex eo quod demonſtrari poſſint variæ proprietates de iſto triangulo, nempe quod ejus tres anguli ſint æquales duobus rectis; quod maximo ejus angulo maximum latus ſubtendatur, & ſimiles, quas velim nolim clare nunc agnoſco, etiamſi de iis nullo modo antea cogitarim cum triangulum imaginatus ſum, nec proinde à me fuerint effictæ. Neque ad rem attinet, ſi dicam mihi forte à rebus externis per organa ſenſuum iſtam trianguli ideam adveniſſe, quia nempe corpora triangularem figuram habentia interdum vidi; poſſum enim alias innumeras figuras excogitare de quibus nulla ſuſpicio eſſe poteſt quod mihi unquam per ſenſus illapſæ ſint, & tamen varias de iis, non minus quàm de triangulo, proprietates demonſtrare: quæ ſane omnes ſunt veræ, quandoquidem à me clare cognoſcuntur, ideóque aliquid ſunt, non merum nihil: patet enim illud omne quod verum eſt eſſe aliquid; & jam fuſe demonſtravi illa omnia quæ clare cognoſco eſſe vera, atque quamvis id non de-

mon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

monſtraſſem, ea certe eſt natura mentis meæ ut nihilominus non poſſem iis non aſſentiri, ſaltem quamdiu ea clare percipio; memini que me ſemper, etiam ante hoc tempus, cum ſenſuum objectis quammaxime inhærerem, ejuſmodi veritates, quæ nempe de figuris, aut numeris, aliiſve ad Arithmeticam, vel Geometriam, vel in genere ad puram atque abſtractam Matheſim pertinentibus evidenter agnoſcebam, pro omnium certiſſimis habuiſſe. Iam verò ſi ex eo ſolo, quod alicujus rei ideam poſſim ex cogitatione meá depromere, ſequitur ea omnia quæ ad illam rem pertinere clare & diſtincte percipio, revera ad illam pertinere, nunquid inde haberi etiam poteſt argumentum quo Dei exiſtentia probetur? Certe ejus ideam, nempe entis ſumme perfecti, non minus apud me invenio, quàm ideam cujuſvis figuræ aut numeri; nec minus clare & diſtincte intelligo ad ejus naturam pertinere ut ſemper exiſtat, quàm id quod de aliqua figura, aut numero demonſtro ad ejus figuræ, aut numeri naturam etiam pertinere; ac proinde, quamvis non omnia quæ ſuperioribus hiſce diebus meditatus ſum vera eſſent, in eodem ad minimum certitudinis gradu eſſe deberet apud me Dei exiſtentia, in quo fuerunt hactenus Mathematicæ veritates. Quanquam

quam ſane hoc prima fronte non eſt omnino perſpicuum, ſed quandam ſophiſmatis ſpeciem refert. Cum enim aſſuetus ſim in omnibus aliis rebus exiſtentiam ab eſſentia diſtinguere, facile mihi perſuadeo illam etiam ab eſſentia Dei ſejungi poſſe, atque ita Deum ut non exiſtentem cogitari: ſed tamen diligentius attendenti fit manifeſtum non magis poſſe exiſtentiam ab eſſentia Dei ſeparari, quàm ab eſſentia trianguli magnitudinem trium ejus angulorum æqualium duobus rectis, ſive ab idea montis ideam vallis: adeo ut non magis repugnet cogitare Deum (hoc eſt ens ſumme perfectum) cui deſit exiſtentia (hoc eſt cui deſit aliqua perfectio) quàm cogitare montem cui deſit vallis. Verumtamen ne poſſim quidem cogitare Deum niſi exiſtentem, ut neque montem ſine valle, at certe ut neque ex eo quod cogitem montem cum valle, ideo ſequitur aliquem montem in mundo eſſe, ita neque ex eo quod cogitem Deum ut exiſtentem, ideo ſequi videtur Deum exiſtere: nullam enim neceſſitatem cogitatio mea rebus imponit; & quemadmodum imaginari licet equum alatum, etſi nullus equus habeat alas, ita forte Deo exiſtentiam poſſum affingere, quamvis nullus Deus exiſtat. Imo ſophiſma hîc latet, neque enim ex eo quod non poſ-

ſim

ſim cogitare montem niſi cum valle, ſequitur alicubi montem & vallem exiſtere, ſed tantum montem & vallem, ſive exiſtant, ſive non exiſtant, à ſe mutuo ſejungi non poſſe; atqui ex eo quod non poſſim cogitare Deum niſi exiſtentem, ſequitur exiſtentiam à Deo eſſe inſeparabilem, ac proinde illum revera exiſtere, non quod mea cogitatio hoc efficiat, ſive aliquam neceſſitatem ulli rei imponat, ſed contra quia ipſius rei, nempe exiſtentiæ Dei, neceſſitas me determinat ad hoc cogitandum: neque enim mihi liberum eſt Deum abſque exiſtentia (hoc eſt ens ſumme perfectum abſque ſumma perfectione) cogitare, ut liberum eſt equum vel cum alis, vel ſine alis imaginari. Neque etiam hîc dici debet neceſſe quidem eſſe ut ponam Deum exiſtentem, poſtquam poſui illum habere omnes perfectiones, quandoquidem exiſtentia una eſt ex illis, ſed priorem poſitionem neceſſariam non fuiſſe; ut neque neceſſe eſt me putare figuras omnes quadrilateras circulo inſcribi, ſed poſito quod hoc putem, neceſſe erit me fateri rhombum circulo inſcribi, quod aperte tamen eſt falſum. Nam quamvis non neceſſe ſit ut incidam unquam in ullam de Deo cogitationem, quoties tamen de ente primo, & ſummo libet cogitare, atque ejus ideam

tan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

tanquam ex mentis meæ theſauro depromere, neceſſe eſt ut illi omnes perfectiones attribuam, etſi nec omnes tunc enumerem, nec ad ſingulas attendam: quæ neceſſitas plane ſufficit ut poſteà, cum animadverto exiſtentiam eſſe perfectionem, recte concludam ens primum & ſummum exiſtere: quemadmodum non eſt neceſſe me ullum triangulum unquam imaginari, ſed quoties volo figuram rectilineam tres tantum angulos habentem conſiderare, neceſſe eſt ut illi ea tribuam ex quibus recte infertur ejus tres angulos non majores eſſe duobus rectis, etiamſi hoc ipſum tunc non advertam. Cum verò examino quænam figuræ circulo inſcribantur, nullomodo neceſſe eſt ut putem omnes quadrilateras ex eo numero eſſe; imò etiam idipſum nequidem fingere poſſum quamdiu nihil volo admittere niſi quod clare & diſtincte intelligo: ac proinde magna differentia eſt inter ejuſmodi falſas poſitiones, & ideas veras mihi ingenitas, quarum prima & præcipua eſt idea Dei: nam ſane multis modis intelligo illam non eſſe quid fictitium à cogitatione meâ dependens, ſed imaginem veræ & immutabilis naturæ; ut, primo, quia nulla alia res poteſt à me excogitari ad cujus eſſentiam exiſtentia pertineat præter ſolum Deum; deinde quia non poſſum duos,

aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

aut plures ejuſmodi Deos intelligere ; & quia poſito quod jam unus exiſtat , plane videam eſſe neceſſarium ut & ante ab æterno extiterit , & in æternum ſit manſurus ; ac denique quod multa alia in Deo percipiam quorum nihil à me detrahi poteſt , nec mutari.

Sed verò quacumque tandem utar probandi ratione , ſemper eo res redit,ut ea me ſola plane perſuadeant quæ clare & diſtincte percipio. Et quidem ex iis quæ ita percipio etſi nonnulla unicuique obvia ſint , alia verò nonniſi ab iis qui propius inſpiciunt , & diligenter inveſtigant,deteguntur;poſtquam tamen detecta ſunt , hæc non minus certa quàm illa exiſtimantur. Ut quamvis non tam facile appareat in triangulo rectangulo quadratum baſis æquale eſſe quadratis laterum,quàm iſtam baſim maximo ejus angulo ſubtendi , non tamen minùs creditur poſtquam ſemel eſt perſpectum. Quod autem ad Deum attinet , certe niſi præjudiciis obruerer, & rerum ſenſibilium imagines cogitationem meam omni ex parte obſiderent, nihil illo prius , aut facilius agnoſcerem, nam quid ex ſe eſt apertius , quàm ſummum ens eſſe , ſive Deum ad cujus ſolius eſſentiam exiſtentia pertinet , exiſtere ? Atque quamvis mihi attenta conſideratione opus fuerit ad hoc ipſum percipiendum , nunc

tamen non modo de eo æque certus ſum, ac de omni alio quod certiſſimum videtur; ſed præterea etiam animadverto cæterarum rerum certitudinem ab hoc ipſo ita pendere, ut abſque eo nihil unquam perfecte ſciri poſſit.

Etſi enim ejus ſim naturæ ut quamdiu aliquid valde clare & diſtincte percipio non poſſim non credere verum eſſe, quia tamen ejus etiam ſum naturæ ut non poſſim obtutum mentis in eandem rem ſemper defigere ad illam clare percipiendam, recurratque ſæpe memoria judicii ante facti, cum non amplius attendo ad rationes propter quas tale quid judicavi, rationes aliæ afferri poſſunt quæ me, ſi Deum ignorarem, facile ab opinione dejicerent, atque ita de nulla unquam re veram & certam ſcientiam, ſed vagas tantum & mutabiles opiniones haberem. Sic, exempli cauſa, cum naturam trianguli conſidero, evidentiſſime quidem mihi, utpote Geometriæ principiis imbuto, apparet ejus tres angulos æquales eſſe duobus rectis; nec poſſum non credere id verum eſſe quamdiu ad ejus demonſtrationem attendo ſed ſtatim atque mentis aciem ab illa deflexi, quantumvis adhuc recorder me illam clariſſime perſpexiſſe, facile tamen poteſt accidere ut dubitem an ſit vera, ſi quidem Deum ignorem:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ignorem : poſſum enim mihi perſuadere me talem à natura factum eſſe ut interdum in iis faller quæ me puto quàm evidentiſſime percipere, cum præſertim meminerim me ſæpe multa pro veris & certis habuiſſe, quæ poſtmodum aliis rationibus adductus falſa eſſe judicavi.

Poſtquàm vero percepi Deum eſſe, quia ſimul etiam intellexi cætera omnia ab eo pendere, illumque non eſſe fallacem; atque inde collegi illa omnia quæ clare & diſtincte percipio neceſſario eſſe vera, etiamſi non attendam amplius ad rationes propter quas iſtud verum eſſe judicavi, modo tantum recorder me clare & diſtincte perſpexiſſe, nulla ratio contraria afferri poteſt quæ me ad dubitandum impellat, ſed veram & certam de hoc habeo ſcientiam; neque de hoc tantùm, ſed & de reliquis omnibus quæ memini me aliquando demonſtraſſe, ut de Geometricis & ſimilibus: quid enim nunc mihi opponetur? Méne talem factum eſſe ut ſæpe fallar? At jam ſcio me in iis quæ perſpicue intelligo falli non poſſe: méne multa aliàs pro veris & certis habuiſſe quæ poſtea falſa eſſe deprehendi? atqui nulla ex iis clare & diſtincte perceperam, ſed hujus regulæ veritatis ignarus ob alias cauſas forte credideram, quas poſtea minus firmas eſſe de-

texi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

texi. Quid ergo dicetur? anne (ut n
per mihi objiciebam) me forte ſomniar
ſive illa omnia quæ jam cogito non mag
vera eſſe quàm ea quæ dormienti occu
runt? imò etiam hoc nihil mutat, na
certe quamvis ſomniarem, ſi quid intellect
meo ſit evidens, illud omninò eſt verum.

Atque ita plane video omnis ſcienti
certitudinem & veritatem ab una veri D
cognitione pendere, adeo ut priuſquàn
illum noſſem, nihil de ulla alia re perfect
ſcire potuerim. Iam verò innumera tum d
ipſo Deo, aliiſque rebus intellectualibus
tum etiam de omni illa natura corporea
quæ eſt puræ Matheſeos objectum, mih
plane nota & certa eſſe poſſunt.

MEDITATIO VI.

De rerum materialium exiſtentia, & reali mentis à corpore diſtinctione.

Reliquum eſt ut examinem an res materiales exiſtant: & quidem jam ad minimum ſcio illas, quatenus ſunt puræ Matheſeos objectum, poſſe exiſtere, quandoquidem ipſas clare & diſtincte percipio. Non enim dubium eſt quin Deus ſit capax ea omnia efficiendi quæ ego ſic

perci-

percipiendi ſum capax ; nihîlque unquam ab illo fieri non poſſe judicavi, niſi propter hoc quod illud à me diſtinƈte percipi repugnaret. Præterea ex imaginandi facultate, quâ me uti experior dum circa res iſtas materiales verſor, ſequi videtur illas exiſtere : nam attentius conſideranti quidnam ſit imaginatio, nihil aliud eſſe apparet quàm quædam applicatio facultatis cognoſcitivæ ad corpus ipſi intime præſens, ac proinde exiſtens.

Quod ut planum fiat, primo examino differentiam quæ eſt inter imaginationem & puram intelleƈtionem. Nempe, exempli cauſa, cum triangulum imaginor, non tantum intelligo illud eſſe figuram tribus lineis comprehenſam, ſed ſimul etiam iſtas res lineas tanquam præſentes acie mentis ntueor, atque hoc eſt quod imaginari appel-o. Si vero de chiliogono velim cogitare, èquidem æque bene intelligo illud eſſe iguram conſtantem mille lateribus, ac in-elligo triangulum eſſe figuram conſtantem ribus, ſed non eodem modo illa mille latera maginor, ſive tanquam præſentia intueor : & quamvis tunc, propter conſuetudinem liquid ſemper imaginandi, quoties de re orporea cogito, figuram forte aliquam onfuſe mihi repræſentem, patet tamen il-am non eſſe chiliogonum, quia nulla in re

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

eſt diverſa ab eâ quam mihi etiam repræſen-
tarem ſi de myriogono, aliáve quavis figu-
plurimorum laterum cogitarem; nec quic-
quam juvat ad eas proprietates, quibus chi-
liogonum ab aliis polygonis differt, agno-
ſcendas. Si verò de pentagono quæſti-
ſit, poſſum quidem ejus figuram intellige-
re, ſicut figuram chiliogoni, abſque op-
imaginationis; ſed poſſum etiam eande-
imaginari, applicando ſcilicet aciem men-
tis ad ejus quinque latera, ſimúlque a-
aream iis contentam; & manifeſtè hi-
animadverto mihi peculiari quadam anim-
contentione opus eſſe ad imaginandum
quâ non utor ad intelligendum: quæ nov-
animi contentio differentiam inter ima-
ginationem, & intellectionem puram clar-
oſtendit. Ad hæc conſidero iſtam vim ima-
ginandi quæ in me eſt, prout differt à v-
intelligendi, ad mei ipſius, hoc eſt a-
mentis meæ eſſentiam non requiri; nam
quamvis illa à me abeſſet, procul dubi-
manerem nihilominus illo idem qui nunc
ſum; unde ſequi videtur illam ab aliqu-
re à me diverſa pendere; atque facilè in-
telligo, ſi corpus aliquod exiſtat cui men-
ſit ita conjuncta ut ad illud veluti inſpicien-
dum pro arbitrio ſe applicet, fieri poſſ-
ut per hoc ipſum res corporeas imaginer
adeò ut hic modus cogitandi in eo tantùm
à pur-

à pura intellectione differat, quòd mens, dum intelligit, ſe ad ſeipſam quodammodo convertat, reſpiciatque aliquam ex ideis quæ illi ipſi inſunt; dum autem imaginatur, ſe convertat ad corpus, & aliquid in eo ideæ vel à ſe intellectæ, vel ſenſu perceptæ conforme intueatur. Facile, inquam, intelligo imaginationem ita perfici poſſe, ſiquidem corpus exiſtat; & quia nullus alius modus æque conveniens occurrit ad illam explicandam, probabiliter inde conjicio corpus exiſtere; ſed probabiliter tantùm, & quamvis accurate omnia inveſtigem, nondum tamen video ex eâ naturæ corporeæ ideâ diſtinctâ, quam in imaginatione mea invenio, ullum ſumi poſſe argumentum quod neceſſariò concludat aliquod corpus exiſtere.

Soleo vero alia multa imaginari præter illam naturam corpoream quæ eſt puræ Matheſeos objectum, ut colores, ſonos, ſapores, dolorem, & ſimilia, ſed nulla tam diſtincte; & quia hæc percipio meliùs ſenſu, à quo videntur ope memoriæ ad imaginationem perveniſſe; ut commodiùs de ipſis agam, eadem opera etiam de ſenſu eſt agendum, videndúmque an ex iis quæ iſto cogitandi modo, quem ſenſum appello, percipiuntur, certum aliquod argumentum pro rerum corporearum exiſtentia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

habere poſſim. Et primo quidem apu
me hîc repetam quænam illa ſint quæ ante
hac ut ſenſu percepta vera eſſe putavi ,
quas ob cauſas id putavi ; deinde etiam cau
ſas expendam propter quas eadem poſte
in dubium revocavi; ac denique conſiderab
quid mihi nunc de iiſdem ſit credendum.
Primo itaque ſenſi me habere caput , ma
nus , pedes , & membra cætera , ex quibu
conſtat illud corpus quod tanquam me
partem , vel forte etiam tanquam me to
tum ſpectabam ; ſenſique hoc corpus inte
alia multa corpora verſari , à quibus varii
commodis , vel incommodis affici poteſt
& commoda iſta ſenſu quodam volupta
tis , & incommoda ſenſu doloris metiebar
Atque præter dolorem & voluptatem ſen
tiebam etiam in me famem , ſitim , alioſqu
ejuſmodi appetitus ; itemque corporea
quaſdam propenſiones ad hilaritatem , ac
triſtitiam , ad iram , ſimiléſque alio
affectus ; foris vero , præter corporum
extenſionem , & figuras , & motus , ſentie
bam etiam in illis duritiem , & calorem
aliáſque tactiles qualitates ; ac præterea
lumen , & colores , & odores , & ſapores,
& ſonos , ex quorum varietate cælum , ter
ram , maria , & reliqua corpora ab invicem
diſtinguebam : nec ſane abſque ratione
ob ideas iſtarum omnium qualitatum quæ

cogita-

cogitationi meæ ſe offerebant, & quas ſolas proprie & immediate ſentiebam putabam me ſentire res quaſdam à mea cogitatione plane diverſas, nempe corpora à quibus ideæ iſtæ procederent; experiebar enim illas abſque ullo meo conſenſu mihi advenire, adeo ut neque poſſem objectum ullum ſentire, quamvis vellem, niſi illud ſenſus organo eſſet præſens; nec poſſem non ſentire cum erat præſens; cúmque ideæ ſenſu perceptæ eſſent multo magis vividæ & expreſſæ, & ſuo etiam modo magis diſtinctæ, quàm ullæ ex iis quas ipſe prudens & ſciens meditando effingebam, vel memoriæ meæ impreſſas advertebam, fieri non poſſe videbatur ut à meipſo procederent; ideoque ſupererat ut ab aliis quibuſdam rebus advenirent: quarum rerum cum nullam aliunde notitiam haberem quàm ex iſtis ipſis ideis, non poterat aliud mihi venire in mentem quàm illas iis ſimiles eſſe: Atque etiam quia recordabar me prius uſum fuiſſe ſenſibus quàm ratione, videbámque ideas quas ipſe effingebam non tam expreſſas eſſe, quàm illæ erant quas ſenſu percipiebam, & plerúmque ex earum partibus componi, facile mihi perſuadebam nullam plane me habere in intellectu, quam non prius habuiſſem in ſenſu. Non etiam ſine ratione corpus illud, quod ſpeciali

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

quodam jure meum appellabam, magis ad me pertinere quàm alia ulla arbitrabar; neque enim ab illo poteram unquam ſejungi, ut à reliquis; omnes appetitus & affectus in illo, & pro illo ſentiebam; ac denique dolorem & titillationem voluptatis in ejus partibus, non autem in aliis extra illum poſitis advertebam. Cur vero ex iſto neſcio quo doloris ſenſu quædam animi triſtitia, & ex ſenſu titillationis lætitia quædam conſequatur, cúrve illa neſcio quæ vellicatio ventriculi, quam famem voco, me de cibo ſumendo admoneat, gutturis vero ariditas de potu, & ita de cæteris, non aliam ſane habebam rationem, niſi quia ita doctus ſum à natura; neque enim ulla plane eſt affinitas (ſaltem quam ego intelligam) inter iſtam vellicationem, & cibi ſumendi voluntatem, ſive inter ſenſum rei dolorem inferentis, & cogitationem triſtitiæ ab iſto ſenſu exortæ. Sed & reliqua omnia quæ de ſenſuum objectis judicabam, videbar à natura didiciſſe: priùs enim illa ita ſe habere mihi perſuaſeram, quàm rationes ullas quibus hoc ipſum probaretur expendiſſem.

Poſtea vero multa paulatim experimenta fidem omnem quam ſenſibus habueram labefactarunt, nam & interdum turres quæ rotundæ viſæ fuerant è longinquo, qua-

dratæ apparebant è propinquo, & ſtatuæ permagnæ in eorum faſtigiis ſtantes, non magnæ è terra ſpectanti videbantur; & talibus aliis innumeris in rebus ſenſuum externorum judicia falli deprehendebam; nec externorum duntaxat, ſed etiam internorum, nam quid dolore intimius eſſe poteſt? atqui audiveram aliquando ab iis quibus crus aut brachium fuerat abſciſſum, ſe ſibi videri adhuc interdum dolorem ſentire in ea parte corporis qua carebant; ideóque etiam in me non plane certum eſſe videbatur membrum aliquod mihi dolere, quamvis ſentirem in eo dolorem. Quibus etiam duas maxime generales dubitandi cauſas nuper adjeci: prima erat, quod nulla unquam dum vigilo me ſentire crediderim, quæ non etiam inter dormiendum poſſim aliquando putare me ſentire; cúmque illa quæ ſentire mihi videor in ſomnis, non credam à rebus extra me poſitis mihi advenire, non advertebam quare id potiùs crederem de iis quæ ſentire mihi videor vigilando. Altera erat, quòd cùm authorem meæ originis adhuc ignorarem, vel ſaltem ignorare me fingerem, nihil videbam obſtare quo minus eſſem natura ita conſtitutus ut fallerer, etiam in iis quæ mihi veriſſima apparebant. Et quantum ad rationes quibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

antea rerum ſenſibilium veritatem mihi perſuaſeram, non difficulter ad illas reſpondebam. Cùm enim viderer ad multa impelli à natura quæ ratio diſſuadebat, non multum fidendum eſſe putabam iis quæ à natura docentur. Et quamvis ſenſuum perceptiones à voluntate mea non penderent, non ideo concludendum eſſe putabam illas à rebus à me diverſis procedere, quia forte aliqua eſſe poteſt in meipſo facultas, etſi mihi nondum cognita, illarum effectrix.

Nunc autem poſtquam incipio meipſum, meæque authorem originis melius noſſe, non quidem omnia quæ habere videor à ſenſibus, puto eſſe temere admittenda; ſed neque etiam omnia in dubium revocanda.

Et primò quoniam ſcio omnia quæ clare & diſtincte intelligo, talia à Deo fieri poſſe qualia illa intelligo, ſatis eſt quòd poſſim unam rem abſque alterâ clare & diſtincte intelligere, ut certus ſim unam ab altera eſſe diverſam, quia poteſt ſaltem à Deo ſeorſim poni; & non refert à qua potentia id fiat, ut diverſa exiſtimetur; ac proinde ex hoc ipſo quòd ſciam me exiſtere, quódque interim nihil plane aliud ad naturam, ſive eſſentiam meam pertinere animadvertã, præter hoc ſolùm quod ſim res cogitans, recte concludo meam eſſentiam in hoc uno conſiſtere quod ſim res cogitans. Et quamvis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

vis fortaſſe (vel potiùs ut poſtmodum dicam, pro certo) habeam corpus quod mihi valde arcte conjunctum eſt, quia tamen ex una parte claram & diſtinctam habeo ideam mei ipſius quatenus ſum tantùm res cogitans, non extenſa; & ex alia parte diſtinctam ideam corporis, quatenus eſt tantùm res extenſa, non cogitans, certum eſt me à corpore meo revera eſſe diſtinctum, & abſque illo poſſe exiſtere.

Præterea invenio in me facultates ſpecialibus quibuſdam modis cogitandi, putà facultates imaginandi, & ſentiendi, ſine quibus totum me poſſum clare & diſtincte intelligere, ſed non vice verſà illas ſine me, hoc eſt ſine ſubſtantia intelligente cui inſint: intellectionem enim nonnullam in ſuo formali conceptu includunt, unde percipio illas à me, ut modos à re diſtingui. Agnoſco etiam quaſdam alias facultates, ut locum mutandi, varias figuras induendi, & ſimiles, quæ quidem, non magis quàm præcedentes, abſque aliqua ſubſtantia cur inſint poſſunt intelligi, nec proinde etiam abſque illa exiſtere: Sed manifeſtum eſt has, ſiquidem exiſtant ineſſe debere ſubſtantiæ corporeæ ſive extenſæ, non autem intelligenti, quia nempe aliqua extenſio, non autem ulla plane intellectio in earum claro & diſtincto conceptu continetur. Iam vero

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

eſt quidem in me paſſiva quædam facultas ſentiendi, ſive ideas rerum ſenſibilium recipiendi & cognoſcendi, ſed ejus nullum uſum habere poſſem niſi quædam activa etiam exiſteret, ſive in me, ſive in aliò, facultas iſtas ideas producendi, vel efficiendi. Atque hæc ſane in me ipſo eſſe non poteſt, quia nullam plane intellectionem præſupponit, & me non cooperante, ſed ſæpe etiam invito ideæ iſtæ producuntur: ergo ſupereſt ut ſit in aliqua ſubſtantia à me diverſa, in qua quoniam omnis realitas vel formaliter vel eminenter ineſſe debet quæ eſt objective in ideis ab iſta facultate productis, (ut jam ſupra animadverti) vel hæc ſubſtantia eſt corpus, ſive natura corporea, in qua nempe omnia formaliter continentur quæ in ideis objective; vel certe Deus eſt, vel aliqua creatura corpore nobilior in qua continentur eminenter: atqui cùm Deus non ſit fallax, omninò manifeſtum eſt illum nec per ſe immediate iſtas ideas mihi immittere, nec etiam mediante aliqua creatura, in qua earum realitas objectiva non formaliter, ſed eminenter tantùm contineatur. Cùm enim nullam plane facultatem mihi dederit ad hoc agnoſcendum, ſed contrà magnam propenſionem ad credendum illas à rebus corporeis emitti, non video qua ratione poſſet intelligi ipſum non

eſſe

eſſe fallacem, ſi aliunde quàm à rebus corporeis emitterentur : Ac proinde res corporeæ exiſtunt. Non tamen forte omnes tales omninò exiſtunt, quales illas ſenſu comprehendo; quoniam iſta ſenſuum comprehenſio in multis valde obſcura eſt, & confuſa; ſed ſaltem illa omnia in iis ſunt quæ clare & diſtincte intelligo, id eſt omnia generaliter ſpectata quæ in puræ Matheſeos objecto comprehenduntur.

Quantum autem attinet ad reliqua quæ vel tantùm particularia ſunt, ut quòd ſol ſit talis magnitudinis, aut figuræ &c. vel minùs clare intellecta, ut lumen, ſonus, dolor, & ſimilia, quamvis valde dubia & incerta ſint, hoc tamen ipſum quòd Deus non ſit fallax, quòdque idcirco fieri non poſſit ut ulla falſitas in meis opinionibus reperiatur, niſi aliqua etiam ſit in me facultas à Deo tributa ad illam emendandam, certam mihi ſpem oſtendit veritatis ètiam in iis aſſequendæ. Et ſane non dubium eſt quin ea omnia quæ doceor à natura aliquid habeant veritatis : Per naturam enim generaliter ſpectatam nihil nunc aliud quàm vel Deum ipſum, vel rerum creatarum coordinationem à Deo inſtitutam intelligo; nec aliud per naturam meam in particulari, quàm complexionem eorum omnium quæ mihi à Deo ſunt tributa.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Nihil autem eſt quod me iſta natura magis expreſſe doceat quàm quod habeam corpus, cui male eſt cùm dolorem ſentio; quod cibo, vel potu indiget, cùm famem, aut ſitim patior, & ſimilia; nec proinde dubitare debeo, quin aliquid in eo ſit veritatis.

Docet etiam natura per iſtos ſenſus doloris, famis, ſitis, &c. Me non tantùm adeſſe meo corpori ut nauta adeſt navigio, ſed illi arctiſſime eſſe conjunctum, & quaſi permixtum, adeò ut unum quid cum illo componam; alioqui enim cùm corpus læditur, ego, qui nihil aliud ſum quàm res cogitans, non ſentirem idcirco dolorem, ſed puro intellectu læſionem iſtam perciperem, ut nauta viſu percipit ſi quid in nave frangatur; & cùm corpus cibo, vel potu indiget, hoc ipſum expreſſe intelligerem, non confuſos famis & ſitis ſenſus haberem. Nam certe iſti ſenſus ſitis, famis, doloris, &c. Nihil aliud ſunt quam confuſi quidam cogitandi modi ab unione & quaſi permixtione mentis cum corpore exorti.

Præterea etiam doceor à naturâ varia circa meum corpus alia corpora exiſtere, ex quibus nonnulla mihi proſequenda ſunt, alia fugienda. Et certe ex eo quòd valde diverſos ſentiam colores, ſonos, odores, ſapores,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſapores, calorem, duritiem, & ſimilia, recte concludo, aliquas eſſe in corporibus, à quibus variæ iſtæ ſenſuum perceptiones adveniunt, varietates iis reſpondentes, etiamſi forte iis non ſimiles; atque ex eo quod quædam ex illis perceptionibus, mihi gratæ ſint, aliæ ingratæ, plane certum eſt meum corpus, ſive potius me totum, quatenus ex corpore & mente ſum compoſitus, variis commodis & incommodis à circumjacentibus corporibus affici poſſe.

Multa vero alia ſunt quæ etſi videar à naturâ doctus eſſe, non tamen revera ab ipſa, ſed à conſuetudine quadam inconſiderate judicandi accepi, atque ideo falſa eſſe facile contingit; ut quod omne ſpatium, in quo nihil plane occurrit quod meos ſenſus moveat, ſit vacuum; quod in corpore, exempli gratia, calido aliquid ſit plane ſimile ideæ caloris quæ in me eſt: in albo aut viridi ſit eadem albedo aut viriditas quam ſentio; in amaro aut dulci idem ſapor & ſic de cæteris: quod & aſtra & turres, & quævis alia remota corpora ejus ſint tantùm magnitudinis & figuræ, quam ſenſibus meis exhibent, & alia ejuſmodi. Sed ne quid in hac re non ſatis diſtincte percipiam accuratiùs debeo definire quid proprie intelligam cùm dico me aliquid doceri à natura; nempe hìc naturam ſtrictiùs ſumo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

quàm pro complexione eorum omnium quæ mihi à Deo tributa ſunt; in hac enim complexione multa continentur quæ ad mentem ſolam pertinent, ut quòd percipiam id quod factum eſt infectum eſſe non poſſe, & reliqua omnia quæ lumine naturali ſunt nota, de quibus hìc non eſt ſermo; multa etiam quæ ad ſolum corpus ſpectant, ut quòd deorſum tendat, & ſimilia de quibus etiam non ago, ſed de iis tantùm quæ mihi ut compoſito ex mente & corpore à Deo tributa ſunt: ideóque hæc natura docet quidem ea refugere quæ ſenſum doloris inferunt, & ea proſequi quæ ſenſum voluptatis, & talia: ſed non apparet illam præterea nos docere ut quicquam ex iſtis ſenſuum perceptionibus ſine prævio intellectus examine de rebus extra nos poſitis concludamus, quia de iis verum ſcire ad mentem ſolam, non autem ad compoſitum videtur pertinere. Ita quamvis ſtella non magis oculum meum quàm ignis exiguæ facis afficiat, nulla tamen in eo realis, ſive poſitiva propenſio eſt ad credendum illam non eſſe majorem, ſed hoc ſine ratione ab ineunte ætate judicavi; & quamvis ad ignem accedens ſentio calorem, ut etiam ad eundem nimis prope accedens ſentio dolorem, nulla profectò ratio eſt quæ ſuadeat in igne aliquid eſſe ſimile iſti calori; ut neque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

que etiam iſti dolori, ſed tantummodò in eo aliquid eſſe, quodcunque demum ſit quod iſtos in nobis ſenſus caloris vel doloris efficiat: & quamvis etiam in aliquo ſpatio nihil ſit quod moveat ſenſum, non ideo ſequitur in eo nullum eſſe corpus, ſed video me in his aliiſque permultis ordinem naturæ pervertere eſſe aſſuctum, quia nempe ſenſuum perceptionibus, quæ propriè tantùm à naturâ datæ ſunt ad menti ſignificandum quænam compoſito, cujus pars eſt, commoda ſint vel incommoda & eatenus ſunt ſatis claræ & diſtinctæ, utor tanquam regulis certis ad immediate dignoſcendum quænam ſit corporum extra nos poſitorum eſſentia, de quâ tamen nihil niſi valde obſcure & confuſe ſignificant.

Atqui jam ante ſatis perſpexi quâ ratione, non obſtante Dei bonitate, judicia mea falſa eſſe contingat. Sed nova hìc occurrit difficultas circa illa ipſa quæ tanquam perſequenda vel fugienda mihi à natura exhibentur; atque etiam circa internos ſenſus in quibus errores videor deprehendiſſe: Ut cùm quis grato cibi alicujus ſapore deluſus venenum intus latens aſſumit: Sed nempe tunc tantum à natura impellitur ad illud appetendum in quo gratus ſapor conſiſtit; non autem ad venenum quod plane ignorat;

nihil-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

nihilque hinc aliud concludi poteſt quàm naturam iſtam non eſſe omniſciam : quod non mirum, quia cum homo ſit res limitata, non alia illi competit quàm limitatæ perfectionis.

At vero non raro etiam in iis erramus ad quæ à natura impellimur ; ut cum ii qui ægrotant, potum, vel cibum appetunt ſibi paulo poſt nociturum. Dici forſan hîc poterit illos ob id errare quod natura eorum ſit corrupta : ſed hoc difficultatem non tollit, quia non minus vere homo ægrotus creatura Dei eſt quàm ſanus ; nec proinde minus videtur repugnare illum à Deo fallacem naturam habere. Atque ut horologium ex rotis, & ponderibus confectum non minus accurate leges omnes naturæ obſervat, cum male fabricatum eſt, & horas non recte indicat, quam cum omni ex parte artificis voto ſatisfacit : Ita ſi conſiderem hominis corpus quatenus machinamentum quoddam eſt ex oſſibus, nervis, muſculis, venis, ſanguine, & pellibus ita aptum & compoſitum, ut, etiamſi nulla in eo mens exiſteret eoſdem tamen haberet omnes motus qui nunc in eo non ab imperio voluntatis, nec proinde à mente procedunt, Facile agnoſco illi æque naturale fore, ſi, exempli cauſa, hydrope laboret, eam faucium ariditatem pati, quæ ſitis ſenſum menti inferre ſolet, atque etiam

etiam ab illa ejus nervos, & reliquas partes ita diſponi ut potum ſumat ex quo morbus augeatur; quàm cum nullum tale in eo vitium eſt, à ſimili faucium ſiccitate moveri ad potum ſibi utile aſſumendum. Et quamvis reſpiciens ad præconceptum horologii uſum dicere poſſim illud, cum horas non recte indicat, à natura ſua deflectere; Atque eodem modo conſiderans machinamentum humani corporis tanquam comparatum ad motus qui in eo fieri ſolent, putem illud etiam à natura ſua aberrare, ſi ejus fauces ſint aridæ, cum potus ad ipſius conſervationem non prodeſt; ſatis tamen animadverto hanc ultimam naturæ acceptionem ab altera multum differre; hæc enim nihil aliud eſt quàm denominatio à cogitatione mea hominem ægrotum, & horologium male fabricatum, cum idea hominis ſani, & horologii recte facti comparante dependens, rebuſque de quibus dicitur extrinſeca; per illam vero aliquid intelligo quod revera in rebus reperitur, ac proinde nonnihil habet veritatis.

At certe etiamſi reſpiciendo ad corpus hydrope laborans, ſit tantum denominatio extrinſeca cum dicitur ejus natura eſſe corrupta, ex eo quod aridas habeat fauces, nec tamen egeat potu; reſpiciendo tamen ad compoſitum, ſive ad mentem tali corpori

unitam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

unitam,non eſt pura denominatio, ſed veru
error naturæ quod ſitiat cum potus eſt ip
nociturus; ideoque hîc remanet inquiren
dum quo pacto bonitas Dei non impedia
quo minus natura ſic ſumpta ſit fallax.

Nempe imprimis hîc adverto magnam
eſſe differentiam inter mentem & corpus, i
eo quod corpus ex natura ſua ſit ſemper di
viſibile, mens autem plane indiviſibilis; nam
ſane cum hanc conſidero, ſive meipſum qua
tenus ſum tantum res cogitans, nullas in m
partes poſſum diſtinguere, ſed rem plan
unam & integram me eſſe intelligo: &
quamvis toti corpori tota mens unita eſſ
videatur, abſciſſo tamen pede, vel brachio
vel quavis alia corporis parte, nihil ideo d
mente ſubductum eſſe cognoſco; nequ
etiam facultates volendi, ſentiendi, intelli
gendi,&c. ejus partes dici poſſunt, quia un
& eadem mens eſt quæ vult, quæ ſentit, qu
intelligit. Contra vero nulla res corporea
ſive extenſa poteſt á me cogitari quam no
facile in partes cogitatione dividam, atqu
hoc ipſo illam diviſibilem eſſe intelligam
quod unum ſufficeret ad me docendum
mentem à corpore omnino eſſe diverſam
ſi nondum illud aliunde ſatis ſcirem.

Deinde adverto mentem non ab omni
bus corporis partibus immediate affici
ſed tantummodo à cerebro, vel forte etiam

ab una tantum exigua ejus parte, nempe ab ea in qua dicitur eſſe ſenſus communis; quæ quotieſcunque eodem modo eſt diſpoſita, menti idem exhibet, etiamſi reliquæ corporis partes diverſis interim modis poſſint ſe habere, ut probant innumera experimenta quæ hìc recenſere non eſt opus.

Adverto præterea eam eſſe corporis naturam ut nulla ejus pars poſſit ab alia parte aliquantum remota moveri, quin poſſit etiam moveri eodem modo à qualibet ex iis quæ interjacent, quamvis illa remotior nihil agat. Ut exempli cauſa in fune A, B, C, D, ſi trahatur ejus ultima pars D, non alio pacto movebitur prima A, quàm moveri etiam poſſet ſi traheretur una ex intermediis B, vel, C, & ultima D, maneret immota: Nec diſſimili ratione, cum ſentio dolorem pedis, docuit me Phyſica, ſenſum illum fieri ope nervorum per pedem ſparſorum, qui inde ad cerebrum uſque funium inſtar extenſi, dum trahuntur in pede, trahunt etiam intimas cerebri partes ad quas pertingunt, quemdamque motum in iis excitant, qui inſtitutus eſt à natura ut mentem afficiat ſenſu doloris tanquam in pede exiſtentis: Sed quia illi nerui per tibiam, crus, lumbos, dorſum, & collum tranſire debent, ut à pede ad cerebrum perveniant, poteſt contingere ut etiamſi eorum

pars

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

pers quæ eſt in pede non attingatur, ſed aliqua tantùm ex intermediis, idem plane ille motus fiat in cerebro qui fit pede male affecto, ex quo neceſſe erit ut mens ſentiat eundem dolorem: & idem de quolibet alio ſenſu eſt putandum.

Adverto denique quandoquidem unuſquiſque ex motibus qui fiunt in eâ parte cerebri quæ immediate mentem afficit, non niſi unum aliquem ſenſum illi infert, nihil hac in re melius poſſe excogitari, quàm ſi eum inferat qui ex omnibus quos inferre poteſt ad hominis ſani conſervationem quam maxime, & quam frequentiſſime conducit; Experientiam autem teſtari tales eſſe omnes ſenſus nobis à naturâ inditos; ac proinde nihil plane in iis reperiri, quod non Dei potentiam, bonitatémque teſtetur. Ita, exempli cauſa, cùm nervi qui ſunt in pede, vehementer, & præter conſuetudinem moventur, ille eorum motus per ſpinæ dorſi medullam ad intima cerebri pertingens ibi menti ſignum dat ad aliquid ſentiendum, nempe dolorem tanquam in pede exiſtentem, à quo illa excitatur ad ejus cauſam ut pedi infeſtam, quantum in ſe eſt, amovendam. Potuiſſet vero natura hominis à Deo ſic conſtitui ut ille idem motus in cerebro quidvis aliud menti exhiberet; nempe vel ſeipſum, quatenus eſt in cerebro; vel

quatenus

quatenus eſt in pede; vel in aliquo ex locis intermediis, vel denique aliud quidlibet; ſed nihil aliud ad corporis conſervationem æque conduxiſſet. Eodem modo cum potu indigemus, quædam inde oritur ſiccitas in gutture nervos ejus movens, & illorum ope cerebri interiora; hicque motus mentem afficit ſenſu ſitis, quia nihil in toto hoc negotio nobis utilius eſt ſcire quam quod potu ad conſervationem valetudinis egeamus, & ſic de cæteris.

Ex quibus omnino manifeſtum eſt, non obſtante immenſa Dei bonitate, naturam hominis ut ex mente & corpore compoſiti non poſſe non aliquando eſſe fallacem. Nam ſi quæ cauſa non in pede, ſed in alia quavis ex partibus per quas nerui à pede ad cerebrum porriguntur, vel etiam in ipſo cerebro eundem plane motum excitet qui ſolet excitari pede male affecto, ſentietur dolor tanquam in pede, ſenſuſque naturaliter falletur, quia cum ille idem motus in cerebro non poſſit niſi eundem ſemper ſenſum menti inferre, multóque frequentius oriri ſoleat à cauſa quæ lædit pedem, quàm ab alia alibi exiſtente, rationi conſentaneum eſt ut pedis potius, quàm alterius partis dolorem menti ſemper exhibeat. Et ſi quando faucium ariditas non ut ſolet ex eo quod ad corporis valetudinem potus conducat, ſed

ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ex contraria aliqua cauſa oriatur, ut in hydropico contingit, longe melius eſt illam tunc fallere, quam ſi contra ſemper falleret cum corpus eſt bene conſtitutum, & ſic de reliquis.

Atque hæc conſideratio plurimum juvat non modo ut errores omnes quibus natura mea obnoxia eſt animadvertam, ſed etiam ut illos aut emendare, aut vitare facile poſſim. Nam ſane cum ſciam omnes ſenſus circa ea quæ ad corporis commodum ſpectant multo frequentius verum indicare quam falſum, poſſimque uti fere ſemper pluribus ex iis ad eandem rem examinandam; & inſuper memoria, quæ præſentia cum præcedentibus connectit; & intellectu, qui jam omnes errandi cauſas perſpexit, non amplius vereri debeo ne illa quæ mihi quotidie à ſenſibus exhibentur ſint falſa, ſed hyperbolicæ ſuperiorum dierum dubitationes ut riſu dignæ ſunt explodendæ; Præſertim ſumma illa de ſomno, quem à vigilia non diſtinguebam; nunc enim adverto permagnum inter utrumque eſſe diſcrimen in eo quod nunquam inſomnia cum reliquis omnibus actionibus vitæ à memoria conjungantur, ut ea quæ vigilanti occurrunt; nam ſane ſi quis dum vigilo mihi derepente appareret, ſtatimque poſtea diſpareret, ut fit in ſomnis, ita ſcilicet ut nec unde veniſſet, nec quo abiret viderem,

viderem, non immerito ſpectrum potius, aut phantaſma in cerebro meo effictum, quam verum hominem eſſe judicarem: Cum vero eæ res occurrunt, quas diſtincte unde, ubi, & quando mihi adveniant adverto, earumquè perceptionem abſque ulla interruptione cum tota reliqua vita connecto, plane certus ſum non in ſomnis ſed vigilanti occurrere. Nec de ipſarum veritate debeo vel minimum dubitare, ſi poſtquam omnes ſenſus, memoriam & intellectum ad illas examinandas convocavi, nihil mihi quod cum cæteris pugnet ab ullo ex his nuntietur. Ex eo enim quod Deus non ſit fallax ſequitur omnino in talibus me non falli. Sed quia rerum agendarum neceſſitas non ſemper tam accurati examinis moram concedit, fatendum eſt humanam vitam circa res particulares ſæpe erroribus eſſe obnoxiam, & naturæ noſtræ infirmitas eſt agnoſcenda.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

OBJECTIONES
Doctorum aliquot virorum in præcedentes Meditationes cum reſponſionibus Authoris.

Primæ Objectiones.

VIRI CLARISSIMI,

Ut vidi vos omnino iſtius animi eſſe, ut ſcripta Domini Carteſii penitius inſpiciam, non debui hac in cauſa viris mihi undequáque amiciſſimis non obtemperare; tum ut hoc ipſo videatis quanti vos æſtimem, tum etiam ut conſtet quantum & viribus meis, & ingenio deſit, ut in poſterum & ametis pluſculum, ſi indigeo, & minus oneri ſitis ſi non ſufficio. Eſt ſane D. Carteſius quantum animadverto vir ingenii maximi, ſummæque modeſtiæ, quales vel ipſe Momus amet ſi adſit. Cogito, inquit, ergo ſum, imo ipſa cogitatio, aut mens ſum ita: atqui cogitando, ideas rerum in me habeo, ac imprimis ideam entis perfectiſſimi & infiniti. Etiam: illius autem cauſa ego non ſum, qui ejus realitatem objectivam non æquo, ergo aliquid

cauſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

cauſa ejus eſt me perfectius, ac proinde aliquid præter me eſt, aliquid me perfectius eſt; aliquis qui non quovis modo ens eſt, ſed ſimpliciter, & incircumſcripte, totum eſſe in ſe pariter complexus, & velut cauſa anticipans, ut habet Dionyſ. de divin. nom. cap. 8.

Hìc vero cogor paululum ſubſiſtere ne fatiger nimiùm: jam enim ingenium mihi æſtuat inſtar fluctuantis Euripi: ajo, nego, probo, refello iterum, diſſentire à viro nolo, aſſentiri non poſſum, quam enim, quæſo, cauſam idea requirit? aut fare quid idea ſit. Eſt ipſa res cogitata quatenus objective eſt in intellectu. ſed quid eſt eſſe objective in intellectu? olim didici: eſt ipſum actum intellectus per modum objecti terminare: quod ſane extrinſeca denominatio eſt, & nihil rei. ſicut enim, videri, nihil aliud eſt quam actum viſionis in me tendere; ita cogitari, aut objective eſſe in intellectu, eſt mentis cogitationem in ſe ſiſtere & terminare; quod re immotâ, immutatâque, quin & non exiſtente fieri poteſt. quid ergo cauſam ejus inquiro quod actu non eſt, quod nuda denominatio, & nihil eſt.

Et tamen, inquit, magnum iſtud ingenium, *quòd hæc idea realitatem objectivam hanc, vel illam contineat potiùs quam aliam, hoc profectò habere debet ab aliquâ cauſâ.* Imo

 à nulla:

à nulla : realitas enim objectiva pura deno-minatio eſt, actu non eſt. Cauſa autem realem influxum donat, & actualem : illam iſtud quod actu non eſt non recipit, ac pro-inde actualem cauſæ effluxum non patitur, nedum requirit. Ergo ideas habeo, cauſam earum non habeo, tantum abeſt ut me majo-rem, & infinitam.

At ſi idearum cauſam non das, rationem ſaltem aſſigna cur hæc idea hanc realita-tem objectivam potiùs contineat quàm il-lam. Opportunè admodum; non ſoleo enim cum amicis parce agere, ſed quàm largiſſi-me. Illud univerſim dico de ideis omni-bus, quod D. Carteſius aliàs de triangulo *Etſi fortaſſe*, inquit, *talis figura nullibi gen-tium extra cogitationem meam exiſtat, nec un-quam extiterit, eſt tamen profecto determinata quædam ejus natura, ſive eſſentia, ſive forma immutabilis & æterna.* Eſt nempe æterna illa veritas, quæ cauſam non poſtulat. Sca-pham, Scapham eſſe, & nihil aliud; Da-vum, Davum eſſe, non Oedipum. Si tamen mordicus rationem exigis, imperfectio eſt intellectus noſtri qui infinitus non eſt; cum enim univerſum quod eſt ſimul & ſemel vno complexu non comprehendat, bonum omne dividit, & partitur; atque ita quod totum parturire non poteſt ſenſim concipit, aut, ut etiam ajunt, inadæquate.

Pergit

Pergit porrò, vir *atqui*, inquit, *quantumvis imperfectus ſit iſte eſſendi modus quo res eſt objectivè in intellectu per ideam, non tamen profectò planè nihil eſt, nec proinde à nihilo eſſe poteſt.* Æquivocatio eſt, ſi enim, *nihil*, idem eſt quod ens non actu, omnino nihil eſt, quia non eſt actu, atque ita à nihilo eſt, id eſt non à cauſa aliqua: Si verò, *nihil*, fictum quid dicit, quod vulgò *ens rationis* indigetant, non eſt, *nihil*, ſed reale aliquid quod diſtincte concipitur. Et tamen quia ſolum concipitur, & actu non eſt; concipi quidem, at cauſari minime poteſt.

Sed ulterius. *quærere libet, an ego ipſe habens illam ideam eſſe poſſem, ſi tale ens nullum exiſteret*, nempe à quo idea entis me perfectioris procedat, ut immediate ante dicit, *nempe*, inquit, *à quo eſſem? à me ſcilicet, vel à parentibus, vel ab aliis*, &c. *Atqui ſi à me eſſem, nec dubitarem, nec optarem, nec omnino quicquam mihi deeſſet; omnes enim perfectiones, quarum idea aliqua in me eſt, mihi dediſſem, atque ita ipſemet Deus eſſem.* Si verò ab alio ſum, tandē ad illud deveniam quod à ſe eſt; & ita de illo, idem quod de me, eſt argumentum. Illa demum ipſa illa via eſt quam & S. Thomas ingreditur, quam vocat viam à cauſalitate cauſæ efficientis, eámque deſumpſit ex philoſopho; niſi quòd iſti de cauſis idearum non ſint ſolliciti. Et forte opus nō erat; quidni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

enim ſtricte, rectáque incedam? Cogito, ergo ſum, imo ipſa mens & cogitatio ſum: Illa autem mens & cogitatio aut à ſeipſâ eſt, aut ab alio; ſi hoc, iſtud porro à quo? Si à ſe eſt, ergo Deus eſt; Quod enim à ſe eſt, omnia ſibi ipſi facile dederit.

Rogo virum, obſecróque ut avidum Lectorem, & forte minùs intelligentem ſe non celet; accipitur enim, *à ſe*, duplici modo: Primo poſitive, nempe à ſeipſo ut à cauſâ, atque ita quod à ſe eſſet, ſibíque ipſi daret eſſe ſuum, ſi prævio delectu ſibi daret quod vellet, haud dubie ſibi omnia daret, atque adeo Deus eſſet. Secundo, accipitur, *à ſe*, negative, ut ſit idem quod, *ſeipſo*, aut, *non ab alio*: atque hoc modo, quantum memini, ab omnibus accipitur.

Nunc vero ſi aliquid à ſe eſt, id eſt non ab alio; quomodo probem iſtud omnia complecti & eſſe infinitum? Iam enim non audio ſi dicas, ſi à ſe eſt, ſibi facile omnia dediſſet; nec enim à ſe eſt ut à cauſa, nec ſibi prævium fuit, ut ante deligeret quod eſſet poſtmodum, ſcio me aliquando ita Suarem audiviſſe: omnis limitatio eſt à cauſa, ideo enim limitata, finitáque res eſt, vel quia cauſa majus, perfectiúſque dare nihil potuit, aut quia non voluit: ſi ergo aliquid à ſe eſt, & non à cauſa, profecto illimitatum eſt & infinitum.

Ego

Ego vero non omnino acquieſco; Quid ſi enim limitatio ſit ab intrinſecis principiis conſtituentibus, hoc eſt ab ipſa formâ & eſſentia, quam tamen nondum infinitam eſſe probaſti, quantumvis à ſe ſit, hoc eſt non ab alio? ſane, calidum ſi ſupponas calidum eſſe, ex intrinſecis principiis conſtituentibus calidum erit, & non frigidum, licet imagineris à nullo eſſe iſtud ipſum quod eſt. Non dubito D. Carteſio rationes non deeſſe quibus ſubſtituat illud quod alij fortaſſis non ſatis clare præſtiterunt.

Tandem mihi cum viro convenit; Illud pro regula generali ſtatuit: quicquid clare, diſtinctèque cognoſco, iſtud ſane ens verum eſt. Imo quicquid cogito, verum eſt: jam enim à puero pene chymeris omnibus, & cuivis enti rationis aqua & igne interdiximus; nulla námque potentia à proprio objecto deviare poteſt; voluntas ſi movetur, in bonum tendit, quin nec ſenſus ipſi errant; viſus enim videt id quod videt, auris audit id quod audit, & ſi aurichalcum vides, bene vides; ſed erras cùm judicio tuo aurum eſſe decernis id quod vides. Ita ut D. C. meritiſſime omnem errorem judicio, & voluntati expenſum ferant.

Sed nunc ex regula iſta infer quod volebas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

bas. Atqui ens infinitum clarè, diſtinctéque cognoſco, ergo ens verum eſt & aliquid. interrogabit non nemo; claréne diſtinctéque cognoſcis ens infinitum? quid ergo ſibi vult tritum iſtud, & vulgo notum: *infinitum qua infinitum eſt ignotum*. Si enim ego cum de Chiliagono cogito, figuram aliquam confuſe mihi repræſentans, non chiliagonum ipſum diſtincte imaginor, aut cognoſco, quia mille ejus latera non diſtincte intueor: ſane rogabit ille, quomodo infinitum ut infinitum diſtincte & non confuſe tantum cogitet, ſi infinitas ejus perfectiones, quibus conſtat, clare, & velut ad oculum videre non poſſit?

Et forte iſtud eſt quod ſanctus Thomas voluit, cum enim negaſſet hanc propoſitionem per ſe notam eſſe: *Deus eſt*, objicit ſibi ex Damaſceno: omnibus cognitio exiſtendi Deum naturaliter inſerta eſt; ergo Deum eſſe eſt per ſe notum. Et reſpondet, cognoſcere Deum eſſe in aliquo communi, ſub quadam, inquit, confuſione, in quantum ſcilicet Deus eſt hominis beatitudo, id naturaliter nobis inſertum eſt: ſed hoc, inquit, non eſt ſimpliciter cognoſcere *Deum eſſe*; ſicut cognoſcere venientem, non eſt cognoſcere Petrum, quamvis Petrus ſit veniens, &c. quaſi dicat Deum ſub ratione communi, aut finis ultimi, aut etiam primi

entis, & perfectiſſimi, aut denique ſub ratione complectentis confuſe & in genere omnia, cognoſci: ſed non ſub præciſâ ratione ſui eſſe, ita enim infinitus eſt, & nobis ignotus. Scio D. C. facile ſic interroganti reſponſurum eſſe. Credo tamen quod ex illis quæ exercitii ego cauſa ſolum allego, iſtud Boëtii recordabitur, quod quædam ſunt communes animi conceptiones, & per ſe notæ apud ſapientes tantùm; Adeo ut mirandum non ſit ſi multum interrogent qui plus ſapere deſiderant; ſique his rebus diutius immorentur, quas ut primum totius negotii fundamentum inculcatas eſſe noverunt; & tamen ſine magna inveſtigatione non intelligunt.

Itaque permittamus; aliquis claram diſtinctámque ideam habeat entis ſummi, & perfectiſſimi; quid inde promoves ulterius? nempe iſtud infinitum ens exiſtere, idque ita certo, *ut in eodem ad minimùm certitudinis gradu Dei exiſtentia apud me eſſe debeat, in quo fuerunt hactenus mathematicæ veritates: adeò ut non magis repugnet cogitare Deum (hoc eſt ſummè perfectum) cui deſit exiſtentia, (hoc eſt aliqua perfectio) quàm cogitare montem cui deſit vallis.* Ibi totius rei cardo eſt, qui nunc cedit victum ſe fateatur oportet: mihi, quia cum fortiori ago, libet paululum velitari, ut cum vincendus ſim,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

nonnihil tamen differam quod vitare non poſſum.

Ac in primis, etſi modo authoritate non agimus, ſed ratione tantum; tamen ne ex libidine maximo ingenio videar reluctari, ipſum potiùs S. Thomam audite; objicit ſibi; intellecto quid ſignificet hoc nomen Deus, ſtatim habetur quod Deus eſt, ſignificatur enim hoc nomine id quo majus ſignificari non poteſt: majus autem eſt quod eſt in re & in intellectu, quàm quod eſt in intellectu tantùm: unde cùm intellecto hoc nomine *Deus* ſtatim ſit in intellectu, ſequitur etiam quod ſit in re: quod argumentum in forma ita reddo. Deus eſt quo majus ſignificari non poteſt, ſed illud quo majus ſignificari non poteſt includit exiſtentiam, ergo Deus ipſo nomine, vel conceptu ſuo includit exiſtentiam, ac proinde ſine exiſtentia nec concipi, nec eſſe poteſt. nunc, amabo vos, nunquid ipſum hoc argumentum eſt D. Carteſii? S. Thomas Deum ita definit; quo majus ſignificari non poteſt: D. C. vocat eum Ens ſumme perfectum, illo ſane majus ſignificari non poteſt. S. Thomas ſubſumit: id quo majus ſignificari non poteſt, includit exiſtentiam; alioqui eo majus aliquid ſignificari poteſt, nempe id quod etiam exiſtentiam ſignificatur includere. At nunquid D. C. idem ſubſumere videtur?

Deus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Deus eſt ens ſumme perfectum, atqui ens ſumme perfectum exiſtentiam includit, alioqui ſumme perfectum non eſſet. Infert S. Thomas, ergo cùm intellecto hoc nomine *Deus* ſtatim in ipſo intellectu ſit; ſequitur etiam quòd ſit in re: hoc eſt, eo ipſo quòd in ipſo conceptu eſſentiali entis quo majus ſignificari non poteſt involuatur exiſtentia, ſequitur illud ipſum ens eſſe. Idem Dominus Carteſius infert: *atqui*, inquit, *ex eo quòd non poſſum cogitare Deum niſi exiſtentem, ſequitur exiſtentiam ab eo eſſe inſeparabilem, ac proinde illum revera exiſtere.* Nunc vero S. Thomas & ſibi, & D. Carteſio reſpondeat. *Dato*, inquit, *quòd quilibet intelligat hoc nomine* Deus *ſignificari hoc quòd dicitur, ſcilicet illud quo majus cogitari non poteſt, non tamen propter hoc ſequitur quòd intelligat id quòd ſignificatur per nomen, eſſe in rerum natura, ſed in apprehenſione intellectus tantùm. Nec poteſt argui quòd ſit in re, niſi daretur quòd ſit in re aliquid, quo majus cogitari non poteſt, quod non eſt datum à ponentibus Deum non eſſe.* Ex quo ego quoque breviter reſpondeo; etiamſi detur ens ſumme perfectum ipſo nomine ſuo importare exiſtentiam; tamen non ſequitur ipſámmet illam exiſtentiam in rerum natura actu quid eſſe, ſed tantùm cum conceptu entis ſummi conceptum exiſtentiæ inſeparabiliter eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

conjunctum. Ex quo non inferas exiſtentiam Dei actu quid eſſe, niſi ſupponas illud ens ſummum actu exiſtere, tunc enim & omnes perfectiones, & hanc quoque realis exiſtentiæ actu includet.

Ignoſcite viri clariſſimi, laſſus ſum; ludam paululũ. Complexum hoc, *Leo exiſtens* utrumque includit, & quidem eſſentialiter, nempe leonem, & modum exiſtentiæ; ſi enim alterutrum demas, idem hoc complexum non erit. Nunc autem, nunquid ab æterno Deus hoc compoſitum clare, diſtincteque cognovit? & nunquid idea hujus compoſiti, ut compoſitum, utrámque ejus partem eſſentialiter involuit? hoc eſt, nunquid exiſtentia de eſſentia hujus compoſiti eſt, *Leo exiſtens.* Et tamen diſtincta cognitio Dei, diſtincta, inquam, cognitio Dei ab æterno non neceſſariò urget alterutram partem hujus compoſiti eſſe, niſi ſupponas ipſum compoſitum eſſe: tunc enim eſſentiales ſuas perfectiones omnes, ac proinde etiam actualem exiſtentiam involuet. Ita quoque etiamſi diſtinctè cognoſcam ens ſummum; & licet ens ſumme perfectum in conceptu ſuo eſſentiali exiſtentiam includat, non tamen ſequitur exiſtentiam modo actu quid eſſe, niſi ſupponas ens illud ſummum eſſe, tunc enim ut omnes ſui perfectiones, ita etiam hanc exiſtentiam actu includet.

cludet. Atque ita ens illud ſumme perfectum exiſtere aliunde probandum erit.

De eſſentia animæ, ejúſque diſtinctione à corpore pauca dicam. Fateor enim magnum iſtud ingenium jam ita me defatigavit ut ulteriùs pene nihil poſſim. diſtinctionem animæ à corpore ſi ſit, videtur probare ex eo quod diſtinctè, & ſeorſim concipi poſſint. Ubi virum doctiſſimum cum Scoto committo: dicit ipſe ad hoc quod unum ab alio diſtincte, & ſeorſim concipiatur, ſufficere diſtinctionem quam vocat *formalem*, & *objectivam*, quam mediam ponit inter *realem*, & *rationis*, atque ita diſtinguit juſtitiam divinam, & ejus miſericordiam: habent enim, inquit, ante omnem operationem intellectus rationes formales diverſas, ita ut jam tunc una non ſit alia: & tamen non ſequitur; ſeorſim juſtitia à miſericordia concipi poteſt, ergo & ſeorſim exiſtere. Sed omnino video me epiſtolæ modum exceſſiſſe. Hæc ſunt quæ de propoſita re dicenda habui. Vos vero, Clariſſimi viri, diſpicite quid melius eſſe judicetis. Si à me ſtatis, facile Dominum de Cartes amicitia obruemus, ne in poſterum male me ſit habiturus ſi paululum ei contradixerim. Si ab illo eſtis, manus do, victus ſum, ídque libentius, ne iterum vincar. Valete.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Reſponſio Authoris ad primas Objectiones.

VIRI CLARISSIMI,

Fortem ſane adverſarium mihi concitaſtis, cujúſque ingenium, & doctrina multum mihi negotii faceſſere potuiſſent, niſi pius, & perhumanus Theologus Dei cauſæ, ejúſque etiam qualicunque patrono favere maluiſſet, quàm illam ſerio impugnare. Sed quamvis iſta in eo prævaricatio perhoneſta ſit, non tamen æque in me colluſio eſſet laudanda: Ideóque hîc malo ejus in me juvando artificium exponere, quàm velut adverſario reſpondere.

Imprimis præcipuam meam rationem ad exiſtentiam Dei probandam paucis complexus eſt, ut tanto melius lectorum memoriæ inhæreret, iiſque breviter conceſſis quæ ſatis clare demonſtrata eſſe judicavit, atque ita authoritate ſua firmatis, in illud unum inquiſivit à quo difficultas præcipua dependet, nempe quidnam hîc per nomen *ideæ* intelligendum ſit, & quam cauſam iſta idea requirat. Scripſi autem, *ideam eſſe ipſam rem cogitatam, quatenus eſt objectivè in intellectu*, quæ verba plane aliter quám à me dicantur fingit à ſe intelligi,

ut

ut occaſionem det illa clarius explicandi. *Eſſe*, inquit, *objectivè in intellectu eſt ipſum actum intellectus per modum objecti terminare, quod tantùm intrinſeca denominatio eſt, & nihil rei, &c.* Ubi advertendum illum reſpicere ad rem ipſam tanquam extra intellectum poſitam, ratione cujus eſt ſane extrinſeca denominatio quod ſit objective in intellectu; me autem loqui de ideá quæ nunquam eſt extra intellectum, & ratione cujus *eſſe objectivè* non aliud ſignificat quàm eſſe in intellectu eo modo quo objecta in illo eſſe ſolent. Ita, exempli gratia, ſi quis quærat quid Soli accidat ex eo quod ſit objective in meo intellectu, optime reſpondetur nihil ei accidere niſi extrinſecam denominationem, quod nempe operationem intellectus per modum objecti terminet: ſi autem de idea Solis quæratur quid ſit, & reſpondeatur illam eſſe rem cogitatam, quatenus eſt objective in intellectu, nemo intelliget illam eſſe ipſum ſolem, quatenus in eo extrinſeca iſta denominatio eſt: neque ibi, *objectivè eſſe in intellectu*, ſignificabit ejus operationem per modum objecti terminare, ſed in intellectu eo modo eſſe quo ſolent ejus objecta, adeo ut idea ſolis ſit ſol ipſe in intellectu exiſtens, non quidem formaliter, ut in cœlo, ſed objective, hoc eſt eo modo quo objecta in intellectu eſſe ſolent, qui ſane

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

eſſendi modus longe imperfectior eſt quàm ille quo res extra intellectum exiſtunt; ſed non idcirco plane nihil eſt, ut jam ante ſcripſi. Cumque doctiſſimus Theologus dicit eſſe æquivocationem in illis verbis, videtur me ejus quam mox notavi monere voluiſſe, ne forte illam ignorarem. Ait enim primo rem ita exiſtentem in intellectu per ideam non eſſe ens actu, hoc eſt non eſſe quid extra intellectum poſitum, quod verum eſt; deinde ait etiam eandem non eſſe fictum quid, ſive ens rationis, ſed reale aliquid, quod diſtincte concipitur: quibus verbis omne id quod aſſumpſi admittit: ſed addit tamen, quia ſolum concipitur, & non actu eſt, (hoc eſt, quia tantum idea eſt, & non res extra intellectum poſita) concipi quidem at cauſari minime poſſe, hoc eſt cauſa non indigere ut extra intellectum exiſtat, quod fateor: ſed ſane indiget cauſa ut concipiatur, & de hac ſola quæſtio eſt. Ita ſi quis habeat in intellectu ideam alicujus machinæ ſummo artificio excogitatæ, merito profecto quæri poteſt quænam ejus ideæ ſit cauſa; neque ſatisfaciet ſi quis dicat illam extra intellectum nihil eſſe, nec proinde poſſe cauſari, ſed tantum concipi, nihil enim aliud hîc quæritur quàm quæ ſit cauſa quare concipiatur; neque etiam ſatisfaciet qui dicet intellectum ipſum eſſe

ejus cauſam, nempe ut ſuæ operationis, de hac enim re non dubitatur, ſed tantum de cauſa artificii objectivi quod in ea eſt. Nam quod hæc idea machinæ tale artificium objectivum contineat potius quàm aliud, hoc profectò habere debet ab aliqua cauſa; eſtque idem reſpectu hujus artificium objectivum, quod reſpectu ideæ Dei realitas objectiva. Et quidem hujus artificii cauſa varia poteſt aſſignari, vel enim eſt realis aliqua talis machina prius viſa, ad cujus ſimilitudinem idea iſta formata eſt, vel magna Mechanicæ ſcientia quæ eſt in illo intellectu, vel forte magna ingenii ſubtilitas, cujus ope etiam ſine prævia ſcientia potuit illam invenire. Notandúmque omne artificium quod in idea illa eſt tantum objective, neceſſario eſſe debere in ejus cauſa, qualiſcúnque tandem illa ſit, vel formaliter, vel eminenter; Et idem etiam de realitate objectiva quæ eſt in idea Dei eſſe putandum. In quonam vero hæc ita erit niſi in Deo realiter exiſtente? Sed vidit optime hæc omnia vir perſpicax, ideóque fatetur peti poſſe cur hæc idea hanc realitatem objectivam potius contineat quàm illam, eíque quæſtioni reſpondit primo, *de ideìs omnibus idem eſſe quod ſcripſi de ideâ trianguli, nempe etſi forte triangulum nullibì gentium exiſtat, eſſe tamen ejus determinatam*

quan-

quandam naturam, ſive eſſentiam, ſive formam immutabilem, & æternam. Atque illam ait cauſam non poſtulare. Quod tamen non ſatisfacere ſatis vidit, etſi enim natura trianguli ſit immutabilis & æterna, non tamen ideo minus quærere licet cur ejus idea ſit in nobis? Ideóque ſubjunxit, *ſi tamen mordicùs rationem exigerem, eſſe imperfectionem intellectus noſtri, &c.* qua reſponſione non aliud videtur ſignificare voluiſſe, quàm nihil veriſimile hac de re poſſe reſponderi ab iis qui à me voluerint diſſentire. Neque enim profecto magis probabile eſt cauſam cur idea Dei ſit in nobis eſſe imperfectionem intellectus noſtri, quàm imperitiam artis mechanicæ eſſe cauſam cur machinam aliquam valde artificioſam potius quàm aliam imperfectiorem imaginemur; nam plane ex adverſo, ſi quis habeat ideam machinæ in qua omne excogitabile artificium contineatur, inde optime infertur ideam iſtam ab aliqua cauſa profluxiſſe, in qua omne excogitabile artificium reipſa exiſtebat, etiamſi in ea ſit tantum objective; eadémque ratione cum habeamus in nobis ideam Dei, in qua omnis perfectio cogitabilis continetur, evidentiſſime inde concludi poteſt iſtam ideam ab aliqua cauſa pendere, in qua omnis illa perfectio etiam ſit, nempe in Deo revera

exiſtente.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

exiſtente. Neque ſane in uno major difficultas quàm in altero appareret, ſi quemadmodum omnes non ſunt periti mechanici, nec idcirco ideas machinarum valde artificioſarum habere poſſunt, ita etiam non haberent omnes eandem facultatem ideam Dei concipiendi; ſed quia illa omnium mentibus eodem modo eſt indita, nec advertimus unquam nobis aliunde quàm à nobiſmet ipſis advenire, ad naturam noſtri intellectus pertinere ſupponimus. Et quidem non male, ſed aliud quid omittimus quod præcipue eſt conſiderandum, & à quo tota vis, & lux hujus argumenti dependet, nempe quod hæc facultas ideam Dei in ſe habendi non poſſet eſſe in noſtro intellectu, ſi hic intellectus tantum eſſet, ens finitum, ut revera eſt, nullámque haberet ſui cauſam quæ eſſet Deus. Ideóque ulterius inquiſivi, an ego poſſem exiſtere ſi Deus non exiſteret, non tam ut diverſam à præcedenti rationem afferrem, quàm ut eandem ipſam abſolutiùs explicarem.

Hîc vero vir nimis officioſus in locum invìdioſum me adducit, confert enim meum argumentum cum alio quodam ex S. Thoma, & Ariſtotele deſumptum, ut ita veluti rationem exigat, cur cùm eandem quam illi viam eſſem ingreſſus, non tamen in

omnibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

omnibus eandem ſim ſecutus : Sed permittat quæſo de aliis me tacere, atque eorum tantum quæ ipſe ſcripſi reddere rationem. Primo itaque non deſumpſi meum argumentum ex eo quod viderem in ſenſibilibus eſſe ordinem, ſive ſucceſſionem quandam cauſarum efficientium; tum quia Deum exiſtere multo evidentius eſſe putavi quam ullas res ſenſibiles; tam etiam quia per iſtam cauſarum ſucceſſionem non videbar alio poſſe devenire, quàm ad imperfectionem mei intellectus agnoſcendam, quod nempe non poſſim comprehendere quomodo infinitæ tales cauſæ ſibi mutuo ab æterno ita ſucceſſerint, ut nulla fuerit prima. Nam certe ex eo quod iſtud non poſſim comprehendere non ſequitur aliquam primam eſſe debere, ut neque ex eo quod non poſſim etiam comprehendere infinitas diviſiones in quantitate finita ſequitur aliquam dari ultimam, ita ut ulterius dividi non poſſit, ſed tantum ſequitur intellectum meum, qui eſt finitus, non capere infinitum. Itaque malui uti pro fundamento meæ rationis exiſtentia meiipſius, quæ à nulla cauſarum ſerie dependet, mihíque tam nota eſt ut nihil notius eſſe poſſit: & de me non tam quæſivi à qua cauſa olim eſſem productus, quàm à qua tempore præſenti conſerver, ut ita me ab omni cauſarum

rum

rum ſucceſſione liberarem. Deinde non quæſivi quæ ſit cauſa mei, quatenus conſto mente & corpore, ſed præciſe tantum quatenus ſum res cogitans; quod puto non parum ad rem pertinere; nam ſic potui longe melius à præjudiciis me liberare, ad naturæ lumen attendere, interrogare meipſum, ac pro certo affirmare nihil in me, cujus nullo modo ſim conſcius, eſſe poſſe; quod plane aliud eſt quàm ſi ex eo quod videam me à patre genitum eſſe, patrem etiam ab avo eſſe conſiderarem; & quia in parentum parentes inquirendo non poſſem progredi in infinitum, ideo ad finem quærendi faciendum ſtatuerem aliquam eſſe cauſam primam. Præterea non tantum quæſivi quæ ſit cauſa mei, quatenus ſum res cogitans, ſed maxime etiam & præcipue quatenus inter cæteras cogitationes ideam entis ſumme perfecti in me eſſe animadverto; ex hoc enim uno tota vis demonſtrationis meæ dependet; Primo, quia in illa idea continetur quid ſit Deus, ſaltem quantum à me poteſt intelligi; &, juxta leges veræ Logicæ, de nulla unqnam re quæri debet *an ſit*, niſi prius *quid ſit* intelligatur; Secundo quia illa ipſa eſt quæ mihi dat occaſionem examinandi an ſim à me, vel ab alio, & defectus meos agnoſcendi; ac poſtremo, illa eſt quæ docet non modo aliquam eſſe mei cauſam,

ſed præterea etiam in cauſa illa contineri omnes perfectiones, ac proinde illam Deum eſſe. Denique non dixi impoſſibile eſſe ut aliquid ſit cauſa efficiens ſui ipſius; etſi enim aperte id verum ſit, quando reſtringitur efficientis ſignificatio ad illas cauſas quæ ſunt effectibus tempore priores, vel quæ ab ipſis ſunt diverſæ, non tamen videtur in hac quæſtione ita eſſe reſtringenda; tum quia nugatoria quæſtio eſſet; quis enim neſcit idem nec ſeipſo prius, nec à ſeipſo diverſum eſſe poſſe? tum etiam quia lumen naturale non dictat ad rationem efficientis requiri ut tempore prior ſit ſuo effectu; nam contrà, non proprie habet rationem cauſæ niſi quamdui producit effectum, nec proinde illo eſt prior: dictat autem profecto lumen naturæ nullam rem exiſtere, de qua non liceat petere cur exiſtat, ſive in ejus cauſam efficientem inquirere; aut ſi non habet, cur illâ non indigeat, poſtulare; adeò ut ſi putarem nullam rem idem quodammodò eſſe poſſe erga ſeipſam quod eſt cauſa efficiens erga effectum, tantum abeſt ut inde concluderem aliquam eſſe cauſam primam; quin è contrà ejus ipſius quæ vocaretur prima, cauſam rurſus inquirerem, & ita nunquam ad ullam omnium primam devenirem. Sed plane admitto aliquid eſſe poſſe, in quo ſit tanta, & tam inexhauſta

poten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

potentia, ut nullius unquam ope eguerit ut exiſteret, neque etiam nunc egeat ut conſervetur; atque adeo ſit quodammodo ſui cauſa, Deúmque talem eſſe intelligo. Nam quemadmodum etiamſi fuiſſem ab æterno, ac proinde nihil me prius extitiſſet, nihilominus quia conſidero temporis partes à ſe mutuo ſejungi poſſe, atque ita ex eo quod jam ſim non ſequi me mox futurum, niſi aliqua cauſa me quaſi rurſus efficiat ſingulis momentis, non dubitarem illam cauſam quæ me conſervat, *efficientem* appellare: ita etiamſi Deus nunquam non fuerit, quia tamen ille ipſe eſt qui ſe revera conſervat, videtur non nimis improprie dici poſſe *ſui cauſa*. Ubi tamen eſt notandum non intelligi conſervationem quæ fiat per poſitivum ullum cauſæ efficientis inflexum, ſed tantum quod Dei eſſentia ſit talis ut non poſſit non ſemper exiſtere.

Ex quibus facile reſpondebo ad diſtinctionem verbi, *à ſe*, quam doctiſſimus theologus monuit eſſe explicandam; Etſi enim ii qui non niſi ad propriam, & ſtrictam efficientis ſignificationem attendentes cogitant impoſſibile eſſe, ut aliquid ſit cauſa efficiens ſui ipſius, nullumque hîc aliud cauſæ genus efficienti analogum locum habere animadvertunt, non ſoleant aliud intelligere cùm dicunt aliquid *à ſe* eſſe,

quàm

quàm quod nullam habeat cauſam ; ſi tamen iidem ipſi ad rem potius quàm ad verba velint attendere, facile advertent negativam verbi à ſe acceptionem à ſola intellectus humani imperfectione procedere, nullumque in rebus habere fundamentum: quandam vero aliam eſſe poſitivam, quæ à rerum veritate petita eſt, & de qua ſola meum argumentum proceſſit. Nam ſi, exempli gratia, quis putet corpus aliquod à ſe eſſe; forte non aliud intelligit quàm nullam cauſam habere: neque hoc ob poſitivam ullam rationem affirmat, ſed negative tantum, quia nullam ejus cauſam agnoſcit: Atqui hoc imperfectio quædam in eo eſt, ut facile experietur poſtea, ſi conſideret partes temporis unas ab aliis non pendere, nec proinde ex eo quod illud corpus ſupponatur ad hoc uſque tempus à ſe fuiſſe, id eſt ſine cauſa, hoc ſufficere ut etiam in poſterum ſit futurum, niſi aliqua potentia in in eo ſit ipſum continuo veluti reproducens; tunc enim videns talem potentiam in idea corporis nullam reperiri, ſtatim inde colliget iſtud à ſe non eſſe; ſumétque hoc verbum *à ſe* poſitive. Simili modo cum dicimus Deum à ſe eſſe, poſſumus quidem etiam intelligere iſtud negative, ita ſcilicet ut tantum ſenſus ſit nullam eſſe ejus cauſam; ſed ſi prius de cauſa cur ſit, ſive cur eſſe perſeveret in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

inquiſivimus, attendentéſque ad immenſam, & incomprehenſibilem potentiam quæ in ejus idea continetur, tam exuperantem illam agnovimus ut plane ſit cauſa cur ille eſſe perſeveret, nec alia præter ipſam eſſe poſſit, dicimus Deum à ſe eſſe, non amplius negative, ſed quam maxime poſitive. Quamvis enim dicere non opus ſit illum eſſe cauſam efficientem ſui ipſius, ne forte de verbis diſputetur, quia tamen hoc quod à ſe ſit, ſive quod nullam à ſe diverſam habeat cauſam, non à nihilo, ſed à reali ejus potentiæ immenſitate eſſe percipimus, nobis omnino licet cogitare illum quodammodo idem præſtare reſpectu ſui ipſius quod cauſa efficiens reſpectu ſui effectus, ac proinde eſſe à ſeipſo poſitive; licétque etiam unicuíque ſeipſum interrogare an eodem ſenſu ſit à ſe; cúmque nullam in ſe invenit potentiam quæ ſufficiat ad ipſum vel per momentum temporis conſervandum, merito concludit ſe eſſe ab alio; & quidem ab alio qui ſit à ſe, quia cum de tempore præſenti, non de præterito, vel futuro quæſtio ſit, non poteſt hîc procedi in infinitum; quinimo etiam hîc addam, quod tamen ante non ſcripſi, nequidem ad ſecundam ullam cauſam deveniri, ſed omnino illam in quâ tantum potentiæ eſt ut rem extra ſe poſitam conſervet, tanto magis ſeipſam ſua

propria

propria potentia conſervare, atque adeò à ſe eſſe.

Cum autem dicitur omnem limitationem eſſe à cauſa, rem quidem veram puto intelligi, ſed verbis minus propriis exprimi, difficultatémque non ſolui, nam propriè loquendo limitatio eſt tantum negatio ulterioris perfectionis, quæ negatio non eſt à cauſa, ſed ipſa res limitata. Etſi autem verum ſit rem omnem limitatam eſſe à cauſa per ſe tamen non patet, ſed aliunde eſt probandum; ut enim optime reſpondet ſubtilis Theologus, putari poteſt rem unamquámque hoc vel illo modo eſſe limitatam, quia hoc attinet ad ejus naturam, ut eſt de natura trianguli quòd non pluribus lineis conſtet quàm tribus. Per ſe autem notum mihi videtur omne id quod eſt, vel eſſe à cauſa, vel à ſe tanquam à cauſa; nam cum non modo exiſtentiam, ſed etiam exiſtentiæ negationem intelligamus, nihil poſſumus fingere ita eſſe à ſe, ut nulla danda ſit ratio cur potius exiſtat quàm non exiſtat, hoc eſt ut illud à ſe non debeamus interpretari tanquam à cauſa, propter exuperantiam poteſtatis, quam in uno Deo eſſe poſſe faciliime demonſtratur.

Quod deinde mihi concedit, etiamſi ſane dubitationem non admittat, tam parum tamen vulgo conſideratur, & tanti eſt

momenti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

momenti ad omnem philoſophiam è tenebris eruendam, ut dum illud authoritate ſua confirmat, me in inſtituto meo multum juvet.

Prudenter vero hîc quærit an clarè, & diſtinctè cognoſcam infinitum, etſi enim objectionem iſtam prævenire conatus ſim, tam ſponte tamen unicuique obvia eſt, ut operæpretium ſit ad illam fuſius reſpondere. Itaque imprimis hic dicam infinitum quà infinitum eſt, nullo quidem modo comprehendi, ſed nihilominus tamen intelligi, quatenus ſcilicet clare, & diſtinctè intelligere aliquam rem talem eſſe, ut nulli plane in ea limites poſſint reperiri, eſt clare intelligere illam eſſe infinitam. Et quidem hîc diſtinguo inter *indefinitum*, & *infinitum*, illúdque tantùm propriè infinitum appello, in quo nulla ex parte limites inveniuntur; quo ſenſu ſolus Deus eſt infinitus; illa autem in quibus ſub aliqua tantùm ratione finem non agnoſco, ut extenſio ſpatii imaginarii, multitudo numerorum, diviſibilitas partium quantitatis; & ſimilia, *indefinita* quidem appello, non autem *infinita*, quia non omni ex parte fine carent. Prætereà diſtinguo inter rationem formalem infiniti, ſive infinitatem, & rem quæ eſt infinita; nam quantum ad infinitatem, etiamſi illam intelligamus eſſe quàm maximè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

poſitivam, non tamen niſi negativo quodam modo intelligimus, ex hoc ſcilicet quod in re nullam limitationem advertamus; ipſam vero rem quæ eſt infinita poſitive quidem intelligimus, ſed non adæquate, hoc eſt non totum id quod in ea intelligibile eſt comprehendimus, ſed quemadmodum in mare oculos convertentes, etſi non totum viſu attingamus, nec immenſam ejus vaſtitatem metiamur, dicimur tamen illud videre: & quidem ſi eminus reſpiciamus, ut quaſi totum ſimul oculis complectamur, non videmus niſi confuſe, ut etiam confuſe imaginamur chiliogonum, cum omnia ſimul ejus latera complectimur; ſed ſi cominus in aliquam maris partem obtutum defigamus, talis viſio eſſe poteſt valde clara & diſtincta; ut etiam imaginatio chiliogoni, ſi tantùm ad unum aut alterum ejus latus ſe extendat. Simili ratione Deum ab humana mente capi non poſſe cum omnibus Theologis concedo; & nequidem etiam diſtincte poſſe cognoſci ab iis qui totum ſimul conantur animo complecti, & tanquam è longinquo reſpiciunt; quo ſenſu dixit S. Thomas loco citato Dei cognitionem ſub quadam tantum confuſione nobis ineſſe: Qui autem ad ſingulas ejus perfectiones attendere, illáſque non tam capere, quàm ab ipſis capi, & intellectus ſui vires

omnes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

omnes in iis contemplandis occupare conantur, illi profectò multo ampliorem faciliorémque materiam claræ, & diſtinctæ cognitionis in eo inveniunt, quàm in ullis rebus creatis. Neque hoc ibi negavit S. Thomas, ut manifeſtum eſt ex eo quod articulo ſequenti Deum exiſtere demonſtrabile eſſe affirmet. Ego autem ubicunque dixi Deum clare & diſtincte poſſe cognoſci, non niſi de hac finita, & ad modulum ingenii noſtri accommodata cognitione intellexi. Neque etiam ad veritatem eorum quæ aſſerui, aliter intelligere opus fuit, ut facile apparebit ſi advertatur duobus tantum in locis me hoc dixiſſe: nempe ubi quæſtio erat utrum in idea, quam formamus de Deo, aliquid reale, vel ſola rei negatio contineatur, ut forte in idea frigoris nihil aliud eſt quàm negatio caloris; qua de re nullum dubium eſſe poteſt; & ubi aſſerui exiſtentiam ad rationem Entis ſumme perfecti non minus pertinere, quam tria latera ad rationem trianguli, quod etiam poteſt abſque adæquata Dei cognitione intelligi.

Confert hic rurſus unum ex meis argumentis cum alio ex S. Thoma, ut me veluti cogat oſtendere quæ major vis in uno quàm in altero reperiatur: atque hoc videor ſine magna invidia facere poſſe, quia nec S. Thomas argumento illo uſus eſt tanquam ſuo,

nec idem concludit quod meum, nec de[...] que ulla hîc in re ab Angelico doctore di[...] ſentio. Quæritur enim ab ipſo, an Deu[...] eſſe ſit per ſe notum ſecundum nos, hoc e[...] an unicuique ſit obvium; quod negat, [...] meritò: Argumentum autem quod ſi[...] objicit ita poteſt proponi. Intellecto qui[...] ſignificet hoc nomen *Deus*, intelligitur i[...] quo majus ſignificari non poteſt; ſed eſt ma[...] jus eſſe in re, & intellectu, quàm eſſe intel[...] lectu tantùm: ergo intellecto quid ſignifi[...] cet hoc nomen *Deus*, intelligitur Deum eſſ[...] in re, & in intellectu. Ubi eſt manifeſtu[...] vitium in formâ, concludi enim tantùm de[...] buiſſet, ergo intellecto quid ſignificet ho[...] nomen Deus, intelligitur ſignificari Deum eſſe in re, & in intellectu, atqui quod verbo ſignificatur, non ideo apparet eſſe verum. Meum autem argumentum fuit tale. Quod clare & diſtincte intelligimus pertinere ad alicujus rei veram & immutabilem naturam, ſive eſſentiam, ſive formam, id poteſt de eâ re cum veritate affirmari; ſed poſtquam ſatis accurate inveſtigavimus quid ſit Deus, clare & diſtincte intelligimus ad ejus veram & immutabilem naturam pertinere ut exiſtat; Ergo tunc cum veritate poſſumus de Deo affirmare quòd exiſtat. Ubi ſaltem concluſio recte procedit. Sed neque etiam major poteſt negari, quia jam

ante

ante conceſſum eſt illud omne quod clare, & diſtincte intelligimus, eſſe verum: ſola minor reſtat, in qua fateor eſſe difficultatem non parvam: Primò quia ſumus tam aſſueti in reliquis omnibus exiſtentiam ab eſſentia diſtinguere, ut non ſatis advertamus quo pacto ad eſſentiam Dei, potiùs quam aliarum rerum pertineat; ac deinde quia non diſtinguentes ea quæ ad veram, & immutabilem alicujus rei eſſentiam pertinent, ab iis quæ non niſi per figmentum intellectus illi tribuuntur, etiamſi ſatis advertamus exiſtentiam ad Dei eſſentiam pertinere, non tamen inde concludimus Deum exiſtere, quia neſcimus an ejus eſſentia ſit immutabilis, & vera, an tantùm à nobis efficta. Sed ut prima hujus difficultatis pars tollatur, eſt diſtinguendum inter exiſtentiam poſſibilem, & neceſſariam, notandùmque in eorum quidem omnium quæ clare & diſtincte intelliguntur conceptu, ſive idea, exiſtentiam poſſibilem contineri, ſed nullibi neceſſariam niſi in ſola idea Dei. Qui enim ad hanc diverſitatem quæ eſt inter ideam Dei, & reliquas omnes diligenter attendent, non dubito quin ſint percepturi, etiamſi cæteras quidem res nunquam intelligamus niſi tanquam exiſtentes, non tamen inde ſequi illas exiſtere, ſed tantummodò poſſe exiſtere;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

quia non intelligimus neceſſe eſſe ut actua-
lis exiſtentia cum aliis ipſarum proprieta-
tibus conjuncta ſit; Ex hoc autem quod
intelligamus exiſtentiam actualem neceſ-
ſario, & ſemper cum reliquis Dei attri-
butis eſſe conjunctam, ſequi omnino Deum
exiſtere. Deinde ut altera pars difficul-
tatis tollatur, advertendum eſt illas ideas
quæ non continent veras & immutabiles na-
turas, ſed tantum fictitias, & ab intellectu
compoſitas, ab eodem intellectu non per
abſtractionem tantum, ſed per claram & di-
ſtinctam operationem dividi poſſe, adeo ut
illa quæ intellectus ſic dividere non poteſt
procul dubio ab ipſo non fuerint compoſi-
ta. Ut exempli cauſa, cum cogito equum
alatum, vel leonem actu exiſtentem, vel
triangulum quadrato inſcriptum, facile in-
telligo me etiam ex adverſo poſſe cogitare
equum non alatum, leonem non exiſten-
tem, triangulum ſine quadrato, & talia; nec
proinde illa veras & immutabiles naturas
habere. Si vero cogito triangulum, vel qua-
dratum, (de leone aut equo hic non loquor,
quia eorum naturæ nobis non ſunt plane
perſpicuæ) tunc certe quæcunque in idea
trianguli contineri deprehendam, ut quod
ejus tres anguli ſint æquales duobus re-
ctis, &c. de triangulo cum veritate affir-
mabo, & de quadrato quæcunque in idea

quadrati

quadrati reperiam; etſi enim poſſim intelligere triangulum abſtrahendo ab eo quod ejus tres anguli ſint æquales duobus rectis, non poſſum tamen de eo id negare per claram, & diſtinctam operationem, hoc eſt recte intelligendo hoc quod dico. Præterea, ſi conſiderem triangulum quadrato inſcriptum, non ut ea quæ pertinent ad ſolum triangulum quadrato tribuam, vel triangulo ea quæ pertinent ad quadratum, ſed ut ea tantum examinem quæ ex utriuſque conjunctione exurgunt, non minus vera & immutabilis erit ejus natura, quàm ſolius quadrati, vel trianguli; atque ideo affirmare licebit quadratum non eſſe minus duplo trianguli illi inſcripti, & ſimilia, quæ ad compoſitæ hujus figuræ naturam pertinent. Si vero conſiderem in idea corporis ſumme perfecti contineri exiſtentiam, quia nempe major perfectio eſt eſſe in re, & in intellectu, quàm tantum eſſe in intellectu, non inde poſſum concludere corpus illud ſumme perfectum exiſtere, ſed tantummodo poſſe exiſtere; ſatis enim animadverto ideam iſtam ab ipſomet meo intellectu omnes corporeas perfectiones ſimul jungente fuiſſe conflatam; exiſtentiámque ex aliis corporeis perfectionibus non exurgere, quia de illis æque poteſt negari, atque affirmari: Quinimo ex eo quod ideam corporis

examinando nullam in eo vim eſſe percipio per quam ſeipſum producat, ſive conſervet, recte concludo exiſtentiam neceſſariam, de quâ ſolâ hic eſt quæſtio, non magis ad naturam corporis, quantumvis ſumme perfecti, pertinere, quàm ad naturam montis pertinet ut vallem non habeat; vel ad naturam trianguli ut angulos habeat majores duobus rectis. Nunc autem ſi quæramus non de corpore, ſed de re, qualiſcunque tandem illa ſit, quæ habeat omnes eas perfectiones quæ ſimul eſſe poſſunt, an exiſtentia inter illas ſit numeranda. Prima quidem fronte dubitabimus; quia cùm mens noſtra quæ finita eſt non ſoleat illas niſi ſeparatas conſiderare, non ſtatim fortaſſe advertet quàm neceſſariò inter ſe conjunctæ ſint. Atqui ſi attente examinemus an enti ſumme potenti competat exiſtentia, & qualis, poterimus clare & diſtincte percipere primo illi ſaltem competere poſſibilem exiſtentiam, quemadmodum reliquis omnibus aliis rebus, quarum diſtincta idea in nobis eſt, etiam iis quæ per figmentum intellectus componuntur. Deinde quia cogitare non poſſumus ejus exiſtentiam eſſe poſſibilem, quin ſimul etiam ad immenſam ejus potentiam attendentes agnoſcamus illud propria ſua vi poſſe exiſtere, hinc concludemus ipſum revera exiſtere,

ſtere, atque ab æterno extitiſſe; eſt enim lumine naturali notiſſimum id quod propria ſua vi poteſt exiſtere, ſemper exiſtere: Atque ita intelligemus exiſtentiam neceſſariam in idea entis ſumme potentis contineri, non per figmentum intellectus, ſed quia pertinet ad veram & immutabilem naturam talis entis, ut exiſtat: nec non etiam facilè percipiemus illud ens ſumme potens non poſſe non habere in ſe omnes alias perfectiones quæ in idea Dei continentur, adeò ut illæ abſque ullo figmento intellectus, & ex natura ſua ſimul junctæ ſint, atque in Deo exiſtant. Quæ ſanè omnia manifeſta ſunt diligenter attendenti; nec differunt ab iis quæ jam ante ſcripſeram, niſi tantùm in modo explicationis, quem de induſtria mutavi, ut ingeniorum diverſitati ſervirem. Neque hîc diffitebor hoc argumentum tale eſſe, ut qui non omnium quæ ad ejus probationem faciunt recordabuntur, facile illud pro ſophiſmate ſint habituri, & ideo me initio nonnihil dubitaſſe an illo uti deberem, ne forte iis qui ipſum non caperent occaſionem darem de reliquis etiam diffidendi. Sed quia duæ tantùm ſunt viæ per quas poſſit probari Deum eſſe, una nempe per effectus, & altera per ipſam ejus eſſentiam, ſive naturam, priorémque in meditatione tertia pro viribus explanavi,

non credidi alteram eſſe poſteà prætermittendam.

Quantum attinet ad diſtinctionem formalem quam doctiſſimus Theologus affert ex Scoto, breviter dico illam non differre à modali, nec ſe extendere niſi ad entia incompleta, quæ à completis accurate diſtinxi; & ſufficere quidem ut unum ab alio diſtincte, & ſeorſim concipiatur per abſtractionem intellectus rem inadæquate concipientis; non autem ita diſtincte, & ſeorſim, ut unumquodque tanquam ens per ſe, & ab omni alio diverſum intelligamus, ſed ad hoc omnino requiri diſtinctionem realem. Ita, exempli cauſa, inter motum, & figuram ejuſdem corporis, diſtinctio eſt formalis, poſſumque optime motum intelligere abſque figurâ, & figuram abſque motu, & utrumque abſtrahendo à corpore: ſed non poſſum tamen complete intelligere motum abſque re in quâ ſit motus, nec figuram etiam abſque re in qua ſit figura; nec denique fingere motum eſſe in re, in quâ figura eſſe non poſſit, vel figuram in re motus incapaci; Nec eodem modo juſtitiam abſque juſto, vel miſericordiam abſque miſericorde intelligo; nec fingere licet illum eundem qui eſt juſtus, non poſſe eſſe miſericordem. Atqui complete intelligo quid ſit corpus, putando tantum illud eſſe

eſſe extenſum, figuratum, mobile, &c. déque illo negando ea omnia quæ ad mentis naturam pertinent; & vicè verſa intelligo mentem eſſe rem completam; quæ dubitat, quæ intelligit, que vult, &c. quamvis negem in ea quicquam eſſe ex iis quæ in corporis idea continentur. Quod omninò fieri non poſſet, niſi inter mentem & corpus eſſet diſtinctio realis.

Hæc ſunt viri clariſſimi quæ ad amici veſtri perofficioſas ingenioſiſſimaſque animadverſiones habui reſpondenda, quibus ſi nondum ipſi ſatisfeci, rogo ut eorum quæ vel deſiderantur vel errata ſunt admoneat: quod ſi ab ipſo per vos impetrem in magni beneficii partem ponam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

OBJECTIONES
SECUNDÆ.

CUm authorem rerum omnium V. C. adverſus novos gigantes aſſerendum, illiúſque demonſtrandam exiſtentiam adeo fœliciter aggreſſus fueris ut deinceps probi ſperare queant nullum eſſe futurum qui poſt tuarum meditationum attentam lectionem non fateatur eſſe numen æternum, à quo ſingula pendeant, te monitum atque rogatum voluimus ut quibuſdam locis inferius notatis tantâ luce affulgeas nil ut ſuperſit in opere tuo quod non clare, ſi fieri poteſt, demonſtretur. Cum autem à pluribus annis tuum animum ita continuis meditationibus exercueris, ut quæ reliquis dubia, perobſcuráque videntur certiſſima tibi ſint, eáque forte claro mentis intuitu, veluti prima, præcipuáque naturæ lumina percipias, ea ſolum hîc advertemus quibus operæ pretium eſt te clarius, latiúſque explicandis atque demonſtrandis incumbere: quibus peractis vix eſt qui poſſit negare tuas rationes, quas ad majorem Dei Gloriam, & omnium mortalium ingentem fructum inchoaſti, vim habere demonſtrationum.

IMPRI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

IMPRIMIS memineris te non actu quidem, & revera, ſed tantum animi fictione corporum omnium phantaſmata pro viribus rejeciſſe, ut te ſolam rem cogitantem eſſe concluderes, ne poſteà forte concludi poſſe credas te revera nil eſſe præter mentem, aut cogitationem, vel rem cogitantem; quod circa duas primas meditationes ſolum animadvertimus, in quibus clare oſtendis ſaltem te eſſe qui cogitas certum eſſe : ſed tantiſper hic ſubſiſtamus; hactenus agnoſcis te eſſe rem cogitantem, ſed quid ſit res illa cogitans neſcis : quid enim ſi fuerit corpus, quod variis motibus, & occurſibus illud faciat quod vocamus cogitationem? licet enim exiſtimes te corpus omne repuliſſe, in eo decipi potuiſti quod teipſum minime rejeceris qui ſis corpus. Quomodo enim demonſtras corpus non poſſe cogitare? vel motus corporeos non eſſe ipſam cogitationem? ſed & totum tui corporis Syſtema, quod rejeciſſe putas, vel aliquæ partes illius, putà cerebri, poſſunt concurrere ad formandos illos motus quos appellamus cogitationes. Sum, inquis, res cogitans; ſed qui ſcis num ſis motus corporeus, aut corpus motum?

SECVNDO, ex idea ſummi entis, quam à te minime produci poſſe contendis, audes concludere neceſſitatem exiſten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

tiæ ſummi entis, à quo ſolo poſſit eſſe illa idea, quæ tuæ menti obverſatur. At vero in nobis ipſis ſufficiens reperimus fundamentum, cui ſolum innixi prædictam ideam formare poſſumus, licet ens ſummum non exiſteret, aut illud exiſtere neſciremus, & nequidem de eo exiſtente cogitaremus; nunquid enim video me cogitantem gradum aliquem habere perfectionis? Igitur & aliquos præter me habere ſimilem gradum, unde fundamentum habeo cujuſlibet numeri cogitandi, atque adeo gradum perfectionis alteri & alteri gradui ſuperextruendum uſque in infinitum; quemadmodum etiam ſi unicus gradus lucis, aut caloris exiſteret, novos ſemper gradus in infinitum uſque fingere, & addere poſſum. Cur ſimili ratione alicui gradui Entis, quem in me percipio, non poſſim addere quemlibet alium gradum, & ex omnibus addi poſſibilibus ideam entis perfecti formare? Sed, inquis, effectus nullum gradum perfectionis, ſeu realitatis poteſt habere, qui non præceſſerit in cauſa; verum (præterquam quod videmus muſcas, & alia animalia, vel etiam plantas produci à ſole, pluvia, & terra, in quibus non eſt vita, quæ nobilior eſt quolibet gradu mere corporeo, unde fit ut effectus aliquam realitatem habeat à cauſa, quæ tamen non ſit in

in cauſa) illa idea nil eſt aliud quàm ens rationis, quod mente tua cogitante non eſt nobilius. Præterea niſi doctos inter nutritus eſſes, ſed ſolus in deſerto quopiam totâ vitâ degiſſes unde ſcis tibi illam ideam adfuturam? quam ex præconceptis animi meditationibus, libris, mutuis amicorum ſermonibus &c. non à ſola tua mente, aut à ſummo ente exiſtente hauſiſti. Itaque clarius probandum eſt iſtam ideam tibi adeſſe non poſſe, ſi non exiſtat ſummum ens; quod ubi præſtiteris, manus omnes damus. Quod autem illa idea veniat ab anticipatis notionibus, inde conſtare videtur, quod Canadenſes, Hurones, & reliqui Sylveſtres homines nullam præ ſe ferant hujuſcemodi ideam; quam etiam efformare poſſis ex prævia rerum corporalium inſpectione, adeo ut nil idea tua præter mundum hunc corporeum referat, qui perfectionem omnimodam à te cogitabilem complectatur; ut nondum quidpiam concludas præter Ens corporeum perfectiſſimum, niſi quidpiam aliud addas quod ad incorporeum ſeu ſpirituale nos evehat; Vis addamus te angeli poſſe (quemadmodum & entis perfectiſſimi) formare ideam, ſed illa idea non efficietur in te ab angelo, quo tamen es imperfectior. Sed nec ideam habes Dei, quemadmodum nec numeri infiniti, aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

aut infinitæ lineæ ; quam ſi poſſis habere
eſt tamen numerus ille impoſſibilis. Add
ideam illam unitatis, & ſimplicitatis uniu
perfectionis quæ omnes alias complectatur
fieri tantummodo ab operatione intellectu
ratiocinantis, eo modo quo fiunt unitate
univerſales, quæ non ſunt in re, ſed tantum
in intellectu,ut conſtat ex unitate generica
traſcendentali, &c.

Tertio, cum nondum certus ſis de
illâ Dei exiſtentia, neque tamen te de ulla
re certum eſſe, vel clare,& diſtincte aliquid
te cognoſcere poſſe dicas niſi prius certo
& clare Deum noveris exiſtere, ſequitur te
nondum clare & diſtincte ſcire quod ſis res
cogitans, cum ex te illa cognitio pendeat
à clara Dei exiſtentis cognitione, quam
nondum probaſti locis illis, ubi concludis
te clare noſſe quod ſis. Adde Atheum
clare, & diſtincte cognoſcere trianguli tres
angulos æquales eſſe duobus rectis; quamvis tantum abſit ut ſupponat exiſtentiam
Dei, quam plane negat, ex eo quod ſi exiſteret, inquit, eſſet ſummum ens, ſummumque bonum, hoc eſt infinitum; at infinitum in omni genere perfectionis excludit
quodlibet aliud, nempe quodlibet ens, &
bonum, imo & quodlibet non ens, & malum, cum tamen plura, entia, bona, non
entia, & mala ſint; cui objectioni te ſatis-

facere debere judicamus, ne quid impiis ſuperſit quod obtendant.

QVARTO, Deum negas poſſe mentiri, aut decipere, cùm tamen non deſint Scholaſtici qui illud affirment, ut Gabriel, Arminenſis, & alii, qui putant Deum abſoluta poteſtate mentiri, hoc eſt contra ſuam mentem, & contra id quod decrevit, aliquid hominibus ſignificare, ut cùm abſque conditione dixit Ninivitis per Prophetam, *adhuc quadraginta dies & Ninive ſubvertetur*: & cùm alia multa dixit quæ tamen minime contigerunt, quòd verba illa menti ſuæ, aut decreto ſuo reſpondere noluerit. Quòd ſi Pharaonem induravit, & obcæcavit, in Prophetas mendacij ſpiritum immiſit, unde habes nos ab eo decipi non poſſe? Nunquid Deus ſe poteſt erga homines gerere, ut medicus circa ægros, & pater circa filiolos, quos uterque tam ſæpe decipiunt, ídque ſapienter, & cum utilitate? ſi enim Deus puram nobis oſtenderet veritatem, quis eam oculus, quæ mentis acies ſuſtinere valeat?

Quanquam non eſt neceſſarium Deum fingere deceptorem, ut in iis quæ te clare, & diſtincte noſſe putas decipiaris, cùm deceptionis iſtius cauſa in te poſſit eſſe, licet de ea nequidem cogites; quid enim ſi tua natura ſit ejuſcemodi ut ſemper deci-

piatur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

piatur, vel ſaltem ſæpe ſæpius? ſed unde habes quod in iis quæ clare & diſtincte percipitas te cognoſcere, certum ſit te neque decipi, neque poſſe decipi? quoties enim quempiam experti ſumus deceptum fuiſſe in iis quæ ſole clarius ſe ſcire credebat? hoc igitur principium claræ, & diſtinctæ cognitionis ita clare, & diſtincte debet explicari, ut nullus probæ mentis poſſit unquam decipi in iis quæ ſe clare, & diſtincte ſcire crediderit, alioqui nullum adhuc certitudinis gradum penes homines, ſeu apud te poſſibilem cernimus.

QVINTÒ, ſi nunquam aberrat voluntas, aut peccat cum ſequitur claram, & diſtinctam mentis ſuæ cognitionem, ſéque periculo exponat ſi conceptum intellectus ſectetur minime clarum, & diſtinctum, vide quid inde ſequatur, nempe Turcam, aut alium quemlibet non ſolum non peccare quod non amplectatur religionem Chriſtianam, ſed etiam peccare ſi amplectatur, quippe cujus veritatem neque clare, neque diſtincte cognoſcat. Imo ſi hæc tua regula vera ſit, nil fere licebit amplecti voluntati, cum nil fere cognoſcamus ea claritate, & diſtinctione quam requiris ad certitudinem nulli dubio obnoxiam. Vide igitur ut cum veritati cupias patrocinari, nimium probes, & evertas, non ædifices.

SEXTÒ,

SEXTÒ, ubi reſpondes Theologo, videris aberrare in concluſione, quam ita proponis; quod clare, & diſtincte intelligimus pertinere ad alicujus rei veram, & immutabilem naturam &c. Id de ea re cum veritate affirmari poteſt, ſed (poſtquam ſatis accurate inveſtigavimus quid ſit Deus) clare & diſtincte intelligimus ad ejus naturam pertinere ut exiſtat; oporteret concludere, ergo (poſtquam ſatis accurate inveſtigavimus quid ſit Deus) cum veritate poſſumus affirmare ad naturam Dei pertinere ut exiſtat. Unde non ſequitur Deum revera exiſtere, ſed tantum exiſtere debere, ſi illius natura ſit poſſibilis, ſeu non repugnet; hoc eſt, non poteſt concipi Dei natura, ſeu eſſentia abſque exiſtentia, adeo ut, ſi ſit, revera exiſtat; quod ad illud argumentum revocatur, quod alii hiſce verbis afferunt; ſi non implicet Deum eſſe, certum eſt illum exiſtere, at non implicat illum exiſtere: ſed de minori laboratur, quæ eſt, *ſed non implicat*, de qua veritate adverſarii vel ſe dubitare ajunt, vel illam negant. Prætereà, clauſula illa tuæ rationis, (*ubi ſatìs clare & diſtincte inveſtigavimus quid ſit Deus*) ſupponitur tanquam vera, quod nondum omnes credunt, cum & ipſe fatearis te ſolum inadæquate ens infinitum attingere; Idémque plane dicendum de quolibet

illius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

illius attributo, cum enim quidquid eſt in Deo ſit prorſus infinitum, quis niſi inadæquatiſſime, ut ita loquamur, vel aliquantiſper Dei quidpiam mente poteſt attingere? quomodo igitur ſatis clare, & diſtincte inveſtigaſti quid ſit Deus?

SEPTIMO, nequidem verbulum de mentis humanæ facis immortalitate, quam tamen maxime probare, atque demonſtrare debueras adverſus illos homines immortalitate indignos, quippe qui eam pernegant, & forte oderunt. Sed necdum videris ſatis probaſſe diſtinctionem illius ab omni corpore, uti jam prima animadverſione diximus; cui jam addimus, non ex illa diſtinctione à corpore ſequi videri illam eſſe incorruptibilem, ſeu immortalem; quid enim ſi illius natura duratione vitæ corporeæ limitata ſit, & Deus tantumdem ei virium, & exiſtentiæ ſolummodo dederit, ut cum vita corporea deſinat.

Hæc ſunt, (Vir Clariſſime) quæ abs te deſideramus illuſtrari, ut tuarum ſubtiliſſimarum, &, ut exiſtimamus, verarum meditationum lectio ſingulis utiliſſima ſit. Quamobrem fuerit operæpretium ſi ad tuarum ſolutionum calcem quibuſdam definitionibus, poſtulatis, & axiomatibus præmiſſis rem totam more geometrico, in quo tantopere verſatus es, concludas, ut unico

velut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

velut intuitu lectoris cujuſcunque animum expleas, ac ipſo numine divino perfundas.

Reſponſio ad Secundas Objectiones.

LEgi perlibenter animadverſiones quas in exiguum meum de prima Philoſophia ſcriptum feciſtis, & veſtram erga me benevolentiam, ſimulque erga Deum pietatem, ejuſque gloriæ promovendæ curam ex iis agnoſco: nec poſſum non gaudere non modo quia meas rationes veſtro examine dignas judicaſtis, ſed etiam quia nihil in ipſas proponitis ad quod non mihi videar ſatis commode poſſe reſpondere.

Imprimis admonetis ut meminerim *me non actu, & revera, ſed tantum animi fictione corporum phantaſmata rejeciſſe, ut me rem cogitantem eſſe concluderem, ne forte putem inde ſequi me revera nihil eſſe præter mentem.* Cujus rei ſatis memorem me fuiſſe jam teſtatus ſum in ſecunda meditatione his verbis; *Fortaſsis verò contingit ut hæc ipſa, quæ ſic ſuppono nihil eſſe, quia mihi ſunt ignota, in rei tamen veritate non differant ab eo me quem novi: neſcio, de hac re jam non diſputo, &c.* quibus expreſſe lectorem monere

volu

volui me nondum ibi quærere an mens à corpore eſſet diſtincta, ſed examinare tantùm eas ejus proprietates quarum certam & evidentem cognitionem habere poſſum. Et quia multas ibi animadverti, non queo ſine diſtinctione admittere id quod poſteà ſubjungitis, *me tamen neſcire quid ſit res cogitans:* Etſi enim fatear me nondum ſciviſſe an illa res cogitans eſſet idem quod corpus, an quid diverſum, non ideo fateor me illam non noviſſe; quis enim ullam unquam rem ita novit ut ſciret nihil planè aliud in ea eſſe quàm id ipſum quod cognoſcebat? ſed quò plura de aliqua re percipimus, eò meliùs dicimur illam noſſe: ita magis novimus illos homines quibus diu convíximus, quàm eos quorum tantùm faciem vidimus, aut nomen audivimus, etſi etiam hi non plane dicantur eſſe ignoti. Quo ſenſu exiſtimo me demonſtraſſe mentem ſine iis quæ corpori tribui ſolent conſideratam eſſe notiorem quàm corpus ſine mente ſpectatum, quod ſolùm ibi intendebam.

Sed video quid innuatis, nempe cùm ſex tantùm Meditationes de prima Philoſophia ſcripſerim, miraturos eſſe lectores quòd nihil niſi iſtud quod jam jam dixi, in duabus primis concludatur, illaſque idcirco nimis jejunas, & luce publica indignas judicaturos. Quibus tantùm reſpondeo me non vereri,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

teri, ne qui reliqua quæ ſcripſi cum judicio legerint, occaſionem habeant ſuſpicandi materiam mihi defuiſſe; valdè autem rationi conſentaneum viſum eſſe ut ea quæ ſingularem attentionem deſiderant, & ſeparatim ab aliis ſunt conſideranda, in ſingulas Meditationes referrem.

Cùm itaque nihil magis conducat ad firmam rerum cognitionem aſſequendam quàm ut priùs de rebus omnibus præſertim corporeis dubitare aſſueſcamus, etſi libros ea de re complures ab Academicis, & Scepticis ſcriptos dudum vidiſſem, iſtamque crambem non ſine faſtidio recoquerem, non potui tamen non integram meditationem ipſi dare: vellémque ut lectores non modò breve illud tempus quod ad ipſam evoluendam requiritur, ſed menſes aliquot, vel ſaltem hebdomadas in iis de quibus tractat conſiderandis impenderent, antequam ad reliqua progrederentur: ita enim haud dubie ex ipſis longe majorem fructum capere poſſent.

Deinde quia nullas antehac ideas eorum quæ ad mentem pertinent habuimus niſi plane confuſas, & cum rerum ſenſibilium ideis permixtas, hæcque prima & præcipua ratio fuit cur nulla ex iis quæ de anima, & Deo dicebantur ſatis clare potuerint intelligi, magnum me operæ pretium facturum

facturum eſſe putavi, ſi docerem quo pact
proprietates, ſeu qualitates mentis à qual
tatibus corporis ſint dignoſcendæ: quamv
enim jam ante dictum ſit à multis ad r
Metaphyſicas inteligendas mentem à ſen
ſibus eſſe abducendam, nemo tamen adhu
quod ſciam quâ ratione id fieri poſſ
oſtenderat: vera autem via, & meo judici
unica ad id præſtandum in ſecunda me
Meditatione continetur, ſed quæ talis eſt u
non ſit ſatis ipſam ſemel perſpexiſſe, di
terenda eſt & repetenda, ut totius vitæ con
ſuetudo res intellectuales cum corporei
confundendi contraria paucorum ſaltem die
rum conſuetudine eaſdem diſtinguendi de
leatur. Quæ cauſa juſtiſſima fuiſſe mihi
videtur cur de nulla alia re in ſecunda iſta
Meditatione tractarim.

Præterea vero hic quæritis quomodo de
monſtrem corpus non poſſe cogitare: Sed
ignoſcite ſi reſpondeam nondum me locum
dediſſe huic quæſtioni, cum de ipſa primum
egerim in ſexta Meditatione his verbis.
Satis eſt quòd poſſim unam rem abſque altera
clarè, & diſtinctè intelligere ut certus ſim
unam ab altera eſſe diverſam, &c. Et paulo
poſt, *quamvis habeam corpus quod mihi valde*
arctè conjunctum eſt; quia tamen ex una parte
claram, & diſtinctam habeo ideam mei ipſius,
quatenus ſum res cogitans, non extenſa; &

ex

x alia parte diſtinctam ideam corporis quatenus ſt res extenſa, non cogitans, certum eſt me (hoc ſt mentem) *à corpore meo revera eſſe diſtinctum, & abſque illo poſſe exiſtere.* Quibus facilè adjungitur, omne *id quod poteſt cogitare ſt mens, ſive vocatur mens: ſed cùm mens & orpus realiter diſtinguantur, nullum corpus eſt nens, ergo nullum corpus poteſt cogitare.*

Nec ſanè hic video quid negare poſſitis; nne ſufficere quod unam rem abſque altera lare intelligamus ut agnoſcamus illa realiter diſtingui? Date ergo certius aliquod ignum diſtinctionis realis: nam confido ullum dari poſſe: quid enim dicetis? an ealiter illa diſtingui quorum utrumlibet bſque alio poteſt exiſtere? Sed rurſus uæram unde cognoſcatis unam rem abſque lia eſſe poſſe? Ut enim ſit ſignum diſtinctionis, debet cognoſci. Forte dicetis hoc aberi à ſenſibus, quia unam rem abſente liâ videtis, aut tangitis, &c. ſed ſenſuum fides incertior eſt quàm intellectus; & multis nodis fieri poteſt ut una & eadem res ſub ariis formis, aut pluribus in locis, aut molis appareat, atque ita pro duabus ſumatur. Et denique ſi recordemini eorum quæ in fine ſecundæ meditationis de cera dicta ſunt, dvertetis nequidem ipſa corpora proprie enſu percipi, ſed ſolo intellectu, adeo ut non aliud ſit unam rem abſque alia ſentire,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

quàm habere ideam unius rei, & intellige
iſtam ideam non eandem eſſe cum idea a
terius. Non autem hoc aliunde poteſt inte
ligi quàm ex eo quod una abſque altera pe
cipiatur ; nec poteſt certo intelligi, ni
utriuſque rei idea ſit clara, & diſtincta : a
que ita iſtud ſignum realis diſtinctionis a
meum debet reduci ut ſit certum.

Si qui autem negent ſe habere diſtinct
ideas mentis & corporis, nihil poſſum am
pliùs quàm illos rogare ut ad ea quæ in ha
ſecunda meditatione continentur ſatis at
tendant ; & ſciant opinionem quam haben
ſi forte habent, quod partes cerebi concur
rant ad formandas cogitationes, non ortam
eſſe ab ulla poſitiva ratione, ſed tantùm ex
eo quod nunquam experti ſint ſe corpor
caruiſſe, ac non raro ab ipſo in operationi
bus ſuis fuerint impediti; eodem modo ac ſi
quis ex eo quod ab infantia compedibus vin
ctus ſemper fuiſſet, exiſtimaret illas compe-
des eſſe partem ſui corporis, ipſiſque ſib
opus eſſe ad ambulandum.

SECUNDO, cum dicitis *in nobis ipſis*
ſufficiens reperiri fundamentum ad ideam De
formandam, nihil à mea opinione diverſum
aſſertis : ipſe enim expreſſe dixi ad finem
tertiæ meditationis *hanc ideam mihi eſſe innatam, ſive non aliunde quàm à meipſo mihi advenire*. Concedo etiam *ipſam poſſe for-*

mari,

mari, licet ens ſummum exiſtere neſciremus: ſed non ſi revera non exiſteret; nam contrà monui *omnem vim argumenti in eo eſſe quòd fieri non poßit ut facultas ideam iſtam formandi in me ſit niſi à Deo ſim creatus.*

Nec urget id quod dicitis de muſcis, plantis, &c. ut probetis aliquem gradum perfectionis eſſe poſſe in effectu qui non præceſſit in cauſa. Certum enim eſt vel nullam eſſe perfectionem in animalibus ratione carentibus, quæ non etiam ſit in corporibus non animatis; vel ſi quæ ſit, illam ipſis aliunde advenire; nec ſolem, & pluviam, & terram eſſe ipſorum cauſas adæquatas; eſſetque à ratione valde alienum ſi quis ex eo ſolo quod non agnoſcat cauſam ullam quæ ad generationem muſcæ concurrat, habeátque tot gradus perfectionis quot habet muſca, cum interim non ſit certus nullam eſſe præter illas quas agnoſcit, occaſionem inde ſumeret dubitandi de re, quæ, ut paulo poſt fuſius dicam, ipſo naturali lumine manifeſta eſt.

Quibus addo iſtud de muſcis, cum à rerum materialium conſideratione ſit deſumptum, non poſſe venire in mentem iis qui meditationes meas ſequuti cogitationem à rebus ſenſibilibus avocabunt ut ordine philoſophentur.

Non magis urget quod ideam Dei, quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

in nobis eſt , ens rationis appelletis , nequ
enim hoc eo ſenſu verum eſt quo per *ens ra*
tionis intelligitur id quod non eſt , ſed e
tantùm quo omnis operatio intellectus *en*
rationis , hoc eſt ens à ratione profectum
atque etiam totus hic mundus ens rationi
divinæ , hoc eſt ens per ſimplicem actum
mentis divinæ creatum, dici poteſt. Jámque
ſatis variis in locis inculcavi me agere tan
tùm de perfectione , ſive realitate ideæ ob
jectivâ , quæ , non minùs quàm artificium
objectivum quod eſt in idea machinæ alicu
jus valde ingenioſe excogitatæ , cauſam exi
git in qua revera contineatur illud omne
quod in ipſa continetur tantùm objective .

Nec ſane video quid addi poſſit ut clarius
appareat ideam iſtam mihi adeſſe non poſ-
ſe niſi exiſtat ſummum ens , præterquàm ex
parte lectoris , ita ſcilicet ut ad ea quæ jam
ſcripſi diligentiùs attendendo liberet ſe prę-
judiciis , quibus forte lumen ejus naturale
obruitur, & primis notionibus , quibus nihil
evidentius , aut verius eſſe poteſt , potius
quàm opinionibus obſcuris & falſis, ſed lon-
go uſu menti infixis, credere aſſueſcat .

Quod enim nihil ſit in effectu quod non
vel ſimili , vel eminentiori aliquo modo
præextiterit in cauſa , prima notio eſt , qua
nulla clarior habetur ; hæcque vulgaris,
à nihilo nihil fit , ab eo non differt ; quia ſi

conce-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

concedatur aliquid eſſe in effectu quod non fuerit in cauſa, concedendum etiam eſt hoc aliquid à nihilo factum eſſe; nec patet cur nihil non poſſit eſſe rei cauſa, niſi ex eo quòd in tali cauſa non eſſet idem quod in effectu.

Prima etiam notio eſt, omnem realitatem, ſive perfectionem quæ tantum eſt objective in ideis, vel formaliter, vel eminenter eſſe debere in earum cauſis; & huic ſoli innixa eſt omnis opinio quàm de rerum extra mentem noſtram poſitarum exiſtentia unquam habuimus: unde enim ſuſpicati fuimus illas exiſtere niſi ex eo ſolo quòd ipſarum ideæ per ſenſus ad mentem noſtram pervenirent?

Quod autem aliqua idea ſit in nobis entis ſumme potentis, & perfecti, ac etiam quòd hujus ideæ realitas objectiva nec formaliter, nec eminenter in nobis reperiatur, clarum fiet iis qui ſatis attendent, & diu mecum meditabuntur; neque enim id quod ab alterius cogitatione tantum pendet, poſſum ipſi oſcitanti obtrudere. Ex his autem manifeſtiſſime concluditur Deum exiſtere. Sed pro iis quorum lumen naturale tam exiguum eſt ut non videant primam eſſe notionem, *quòd omnis perfectio quæ eſt objective in ideâ debeat eſſe realiter in aliquâ ejus cauſâ*, palpabilius adhuc idem demon-

ſtravi ex eo quod mens quæ habet iſtam ideam à ſe ipſa eſſe non poſſit; nec proinde video quid amplius deſideretur ut manudetis.

Non etiam urget quod forte ideam quæ mihi Deum repræſentat, *ex præconceptis animi notionibus, libris, mutuis amicorum colloquiis, &c. non à ſola mea mente acceperim.* Eodem enim modo procedet argumentum ſi quæram de iis aliis à quibus dicor illam accepiſſe, an ipſam habeant à ſe, an ab alio, ac ſi de me ipſo quærerem; ſempérque illum à quo primum profluxit Deum eſſe concludam.

Quod vero hîc admiſcetis eam poſſe efformari ex prævia rerum corporalium inſpectione, non veriſimilius mihi videtur quàm ſi diceretis nullam nos audiendi habere facultatem, ſed ex ſola colorum viſione in ſonorum notitiam devenire: plus enim analogiæ, ſive paritatis fingi poteſt inter colores, & ſonos, quàm inter res corporeas & Deum. Cumque petitis ut quid addam quod ad ens incorporeum, ſeu ſpirituale evehat, nihil poſſum melius quàm vos ad ſecundam meam Meditationem remittere, ut ſaltem aliquem ejus uſum eſſe advertatis; Quid enim hîc una, aut altera periodo præſtare poſſem ſi longiore ibi oratione ad id unum parata, & in quam non minus induſtriæ

ſtriæ quàm in quicquam aliud quod unquam ſcripſerim mihi videor contuliſſe, nihil effeci?

Nec obſtat quod in ea de mente humana tantum egerim, fateor enim ultro, & libenter ideam quam habemus exempli gratia intellectus divini, non differre ab illa quam habemus noſtri intellectus, niſi tantum ut idea numeri infiniti differt ab idea quaternarii, aut binarii; atque idem eſſe de ſingulis Dei attributis quorum aliquod in nobis veſtigium agnoſcimus. Sed prætera in Deo intelligimus abſolutam immenſitatem, ſimplicitatem, unitatem omnia alia attributa complectentem, quæ nullum plane exemplum habet, ſed eſt, ut ante dixi, *tanquam nota artificis operi ſuo impreſſa*, ratione cujus agnoſcimus, nihil eorum, quæ particulatim ut in nobis ea percipimus ita etiam in Deo propter defectum intellectus noſtri conſideramus, univoce illi & nobis convenire; atque etiam dignoſcimus ex multis particularibus indefinitis quorum ideas habemus, ut cognitionis indefinitæ, ſive infinitæ, item potentiæ, numeri, longitudinis &c. etiam infinitorum, quædam in idea Dei formaliter contineri, ut cognitionem & potentiam, alia tantum eminenter, ut numerum, & longitudinem; quod ſane non fieret ſi idea iſta nihil aliud eſſet in nobis quàm figmentum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Neque etiam tam conſtanter ab omnibus eodem modo conciperetur: Eſt enim notatu valde dignum quòd omnes Metaphyſici in Dei attributis (iis ſcilicet quæ per ſolam humanam rationem cognoſci poſſunt) deſcribendis unanimiter conſentiant, adeo ut nulla ſit res Phyſica, nulla ſenſibilis, nulla cujus ideam quam maxime craſſam & palbabilem habeamus, de cujus natura non major opinionum diverſitas apud Philoſophos reperiatur.

Nec ſane poſſent ulli homines in iſta idea Dei recte concipienda aberrare, ſi tantum ad Naturam entis ſumme perfecti vellent attendere: ſed qui aliqua alia ſimul miſcent, ex hoc ipſo pugnantia loquuntur, & chimericam Dei ideam effingentes non immerito poſtea negant illum Deum, qui per talem ideam repræſentatur, exiſtere. Ita hîc cum loquimini de ente corporeo perfectiſſimo, ſi nomen perfectiſſimi abſolute ſumatis, ut ſenſus ſit rem corpoream eſſe ens in quo omnes perfectiones reperiantur, pugnantia loquimini; quoniam ipſa natura corporis imperfectiones multas involvit, ut quod corpus ſit diviſibile in partes, quod unaquæque ejus pars non ſit alia, & ſimiles; eſt enim per ſe notum majorem perfectionem eſſe non dividi quàm dividi, &c. Si vero intelligatis duntaxat quod perfectiſſimum

ſimum eſt in ratione corporis, hoc non eſt Deus.

Quod additis de idea Angeli qua ſumus imperfectiores, nempe non opus eſſe ut ipſa ab Angelo in nobis effecta ſit, facile concedo, quia ipſe in tertia Meditatione jam dixi *illam ex ideis quas habemus Dei & hominis componi poſſe*. Neque hoc mihi ullo modo adverſatur.

Qui autem negant ſe habere ideam Dei, ſed vice illius efformant aliquod idolum, &c. Nomen negant, & rem concedunt; neque enim ego iſtam ideam puto eſſe ejuſdem naturæ cum imaginibus rerum materialium in phantaſia depictis, ſed eſſe id tantum quod intellectu ſive apprehendente, ſive judicante, ſive ratiocinante percipimus; & contendo ex hoc ſolo quod attingam quomodolibet cogitatione, ſive intellectu perfectionem aliquam quæ ſupra me eſt, putà ex eo ſolo quod advertam inter numerandum me non poſſe ad maximum omnium numerorum devenire, atque inde agnoſcam eſſe aliquid in ratione numerandi quod vires meas excedit, neceſſario concludi, non quidem numerum infinitum exiſtere, ut neque etiam illum implicare, ut dicitis; ſed me iſtam vim concipiendi majorem numerum eſſe cogitabilem quàm à me unquam poſſit cogitari, non à meipſo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſed ab aliquo alio ente me perfectiore ac-
cepiſſe.

Nec ad rem attinet ſi conceptus iſte nu-
meri indefiniti vocetur idea, vel non voce-
tur. Ut autem intelligatur quodnam ſit illud
ens me perfectius, an ſcilicet ſit ipſe nume-
rus infinitus realiter exiſtens, an vero ali-
quid aliud, conſideranda ſunt alia omnia,
quæ præter vim dandi mihi iſtam ideam, in
eodem à quo proficiſcitur eſſe poſſunt, &
ita invenietur ſolus Deus.

Denique cum Deus dicitur eſſe *incogita-
bilis*, intelligitur de cogitatione ipſum adæ-
quate comprehendente, non autem de illa
inadæquata quæ in nobis eſt, & quæ ſuffi-
cit ad cognoſcendum ipſum exiſtere: pa-
rúmque intereſt quod idea unitatis omnium
Dei perfectionum eodem modo quo univer-
ſalia Porphyrii efformari dicatur: quamvis
profecto in hoc plurimum differt, quod pe-
culiarem quandam & poſitivam perfectio-
nem in Deo deſignet, unitas autem generi-
ca nihil addat reale ſingulorum individuo-
rum naturis.

TERTIO, ubi dixi nihil nos certo
poſſe ſcire niſi prius Deum exiſtere cogno-
ſcamus, expreſſis verbis teſtatus ſum me
non loqui niſi de ſcientia earum concluſio-
num, *quarum memoria poteſt recurrere, cum non
amplius attendimus ad rationes ex quibus ipſas*
deduxi-

deduximus. Principiorum enim notitia non ſolet à dialecticis ſcientia appellari. Cum autem advertimus nos eſſe res cogitantes, prima quædam notio eſt quæ ex nullo ſyllogiſmo concluditur; neque etiam cum quis dicit, *ego cogito, ergo ſum, ſive exiſto*, exiſtentiam ex cogitatione per ſyllogiſmum deducit, ſed tanquam rem per ſe notam ſimplici mentis intuitu agnoſcit, ut patet ex eo quod ſi eam per ſyllogiſmum deduceret, noviſſe prius debuiſſet iſtam majorem, *illud omne quòd cogitat eſt, ſive exiſtit*, atqui profecto ipſam potius diſcit ex eo quòd apud ſe experiatur fieri non poſſe ut cogitet niſi exiſtat. Ea enim eſt natura noſtræ mentis ut generales propoſitiones ex particularium cognitione efformet.

Quod autem *Atheus poßit clare cognoſcere trianguli tres angulos æquales eſſe duobus rectis*, non nego, ſed tantum iſtam ejus cognitionem non eſſe veram ſcientiam affirmo, quia nulla cognitio, quæ dubia reddi poteſt, videtur ſcientia appellanda; cumque ille ſupponatur eſſe atheus, non poteſt eſſe certus ſe non decipi in iis ipſis quæ illi evidentiſſima videntur, ut ſatis oſtenſum eſt; & quamvis forte dubium iſtud ipſi non occurrat, poteſt tamen occurrere, ſi examinet, vel ab alio proponatur; nec unquam ab eo erit tutus, niſi prius Deum agnoſcat.

Nec refert quòd fortè exiſtimet ſe habe-re demonſtrationes ad probandum nullum Deum eſſe, cùm enim nullo modo ſint veræ, ſemper illi earum vitia oſtendi poſſunt, & cùm hoc fiet, ab opinione dejicietur.

Quod ſanè non erit difficile ſi pro demonſtrationibus ſuis id tantum afferat quod hîc adieciſtis, nempe *infinitum in omni genere perfectionis excludere quodlibet aliud ens, &c.* Nam primò ſi quæratur unde ſciat excluſionem iſtam aliorum omnium entium pertinere ad naturam infiniti, nihil habebit quod cum ratione reſpondeat, quia nec nomine *infiniti* ſolet aliquid intelligi quod exiſtentiam rerum finitarum excludat, nec quicquam ſcire poteſt de Natura ejus quod putat nihil eſſe, nullámque idcirco habere naturam, niſi quod in ſola nominis ſignificatione ab aliis recepta continetur. Deinde quid fieret infinitâ potentia iſtius imaginarii infiniti, ſi nihil unquam creare poſſet? ac denique ex eo quòd in nobis nonnullam vim cogitandi advertamus, facile concipimus in aliquo alio vim etiam cogitandi eſſe poſſe, iſtámque majorem quàm in nobis : ſed quamvis hanc augeri putemus in infinitum, non timebimus idcirco ne noſtra minor fiat. Idémque eſt de reliquis omnibus, quæ Deo tribuuntur, etiam de potentia , modò nullam in nobis niſi

Dei

Dei voluntati ſubditam ſupponamus, ac proinde ille plane infinitus abſque ulla rerum creatarum excluſione poteſt intelligi.

QVARTO, *cùm nego Deum mentiri, vel eſſe deceptorem*, puto me cum omnibus Metaphyſicis & Theologis qui unquam erunt, aut fuerunt conſentire. Nec magis obſtant quæ in contrarium attuliſtis, quàm ſi negaſſem Deum iraſci, aliiſve animi commotionibus eſſe obnoxium, & objiceretis loca ſcripturæ in quibus ei humani affectus tribuuntur. Omnibus enim eſt nota diſtinctio inter modos loquendi de Deo ad vulgi ſenſum accommodatos, & veritatem quidem aliquam, ſed ut ad homines relatam, continentes, quibus ſacræ litteræ uti ſolent; atque alios magis nudam veritatem, nec ad homines relatam exprimentes, quibus omnes inter philoſophandum uti debent; & ego præcipue in Meditationibus meis debui uti, cum nequidem ibi adhuc ullos homines mihi notos eſſe ſupponerem, neque etiam meipſum ut conſtantem mente & corpore, ſed ut mentem ſolam conſiderarem. Unde perſpicuum eſt me ibi de mendacio quod verbis exprimitur non fuiſſe locutum, ſed de interna tantum, & formali malitia quæ in deceptione continetur.

Quamvis itaque id quod affertur de Propheta, *adhuc quadraginta dies & Ninive*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſubvertetur, nequidem verbale fuerit mendacium, ſed tantum comminatio, cujus eventus ex conditione pendebat; & cum dicitur *Deum induraſſe cor Pharaonis*, vel quid ſimile, non intelligendum ſit ipſum id effeciſſe poſitive, ſed tantum negative, gratiam ſcilicet efficacem Pharaoni ad ſe convertendum non largiendo: Nolim tamen reprehendere illos qui concedunt Deum per Prophetas verbale aliquod mendacium (qualia ſunt illa medicorum, quibus ægrotos decipiunt ut ipſos curent, hoc eſt in quo deſit omnis malitia deceptionis) proferre poſſe. Quinimo etiam, quod majus eſt, ab ipſo naturali inſtinctu, qui nobis à Deo tributus eſt, interdum nos realiter falli videmus, ut cum hydropicus ſitit, tunc enim impellitur poſitive ad potum à Natura, quæ ipſi ad conſervationem corporis à Deo eſt data, cum tamen hæc natura illum fallat, quia potus eſt ipſi nociturus; ſed qua ratione id cum Dei bonitate, vel veracitate non pugnet, in ſexta Meditatione explicui.

In iis autem quæ ſic non poſſunt explicari, nempe in maxime claris, & accuratis noſtris judiciis, quæ ſi falſa eſſent, per nulla clariora, nec ope ullius alterius naturalis facultatis poſſent emendari, plane affirmo nos falli non poſſe. Cum enim Deus ſit ſummum ens, non poteſt non eſſe etiam ſum-

ſummum bonum, & verum, atque idcirco repugnat ut quid ab eo ſit quod poſitive tendat in falſum: atqui cum nihil reale in nobis eſſe poſſit quod non ab ipſo ſit datum, (ut ſimul cum ejus exiſtentia demonſtratum eſt) realem autem habeamus facultatem ad verum agnoſcendum, illudque à falſo diſtinguendum, (ut patet vel ex hoc ſolo quod nobis inſint ideæ falſi & veri) niſi hæc facultas in verum tenderet, ſaltem cum ipſa recte utimur (hoc eſt cum nullis niſi clare & diſtincte perceptis aſſentimur, nullus enim alius rectus ipſius uſus fingi poteſt) merito Deus ejus dator pro deceptore haberetur.

Atque ita videtis poſtquam Deum exiſtere cognitum eſt, neceſſe eſſe ut illum fingamus eſſe deceptorem, ſi ea quæ clare & diſtincte percipimus in dubium revocare velimus; & quia deceptor fingi non poteſt, illa omnino pro veris, & certis eſſe admittenda.

Sed quia hìc adverto vos adhuc hærere in dubiis quæ à me in prima Meditatione propoſita, ſatis accurate in ſequentibus putabam fuiſſe ſublata, exponam hìc iterum fundamentum cui omnis humana certitudo niti poſſe mihi videtur.

Imprimis ſtatim atque aliquid à nobis recte percipi putamus, ſponte nobis perſua-

demus

demus illud eſſe verum. Hæc autem perſuaſio ſi tam firma ſit ut nullam unquam poſſimus habere cauſam dubitandi de eo quod nobis ita perſuademus, nihil eſt quod ulteriùs inquiramus, habemus omne quod cum ratione licet optare. Quid enim ad nos ſi forte quis fingat illud ipſum de cujus veritate tam firmiter ſumus perſuaſi, Deo vel Angelo falſum apparere, atque ideo abſolute loquendo falſum eſſe? quid curamus iſtam falſitatem abſolutam, cum illam nullo modo credamus, nec vel minimum ſuſpicemur; ſupponimus enim perſuaſionem tam firmam ut nullo modo tolli poſſit; quæ proinde perſuaſio idem plane eſt quod perfectiſſima certitudo. Sed dubitari poteſt an habeatur aliqua talis certitudo, ſive firma, & immutabilis perſuaſio. Et quidem perſpicuum eſt illam non haberi de iis quæ vel minimum obſcure, aut confuſe percipimus: hæc enim qualiſcumque obſcuritas ſatis eſt cauſæ ut de ipſis dubitemus. Non habetur etiam de iis quæ, quantumvis clare, ſolo ſenſu percipiuntur: quia ſæpe notavimus in ſenſu errorem poſſe reperiri, ut cum hydorpicus ſitit, vel cum ictericus nivem videt ut flavam: non enim minus clare, & diſtincte illam ſic videt, quàm nos ut albam. Supereſt itaque ut ſi quæ habeatur, ſit tantum de

iis

s quæ clare ab intellectu percipiuntur.

Ex his autem quædam ſunt tam perſpicua, ſimulque tam ſimplicia , ut nunquam poſſi-
nus de iis cogitare quin vera eſſe creda-
nus ; ut quod ego dum cogito , exiſtem ;
uod ea quæ ſemel facta ſunt infecta eſſe
on poſſint ; & talia , de quibus manife-
tum eſt hanc certitudinem haberi. Non
oſſumus enim de iis dubitare niſi de ipſis
ogitemus ; ſed non poſſumus de iiſdem
ogitare quin ſimul credamus vera eſſe , ut
ſſumptum eſt , ergo non poſſumus de iis
ubitare quin ſimul credamus vera eſſe, hoc
ſt non poſſumus dubitare.

Nec obſtat quòd ſæpe ſimus experti
lios deceptos fuiſſe in iis quæ ſole clarius
e ſcire credebant : Neque enim unquam
dvertimus , vel ab ullo adverti poteſt , id
ontigiſſe iis qui claritatem ſuæ perceptio-
is à ſolo intellectu petierunt , ſed iis tan-
um qui vel à ſenſibus , vel à falſo aliquo
ræjudicio ipſam deſumpſerunt.

Nec obſtat etiam ſi quis fingat illa Deo,
el Angelo apparere eſſe falſa , quia evi-
entia noſtræ perceptionis non permittet ut
alia fingentem audiamus.

Alia ſunt quæ quidem etiam clariſſime
b inttellectu noſtro percipiuntur , cum ad
ationes ex quibus pendet ipſorum cogni-
io ſatis attendimus , atque ideo tunc tem-

poris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

poris non poſſumus de iis dubitare ; ſe
quia iſtarum rationum poſſumus oblivifc
& interim recordari concluſionum ex ipſ
deductarum , quæritur an de his conclu
ſionibus habeatur etiam firma & immuta
bilis perſuaſio , quandiu recordamur ipſa
ab evidentibus principiis fuiſſe deductas
hæc enim recordatio ſupponi debet , u
dici poſſint concluſiones : Et reſponde
haberi quidem ab iis qui Deum ſic norun
ut intelligant fieri non poſſe quin faculta
intelligendi ab eo ipſis data tendat in ve
rum ; Non autem haberi ab aliis ; Hocqu
in fine quintæ Meditationis tam clare ex
plicatum eſt ut nihil hîc addendum videa
tur.

QVINTO miror vos negare volunta
tem ſe exponere periculo , ſi conceptum in-
tellectus ſectetur minime clarum & diſtin-
ctum ; quid enim ipſam certam reddit ,
ſi clare non perceptum ſit id quod ſectatur?
& quis unquam vel Philoſophus , vel Theo-
logus , vel tantum homo ratione utens non
confeſſus eſt , eò minori in errandi pericu-
lo nos verſari quo clarius aliquid intelligi-
mus, antequàm ipſi aſſentiamur ; atque illos
peccare qui cauſa ignota judicium ferunt ?
Nullus autem conceptus dicitur obſcurus ,
vel confuſus , niſi quia in ipſo aliquid con-
tinetur quod eſt ignotum.

Nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Nec proinde id quod objicitis de fide amplectenda majorem vim in me habet quàm in alios omnes qui unquam rationem humanam excoluerunt : nullámque profecto habet in ullos. Etſi enim fides dicatur eſſe de obſcuris , non tamen illud propter quod ipſam amplectimur eſt obſcurum , ſed omni naturali luce illuſtrius. Quippe diſtinguendum eſt inter materiam , ſive rem ipſam cui aſſentimur , & rationem formalem quæ movet voluntatem ad aſſentiendum. Nam in hac ſola ratione perſpicuitatem requirimus : Et quantum ad materiam , nemo unquam negavit illam eſſe poſſe obſcuram , imo ipſammet obſcuritatem : Cum enim judico obſcuritatem ex noſtris conceptibus eſſe tollendam ut abſque ullo errandi periculo ipſis aſſentiri poſſimus , de hac ipſa obſcuritate clarum judicium formo. Deinde notandum eſt claritatem , ſive perſpicuitatem , à qua moveri poteſt noſtra voluntas ad aſſentiendum , duplicem eſſe , aliam ſcilicet à lumine naturali , & aliam à gratia divina. Jam vero etſi fides vulgo dicatur eſſe de obſcuris , hoc tamen intelligitur tantum de re , ſive de materia circa quam verſatur , non autem quod ratio formalis propter quàm rebus fidei aſſentimur ſit obſcura : Nam contrà , hæc ratio formalis conſiſtit in lumine quodam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

quodam interno, quo à Deo ſupernat
raliter illuſtrati confidimus ea quæ crede
da proponuntur ab ipſo eſſe revelata,
fieri plane non poſſe ut ille mentiatur, quo
omni naturæ lumine certius eſt: Et ſæp
etiam, propter lumen gratiæ, evidentius.

Nec ſane Turcæ, aliíve infideles ex e
peccant cum non amplectuntur religione
Chriſtianam, quod rebus obſcuris, ut obſcu
ræ ſunt, nolint aſſentiri, ſed vel ex eo quo
divinæ gratiæ interius illos moventi repu
gnent, vel quod in aliis peccando ſe grati
reddant indignos. Atque audacter dic
infidelem qui omni gratia ſupernaturali de
ſtitutus & plane ignorans ea quæ nos Chri
ſtiani credimus à Deo eſſe revelata, ipſa ta
men, quamvis ſibi obſcura, falſis aliquibu
ratiociniis adductus amplecteretur, non
ideo fore fidelem, ſed potius in eo peccatu
rum, quod ratione ſua non recte uteretur.
Nec puto ullum orthodoxum Theologum
aliter unquam de his ſenſiſſe. Nec etiam ii
qui mea legent putare poterunt me iſtud lu-
men ſupernaturale non agnoviſſe, cum val-
de expreſſis verbis in ipſa quarta Medita-
tione, in qua cauſam falſitatis inveſtigavi,
dixerim, *illud intima cogitationis noſtræ diſpo-
nere ad volendum, nec tamen minuere liber-
tatem.*

Cæterum velim ut hîc memineritis me

circa

circa ea quæ licet amplecti voluntati, accuratiſſime diſtinxiſſe inter uſum vitæ, & contemplationem veritatis. Nam quod ad uſum vitæ attinet, tantum abeſt ut putem nullis niſi clare perſpectis eſſe aſſentiendum, quin è contra nequidem veriſimilia puto eſſe ſemper expectanda, ſed interdum è multis plane ignotis unum eligendum, nec minus firmiter tenendum, poſtquàm electum eſt, quandiu nullæ rationes in contrarium haberi poſſunt, quàm ſi ob rationes valde perſpicuas fuiſſet electum, ut in diſſertatione de Methodo pag. 26. explicui. Ubi autem agitur tantum de contemplatione veritatis, quis negavit unquam ab obſcuris, & non ſatis diſtincte perſpectis aſſenſionẽ eſſe cohibendam? Quod autem de hac ſola in Meditationibus meis egerim tum res ipſa indicat, tum etiam expreſſis verbis ad finem primæ declaravi, dicendo, *me ibi plus æquo diffidentiæ indulgere non poſſe, quandoquidem non rebus agendis ſed cognoſcendis tantùm incumbebam.*

SEXTÒ, ubi reprehenditis concluſionem ſyllogiſmi à me facti, videmini ipſimet in ea aberrare; ad concluſionem enim quam vultis, major propoſitio ſic enuntiari debuiſſet; *quod clare intelligimus pertinere ad alicujus rei naturam, id poteſt cum veritate affirmari ad ejus naturam pertinere*; Atque ita nihil

in ipſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

in ipſa præter inutilem tautologiam co-
tineretur; major autem mea fuit talis. *Qu*
clare intelligimus pertinere ad alicujus rei na-
ram, id poteſt de ea re cum veritate affirma
Hoc eſt, ſi eſſe animal pertinet ad natura
hominis, poteſt affirmari hominem eſſe a-
mal; ſi habere tres angulos æquales duob
rectis pertinet ad naturam trianguli, pote
affirmari triangulum habere tres angul
æquales duobus rectis: Si exiſtere pertin
ad naturam Dei, poteſt affirmari Deu
exiſtere, &c. minor vero hæc fuit. *Atq*
pertinet ad naturam Dei quod exiſtat, ex qu
bus patet eſſe concludendum ut conclu
ergo poteſt de Deo cum veritate affirma
quod exiſtat; Non autem ut vultis, *Ergo cu*
veritate poſſumus affirmare ad naturam D
pertinere ut exiſtat.

Itaque ad utendum exceptione quam ſu
jungitis, neganda vobis fuiſſet major, & di
cendum; id quod clare intelligimus perti
nere ad alicujus rei naturam, non ideo poſſ
de ea re affirmari, niſi ejus rei natura ſit po
ſibilis, ſive non repugnet. Sed videt
quæſo quàm parum valeat hæc exceptio. ve
enim, ut vulgo omnes, per *poßibile* intelligi
tis illud omne quod non repugnat human
conceptui; quo ſenſu manifeſtum eſt De
naturam, prout ipſam deſcripſi, eſſe poſſibi
lem, quia nihil in ipſa ſuppoſui niſi quo
clare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

clare & diſtinćte perciperemus debere ad illam pertinere, adeo ut conceptui repugnare non poſſit : vel certe fingitis aliquam aliam poſſibilitatem ex parte ipſius objecti, quæ niſi cum præcedente conveniat , nunquam ab humano intellectu cognoſci poteſt , ideóque non plus habet virium ad negandam Dei naturam , ſive exiſtentiam, quàm ad reliqua omnia , quæ ab hominibus cognoſcuntur , evertenda. Pari enim jure quo negatur Dei naturam eſſe poſſibilem, quamvis nulla impoſſibilitas ex parte conceptus reperiatur, ſed contra , omnia quæ in iſto naturæ divinæ conceptu complectimur ita inter ſe connexa ſint,ut implicare nobis videatur aliquid ex iis ad Deum non pertinere, poterit etiam negari poſſibile eſſe ut tres anguli trianguli ſint æquales duobus rectis, vel ut ille qui actu cogitat, exiſtat; & longe meliori jure negabitur ulla ex iis quæ ſenſibus uſurpamus vera eſſe, atque ita omnis humana cognitio , ſed abſque ulla ratione , tolletur.

Quantum ad argumentum quod cum meo confertis , hoc ſcilicet , *ſi non implicet Deum exiſtere , certum eſt illum exiſtere , ſed non implicat , ergo &c.* materialiter quidem èſt verum , ſed formaliter eſt ſophiſma , in majori enim verbum *implicat* reſpicit conceptum cauſæ à qua Deus eſſe poteſt , in minori

minori autem ſolum conceptum ipſius di-
næ exiſtentiæ & naturæ, ut patet ex
quod ſi negetur major, ita erit probanda
Si Deus nondum exiſtit, implicat ut exiſt-
quia nulla dari poteſt cauſa ſufficiens ad
lum producendum, ſed non implicat illu
exiſtere, ut aſſumptum eſt, ergo, &c.
vero negetur minor, ſic erit dicendum, illu
non implicat in cujus formali conceptu nih
eſt quod involuat contradictionem, ſed
formali conceptu divinæ exiſtentiæ vel na-
turæ nihil eſt quod involuat contradictio-
nem, ergo, &c. quæ duo ſunt valde diverſ
Nam fieri poteſt ut nihil in aliqua re inte-
ligatur quod impediat quominus ipſa poſſ
exiſtere, interimque aliquid intelligatu
ex parte cauſæ quod obſtet quonimus pro-
ducatur.

Etſi autem Deum inadæquate tantùm
vel ſi placet inadæquatiſſime concipiamus
hoc non impedit quominus certum ſit eju
naturám eſſe poſſibilem, ſive non implicare
Nec etiam quominus vere affirmare poſ-
ſimus nos ſatis clare ipſam inveſtigaſſe
(quantum ſcilicet ſufficit ad hoc cognoſcen-
dum, atque etiam ad cognoſcendum exiſten-
tiam neceſſariam ad eandem Dei naturam
pertinere) omnis enim implicantia, ſive im-
poſſibilitatis in ſolo noſtro conceptu idea
ſibi mutuo adverſantes male conjungent
conſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

conſiſtit nec in ulla re extra intellectum poſita eſſe poteſt, quia hoc ipſo quod aliquid ſit extra intellectum, manifeſtum eſt non implicare, ſed eſſe poſſibile. Oritur autem in noſtris conceptibus implicantia ex eo tantum quod ſint obſcuri, & confuſi, nec ulla unquam in claris & diſtinctis eſſe poteſt. Ac proinde ſatis eſt quod ea pauca quæ de Deo percipimus, clare & diſtincte intelligamus, etſi nullo modo adæquate; & quod inter cætera advertamus neceſſariam exiſtentiam in hoc noſtro ejus conceptu quantumvis inadæquato contineri; ut affirmemus nos ſatis clare inveſtigaſſe ejus naturam, atque ipſam non implicare.

SEPTIMO, cur de immortalitate animæ nihil ſcripſerim jam dixi in Synopſi mearum Meditationum; Quod ejus ab omni corpore diſtinctionem ſatis probaverim ſupra oſtendi. Quod vero additis *ex diſtinctione animæ à corpore non ſequi ejus immortalitatem; quia nihilominus dici poteſt illam à Deo talis naturæ factam eſſe ut ejus duratio ſimul cum duratione vitæ corporeæ finiatur*, fateor à me refelli non poſſe. Neque enim tantum mihi aſſumo ut quicquam de iis quæ ex libera Dei voluntate dependent, humanæ rationis vi determinare aggrediar. Docet naturalis cognitio mentem à corpore eſſe diverſam, ipſamque eſſe ſubſtantiam;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

corpus autem humanum, quatenus à re-
quis corporibus differt, ex ſola membrorū
configuratione; aliiſque ejuſmodi acciden-
bus conſtare; ac denique mortem corpo
à ſola aliqua diviſione, aut figuræ mutatio
pendere: nullúmque habemus argume
tum, nec exemplum quod perſuadeat mo
tem, ſive annihilationem ſubſtantiæ, qua
eſt mens, ſequi debere ex tam levi cau
qualis eſt figuræ mutatio, quæ nihil ali
eſt quàm modus, & quidem non mod
mentis, ſed corporis à mente realiter diſti
ḟti: nec quidem etiam habemus ullum a
gumentum, vel exemplum quod perſuade
aliquam ſubſtantiam poſſe interire; quo
ſufficit ut concludamus mentem, quantu
ex naturali philoſophia cognoſci poteſt, eſ
immortalem.

Sed ſi de abſolutà Dei poteſtate quær
tur, an forte decreverit ut humanæ anim
iiſdem temporibus eſſe deſinant quibus co
pora quæ illis adjunxit deſtruuntur; ſoli
eſt Dei reſpondere. Cúmque jam ip
nobis revelaverit id non futurum, nulla pla
ne, vel minima eſt occaſio dubitandi.

Supereſt jam ut vobis gratias agam quo
tam officioſe, & tam candide non modo
eorum quæ ipſi ſenſiſtis, ſed etiam eorum
quæ ab obtrectatoribus, aut Atheis dic
poſſent, monere me dignati ſitis. Etſi enin
nulla

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

nulla videam ex iis quæ propoſuiſtis quæ non jam ante in Meditationibus vel ſoluiſſem, vel excluſiſſem (nam quantum ad ea quæ de muſcis à ſole productis, de Canadenſibus, de Ninivitis, de Turcis & ſimilibus attuliſtis, non poſſunt venire in mentem iis qui viam à me monſtratam ſequuti, omnia quæ à ſenſibus accepere aliquandiu ſeponent, ut quid pura & incorrupta ratio dictet advertant, ideoque ipſa putabam jam ſatis à me fuiſſe excluſa) Etſi inquam ita ſit, judico tamen has veſtras objectiones valde ad meum inſtitutum profuturas; vix enim ullos lectores expecto qui tam accurate ad omnia quæ ſcripſi velint attendere, ut cùm ad finem pervenient omnium præcedentium recordentur: & quicumque hoc non agent, facile in aliquas dubitationes incurrent, quibus poſtea vel videbunt in hac mea reſponſione eſſe ſatisfactum, vel ſaltem ex ea occaſionem ſument veritatem ulteriùs examinandi.

Quantum denique ad conſilium veſtrum de meis rationibus more geometrico proponendis, ut unico velut intuitu à lectore percipi poſſint, operæ pretium eſt ut hîc exponam quatenus jam illud ſequutus ſim, & quatenus deinceps ſequendum putem. Duas res in modo ſcribendi geometrico diſtinguo, ordinem ſcilicet, & rationem demonſtrandi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Ordo in eo tantum conſiſtit quod e
quæ prima proponuntur abſque ulla ſe
quentium ope debeant cognoſci, & rel
qua deinde omnia ita diſponi ut ex præ
cedentibus ſolis demonſtrentur. Atqu
profecto hunc ordinem quamaccuratiſſim
in Meditationibus meis ſequi conatus ſum
ejuſque obſervatio fuit in cauſa cur de di
ſtinctione mentis à corpore non in ſecun
da, ſed demum in ſexta Meditatione tra
ctarim, atque alia multa volens & ſcien
omiſerim, quia plurium rerum explicatio
nem requirebant.

Demonſtrandi autem ratio duplex eſt
alia ſcilicet per analyſim, alia per ſynthe
ſim.

Analyſis veram viam oſtendit per quam
res methodice, & tanquam à priori invent
eſt, adeo ut ſi lector illam ſequi velit, atque
ad omnia ſatis attendere, rem non minus
perfecte intelliget, ſuamque reddet quam ſi
ipſemet illam inveniſſet. Nihil autem ha-
bet quo lectorem minus attentum, aut re-
pugnantem ad credendum impellat; Nam
ſi vel minimum quid ex iis quæ proponit
non advertatur, ejus concluſionum neceſſi-
tas non apparet, ſæpeque multa vix attingit,
quia ſatis attendenti perſpicua ſunt, quæ ta-
men præcipue ſunt advertenda.

Syntheſis è contra per viam oppoſitam,

& tan-

& tanquam à poſteriori quæſitam (etſi ſæpe ipſa probatio ſit in hac magis à priori quam in illa) clare quidem id quod concluſum eſt demonſtrat, utitúrque longa definitionum, petitionum, axiomatum, theorematum, & problematum ſerie, ut ſi quid ipſi ex conſequentibus negetur, id in antecedentibus contineri ſtatim oſtendat, ſicque à lectore quantumvis repugnante, ac pertinaci aſſenſionem extorqueat: ſed non ut altera ſatisfacit, nec diſcere cupientium animos explet, quia modum quo res fuit inventa non docet.

Hac ſola Geometræ veteres in ſcriptis ſuis uti ſolebant, non quod aliam plane ignorarent, ſed, quantum judico, quia ipſam tanti faciebant ut ſibi ſolis tanquam arcanum quid reſervarent.

Ego vero ſolam Analyſim, quæ vera, & optima via eſt ad docendum, in Meditationibus meis ſum ſequutus: ſed quantum ad Syntheſim, quæ procul dubio ea eſt quam hic à me requiritis, etſi in rebus Geometricis aptiſſime poſt Analyſim ponatur, non tamen ad has Metaphyſicas tam commode poteſt applicari.

Hæc enim differentia eſt quod primæ notiones, quæ ad res Geometricas demonſtrandas præſupponuntur, cum ſenſuum uſu convenientes, facile à quibuſlibet admit-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

tantur; ideoque nulla eſt ibi difficultas, niſi in conſequentiis rite deducendis; quod à quibuſlibet etiam minùs attentis fieri poteſt, modo tantùm præcedentium recordentur: & propoſitionum minuta diſtinctio ad hoc eſt parata, ut facile citari, atque ita vel nolentibus in memoriam reduci poſſint.

Contrà vero in his Metaphyſicis de nulla re magis laboratur quàm de primis notionibus clarè, & diſtinctè percipiendis: Etſi enim ipſæ ex natura ſua non minùs notæ, vel etiam notiores ſint quàm illæ quę à Geometris conſiderantur, quia tamen iis multa repugnant ſenſuum præjudicia quibus ab ineunte ætate aſſuevimus, non niſi à valde attentis, & meditantibus, mentémque à rebus corporeis, quantum fieri poteſt, avocantibus perfectè cognoſcuntur; atque ſi ſolæ ponerentur, facile à contradicendi cupidis negari poſſent.

Quæ ratio fuit cur Meditationes potiùs quam, ut Philoſophi, Diſputationes, vel, ut Geometræ, Theoremata, & Problemata ſcripſerim, ut nempe hoc ipſo teſtarer nullum mihi eſſe negotium niſi cum iis qui mecum rem attentè conſiderare, ac meditari non recuſabunt: Etenim vel ex hoc ipſo quòd quis ad impugnandam veritatem ſe accingit, quoniam avocat ſe ipſum à rationibus quæ illam

per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

perſuadent conſiderandis, ut alias quæ diſſuadeant inveniat, minus redditur idoneus ad ipſam percipiendam.

Forte verò hîc aliquis objiciet nullas quidem rationes ad contradicendum eſſe quærendas, cùm ſcitur veritatem ſibi proponi; ſed quandiu de hoc dubitatur, meritò rationes omnes in utramque partem expendi, ut quæ firmiores ſint cognoſcantur, atque me non æquum poſtulare ſi meas pro veris admitti velim, antequam fuerint perſpectę, aliaſque ipſis repugnantes conſiderari prohibeam.

Quod jure quidem diceretur ſi quæ ex iis, in quibus attentum, & non repugnantem lectorem deſidero, talia eſſent, ut illum poſſent avocare ab aliquibus aliis conſiderandis, in quibus vel minima eſſet ſpes plus veritatis quàm in meis reperiendi; Sed cum inter illa quæ propono, ſumma de omnibus dubitatio contineatur, nihilque magis commendem quàm ut ſingula diligentiſſime circumſpiciantur, nihilque prorſus admittatur niſi quod tam clare & diſtncte fuerit perſpectum ut non poſſimus ei non aſſentiri: Et è contra non alia ſint à quibus lectorum animos cupio avocare, quàm ea quæ nunquam ſatis examinarunt, nec ab ulla firma ratione, ſed à ſenſibus ſolis hauſerunt, non puto quemquam credere

poſſe in majori ſe errandi periculo futurum ſi ea quæ ipſi propono ſola conſideret quam ſi ab his mentem revocet, & ad alia quæ ipſis aliquo modo adverſantur tene-braſque offundunt (hoc eſt ad præjudicia ſenſuum) illam convertat.

Ideoque non modo merito ſingularem attentionem in lectoribus meis deſidero illumque ſcribendi modum præ cæteris ele-gi quo illam quam maxime conciliari poſſe putavi, & ex quo mihi perſuadeo lectores plus utilitatis eſſe percepturos quàm ipſimet ſint animadverſuri; cum è contra ex modo ſcribendi Synthetico plura ſibi videri ſole-ant didiciſſe quàm revera didicerunt. Sed etiam æquum eſſe exiſtimo ut illorum qui mecum meditari noluerint, anticipatíſque ſuis opinionibus adhærebunt, judicia quæ de meis ferent prorſus recuſem, & tanquam nullius momenti contemnam.

Sed quia novi quàm difficile ſit futurum etiam iis qui attendent, & veritatem ſeriò quærent, totum corpus Meditationum mearum intueri, & ſimul ipſarum ſingula membra dignoſcere; quæ duo ſimul exi-ſtimo eſſe facienda, ut integer fructus ex iis capiatur, pauca quædam Synthetico ſtilo hìc ſubjungam, à quibus, ut ſpero, nonnihil juvabuntur, modò tamen, ſi placet, advertant me nec tam multa hic quàm in

Medi-

Meditationibus complecti velle, quia multò prolixior quàm in ipſis eſſe deberem; nec etiam ea quæ complectar accurate eſſe explicaturum, partim ut brevitati ſtudeam, & partim ne quis hæc ſufficere exiſtimans ipſas Meditationes, ex quibus multò plus utilitatis percipi poſſe mihi perſuadeo, negligentiùs examinet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

RATIONES DE[I]
exiſtentiam & animæ [a] corpore diſtinctionem proban[tes] more geometrico diſpoſitę.

DEFINITIONES.

I.

COgitationis nomine complecto[r] illud omne quod ſic in nobis eſ[t] ut ejus immediate conſcii ſimus. Ita omnes voluntatis, intelle[-]ctus, imaginationis, & ſenſuum operatione[s] ſunt cogitationes. Sed addidi *immediatè* ad excludenda ea quæ ex iis conſequuntur ut motus voluntarius cogitationem quidem pro principio habet, ſed ipſe tamen non eſt cogitatio.

II. *Ideæ* nomine intelligo cujuſlibet cogitationis formam illam, per cujus immediatam perceptionem ipſius ejuſdem cogitationis conſcius ſum; adeo ut nihil poſſim verbis exprimere intelligendo id quod dico, quin ex hoc ipſo certum ſit in me eſſe ideam ejus quod verbis illis ſignificatur. Atque ita non ſolas imagines in phantaſia depictas ideas voco: imo ipſas hîc nullo modo voco ideas, quatenus ſunt in phantaſia

cor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

corporea, hoc eſt in parte aliqua cerebri depictæ, ſed tantum quatenus mentem ipſam in illam cerebri partem converſam informant̃.

III. *Per realitatem objectivam ideæ* intelligo entitatem rei repræſentatæ per ideam, quatenus eſt in idea: eodémque modo dici poteſt perfectio objectiva, vel artificium objectivum, &c. Nam quæcumque percipimus tanquam in idearum objectis, ea ſunt in ipſis ideis objective.

IV. Eadem dicuntur eſſe *formaliter* in idearum objectis, quando talia ſunt in ipſis qualia illa percipimus; *& eminenter*, quando non quidem talia ſunt, ſed tanta, ut talium vicem ſupplere poſſint.

V. Omnis res cui ineſt immediate, ut in ſubjecto, ſive per quam exiſtit aliquid quod percipimus, hoc eſt aliqua proprietas, ſive qualitas, ſive attributum, cujus realis idea in nobis eſt, vocatur *Subſtantia*. Neque enim ipſius Subſtantiæ præciſe ſumptæ aliam habemus ideam quàm quod ſit res, in quâ formaliter, vel eminenter exiſtit illud aliquid quod percipimus, ſive quod eſt objective in aliqua ex noſtris ideis; quia naturali lumine notum eſt nullum eſſe poſſe nihili reale attributum.

VI. Subſtantia, cui ineſt immediate cogitatio, vocatur *Mens:* loquor autem hîc de

mente potius quam de anima, quoniam animæ nomen eſt æquivocum, & ſæpe pro re corporea uſurpatur.

VII. Subſtantia, quæ eſt ſubjectum immediatum extenſionis localis, & accidentium, quæ extenſionem præſupponunt, ut figuræ, ſitus, motus localis &c. vocatur *Corpus*. An verò una & eadem ſubſtantia ſit quæ vocatur Mens, & Corpus, an duæ diverſæ poſtea erit inquirendum.

VIII. Subſtantia, quam ſumme perfectam eſſe intelligimus, & in qua nihil plane concipimus quod aliquem defectum ſive perfectionis limitationem involuat, *Deus* vocatur.

IX. Cùm quid dicimus in alicujus rei natura, ſive conceptu contineri, idem eſt ac ſi diceremus id de ea re verum eſſe, ſive de ipſa poſſe affirmari.

X. Duæ ſubſtantiæ realiter diſtingui dicuntur, cum unaquæque ex ipſis abſque alia poteſt exiſtere.

PO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

POSTULATA.

PEto primo ut lectores advertant quàm debiles ſint rationes ob quas ſenſibus ſuis hactenus crediderunt, & quàm incerta ſint omnia judicia quæ illis ſuperſtruxerunt: Idque tam diu, & tam ſæpe apud ſe revoluant, ut tandem conſuetudinem acquirant non ampliùs ipſis nimiùm fidendi, hoc enim neceſſe judico ad certitudinem rerum Metaphyſicarum percipiendam.

SECUNDO, ut conſiderent mentem propriam, cunctáque ejus attributa, de quibus deprehendent ſe dubitare non poſſe, quamvis omnia quæ à ſenſibus ſuis unquam acceperunt, falſa eſſe ſupponant; nec prius illam conſiderare deſiſtant, quàm ipſam clare percipiendi, & rebus omnibus corporeis cognitu faciliorem credendi uſum ſibi compararint.

TERTIO, ut propoſitiones per ſe notas, quas apud ſe invenient, quales ſunt. *Quòd idem non poßit eſſe ſimul & non eſſe. Quòd nihil nequeat eſſe cauſa efficiens ullius rei*, & ſimiles diligenter expendant, atque ita perſpicuitatem intellectus ſibi à natura inditam, ſed quam ſenſuum viſa quam maxime turbare ſolent, & obſcurare, puram, atque ab ipſis liberatam exerceant. Hac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

enim ratione ſequentium Axiomatum veritas ipſis facile innoteſcet.

QVARTO, ut examinent ideas naturarum, in quibus multorum ſimul attributorum complexio continetur, qualis eſt natura trianguli, natura quadrati, vel alterius figuræ; Itémque natura Mentis, natura Corporis, & ſupra omnes natura Dei, ſive entis ſumme perfecti. Advertántque illi omnia quæ in iis contineri percipimus, vere de ipſis poſſe affirmari. Ut quia in natura Trianguli continetur ejus tres angulos æquales eſſe duobus rectis; & in natura Corporis, ſive rei extenſæ continetur diviſibilitas (nullam enim rem extenſam tam exiguam concipimus, quin illam ſaltem cogitatione dividere poſſimus) verum eſt dicere omnis Trianguli tres angulos æquales eſſe duobus rectis, & omne Corpus eſſe diviſibile.

QVINTO, Ut diu, multúmque in natura Entis ſumme perfecti contemplanda immorentur: & inter cætera conſiderent in aliarum quidem omnium naturarum ideis exiſtentiam poſſibilem, in Dei autem idea non poſſibilem tantum, ſed omninò neceſſariam contineri. Ex hoc enim ſolo, & abſque ullo diſcurſu cognoſcent Deum exiſtere; eritque ipſis non minus per ſe notum, quàm numerum binarium eſſe parem,

vel

vel ternarium imparem, & ſimilia. Non-nulla enim quibuſdam per ſe nota ſunt, quæ ab aliis non niſi per diſcurſum intelliguntur.

SEXTO, ut perpendendo exempla omnia claræ, & diſtinctæ perceptionis, itémque obſcuræ, & confuſæ, quæ in Meditationibus meis recenſui, ea quæ clare cognoſcuntur ab obſcuris diſtinguere aſſueſcant, hoc enim facilius exemplis quàm regulis addiſcitur; & puto me ibi omnia huius rei exempla vel explicuiſſe, vel ſaltem utcumque attigiſſe.

SEPTIMO, denique ut advertentes nullam ſe unquam in iis quæ clarè perceperunt falſitatem deprehendiſſe, nullamque è contra veritatem in obſcure tantum comprehenſis, niſi caſu reperiſſe, conſiderent eſſe à ratione planè alienum propter ſola ſenſuum præjudicia, vel propter hypotheſes in quibus aliquid ignoti contineatur, ea quæ à puro intellectu clarè & diſtinctè percipiuntur in dubium revocare. Ita enim facilè ſequentia Axiomata pro veris, & indubitatis admittent. Quanquam ſane pleraque ex iis potuiſſent melius explicari, & inſtar Theorematum potius quàm Axiomatum proponi debuiſſent, ſi accuratior eſſe voluiſſem.

AXIO-

AXIOMATA
SIVE
Communes notiones.

I.

NUlla res exiſtit de quâ non poſſ
quæri quænam ſit cauſa cur exiſtat
Hoc enim de ipſo Deo quæri poteſ
non quòd indigeat ullâ cauſa ut exiſtat, ſe
quia ipſa ejus naturæ immenſitas eſt cauſa
ſive ratio propter quam nullâ cauſâ indi
get ad exiſtendum.

II. Tempus præſens à proxime præce
denti non pendet, ideóque non minor cauſ
requiritur ad rem conſervandam, quàm ac
ipſam primùm producendam.

III. Nulla res, nec ulla rei perfectio
actu exiſtens poteſt habere *nihil*, ſive rem
non exiſtentem pro cauſa ſuæ exiſtentiæ.

IV. Quidquid eſt realitatis, ſive perfe-
ctionis in aliqua re, eſt formaliter, vel emi-
nenter in prima, & adæquata ejus cauſa.

V. Unde etiam ſequitur realitatem ob-
jectivam idearum noſtrarum requirere cau-
ſam, in qua eadem ipſa realitas non
tantùm objective, ſed formaliter vel emi-
nenter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

enter continetur. Notandúmque hoc xioma tam neceſſariò eſſe admittendum, t ab ipſo uno omnium rerum tam ſenſibi- um, quàm inſenſibilium cognitio depen- eat: unde enim ſcimus, exempli cauſa, œlum exiſtere, an quia illud videmus? at ſta viſio mentem non attingit, niſi quatenus dea eſt, idea inquam menti ipſi inhæ- ens, non autem imago in phantaſia de- icta: Nec ob hanc ideam poſſumus ju- licare cœlum exiſtere, niſi quia omnis dea cauſam ſuæ realitatis objectivæ habere lebet realiter exiſtentem; quam cauſam udicamus eſſe ipſum cœlum, & ſic de æteris.

VI. Sunt diverſi gradus realitatis, ſive ntitatis, nam ſubſtantia plus habet realitatis, quàm accidens vel modus; & ſubſtantia infinita quàm finita; ideóque etiam plus eſt ealitatis objectivæ in idea ſubſtantiæ, quàm ccidentis; & in idea ſubſtantiæ infinitæ, quàm in idea finitæ.

VII. Rei cogitantis voluntas fertur, voluntarie quidem, & libere, (hoc enim eſt de eſſentia voluntatis) ſed nihilominus infallibiliter in bonum ſibi clare cognitum, ideóque ſi norit aliquas perfectiones quibus careat, ſibi ſtatim ipſas dabit, ſi ſint in ſua poteſtate.

VIII. Quod poteſt efficere id quod majus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

majus eſt, ſive difficilius, poteſt etiam efficere id quod minus.

IX. Majus eſt creare, vel conſervare ſubſtantiam quàm attributa, ſive proprietates ſubſtantiæ; non autem majus eſt idem creare, quàm conſervare, ut jam dictum eſt.

X. In omnis rei idea, ſive conceptu continetur exiſtentia, quia nihil poſſumus concipere niſi ſub ratione exiſtentis; nempe continetur exiſtentia poſſibilis, ſive contingens in conceptu rei limitatæ; ſed neceſſaria, & perfecta in conceptu entis ſummè perfecti.

PROPOSITIO I.

Dei exiſtentia ex ſolâ ejus naturæ conſideratione cognoſcitur.

DEMONSTRATIO.

IDem eſt dicere aliquid in rei alicujus naturâ, ſive conceptu contineri, ac dicere idipſum de ea re eſſe verum (per def. 9.) atqui exiſtentia neceſſaria in Dei conceptu continetur (per axio. 10.) ergo verum eſt de Deo dicere neceſſariam exiſtentiam in eo eſſe, ſive ipſum exiſtere.

Atque hic eſt ſyllogiſmus, de quo jam ſupra

ad

objectionem ſextam : ejúſque concluſio r ſe nota eſſe poteſt iis qui à præjudiciis nt liberi, ut dictum eſt poſtulato quinto; l quia non facile eſt ad tantam perſpicitatem pervenire, aliis modis idem quæmus.

PROPOSITIO II.

Dei exiſtentia ex eo ſolo quòd ejus idea ſit in nobis, à poſteriori demonſtratur.

DEMONSTRATIO.

REalitas objectiva cujuſlibet ex noſtris ideis requirit cauſam in qua eadem ipſa realitas non tantum objective, d formaliter, vel eminenter contineatur; per ax. 5.) habemus autem ideam Dei per def. 2. & 8.) hujuſque ideæ realitas bjectiva nec formaliter, nec eminenter in obis continetur (per ax. 6.) nec in ullo io præterquàm in ipſo Deo poteſt contieri, (per def. 8.) ergo hæc idea Dei, quæ nobis eſt, requirit Deum pro cauſa, Deuſque proinde exiſtit (per ax. 3.)

PRO-

PROPOSITIO III.

Dei exiſtentia demonſtratur etiam ex eo quòd nos ipſi habentes ejus ideam exiſtamus.

DEMONSTRATIO.

SI vim haberem me ipſum conſerva di, tanto magis haberem etiam v mihi dandi perfectiones quæ mihi d ſunt (per ax. 8. & 9.) illæ enim ſunt tantu attributa ſubſtantiæ, ego autem ſum ſubſta tia, ſed non habeo vim mihi dandi iſtas pe fectiones, alioqui enim jam ipſas habere (per ax. 7.) ergo non habeo vim meipſu conſervandi. Deinde,

Non poſſum exiſtere quin conſerv quandiu exiſto, ſive à me ipſo, ſiquide habeam iſtam vim, ſive ab alio qui illa habet, (per ax. 1. & 2.) atqui exiſto, tamen non habeo vim meipſum conſerva di, ut jam jam probatum eſt, ergo ab al conſervor. Præterea, ille à quo conſervo habet in ſe formaliter, vel eminenter omne quod in me eſt, (per ax. 4.) in m autem eſt perceptio multarum perfectio num quæ mihi deſunt, ſimulque ideæ Dei

(pe

per def. 2. & 8.) ergo eſt etiam in illo, à
io conſervor, earumdem perfectionum
erceptio. Denique,
le idem non poteſt habere perceptionem
larum perfectionum quæ ipſi deſunt, ſive
uas in ſe non habeat formaliter, vel emi-
enter, (per ax. 7.) cùm enim habeat
im me conſervandi, ut jam dictum eſt, tan-
magis haberet vim ſibi ipſas dandi, ſi
eeſſent, (per ax. 8. & 9.) habet autem
erceptionem earum omnium quas mihi
eeſſe, atque in ſolo Deo eſſe poſſe con-
ipio, ut mox probatum eſt, ergo illas for-
naliter, vel eminenter in ſe habet, atque ita
ſt Deus.)

COROLLARIUM.

Creavit Deus cælum & terram, & omnia quæ in eis ſunt; inſupérque poteſt efficere id omne quod clare percipimus, prout idipſum percipimus.

DEMONSTRATIO.

HÆc omnia clare ſequuntur ex præcedenti propoſitione, in ipſa enim Deum exiſtere ex eo probatum eſt quod
debeat

debeat aliquis exiſtere in quo formaliter, b
eminenter ſint omnes perfectiones quarum
idea aliqua eſt in nobis, eſt autem in nos
idea tantæ alicujus potentiæ, ut ab illo ſo,
in quo ipſa eſt, cœlum & terra, &c. cre
ſint, & alia etiam omnia quæ à me ut p
ſibilia intelliguntur ab eodem fieri poſſin
ergo ſimul cum Dei exiſtentia hæc etia
omnia de ipſo probata ſunt.

PROPOSITIO IV

Mens & corpus realiter diſtinguuntur.

DEMONSTRATIO.

QUidquid clare percipimus, à De fieri poteſt, prout illud percipimus (per coroll. præcedens) ſed clar percipimus mentem, hoc eſt, ſubſtantiam cogitantem, abſque corpore, ho eſt, abſque ſubſtantia aliqua extenſa, (pe poſt. 2.) & vice verſa corpus abſque mente, (ut facile omnes concedunt) ergo ſal tem per divinam potentiam mens eſſe poteſt ſine corpore, & corpus ſine mente.

Jam vero Subſtantiæ quæ eſſe poſſun una abſque alia realiter diſtinguuntut, (pe

def.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ef. 10.) atqui mens, & corpus ſunt Sub-
tantiæ, (per def. 5. 6. & 7.) quæ una
bſque alia eſſe poſſunt, (ut mox probatum
ſt) ergo mens & corpus realiter diſtin-
guuntur.

Notandúmque me hîc uſum eſſe divina
potentia pro medio, non quod extraordi-
naria aliqua vi opus ſit ad mentem à corpo-
re ſeparandam, ſed quia cum de ſolo Deo
in præcedentibus egerim, non aliud habui
quo uti poſſem: nec refert à qua potentia
duæ res ſeparentur, ut ipſas realiter diſtin-
ctas eſſe cognoſcamus.

OBJE-

OBJECTIONES TERTIÆ.

Cum reſponſionibus Authoris.

Ad Meditationem primam de iis quæ in dubium revocari poſſunt.

OBJECTIO PRIMA.

SATIS conſtat ex iis quæ dicta ſunt in hac Meditatione nullum eſſe κριτήριον, quo ſomnia noſtra à vigilia, & ſenſione vera dignoſcantur; & propterea phantaſmata quæ vigilantes, & ſentientes habemus non eſſe accidentia objectis externis inhærentia, neque argumento eſſe talia objecta externa omnino exiſtere. Ideóque ſi ſenſus noſtros ſine alia ratiocinatione ſequamur, meritò dubitabimus an aliquid exiſtat nec-ne. Veritatem ergo hujus meditationis agnoſcimus. Sed quoniam de eadem incertitudine ſenſibilium diſputavit Plato, & alii antiquorum Philoſophorum; & vulgò obſervatur difficultas dignoſendi vigiliam ab inſomniis, nolim excellentiſſimum authorem novarum ſpeculationum illa vetera publicare.

RE-

RESPONSIO.

DUbitandi rationes quæ hîc à Philoſopho admittuntur ut veræ, non à me niſi tanquam veriſimiles fuere propoſitæ: iiſque uſus ſum, non ut pro novis venditarem; ſed partim ut lectorum animos præpararem ad res intellectuales conſiderandas, illáſque à corporeis diſtinguendas, ad quod omnino neceſſariæ mihi videntur, partim ut ad ipſas in ſequentibus Meditationibus reſponderem; & partim etiam ut oſtenderem quàm firmæ ſint veritates quas poſtea propono, quandoquidem ab iſtis Metaphyſicis dubitationibus labefactari non poſſunt. Itaque nullam ex earum recenſione laudem quæſivi; ſed non puto me magis ipſas omittere potuiſſe, quàm medicinæ ſcriptor morbi deſcriptionem, cujus curandi methodum vult docere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

OBJECTIO II.

Ad Meditationem ſecundam.

De Natura mentis humanæ.

S*Vm res cogitans*; rectè. Nam ex e quòd cogito, ſive phantaſma habe ſive vigilans, ſive ſomnians, colligitu quod ſum cogitans, idem enim ſignifica *cogito*, & *ſum cogitans*. Ex eo quod ſum co- gitans, ſequitur, *Ego ſum*, quia id quo cogitat non eſt nihil. Sed ubi ſubjungit, ho eſt, *mens, animus, intellectus, ratio*, oritur du- bitatio. Non enim videtur recta argu- mentatio, dicere, *ego ſum cogitans*, ergo *ſum cogitatio*: neque *ego ſum intelligens*, erg *ſum intellectus*. Nam eodem modo poſſem dicere, *ſum ambulans*, ergo *ſum ambulatio* Sumit ergo D. Carteſius idem eſſe rem in- telligentem, & intellectionem, quæ eſt actus intelligentis; vel ſaltem idem eſſe rem intelligentem, & intellectum, qui eſt potentia intelligentis. Omnes tamen Phi- loſophi diſtinguunt ſubjectum à ſuis facul- tatibus, & actibus, hoc eſt, à ſuis proprie- tatibus, & eſſentiis, aliud enim eſt ipſum *ens*, aliud eſt ejus *eſſentia*; poteſt ergo eſſe ut res cogitans ſit ſubjectum mentis, rationis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

tionis, vel intellectus, ideóque corpo-
um aliquid, cujus contrarium ſumitur, non-
obatur, eſt tamen hæc illatio fundamen-
m concluſionis quam videtur velle D. C.
abilire.

Ibidem, *novi me exiſtere, quæro quis ſim
o quem novi, certiſſimum eſt hujus ſic præciſe
mpti notitiam non pendere ab iis quæ exiſtere
ndum novi.*

Certiſſimum eſt notitiam hujus pro-
oſitionis, *ego exiſto*, pendere ab hac,
o cogito, ut recte ipſe nos docuit: ſed
nde nobis eſt notitia hujus, *ego cogito*?
erte non ab alio quàm ab hoc, quòd non
oſſumus concipere actum quemcumque
ne ſubjecto ſuo, veluti ſaltare ſine ſaltan-
, ſcire ſine ſciente, cogitare ſine co-
itante.

Atque hinc videtur ſequi rem cogitan-
em eſſe corporeum quid, ſubjecta enim
mnium actuum videntur intelligi ſolum-
nodo ſub ratione corporea, ſive ſub ratione
nateriæ, ut oſtendit ipſe poſt in exemplo
eræ, quæ mutatis colore, duritie, figu-
a, & cœteris actibus, intelligitur ta-
nen ſemper eadem res, hoc eſt eadem ma-
eria tot mutationibus ſubjecta; non au-
em colligitur me cogitare per aliam cogi-
ationem: quamvis enim aliquis cogitare po-
eſt ſe cogitaſſe, (quæ cogitatio nihil aliud

eſt quàm meminiſſe) tamen omnino [illegible] impoſſibile cogitare ſe cogitare, ſicut [illegible] ſcire ſe ſcire, eſſet enim interrogatio infi[illegible] ta, unde ſcis te ſcire, te ſcire, te ſcire.

Quoniam igitur notitia hujus propo[illegible] tionis, *ego exiſto*, pendet à notitia huj[illegible] *ego cogito*; & notitia hujus, ex eo quod n[illegible] poſſumus ſeparare cogitationem à mate[illegible] cogitante, videtur inferendum potius r[illegible] cogitantem eſſe materialem quàm imm[illegible] terialem.

RESPONSIO.

UBI *dixi hoc eſt mens, animus, i*[illegible] *tellectus, ratio, &c.* non intell[illegible] per iſta nomina ſolas facultates, [illegible] res facultate cogitandi præditas, ut p[illegible] duo piora vulgo intelligitur ab omnibu[illegible] & per duo poſteriora frequenter: hócq[illegible] tam expreſſe, totque in locis explicui [illegible] nullus videatur fuiſſe dubitandi locus.

Neque hîc eſt paritas inter ambulati[illegible] nem, & cogitationem, quia ambulatio ſu[illegible] tantum ſolet pro actione ipſa; cogitat[illegible] interdum pro actione, interdum pro facu[illegible] tate, interdum pro re in qua eſt facultas.

Nec dico idem eſſe rem intelligente[illegible] & intellectionem, nec quidem rem intell[illegible] gentem, & intellectum, ſi ſumatur intellect[illegible]

pr

ro facultate, ſed tantum quando ſumi-
r pro re ipſa quæ intelligit. Fateor au-
m ultro me ad rem, ſive ſubſtantiam,
uam volebam exuere omnibus iis quæ ad
ſam non pertinent ſignificandam, uſum
iſſe verbis quammaxime potui abſtractis,
t contra hic Philoſophus utitur vocibus
uammaxime concretis, nempe *ſubjecti*, *ma-
riæ*, *& corporis*, ad iſtam rem cogitantem
gnificandam, ne patiatur ipſam à corpore
ivelli.

Nec vereor ne cui videatur iſte ejus mo-
us plura ſimul conjungendi aptior ad ve-
tatem inveniendam, quàm meus, quo ſin-
ula quammaxime poſſum diſtinguo. Sed
mittamus verba, loquamur de re.

Poteſt, inquit, *eſſe ut res cogitans ſit cor-
reum aliquid, cujus contrarium ſumitur, non
obatur.* Imo contrarium non aſſumpſi, nec
llo modo eo uſus ſum pro fundamento, ſed
lane indeterminatum reliqui uſque ad ſex-
m meditationem in qua probatur.

Deinde *rectè dicit nos non poſſe concipere
ctum ullum ſine ſubjecto ſuo*, ut cogitatio-
em ſine re cogitante, quia id quod cogitat
on eſt nihil: ſed abſque ulla ratione, &
ontra omnem loquendi uſum, omnemque
ogicam addit, *hinc videri ſequi rem cogitan-
m eſſe corporeum quid: ſubjecta enim om-
ium actuum intelliguntur quidem ſub ratione*

ſubſtantiæ, (vel etiam ſi lubet ſub ratio
materiæ, nempe Metaphyſicæ) non aut
idcirco ſub ratione corporum.

Sed & logici, & vulgò omnes dicere
lent ſubſtantias alias eſſe ſpirituales, a
corporeas. Nec aliud probavi exemplo
ræ, niſi tantùm, colorem, duritiem, figur
non pertinere ad rationem formalem ip
ceræ. Nec etiam de ratione formali m
tis, nec quidem de ratione formali corpo
ibi egi.

Neque ad rem pertinet quod hic Phi
ſophus dicat unam cogitationem non po
eſſe ſubjectum alterius cogitationis, q
enim unquam præter ipſum hoc finxit? I
ut rem ipſam paucis explicem, certum
cogitationem non poſſe eſſe ſine re co
tante, nec omnino ullum actum, ſive ull
accidens ſine ſubſtantia cui inſit: Cum a
tem ipſam ſubſtantiam non immediate p
ipſam cognoſcamus, ſed per hoc tantu
quod ſit ſubjectum quorundam actuum, v
de rationi conſentaneum eſt, & uſus jubet,
illas ſubſtantias quas agnoſcimus eſſe ſub
cta plane diverſorum actuum, ſive accide
tium, diverſis nominibus appellemus; atq
ut poſtea utrum illa diverſa nomina res
verſas, vel unam & eandem ſignificent, ex
minemus. Sunt autem actus quidam qu
vocamus corporeos, ut magnitudo, figur

mot

motus, & alia omnia quæ abſque locali extenſione cogitari non poſſunt: atque ſubſtantiam, cui illi inſunt, vocamus *corpus:* nec fingi poteſt alia eſſe ſubſtantia quæ ſit ſubjectum figuræ, alia quæ ſit ſubjectum motus localis, &c. quia omnes illi actus conveniunt ſub una communi ratione extenſionis: ſunt deinde alii actus, quos vocamus *cogitativos*, ut intelligere, velle, imaginari, ſentire, &c. qui omnes ſub ratione communi cogitationis, ſive perceptionis, ſive conſcientiæ conveniunt: atque ſubſtantiam cui inſunt dicimus eſſe rem cogitantem, ſive mentem, ſive alio quovis nomine, modo ne ipſam cum ſubſtantia corporea confundamus, quoniam actus cogitativi nullam cum actibus corporeis habent affinitatem, & cogitatio, quæ eſt ipſarum ratio communis, toto genere differt ab extenſione, quæ eſt ratio communis aliorum. Poſtquam vero duos diſtinctos conceptus iſtarum duarum ſubſtantiarum formavimus, facile eſt ex dictis in ſexta Meditatione cognoſcere an una & eadem ſint, an diverſæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

OBJECTIO III.

QVid ergo eſt quod à mea cogitatione diſtinguatur? quid, quod à me ipſo ſeparatum dici poteſt?

Forte reſpondebit aliquis huic quæſtioni; à me cogitatione diſtinguor ipſe ego qui cogito: & à me, non ſeparatam quidem, ſed diverſam eſſe meam cogitationem, eo modo, quo (ut ante dictum eſt) diſtinguitur ſaltatio à ſaltante: quod ſi D. C. oſtenderit idem eſſe eum qui intelligit, & intellectum, recidemus in modum loquendi Scholaſticum; Intellectus intelligit, viſus videt, voluntas vult, & per analogiam optimam, ambulatio, vel ſaltem facultas ambulandi ambulabit. Quæ omnia obſcura impropria, & perſpicuitate ſolita Domini Des Cartes indigniſſima.

RESPONSIO.

NOn nego me, qui cogito, diſtingui à mea cogitatione, ut rem à modo, ſed ubi quæro, *quid ergo eſt quod à mea cogitatione diſtinguatur*, hoc intelligo de variis cogitandi modis ibi recenſitis, non de mea ſubſtantia: & ubi addo, *quid quod à meipſo*

i meipſo ſeparatum dici poßit, ſignifico tantùm illos omnes cogitandi modos mihi neſſe; nec video quid hîc dubii vel obſcuritatis fingi poſſit.

OBJECTIO IV.

S*Vpereſt igitur ut concedam, me ne imaginari quidem quid ſit hæc cera, ſed ſola mente concipere.*

Differentia magna eſt inter imaginari, hoc eſt, ideam aliquam habere, & mente concipere, hoc eſt ratiocinando colligere rem aliquam eſſe, vel rem aliquam exiſtere. Sed non explicuit nobis D. C. in quo differunt. Veteres quoque Peripatetici docuerunt ſatis clare non percipi ſubſtantiam ſenſibus, ſed colligi rationibus.

Quid jam dicimus, ſi forte ratiocinatio nihil aliud ſit quàm copulatio, & concathenatio nominum, ſive appellationum per verbum hoc *eſt*? unde colligmus ratione nihil omninò de Natura rerum, ſed de earum appellationibus, nimirum utrum copulemus rerum nomina ſecundùm pacta (quæ arbitrio noſtro fecimus circa ipſarum ſignificationes) vel non. Si hoc ſit, ſicut eſſe poteſt, ratiocinatio dependebit à nominibus, nomina ab imaginatione, & imagi-

natio forte, ſicut ſentio, ab organorum corporeorum motu, & ſic mens nihil aliud erit præterquàm motus in partibus quibuſdam corporis organici.

RESPONSIO.

DIfferentiam inter imaginationem & puræ mentis conceptum hîc explicui, ut in exemplo enumerans quænam ſint in cera quæ imaginamur, & quænam quæ ſola mente concipimus; ſed & alibi explicui quo pacto unam & eandem rem, à puta pentagonum, aliter intelligamus, & aliter imaginemur: eſt autem in ratiocinatione copulatio non nominum, ſed rerum nominibus ſignificatarum; mirórque alicui contrarium venire poſſe in mentem. Quis enim dubitat quin Gallus, & Germanus eadem plane iiſdem de rebus poſſint ratiocinari, cùm tamen verba concipiant plane diverſa? & nunquid Philoſophus ſeipſum condemnat cùm loquitur de pactis quæ arbitrio noſtro fecimus circa verborum ſignificationes? Si enim admittit aliquid verbis ſignificari, quare non vult ratiocinationes noſtras eſſe de hoc aliquid quod ſignificatur, potiùs quam de ſolis verbis? Ac certe eodem jure quo concludit mentem eſſe motum, poſſet etiam concludere

terram

terram eſſe cœlum, vel quidquid aliud ipſi placuerit.

OBJECTIO V.

Ad Meditationem tertiam.

DE DEO.

Q*Vædam ex his* (ſcilicet cogitationibus humanis) *tanquam rerum imagines ſunt, quibus ſolis proprie convenit ideæ nomen, ut cùm hominem, vel Chimæram, vel Cœlum, vel Angelum, vel Deum cogito.*

Cùm hominem cogito, agnoſco ideam, ſive imaginem conſtitutam ex figura, & colore, de qua poſſum dubitare an ſit hominis ſimilitudo, vel non. Similiter cùm cogito cœlum. Cum Chimæram cogito, agnoſco ideam, ſive imaginem, de qua poſſum dubitare an ſit ſimilitudo alicujus animalis, non exiſtentis, ſed quod exiſtere poſſit, vel extiterit alio tempore, vel non.

Cæterum cogitanti Angelum obverſatur animo aliquando imago flammæ, aliquando puelli formoſi alati, de qua certus mihi videor eſſe quòd non habet ſimilitudinem Angeli, neque ergo eſſe eam An-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

geli ideam, ſed credens eſſe creaturas ali quas Deo miniſtrantes, inviſibiles, & immateriales, rei creditæ, vel ſuppoſitæ nomen imponimus Angelum, cum tamen idea, ſub qua Angelum imaginor, ſit compoſita ex ideis rerum viſibilium.

Eodem modo ad nomen venerandum Dei, nullam Dei habemus imaginem, ſive ideam, ideoque prohibemur Deum ſub imagine adorare, ne illum, qui inconceptibilis eſt, videamur nobis concipere.

Videtur ergo nullam eſſe in nobis Dei ideam; Sed ſicut cœcus natus, ſæpius igni admotus, & ſentiens ſe calere, agnoſcit eſſe aliquid, à quo calefactus eſt; audienſque illud appellari ignem, concludit ignem exiſtere, nec tamen qualis figuræ, aut coloris ignis ſit cognoſcit, vel ullam omnino ignis ideam, vel imaginem animo obverſantem habet.

Itaque homo cognoſcens debere eſſe cauſam aliquam ſuarum imaginum, vel idearum, & cauſæ illius aliam cauſam priorem, & ſic continuo, deducitur tandem ad finem, ſive ſuppoſitionem alicujus cauſæ æternæ, quæ quia nunquam cœpit eſſe, cauſam ſe habere priorem non poteſt, neceſſario aliquid æternum exiſtere concludit; nec tamen ideam ullam habet, quam poſſit dicere eſſe ideam æterni illius, ſed rem credi-

tam,

am, vel agnitam nominat, ſive appellat Deum.

Jam quoniam expoſitione hac, quod habemus ideam Dei in anima noſtra, procelit D. C. ad probationem hujus Theorematis, quod Deus (id eſt ſumme potens, ſapiens, mundi creator) exiſtat, oportuit illam ideam Dei melius explicare, & non modo inde deducere ipſius exiſtentiam; ſed etiam mundi creationem.

RESPONSIO.

HIc nomine ideæ vult tantum intelligi imagines rerum materialium in phantaſia corporea depictas, quo poſito facile illi eſt probare nullam Angeli, nec Dei propriam ideam eſſe poſſe; atqui ego paſſim ubique, ac præcipue hoc ipſo in loco, oſtendo me nomen ideæ ſumere pro omni eo quod immediate à mente percipitur, adeo ut cum volo, & timeo, quia ſimul percipio me velle, & timere, ipſa volitio, & timor inter ideas à me numerentur, uſuſque ſum hoc nomine, quia jam tritum erat à Philoſophis ad formas perceptionum mentis divinæ ſignificandas, quamvis nullam in Deo phantaſiam agnoſcamus, & nullum aptius habebam. Satis autem puto me explicuiſſe ideam Dei pro iis qui ad meum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſenſum volunt attendere ; ſed pro iis qu mea verba malunt aliter quàm ego intelli gere, nunquam poſſem ſatis. Quod deni que hîc additur de mundi creatione, plan eſt à quæſtione alienum.

OBJECTIO VI.

A*Liæ verò* (cogitationes) *alias quaſ dam præterea formas habent, ut cùm volo, cùm timeo, cùm affirmo, cùm nego, ſemper quidem aliam rem ut ſubjectum meæ cogitationis apprehendo. Sed aliquid etiam amplius quàm iſtius rei ſimilitudinem cogita tione complector, & ex his aliæ voluntates ſiv affectus, aliæ autem judicia appellantur.*

Cum quis vult, vel timet, habet qui dem imaginem rei quam timet, & actio nis quam vult, ſed quid amplius volens, vel timens cogitatione complectitur, non explicatur. Et ſi quidem timor ſit cogita- tio, non video quo modo poteſt eſſe alia quam cogitatio rei quam quis timet. Quid enim eſt timor irruentis leonis aliud, quàm idea irruentis leonis, & effectus (quem talis idea generat in corde) quo timens indu- citur ad motum animalem illum, quem vo- camus fugam. Iam motus hic fugæ non eſt cogitatio, quare remanet non eſſe in timore

aliam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſiam cogitationem præter illam quæ conſiſtit in ſimilitudine rei: idem dici poſſet de voluntate.

Præterea affirmatio, & negatio non ſunt ſine voce, & appellationibus, ita ut animantia bruta non poſſint affirmare, neque negare, ne cogitatione quidem, ideòque neque judicare; attamen cogitatio ſimilis poteſt eſſe in homine, & beſtia. Nam cùm affirmamus hominem currere, non habemus aliam cogitationem ab ea quam habet canis videns currentem Dominum ſuum: nihil igitur addit affirmatio, vel negatio cogitationibus ſimplicibus, niſi fortè cogitationem quòd nomina, ex quibus conſtat affirmatio, ſint nomina ejuſdem rei in affirmante: quod non eſt complecti cogitatione plus quàm rei ſimilitudinem, ſed eandem ſimilitudinem bis.

RESPONSIO.

PEr ſe notum eſt aliud eſſe videre leonem & ſimul illum timere, quam tantùm illum videre: item aliud eſſe videre hominem currentem, quàm ſibi ipſi affirmare ſe illum videre quod fit ſine voce. Nihilque hîc animadverto quod egeat reſponſione.

OBJE-

OBJECTIO VII.

SVpereſt ut examinem, qua ratione ideam iſtam à Deo accepi, neque enim illam ſenſibus hauſi, nec unquam expectanti mihi advenit, ut ſolent rerum ſenſibilium ideæ, cùm ipſæ res externis ſenſuum organis occurrunt, vel occurrere videntur, nec etiam à me efficta eſt nam nihil ab ea detrahere, nihil illi ſuperaddere plane poſſum, ac proinde ſupereſt ut mihi ſit innata, quemadmodum etiam mihi eſt innata idea mei ipſius.

Si non detur Dei idea (non autem probatur dari) quemadmodum non dari videtur, tota hæc collabitur diſquiſitio. Præterea idea mei ipſius mihi oritur (ſi corpus meum ſpectatur) ex viſione, ſi anima) nulla omnino animæ eſt idea, ſed ratione colligimus eſſe aliquid internum corpori humano, quod ei motum impertit animalem, quo ſentit, & movetur, atque hoc quidquid eſt, ſine idea vocamus animam.

RESPONSIO.

SI detur Dei idea (ut manifeſtum eſt illam dari) tota hæc collabitur objectio; cúmque additur non dari animæ ideam,

deam, ſed ratione colligi, idem eſt ac ſi
iceretur non dari ejus imaginem in phan-
ſia depictam, ſed dari tamen illud quod
go ideam vocavi.

OBJECTIO VIII.

ALiam verò ſolis ideam, ex rationibus aſtronomicis deſumptam, hoc eſt, ex notionibus quibuſdam mihi innatis elitam. Solis idea unica uno tempore vietur eſſe, ſive ſpectetur oculis, ſive ratiociatione intelligatur eſſe multoties major uàm videtur; Nam hæc altera non eſt idea olis, ſed collectio per argumenta, ideam ſos multoties fore majorem, ſi multò proiùs ſpectaretur.

Verùm diverſis temporibus diverſæ poſnt eſſe ſolis ideæ, ut ſi uno tempore nudo culo, alio tubo optico ſpectetur: ſed ratioes Aſtronomiæ non reddunt ideam ſolis ajorem, vel minorem, docent potiùs ideam nſibilem fallacem eſſe.

RESPONSIO.

HIc quoque quod dicitur non eſſe idea ſolis, & tamen deſcribitur, eſt idipſum quod ego ideam voco.

OBIE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

OBJECTIO IX.

NAm procul dubio illæ ideæ , quæ ſu
ſtantiam mihi exhibent , majus aliqu
ſunt, atque , ut ita loquar, plus realita
objectivæ in ſe continent, quam illæ quæ tantu
modos , ſive accidentia repræſentant. ***Et n***
ſus illa per quam ſummum aliquem ***Deun***
æternum, infinitum, omniſcium, omnipotente
rerumque omnium quæ præter ipſum ſunt ; cre
torem intelligo , plus profectò realitatis objecti
in ſe habet , quàm illæ per quas finitæ ſubſtant
exhibentur.

Notavi ſæpiùs ante , neque **Dei** , neq
animæ dari ullam ideam ; addo jam neq
ſubſtantiæ ; ſubſtantia enim (ut quæ eſt m
teria ſubjecta accidentibus, & mutationibu
ſola ratiocinatione evincitur , nec tam
concipitur , aut ideam ullam nobis exhibe
hoc ſi verum ſit , quomodo dici poteſt idea
quæ ſubſtantias mihi exhibent , majus al
quid eſſe , & plus habere realitatis obj
ctivæ , quàm illas quæ mihi exhibent acc
dentia ? præterea conſideret denuò D. C
quid velit dicere plus realitatis ? an realita
ſuſcipit magis & minus ? vel ſi putat una
rem aliâ magis eſſe rem ; conſideret quo
modo hoc poſſit captui noſtro cum tan

per

perſpicuitate explicari, quanta exigitur in omni demonſtratione, & quanta ipſe aliàs uſus eſt.

RESPONSIO.

NOtavi ſæpius me nominare ideam idipſum quod ratione evincitur, ut & alia quæ quolibet modo percipiuntur. Satíſque explicui quomodo realitas ſuſcipiat plus & minus: ita nempe ut ſubſtantia ſit magis res quàm modus: atque ſi dentur qualitates reales, vel ſubſtantiæ incompletæ, ſunt magis res quàm modi, ſed minùs quàm ſubſtantiæ completæ: ac denique ſi detur ſubſtantia infinita, & independens, eſt magis res quàm finita, & dependens. Hæcque omnia per ſe ſunt notiſſima.

OBJECTIO X.

ITaque ſola reſtat idea Dei, in qua conſiderandum eſt, an aliquid ſit quod à me ipſo non potuerit proficiſci: Dei nomine intelligo ſubſtantiam quandam infinitam; independentem, ſummè intelligentem, ſummè potentem, & à quâ tum ego ipſe, tum aliud omne, ſi quid aliud exſtat, eſt creatum. Quæ ſanè omnia talia ſunt, ut quò diligentius at-

tendo,

tendo, tantò minùs à me ſolo profecta eſſe videantur, ideóque ex antedictis Deum neceſſario exiſtere eſt concludendum.

Conſiderans attributa Dei, ut Dei ideam inde habeamus, & ut videamus an in illa aliquid ſit quod à nobis ipſis non potuerit proficiſci, invenio, ni fallor, neque à nobis proficiſci quæ ad nomen Dei cogitamus, neque eſſe neceſſarium ut proficiſcantur aliunde quam ab objectis externis, nam Dei nomine intelligo *ſubſtantiam*, hoc eſt intelligo Deum exiſtere, (non per ideam, ſed per ratiocinationem) *infinitam* (hoc eſt, quod non poſſum concipere, neque imaginari terminos ejus, ſive partes extremas, quin adhuc poſſim imaginari ulteriores) ex quo ſequitur ad nomen *infiniti* non oriri ideam infinitatis divinæ, ſed meorum ipſius finium, ſive limitum: *Independentem*, hoc eſt, non concipio cauſam ex qua Deus oriatur.

Ex quo patet me aliam ideam ad nomen *independentis* non habere præter memoriam mearum idearum incipientium diverſis temporibus, ideoque dependentium.

Quapropter dicere Deum eſſe *independentem* nihil aliud eſt quam dicere Deum eſſe ex earum rerum numero, quarum non imaginor originem; ſicut dicere Deum eſſe *infinitum*, idem eſt ac ſi dicamus eum eſſe in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

in numero earum rerum, quarum non concipimus fines. Et ſic omnis idea Dei excluditur, qualis enim eſt idea ſine origine, & terminis.

Summè intelligentem, quæro hic per quam ideam D. C. intelligit intellectionem Dei? *ſummè potentem:* item per quam ideam intelligitur potentia, quæ eſt rerum futurarum, hoc eſt non exiſtentium.

Certe ego potentiam intelligo ex imagine, ſive memoria actionum præteritarum, hoc modo colligens; ſic fecit, ergo ſic potuit facere: ergo exiſtens idem ſic poterit iterum facere: hoc eſt, habet potentiam faciendi. Jam hæc omnia ſunt ideæ quæ ortæ eſſe poſſunt ab objectis externis.

Creatorem omnium quæ extant, creationis imaginem quandam mihi ipſi fingere poſſum ex iis quæ vidi, velut hominem naſcentem, ſive creſcentem velut ex puncto in figuram, & magnitudinem quam nunc habet; aliam ideam ad nomen creatoris nemo habet; ſed non ſufficit ad probandam creationem quod imaginari poſſumus mundum creatum.

Ideóque etſi demonſtratum eſſet aliquid *infinitum*, *independens*, *ſummè potens*, *&c.* exiſtere, non tamen ſequitur exiſtere creatorem. Niſi quis putet rectè inferri ex eo quod exiſtit aliquid quod nos credimus
creaſſe

creaſſe cœtera omnia, ideo mundum ab eo fuiſſe aliquando creatum.

Præterea ubi dicit ideam Dei, & animæ noſtræ nobis innatam eſſe, velim ſcire ſi animæ dormientium profundè ſine inſomnio cogitent; ſi non, non habent eo tempore ideas ullas, quare nulla idea eſt innata, nam quod eſt innatum ſemper adeſt.

RESPONSIO.

Nihil eorum quæ Deo tribuimus, ab objectis externis tanquam ab exemplari poteſt eſſe profectum, quia nihil eſt in Deo ſimile iis quæ ſunt in rebus externis, hoc eſt corporeis: quidquid autem iis diſſimile cogitamus, manifeſtum eſt non ab ipſis, ſed à cauſa iſtius diverſitatis in cogitatione noſtra proficiſci.

Et quæro hic quo pacto iſte Philoſophus intellectionem Dei à rebus externis deducat: quam autem habeam ejus ideam facile explico, dicendo me per ideam intelligere id omne quod forma eſt alicujus perceptionis; quis enim eſt qui non percipiat ſe aliquid intelligere, ac proinde qui non habeat iſtam formam, ſive ideam intellectionis, quam indefinite extendendo format ideam intellectionis divinæ, & ſic de cœteris ejus attributis.

Quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Quoniam vero uſi ſumus idea Dei quæ n nobis eſt ad ejus exiſtentiam demonſtranlam, atque in hac idea tam immenſa poentia continetur ut intelligamus repugnare, i Deus exiſtat, aliquid aliud præter ipſum xiſtere, niſi quod ab ipſo ſit creatum, plane equitur ex eo quòd demonſtrata ſit ejus xiſtentia; demonſtratum etiam eſſe toum mundum, ſive res omnes à Deo diverſas, quæcunque exiſtunt, ab ipſo eſſe reatas.

Denique cùm dicimus ideam aliquam nobis eſſe innatam, non intelligimus illam nobis ſemper obverſari, ſic enim nulla prorus eſſet innata, ſed tantùm nos habere in nobis ipſis facultatem illam eliciendi.

OBJECTIO XI.

TOtàque vis argumenti in eo eſt, quòd cognoſcam fieri non poſſe ut exiſtam talis naturæ qualis ſum, nempe ideam Dei in me habens, niſi revera Deus etiam exiſtat, Deus, inquam, ille cujus idea in me eſt.

Quoniam ergo non eſt demonſtratum nos ideam Dei habere, & Chriſtiana religio nos obligat credere Deum eſſe inconceptibilem, hoc eſt, ut ego opinor, cujus idea non habetur, ſequitur exiſtentiam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Dei non eſſe demonſtratam , multò min
creationem.

RESPONSIO.

Cum dicitur Deus inconceptibili,
intelligitur de conceptu adæqua
illum comprehendente : quomo
autem idea Dei habeatur, ad nauſeam uſq
repetitum eſt : ac nihil omnino hîc affert
quod demonſtrationes meas convellat.

OBJECTIO XII.

Ad Meditationem quartam.

De Vero et Falso.

*Atque ita certè intelligo errorem , qu
tenus error eſt, non eſſe quid reale , ſ
tantummodò defectum. Nec proinde
errandum mihi opus eſſe aliqua poteſtate
hunc finem à Deo tributâ.*

Certum eſt ignorantiam tantummod
eſſe defectum, neque opus eſſe facultate al
qua poſitiva ad ignorandum ; ſed de erro
non eſt ita res manifeſta , videntur enim la
pides & inanimata errare non poſſe , prop
ter hoc ſolùm quòd non habeant facult

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

atem ratiocinandi, neque imaginandi: pronde pronum eſt colligere quod ad errandum opus ſit facultate ratiocinandi, vel ſalem imaginandi, quæ facultates ſunt ambæ oſitivæ tributæ omnibus, & ſolis errantibus.

Præterea D. C. dicit ſic: *adverto illos* (ſcilicet meos errores) *à duabus cauſis ſinul concurrentibus dependere, nempe à facultate cognoſcendi quæ in me eſt, & à facultate ligendi, ſive ab arbitrii libertate:* Quod videur præcedentibus contradictorium. Ubi otandum quoque arbitrii libertatem aſſumi ine probatione, contra opinionem Calvinitarum.

RESPONSIO.

ETſi ad errandum opus ſit facultate ratiocinandi (vel potius judicandi, ſive affirmandi, & negandi) quia nempe eſt jus defectus, non ideo ſequitur hunc defetum eſſe realem, ut neque cœcitatem eſſe ealem, quamvis lapides non dicantur cœci, ropter hoc ſolum quod non ſint viſus capaes. Mirorque me nullam hactenus rectam llationem in his objectionibus inveniſſe. Nihil autem de libertate hic aſſumpſi, niſi uod omnes experimur in nobis; eſtque luine naturali notiſſimum, nec intelligo

quam ob cauſam præcedentibus contra-
dictorium eſſe dicatur.

Etſi verò forte multi ſint qui cùm a
præordinationem Dei reſpiciunt, caper
non poſſunt quomodo cum ipſa conſiſt
noſtra libertas, nemo tamen, cùm ſeipſu
tantùm reſpicit, non experitur unum &
idem eſſe voluntarium, & liberum. Ne-
que hîc eſt locus examinandi quænam ſ
ea de re opinio aliorum.

OBJECTIO XIII.

*EXempli cauſa cùm examinarem his die-
bus, an aliquid in mundo exiſteret, atque
adverterem ex hoc ipſo quòd illud exami-
narem, evidenter ſequi me exiſtere, non potu
quidem non judicare quod tam clare intellige-
bam verum eſſe, non quòd ab aliqua vi extern
fuerim ad id coactus, ſed quia ex magna luce i
intellectu magna conſequuta eſt propenſio in vo-
luntate, atque ita tantò magis ſponte, & liber
illud credidi, quantò minùs fui ad iſtud ipſum
indifferens.*

Vox hæc, *magna lux in intellectu*, me-
taphorica eſt, nec igitur argumentativa
unuſquiſque autem qui dubitatione caret
talem lucem prætendit, & habet propen-
ſionem voluntatis ad affirmandum id d

qu

uo non dubitat, non minorem quàm qui evera ſcit. Poteſt ergo lux hæc eſſe cau quare quis obſtinate opinionem aliquam efendat, vel teneat, ſed non quòd ſciat veam eam eſſe.

Præterea non modo ſcire aliquid verum ſſe, ſed & credere, vel aſſenſum præbere, liena ſunt à voluntate; nam quæ validis rgumentis probantur, vel ut credibilia narantur, volentes nolentes credimus. Verum ſt quod arffirmare, & negare, propugnae, & refellere propoſitiones ſunt actus vontatis, ſed non ideo ſequitur aſſenſum inernum dependere à voluntate.

Non itaque ſatis demonſtratur concluſio uæ ſequitur, *atque in hoc liberi arbitrii non cto uſu privatio illa ineſt quæ formam erroris nſtituit.*

RESPONSIO.

NIhil ad rem attinet quærere an vox, *magna lux*, ſit argumentativa, nec-ne, modò ſit explicativa, ut revera eſt. Nemo enim neſcit per lucem in intellectu ntelligi perſpicuitatem cognitionis, quam orte non habent omnes qui putant ſe habe, ſed hoc non impedit quominus valde dierſa ſit ab obſtinata opinione abſque evienti perceptione concepta.

Cùm autem hîc dicitur nos rebus clar perſpectis volentes nolentes aſſentiri, ide eſt ac ſi diceretur nos bonum clare cogn tum volentes nolentes appetere: verbu enim, *nolentes*, in talibus non habet locum quia implicat nos idem velle & nolle.

OBJECTIO XIV.

Ad Meditationem quintam.

De Essentia Rervm Materialivm.

UT cùm, exempli causâ, triangulu imaginor, etſi fortaſſe talis figura nu libi gentium extra cogitationem mea exiſtat, nec unquam exſtiterit, eſt tamen pr fectò determinata quædam ejus natura, ſi eſſentia, ſive forma immutabilis & æterna, qu à me non efficta eſt, nec à mea mente depe det, ut patet ex eo quòd poſſint demonſtra variæ proprietates de iſto triangulo.*

Si triangulum nullibi gentium exiſta non intelligo quomodo naturam aliquar habeat, quod enim nullibi eſt, non eſt Neque ergo habet eſſe, ſeu naturam al quam: triangulum in mente, oritur e triangulo viſo, vel ex viſis ficto, cum auter

ſeme

ſemel rem (unde putamus oriri ideam trianguli) nomine trianguli appellaverimus, quanquam perit ipſum triangulum, nomen manet. Eodem modo ſi cogitatione noſtra ſemel conceperimus angulos trianguli omnes ſimul æquari duobus rectis, & nomen hoc alterum dederimus triangulo, *habens tres angulos æquales duobus rectis.* Etſi nullus angulus exiſteret in mundo, tamen nomen maneret, & ſempiterna erit veritas propoſitionis iſtius, *triangulum eſt habens tres angulos duobus rectis æquales*; Sed non erit ſempiterna natura trianguli, ſi forte omne triangulum periret.

Vera ſimiliter in æternum erit propoſitio, *homo eſt animal*, propter nomina æterna, ſed pereunte genere humano, non erit amplius natura humana.

Unde conſtat eſſentiam, quatenus diſtinguitur ab exiſtentia, nihil aliud eſſe præter nominum copulationem per verbum, *eſt*; ideóque eſſentia abſque exiſtentia eſt commentum noſtrum: & videtur eſſe ut imago hominis in animo ad hominem; ita eſſe eſſentiam ad exiſtentiam, vel ut hæc propoſitio, *Socrates eſt homo*, ad hanc, Socrates eſt, vel exiſtit; ita Socratis eſſentia ad ejuſdem exiſtentiam: *Iam, Socrates eſt homo*, quando Socrates non exiſtit, ſignificat connexionem nominum tantùm & *eſt*,

ſive *eſſe* habet ſub ſe Imaginem unitatis a
duobus nominibus nominatæ.

RESPONSIO.

NOta eſt omnibus eſſentiæ ab e-
ſtentia diſtinctio, & quæ hîc de n-
minibus æternis, loco conceptuu,
ſive idearum æternæ veritatis dicuntur, ja
ante fuerunt ſatis exploſa.

OBJECTIO XV.

Ad Meditationem ſextam.

De Rervm Materialiv
Existentia.

C*Vm enim nullam planè facultatem mi
dederit Deus ad hoc*, utrum ide
emittantur à corporibus nec-ne a
*gnoſcendum, ſed contra magnam propenſione
ad credendum illas à rebus corporeis emitti, n
video qua ratione poßit intelligi ipſum non e
fallacem, ſi aliunde quàm à rebus corporeis emi
terentur; ac proinde res corporeæ exiſtunt.*

Communis eſt opinio, non peccare m
dicos qui ægrotos decipiunt ipſorum ſalut
cauſa: neque patres qui filios ſuos fallu
bo

poni ipſorum gratia ; neque crimen deceptionis conſiſtere in falſitate dictorum, ſed in injuria decipientium. Viderit igitur D. C. an vera ſit propoſitio univerſaliter ſumpta, *Deus nullo caſu poteſt nos fallere*; nam ſi non ſit vera ita univerſaliter, non ſequitur concluſio illa, *ergo res corporeæ exiſtunt.*

RESPONSIO.

AD meam concluſionem non requiritur ut nullo caſu poſſimus falli (admiſi enim ultro nos ſæpe falli) ſed ut non fallamur cùm iſte noſter error decipiendi voluntatem in Deo teſtaretur, qualem in eo eſſe repugnat, rurſúſque hic eſt mala illatio.

OBJECTIO ULTIMA.

NVnc enim adverto permagnum eſſe inter utrumque (hoc eſt inter vigiliam & inſomnium) *diſcrimen, in eo quòd nunquam inſomnia cum reliquis omnibus actionibus vitæ à memoria conjungantur.*

Quæro utrum ſit hoc certum, quod quis ſomnians ſe dubitare an ſomniet nec ne, non poſſit ſomniare cohærere ſuum ſomnium cum ideis rerum longa ſerie præteritarum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Si poteſt, ea quæ ſomnianti videntur eſ actiones vitæ ſuæ anteactæ, poſſunt cenſe pro veris, non minus quàm ſi vigilaret. Præterera quoniam, ut ipſe affirmat, omn ſcientiæ certitudo, & veritas ab una ve Dei cognitione pendet, Atheus vel no poteſt colligere ſe vigilare ex memoria an teactæ vitæ, vel poteſt aliquis ſcire ſe vig lare ſine veri Dei cognitione.

RESPONSIO.

NOn poteſt ſomnians ea quæ ſomnia cum ideis rerum præteritarum re vera connectere, quamvis ſomniar poſſit ſe connectere, quis enim negat dor mientem falli poſſe? atqui poſtea exper rectus errorem ſuum facile dignoſcet.

Poteſt vero Atheus colligere ſe vigilar ex memoria anteactæ vitæ, ſed non poteſ ſcire hoc ſignum ſufficere ut certus ſit ſe non errare, niſi ſciat ſe à Deo non fallente eſſe creatum.

OBJE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

OBJECTIONES QUARTÆ.

Ad virum Clariſſimum Epiſtola.

NOLUISTI vir Clariſſime, gratis me beare, ſummi beneficii compenſationem exigis, & quidem gravem, dum ea tantum ege ingenioſiſſimi operis participem me ieri voluiſti, ut ſenſus de illo meos aperiem. Dura profecto conditio, quam res ulcherrimas noſcendi cupiditas extorſit, & adverſus quam libentiſſime reclamarem, i ut à Prætore datur exceptio, *ſi quid vi ut metu*, ita novam poſſim obtinere, *ſi quid uadente voluptate factum eſt*.

Quid enim vis tibi? meum de Authore udicium non expectas, cujus ſummam ngenii vim, eruditionémque ſingularem uanti faciam jam pridem noſti: non gnoras etiam quàm moleſtis occupationibus detinear, nec, ſi quid mihi tribuis amplius quàm deceat, ſequitur ut ego meæ enuitatis conſcius non ſim, & tamen quod examinandum præbes, cum ingenium non ulgare, tum plurimum ſerenæ mentis leſiderat, ut à rerum omnium exteriorum ſtrepitu libera ſibi ipſi vacet, quod non niſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

attenta meditatione , & defixo in ſeipſam obtutu fieri poſſe ſatis vides. Parendum nihilominus , ſiquidem jubes , quidquid à me peccabitur penes te culpa erit qui ad ſcribendum cogis. Quanquam vero totum hoc opus Philoſophia ſibi vindicare poſſit , quia tamen vir modeſtiſſimus ultro ſe Theologorum tribunali ſiſtit , duplicem hic agam perſonam, proponámque primum quæ circa præcipuas de natura Mentis noſtræ , & de Deo quæſtiones à Philoſophis opponi poſſe mihi videbuntur , tum vero ſcrupulos aperiam quos in opere univerſo Theologus poſſet offendere.

De natura mentis humanæ.

HIc primum mirari ſubit virum Clariſſimum idem pro totius ſuæ Philoſophiæ principio ſtatuiſſe quod ſtatuit D. Auguſtinus , acerrimi vir ingenii , nec in Theologicis modo , ſed etiam in Philoſophicis rebus plane mirandus. Lib. enim 2 de Libero arbitrio cap. 3. Alipius cum Euodio diſputans probaturuſque Deum eſſe, *Prius*, inquit , *abs te quæro ut de manifeſtiſſimis capiamus exordium , utrum tu ipſe ſis, an tu forte metuis ne hac in interrogatione fallaris , cùm utique ſi non eſſes , falli omnino non poſſes ?*

oſſes ? quibus ſimilia ſunt Authoris noſtri
erba , *ſed eſt deceptor neſcio quis ſummè po-*
ens , ſummè callidus qui de induſtriâ me ſem-
er fallit : haud dubiè ego etiam ſum ſi me fallit.
ſed pergamus , &, quod potiùs ad rem fa-
it , videamus quo pacto ex hoc principio
onfici poſſit Mentem noſtram à corpore
ſſe ſeparatam.

Dubitare poſſum an corpus habeam, imo
n ullum ſit in rerum natura corpus , nec ta-
nen mihi licet dubitare quin ſim , ſive exi-
tam, quandiu dubito, ſive cogito.

Ego igitur, qui dubito, & cogito, corpus
ion ſum , alioquin de corpore dubitando de
ne ipſo dubitarem.

Imò etiamſi obſtinata mente contendam
ıullum eſſe omnino corpus , manet nihilo-
ninus poſitio , ego aliquid ſum , non ſum
gitur corpus ; acute ſane , ſed opponet ali-
quis quod etiam ſibi ipſi author objicit, quod
le corpore dubitem, vel corpus eſſe negem,
ıon efficitur nullum eſſe corpus.

Fortaßis ergo contingit ut hæc ipſa quæ ſup-
ono nihil eſſe , quia mihi ſunt ignota , tamen
n rei veritate non differant ab eo me quem
novi. Neſcio , inquit , *de hac re non diſputo ;*
novi me exiſtere , quæro quis ſim ego ille quem
novi ; certißimum eſt hujus ſic præciſe ſumpti
notitiam non pendere ab iis quæ exiſtere non-
dum novi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Verum cum fateatur per argumentum in methodo propoſitum rem eo tantum deductam eſſe ut quidquid corporeum eſt excluderet à natura mentis ſuæ, *non in ordine ad ipſam rei veritatem, ſed dumtaxat in ordine ad ſuam perceptionem (adeo ut ſenſus eſſet ſe nihil planè cognoſcere quod ad eſſentiam ſuam ſciret pertinere, præterquam quòd eſſet res cogitans)* patet ex hac reſponſione in iiſdem adhuc terminis diſputationem hærere, proinde integram reſtare quæſtionem quam ſe ſoluturum ſpondet, quo pacto ex eo quod nihil aliud ad eſſentiam ſuam pertinere cognoſcat, ſequatur nihil etiam aliud revera ad illam pertinere. Quod tamen ab illo præſtitum eſſe tota Meditatione 2. ut fatear tarditatem meam, deprehendere non potui. Sed quantum conjicere poſſum hujus rei probationem aggreditur in Meditatione 6. eo quod illam dependere judicarit à clara Dei notitia, quam Meditatione 2. ſibi nondum compararat; ſic ergo rem iſtam probat.

Quoniam, inquit, *ſcio omnia quæ clarè & diſtinctè intelligo, talia à Deo fieri poſſe qualia illa intelligo, ſatis eſt quod poſſim unam rem abſque altera clarè, & diſtinctè intelligere, ut certus ſim unam ab altera eſſe diverſam, quia poteſt ſaltem à Deo ſeorſim poni, & non refert à qua potentia id fiat ut diverſa exiſtimetur:*

quia

uia ergo ex una parte claram, & diſtinctam abeo ideam mei ipſius, quatenus ſum tantùm es cogitans, non extenſa, & ex alia parte diſtinctam ideam corporis, quatenus eſt tantùm es extenſa, non cogitans, certum eſt me à corore meo revera eſſe diſtinctum, & abſque illo oſſe exiſtere.

Hìc pauliſper ſubſiſtendum, in his enim paucis verbis totius difficultatis cardo verſari mihi videtur.

Ac primum quidem ut vera ſit illius ſylogiſmi propoſitio, non de quacunque etiam clara, & diſtincta, ſed tantummodo de adæquata rei cognitione intelligi debet, fatetur enim V. C. in reſponſione ad Theologum, ſufficere diſtinctionem formalem, nec requiri realem, ut unum ab alio diſtincte, & ſeorſim concipiatur per abſtractionem intellectus rem inadæquate concipientis, unde in eodem loco ſubſumit.

Atqui completè intelligo quid ſit corpus, putando tantùm illud eſſe extenſum, figuratum, mobile &c. déque illo negando ea omnia quæ ad mentis naturam pertinent: & vice verſà intelligo mentem eſſe rem completam, quæ dubitat, quæ intelligit, quæ vult &c, quamvis negem in ea quidquam eſſe ex iis quæ in corporis ideâ continentur. Ergo inter corpus, & mentem eſt diſtinctio realis.

Sed ſi quis hanc ſumptionem in dubium

revocet, contendátque inadæquatam tantum eſſe tui conceptionem, dum te concipis tanquam rem cogitantem, non extenſam; ſimilitérque cum te concipis tanquam rem extenſam, non cogitantem, videndum quomodo id in ſuperioribus probatum ſit: non enim arbitror rem iſtam ita claram eſſe, ut tanquam principium inde monſtrabile aſſumi debeat, non probari.

Et quidem quod ad illius primam partem attinet, quod ſcilicet *complete intelligas quid ſit corpus, putando tantùm illud eſſe extenſum, figuratum, mobile, &c. déque illo negando ea omnia quæ ad mentis naturam pertinent*, parum ad rem facit; qui enim contenderet mentem noſtram eſſe corpoream, non ideo exiſtimaret corpus omne mentem eſſe; corpus ergo ſe haberet ad mentem ſicut genus ad ſpeciem: at genus poteſt intelligi ſine ſpecie, & de illo negando quidquid ſpeciei proprium & peculiare eſt, unde vulgo Logici ajunt negata ſpecie non negari genus: ſic poſſum intelligere figuram abſque eo quod intelligam ullam ex iis affectionibus quæ circulo propriæ ſunt: probandum ergo ſupereſt mentem complete, & adæquate poſſe intelligi ſine corpore.

Non aliud in toto opere idoneum video ad hanc probationem argumentum, præter illud quod initio propoſitum eſt,

poſſum

oſſum negare ullum eſſe corpus, ullam, rem ex-enſam, & tamen certùm mihi eſt me eſſe, uandiu hoc nego, ſeu cogito, ſum ergo res cogi-ans, non corpus, & ad mei notitiam non per-inet corpus.

At ex eo confici tantum video aliquam nei notitiam parari poſſe abſq; notitia cor-poris, ſed notitiam illam eſſe completam, & dæquatam, ita ut certus ſim me non falli, lum ab eſſentia mea corpus excludo, mihi nondum plane perſpicuum eſt: Rem exem-lo declarabo.

Certo noverit aliquis angulum in ſemi-circulo rectum eſſe, & proinde triangulum x illo angulo, & diametro circuli rectan-gulum eſſe: dubitet vero, necdum certo de-prehenderit, imo ſophiſmate aliquo delu-ſus neget quadratum baſis rectanguli æquale eſſe quadratis laterum, eadem ratione quam vir clariſſimus proponit, videtur ſe in falſa ſua perſuaſione confirmaturus: ut enim, in-quit, clare, & diſtincte percipio triangulum illum eſſe rectangulum, dubito tamen utrum illius baſis quadratum æquale ſit quadratis laterum, non ergo ad illius eſſentiam per-tinet quod illius baſis quadratum æquale ſit quadratis laterum.

Deinde etiamſi negavero quod illius baſis quadratum ſit æquale quadratis late-rum, certus tamen remaneo quod ſit rectan-gulus,

gulus, & clara diſtinctáque remanet in me: mente notitia quòd unus ex illius anguli ſit rectus, quo ſalvo, ne Deus quidem efficere poſſit ut non ſit rectangulus.

Non ergo id de quo dubito, immo quo ſublato, ea mihi remanet idea, ad illius eſſentiam pertinet.

Præterea *quoniam ſcio omnia quæ clarè, & diſtinctè intelligo talia à Deo fieri poſſe qualia illa intelligo, ſatis eſt quòd poſſim rem unam abſque alterâ clare, & diſtincte intelligere ut certus ſim unam ab altera eſſe diverſam, quia poteſt à Deo ſeorſim poni;* at clarè & diſtinctè intelligo hunc triangulum eſſe rectangulum, abſque eo quòd intelligam quadratum illius baſis æquale eſſe quadratis laterum, ergo ſaltem à Deo fieri poteſt triangulus rectangulus, cujus baſis quadratum æquale non ſit quadratis laterum.

Non video quid hîc reſponderi poſſit, niſi illum hominem clarè, & diſtinctè non percipere triangulum rectangulum. At unde habeo me clariùs percipere naturam mentis meæ, quàm ille percipiat naturam trianguli? æque enim certus eſt ille triangulum in ſemicirculo habere unum angulum rectum, quæ eſt notio trianguli rectanguli, ac ego certus ſum me exiſtere ex eo quòd cogitem.

Quemadmodum ergo ille in eo fallitur

quod

uod ad illius trianguli naturam , quem
lare & diſtinctè novit eſſe Rectangulum,
ertinere non arbitretur quod illius baſis
uadratum ſit &c. Ita cur in eo fortaſſe non
llor quod ad mei naturam , quam certe,
: diſtinctè novi eſſe rem cogitantem , nihil
liud pertinere arbitrer , quàm quod ſim res
ogitans ? Cùm etiam forte ad illam perti-
eat quod ſim res extenſa.

Et profectò , inquiet aliquis , mirum non
ſt, ſi dum ex eo quod cogitem , colligo me
xiſtere , idea quam de me hoc pacto cog-
ito efformo , nihil aliud animo meo re-
ræſentat quàm meipſum , tanquam rem
ogitantem , quippe quæ ex ſolâ meâ cogi-
ıtione deſumpta ſit , ut proinde ex illa ideâ
ullum argumentum deſumi poſſe videatur,
ihil amplius ad mei eſſentiam pertinere,
uàm quod in ea continetur.

Accedit quod hoc argumentum nimis
robare videtur , & nos in eam Platonicam
pinionem deducere , (quam tamen author
efellit) nihil corporeum ad noſtram eſſen-
iam pertinere , ita ut homo ſit ſolus ani-
nus, corpus vero non niſi vehiculum animi ;
nde hominem definiunt animum utentem
orpore .

Quod ſi reſpondeas corpus non ſimpli-
iter à mei eſſentiâ excludi , ſed tantummo-
lo quatenus præciſe ſum res cogitans , me-
tuendum

tuendum videtur ne quis hanc in ſuſpicione
veniat, num forte notitia mei, quatenus ſu
res cogitans, non ſit notitia alicujus ent
complete, & adæquate concepti, ſed tantu
inadæquate, & cum quadam abſtractio
intellectus.

Unde ſicut Geometræ concipiunt linea
tanquam longitudinem latitudinis experten
& ſuperficiem tanquam longitudinem ſim
& latitudinem abſque profunditate, e
nulla ſit longitudo ſine latitudine, nec lat
tudo ſine profunditate: ita forſan aliqu
dubitare poſſit, num res omnis cogitan
ſit etiam res extenſa, ſed cui tamen præt
communes cum rebus aliis extenſis affectio
nes, ut eſſe figurabile, mobile, &c. in
peculiaris cogitandi virtus, unde fiat u
cum hac ſola virtute tanquam res cogitan
per abſtractionem intellectus apprehen
poſſit, licet revera rei cogitandi corpo
ris affectiones conveniant; ſicut quanti
tas cum ſola longitudine concipi poteſt
licet omni quantitati reipſa conveniat ſi
mul cum longitudine latitudo & profun
ditas.

Difficultatem auget quod illa cogitand
vis corporeis organis affixa videatur, cum i
infantibus ſopita, in amentibus extincta ju
dicari poſſit; quod impij animorum carni
fices potiſſimum urgent.

Hacte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Hactenus de reali mentis noſtræ à corpore diſtinctione. Cum verò V. C. demonſtrandam ſuſceperit animorum immortalitatem, meritò quæri poſſit an ex ea ſeparatione evidenter ſequatur; in vulgaris enim Philoſophiæ principiis id minime ſequitur, cum vulgo velint brutorum animas ab illorum corporibus eſſe diſtinctas, quæ tamen cum illis intereant.

Huc uſque reſponſionem protraxeram & in animo erat oſtendere quomodo ſecundum authoris noſtri principia, quæ ex ejus Philoſophandi ratione collegiſſe mihi videbar, ex reali mentis à corpore diſtinctione, illius immortalitas facillime concludatur, cum ad me perlata eſt nova viri clariſſimi lucubratiuncula, quæ cum toti operi lucem multam affert, tum in hac parte eandem prorſus adducit ad propoſitam quæſtionem diſſoluendam quæ eram allaturus.

Quod vero ſpectat ad brutorum animas, ſatis inſinuat aliis in locis nullam iis ineſſe, ſed tantum corpus modo quodam certo configuratum, & variis organis ita conflatum, ut operationes omnes in illo, & per illud fieri poſſint quas videmus.

Sed vereor ut hæc perſuaſio in animis hominum fidem invenire poſſit, niſi validiſſimis rationibus comprobetur. Incredi-

bile

bile enim primâ fronte apparet quomod fieri poſſit ſine ullius animæ miniſterio u lumen à lupi corpore reflexum in ejus oculos tenuiſſima neruorum opticorum fil moveat, & ex illa motione ad cerebrum uſque pertingente ſpiritus animalis in nervo diffundatur eo pacto quo neceſſe eſt ad ho ut ovis fugam arripiat.

Unum hìc addam quod de imaginationi à cogitatione, ſive intelligentiâ diſtinctione & illorum majori certitudine quæ ration comprehendimus, quàm quæ corporeis ſenſibus obverſantur, vir C. docet, ſummopere à me probari. Iamdudum enim ab Auguſtino c. 15. de animæ quantitate didici procul abjiciendos eſſe qui ſibi perſuadent minùs eſſe certa quæ intelligentia cernimus, quàm quæ his corporeis oculis ſemper cum pituitâ bellum gerentibus: unde etiam ait Solil. l. 1. c. 4. ſenſus ſe in geometrico negotio quaſi navim expertum eſſe. *Nam cùm*, inquit, *ipſi me ad locum quò tendebam pervexerint, ubi eos dimiſi, & jam in ſolo poſitus cœpi cogitatione iſta voluere, diu mihi veſtigia titubarunt: quare citiùs mihi videtur in terra poſſe navigari, quàm geometriam ſenſibus percipi, quamvis primò diſcentes aliquantum adjuvare videatur.*

DE

DE DEO.

PRioris de exiſtentia Dei demonſtrationis, quam in Meditatione 3. author explicat, duæ ſunt partes, prior eſt quòd Deus ſit, ſiquidem ejus idea in me ſit: poſterior eſt quòd ego habens talem ideam non poſſim eſſe niſi à Deo.

Circa priorem partem id unum mihi non probatur, quòd cum vir C. aſſeruiſſet non niſi in judiciis falſitatem proprie reperiri, paulo poſt tamen admittat ideas non formaliter quidem, ſed materialiter falſas eſſe poſſe, quod ab ejus principiis diſſonum mihi videtur.

Sed vereor ut in re obſcuriſſima animi mei ſenſa ſatis dilucide poſſim explicare: res exemplo clarior fiet. *Si*, inquit, *frigus ſit tantùm privatio caloris, idea frigoris quæ illud mihi tanquam rem poſitivam repræſentat, materialiter falſa erit.*

Imò ſi frigus ſit tantùm privatio, nulla poterit dari frigoris idea quæ illud mihi tanquam rem poſitivam repræſentet, & judicium hîc ab authore cum idea confunditur.

Quid enim eſt idea frigoris? frigus ipſum, quatenus eſt objectivè in intellectu: at ſi frigus ſit privatio, non poteſt eſſe objectivè

in

in intellectu per ideam, cujus eſſe objectivum ſit ens poſitivum: Ergo ſi frigus ſit tantùm privatio, nunquam illius poterit eſſe idea poſitiva, & proinde nulla quæ materialiter falſa ſit.

Confirmatur eodem argumento quo probat vir C. ideam entis infiniti non poſſe non eſſe veram, nam quamvis fingi poſſit tale ens non exiſtere, non tamen fingi poteſt ejus ideam nihil reale mihi exhibere.

Ita plane de omni idea poſitiva dici poteſt, nam quamvis fingi poſſit frigus, quod arbitror idea poſitiva repræſentari, non eſſe poſitivum; non tamen fingi poteſt ideam poſitivam nihil reale, & poſitivum mihi exhibere; cùm idea poſitiva non dicatur ſecundum eſſe quod habet tanquam modus cogitandi, eo enim modo omnes poſitivæ eſſent: ſed ab eſſe objectivo quod continet, & menti noſtræ exhibet: poteſt ergo illa idea non eſſe frigoris idea, ſed non poteſt eſſe falſa.

Sed, inquies, eo ipſo falſa eſt quòd non eſt frigoris idea; imo judicium tuum falſum, ſi illam judicas eſſe frigoris ideam: ipſa vero in te veriſſima. Sicut idea Dei ne materialiter quidem falſa dici debet, quamvis illam quis poſſit transferre ad rem quæ non ſit Deus, ſicut fecerunt idololatræ.

De-

Denique illa frigoris idea, quam dicis materialiter falſam eſſe, quid menti tuæ exhibet? Privationem? ergo vera eſt; ens poſitivum? ergo non eſt frigoris idea: & præterea quæ cauſa illius entis poſitivi objectivi, unde fieri vis, ut materialiter falſa ſit illa idea. *Ego*, inquis, *quatenus a nihilo ſum*: Ergo eſſe objectivum poſitivum alicujus ideæ à nihilo eſſe poteſt, quod præcipua C. viri fundamenta convellit.

Sed pergamus ad poſteriorem demonſtrationis partem, qua quæritur, *utrum ipſe habens ideam entis infiniti ab alio eſſe poſſim quàm ab ente infinito, & præſertim utrum à me ipſo.* Contendit vir C. me à me ipſo eſſe non poſſe, eo quòd *ſi mihi ipſe eſſe darem, dárem etiam omnes perfectiones quarum ideam in me eſſe animadverto.* Sed reponit acutè Theologus: *Eſſe a ſe* non *poſitive* ſumi debet, ſed *negative*, ut ſit idem quod *non eſſe ab alio. Nunc vero*, inquit, *ſi aliquid à ſe eſt, id eſt* non ab alio, *quomodo probem iſtud omnia complecti & eſſe infinitum, jam enim non audio ſi dicas: ſi a ſe eſt, ſibi facile omnia dediſſet: nec enim à ſe eſt ut à cauſa, nec ſibi ante prævius fuit, ut ante deligeret, quod eſſet poſtmodum.*

Ut hoc argumentum diſſoluat contendit vir C. *eſſe à ſe* non *negative*, ſed *poſitive* debere ſumi, etiam quantum ad Deum ſpectat,

ſpectat, ita ut Deus *quodam modo idem pr*
ſtet reſpectu ſui ipſius quod cauſa efficiens r
ſpectu ſui effectus. quod ſane durum mi
videtur, & falſum.

Itaque partim cum viro C. conſenti
partim ab illo diſſentio. fateor enim n
poſſe me à me ipſo eſſe niſi poſitive, neg
vero idem de Deo dici debere, imo a
bitror manifeſtam eſſe contradictione
quod aliquid ſit à ſeipſo poſitive & tanqua
à cauſa. unde idem efficio quod auth
noſter, ſed alia plane via, in hunc ſcilic
modum.

Ut à meipſo eſſem, deberem à me ipſ
eſſe *poſitivè*, & tanquam à cauſa; ergo fie
non poteſt ut à me ipſo ſim; hujus ſyllo
giſmi propoſitionem probant viri ratione
ex eo deſumptæ, quod cum temporis par
tes à ſe mutuo ſejungi poſſint, ex eo quo
ſim, *non ſequatur me futurum*, *niſi aliqu*
cauſa me quaſi rurſus efficiat ſingulis mo
mentis.

Quod vero ad ſumptionem attinet, illam
arbitror adeo claram eſſe lumine naturali
ut vix probari poſſit niſi nugatorie notum
probando per minus notum. Imo illiu
veritatem Author videtur agnoviſſe, cum
aperte inficiari auſus non eſt. hæc. n. quæſ
verba penſentur in reſponſione ad Theo
logum.

Non

Non dixi, inquit, *impoſſibile eſſe ut aliquid ſit cauſa efficiens ſui ipſius, etſi enim apertè id verum ſit, quando reſtringitur efficientis ſignificatio ad illas cauſas quæ ſunt effectibus tempore priores, vel quæ ab ipſis ſunt diverſæ, non tamen videtur in hac quæſtione ita eſſe reſtringenda, quia lumen naturale non dictat ad rationem efficientis requiri ut tempore prior ſit ſuo effectu.*

Optime quantùm ad prius membrum, ſed cur omiſſum poſterius, nec additum idem lumen naturale non dictare ad rationem efficientis requiri ut diverſa ſit à ſuo effectu, niſi quia per lumen ipſum naturale id aſſerere non licebat ?

Et ſane cùm effectus omnis à cauſâ dependeat, à cauſâ eſſe ſuum accipiat, nonne clarum eſt idem à ſeipſo dependere non poſſe, idem à ſeipſo ſuum eſſe accipere non poſſe ?

Præterea cauſa omnis eſt effectus cauſa, & effectus cauſæ effectus, & proinde mutua eſt inter cauſam & effectum habitudo : at habitudo nonniſi duorum eſt.

Deinde concipi ſine abſurditate non poteſt rem aliquam accipere eſſe, & tamen illud idem eſſe habere priuſquàm conceperimus illud jam accepiſſe. At iſtud contingeret, ſi notiones cauſæ & effectus eidem rei reſpectu ſui ipſius tribueremus. Quæ eſt

enim notio cauſæ? dans eſſe. quæ notio effectus? accipere eſſe. Prior eſt autem natura cauſæ notio, quàm notio effectus.

Jam verò concipere non poſſumus rem aliquam ſub notione cauſæ ut dantem eſſe, niſi illam concipiamus habere eſſe, nemo enim dat quod non habet; Ergo priùs rem conciperemus habere eſſe, quàm conciperemus illud eam accepiſſe; & tamen in eo qui accipit, priùs eſt accipere quàm habere.

Aliter ea ratio formari poteſt; nemo dat quod non habet, ergo nemo poteſt ſibi dare eſſe niſi qui jam illud eſſe habeat: ſi autem jam habet, ut quid ſibi illud daret.

Denique aſſerit lumine naturali notum eſſe creationem à conſervatione ſola ratione diſtingui: At eodem lumine naturali notum eſt nil ſeipſum creare poſſe; ergo nec ſeipſum conſervare.

Verùm ſi à theſi generali ad hypotheſim de Deo ſpecialem deſcendamus, res adhuc meo judicio manifeſtior erit, Deum à ſeipſo *poſitivè* eſſe non poſſe, ſed tantum *negativè*, id eſt non ab alio.

Ac primum quidem id patet ex ratione quam affert. V. C. ad probandum ſi corpus *à ſe ſit*, debere à ſeipſo eſſe *poſitivè*. *Temporis enim*, inquit, *partes aliæ ab aliis non pendent, nec proinde ex eo quòd illud corpus ſupponatur*

atur ad hoc uſquè tempus à ſe fuiſſe, id eſt ſine auſa, hoc ſufficit ut etiam in poſterum ſit futuum, niſi aliqua potentia in eo ſit ipſum coninuò veluti reproducens.

At tantum abeſt ut hæc ratio in ente ummè perfecto, ſive infinito locum habere oſſit, quin potius contrarium ob contrarias auſas evidenter deduci poſſit: in idea enim ntis infiniti continetur, quod ejus duratio ſit tiam infinita, ſcilicet nullis clauſa limitibus, ac proinde indiviſibilis, permanens, ota ſimul, & in qua non niſi per errorem & intellectus noſtri imperfectionem concipi oſſit prius, & poſterius.

Unde manifeſtè ſequitur concipi non poſe Ens infinitum vel per momentum exiſtere, quin ſimul concipiatur & ſemper extitiſſe, & in æternum exiſtentiam habiturum, (quod Author ipſe alicubi docet) ut proinde vanum ſit quærere cur in eſſe perſeveret.

Imo ut frequenter docet Auguſtinus (quo nemo unquam poſt authores ſacros dignius & ſublimius de Deo locutus eſt) in Deo nullum eſt vel fuiſſe vel futurum eſſe, ſed ſemper eſſe, ut hinc evidentius appareat non niſi cum abſurditate quæri poſſe cur Deus in eſſe perſeveret, cum hæc quæſtio manifeſte involuat prius & poſterius, præteritum & futurum, quæ ab Entis infiniti notione excludi debent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Præterea Deus à ſe eſſe *poſitivè* cogitari non poteſt quaſi ſeipſum primo produxerit, fuiſſet enim antequam eſſet, ſed tantum (ut ſæpius declarat Author) quia ſe revera conſervat.

At in ens infinitum conſervatio non magis cadit quàm prima productio; quid enim quæſo conſervatio, niſi continua quædam rei reproductio, unde conſervatio omnis ſupponit primam productionem; & proptereà nomen ipſum continuationis, ſicut & conſervationis, potentialitatem quandam involuit, Ens autem infinitum actus eſt puriſſimus ſine ulla potentialitate.

Concludamus igitur concipi non poſſe Deum eſſe à ſeipſo *poſitivè*, niſi per imperfectionem noſtri intellectus Deum inſtar rerum creatarum concipientis: quod magis adhuc conſtabit aliâ ratione.

Cauſa efficiens rei alicujus non quæritur niſi ratione exiſtentiæ, non verò ratione eſſentiæ; verbi gratia, ſi triangulum conſpicio, cauſam efficientem quæram per quam factum ſit ut hic triangulus exiſteret, ſed cauſam efficientem ſine abſurditate non quæram cur triangulus habeat tres angulos æquales duobus rectis; & id quærenti non bene reſponderetur per cauſam efficientem, ſed id tantùm quia ea eſt natura trianguli: unde Mathematici, quia de ſui objecti

exi-

exiſtentia non agunt, nihil demonſtrant per efficientem, & finem. At non minus eſt de eſſentia entis infiniti quòd exiſtat, imò etiam, ſi velis, quod in eſſe perſeveret, quam de eſſentiâ trianguli habere tres angulos æquales duobus rectis; ergo ſicut quærenti cur triangulus tres angulos æquales duobus rectis habeat, reſponderi non debet per cauſam efficientem, ſed dicendum ſolummodò eam eſſe æternam & immutabilem trianguli naturam: ita quærenti cur Deus ſit, vel in eſſe perſeveret, nulla vel in Deo, vel extra Deum cauſa efficiens, vel quaſi cauſa efficiens (de re enim non de nomine diſputo) quærenda eſt, ſed id unum pro ratione afferendum, quia ea eſt natura entis ſumme perfecti.

Unde ad id quod ait V. C. dictare lumen naturæ nullam rem exiſtere de qua non Liceat petere cur exiſtat, ſive in ejus cauſam efficientem inquirere; aut ſi non habeat, cur illa non indigeat, poſtulare? Reſpondeo petenti cur Deus exiſtat, non per cauſam efficientem reſpondendum eſſe, ſed nihil aliud, quàm quia Deus eſt, ſeu Ens infinitum: & in ejus cauſam efficientem inquirenti, reſpondendum cauſa efficienti non indigere: & rurſum percontanti cur illa non indigeat, reſpondendum quia ens infinitum eſt, cujus exiſtentia eſt ſua eſſentia:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ea enim ſolummodo cauſa efficienti ind
gere, in quibus exiſtentiam actualem
eſſentia diſtinguere licet.

Quamobrem corruunt quæ verbis cit
tis ſubjungit. *Adeò*, inquit, *ut ſi putare
nullam rem idem quodammodo eſſe poſſe er
ſeipſam quod eſt cauſa efficiens erga effectum
tantum abeſt ut inde concluderem aliquam e
cauſam primam, quin è contra ejus ipſius, q
vocaretur prima, cauſam rurſus inquirerem; e
ita nunquam ad ullam omnium primam dev
nirem.*

Imo vero ſi putarem cujuſcúnque r
cauſam efficientem, vel quaſi efficiente
eſſe quærendam, cujuſcúnque rei aſſignat
cauſam ab ea diverſam inquirerem, cur
evidentiſſimum mihi ſit nihil ullo modo er
ga ſeipſum eſſe poſſe, quod eſt cauſa effi
ciens erga effectum.

Monendus verò mihi videtur ut hæc at
tentè, diligentérque conſideret, quia cert
ſcio vix ullum Theologum reperiri poſſe
qui non ea propoſitione offendatur, Quo
Deus à ſeipſo ſit *poſitive*, & tanquam
cauſa.

Unicus mihi reſtat ſcrupulus, quomodo
circulus ab eo non committatur, dum ait,
*non aliter nobis conſtare quæ à nobis clarè &
diſtinctè percipiuntur, vera eſſe, quàm quia
Deus eſt.*

At

At nobis conſtare non poteſt Deum eſſe, niſi quia id à nobis clare, & evidenter percipitur, ergo priuſquam nobis conſtet Deum eſſe, nobis conſtare debet verum eſſe quodcunque à nobis clare & evidenter percipitur.

Addo quod exciderat, falſum mihi videri quod pro certo affirmat U. C. *nihil in ſe, quatenus eſt res cogitans, eſſe poſſe, cujus conſcius non ſit*; per ſe enim, quatenus eſt res cogitans, nihil aliud intelligit quàm mentem ſuam, quatenus à corpore diſtincta eſt. At quis non videt multa in mente eſſe poſſe, quorum mens conſcia non ſit; mens infantis in matris utero habet vim cogitandi, at ejus conſcia non eſt; mitto innumera ſimilia.

De iis quæ Theologos morari poſſunt.

UT tædioſum ſermonem aliquando abſolvam, libet hìc brevitati conſulere, & res potiùs indicare, quàm de iis accuratius diſputare.

PRIMVM vereor ne quoſdam offendat liberior hæc Philoſophandi ratio, quâ omnia revocantur in dubium: & ſanè Author ipſe fatetur in Methodo, mediocribus

ingeniis hanc viam eſſe periculoſam: fateo tamen hanc invidiam in Synopſi mitigari.

Verumtamen haud ſcio an aliqua præfatiuncula hæc meditatio præmuniri debeat qua ſignificetur de iis rebus ſeriò non dubitari, ſed ut iis aliquantiſper ſepoſitis quæ ve *minimam*, *& hyperbolicam*, ut Author ipſ vocat alio in loco, *dubitandi occaſionem* relinquunt, aliquid ita firmum, & ſtabile reperiri poſſit, ut de eo ne pervicaciſſimo quidem liceat vel tantillum dubitare. Unde etiam fit, ut loco illorum verborum *quo: cùm Authorem meæ originis ignorarem*, reponendum cenſerem, *ignorare me fingerem.*

In Meditatione 4. de Vero & Falſo multas ob cauſas, quas longum eſſet recenſere, vehementer optarem, ut in ipſa Meditatione, vel in Synopſi duo ſignificaret.

Primum eſt, ſe, dum cauſam erroris inquirit, de illo potiſſimum ſatagere qui committitur in dijudicatione veri & falſi, non autem de illo qui contingit in perſecutione boni & mali.

Cùm enim prius illud ſufficiat ad Authoris inſtitutum & ſcopum: & quæ hîc dicuntur de cauſa erroris, in graviſſimas objectiones incidant, ſi etiam ad poſterius caput ſe extendant, prudentia niſi fallor exigit, & flagitat docendi ordo, cujus

Author

Author noſter amantiſſimus eſt, ut quæcunque ad rem non faciunt, & altercationibus anſam præbere poſſunt, omittantur, ne dum lector de ſuperfluis inutiliter jurgatur, à neceſſariorum perceptione retardetur.

Alterum quod Authorem noſtrum indicare velim, eſt, ſe, dum aſſerit nulli nos rei aſſentiri debere, niſi quam clare & diſtincte noverimus, de iis tantum rebus agere quæ ad diſciplinas ſpectant, & ſub intelligentiam cadunt, non vero de iis quæ ad fidem pertinent, & ad vitam agendam: Itaque ſe damnare opinantium temeritatem, non prudenter credentium perſuaſionem.

Tria enim ſunt, ut ſapienter monet B. Auguſtinus de utilit. credendi c. 15. *velut finitima ſibimet in animis hominum diſtinctione digniſſima: Intelligere, credere, opinari.*

Intelligit, *qui certâ ratione aliquid comprehendit.* Credit, *qui gravi aliqua authoritate commotus verum eſſe arbitratur etiam quod certa ratione non comprehendit:* opinatur, *qui quod neſciat ſe ſcire exiſtimat.*

Opinari autem duas ob res turpiſſimum eſt: quod ediſcere non poteſt qui ſibi jam ſe ſcire perſuaſit, ſi modò illud diſci poteſt, & per ſeipſa temeritas non bene affecti animi ſignum eſt.

Quod intelligimus igitur debemus rationi: *quòd credimus*, authoritati, *quod opinamur*, errori.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

errori. *Hæc dicta ſunt ut intelligeremus retentâ fide, illarum etiam rerum quas nond comprehendimus, à temeritate opinantium vi dicari.*

Nam qui dicunt nihil eſſe credendum, n quod ſcimus, id unum cavent nomen opinat nis, quod fatendum eſt turpe, ac miſerrimum ſed ſi quis diligenter conſideret plurimum int eſſe, utrum ſe ſcire quis putet, an quod neſcire intelligit, credat aliqua authoritate commotu profectò erroris & inhumanitatis, atque ſup biæ crimen vitabit.

Et paulo poſt, c. 12. *ſubjungit. Mul poſſunt afferri quibus oſtendatur, nihil om ninò humanæ ſocietatis incolume remanere ſi nihil credere ſtatuerimus quod non potuer mus tenere perceptum.* Huc uſque Auguſt.

Quanti momenti ſit Virum C. hæc d ſtinguere ne multi hoc tempore ad impie tatem proclives, illius verbis ad everſionem fidei abuti poſſint, ipſe facilè pro ſua pru dentia judicabit.

Verùm quod maximè Theologis of fendiculo fore prævideo eſt, quod ſe cundum viri C. dogmata, ſalva & in tegra remanere non poſſe videantur qua de ſacroſanctis altaris myſteriis docet Ec cleſia.

Fide enim credimus ablata ab Euchari ſtico pane panis ſubſtantia, ſola illic acci dentia

dentia remanere : ea autem ſunt extenſio, figura, color, odor, ſapor, aliæque ſenſiles qualitates.

Qualitates ſenſiles nullas eſſe putat vir C. ſed tantummodo varias corpuſculorum nobis adjacentium motiones, quibus varias illas impreſſiones percipimus, quas deinde coloris, ſaporis, odoris nominibus appellamus: reſtant ergo figura, extenſio, mobilitas. At negat Author facultates illas abſque aliqua ſubſtantia cui inſint poſſe intelligi, nec proinde etiam abſque illa exiſtere: quod etiam repetit in reſponſione ad Theologum.

Nec agnoſcit inter illas affectiones, & ſubſtantiam, diſtinctionem niſi formalem, quæ ſufficere non videtur ut quæ ſic diſtinguuntur à ſe invicem etiam divinitùs ſeparentur.

Non dubito quin qua pietate eſt vir Clariſſimus id attentè diligentérque perpendat, & ſummo ſibi ſtudio judicet incumbendum, ne cum Dei cauſam adverſus impios agere meditatur, fidei illius authoritate fundatæ, & cujus beneficio immortalem illam vitam, quam hominibus perſuadendam ſuſcepit, ſe conſecuturum ſperat, aliqua in re periculum creaſſe videatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Reſponſio ad quartas Objectiones.

NOn potuiſſem optare magis perſp cacem, nec ſimul magis officioſu ſcripti mei examinatorem, quàm i lum eſſe experior cujus animadverſiones a me miſiſti; tam humaniter enim mecu agit, ut ipſum & mihi, & cauſæ favere fa cile percipiam, & nihilominus tam accura te illa quæ oppugnat circumſpexit, támqu intime pervidit, ut ſperem etiam in reliqu nihil ejus aciem effugiſſe, ac præterea tan acute illa urget quæ judicavit eſſe minu probanda, ut non verear ne quis exiſtime illum quicquam gratiæ cauſa diſſimulaſſe ideóque non tam moveor iis quæ objecit quàm gaudeo quod in pluribus non adver ſetur.

Reſponſio ad primam partem, de natura mentis humanæ.

NOn hîc morabor in gratiis Viro Clariſſimo agendis, quod me divi Auguſtini authoritate adjuvarit, rationéſque meas ita propoſuerit ut timere videretur ne non ſatis fortes aliis apparerent.

Sed

Sed primùm dicam ubinam probare cœperim quo pacto *ex eo quòd nihil aliud ad meam eſſentiam* (hoc eſt ad eſſentiam ſolius mentis) *pertinere cognoſcam, præterquàm quòd ſim res cogitans, ſequatur nihil etiam aliud revera ad illum pertinere*: nempe ubi probavi Deum exiſtere, Deum ſcilicet illum, qui poteſt omnia quæ ego clare, & diſtincte ut poſſibilia cognoſco.

Etſi enim multa forte in me ſint quæ nondum adverto (ut revera illo in loco ſupponebam me nondum advertere mentem habere vim corpus movendi, vel illi eſſe ſubſtantialiter unitam) quia tamen id quod adverto, mihi ſufficit ut cum hoc ſolo ſubſiſtam, certus ſum me à Deo potuiſſe creari abſque aliis quæ non adverto, atque ideo iſta alia ad mentis eſſentiam non pertinere.

Nihil enim eorum ſine quibus res aliqua eſſe poteſt, mihi videtur in ejus eſſentia comprehendi, & quamvis mens ſit de eſſentia hominis, non tamen eſt proprie de eſſentia mentis quod humano corpori ſit unita.

Dicendum etiam eſt quo ſenſu intelligam *diſtinctionem realem non inferri ex eo quòd una res abſque alia concipiatur per abſtractionem intellectus rem inadæquatè concipientis, ſed tantùm ex eo quòd unaquæque res abſque alia completè, ſive ut res completa intelligatur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Neque enim exiſtimo adæquatam rei cc gnitionem hîc requiri, ut Vir C. aſſumi ſed in hoc differentia eſt, quod ut aliqu cognitio ſit *adæquata*, debeant in ea cor tineri omnes omnino proprietates quæ ſur in re cognita: & idcirco ſolus eſt Deu qui novit ſe habere cognitiones rerum om nium adæquatas.

Intellectus autem creatus, etſi forte reve ra habeat rerum multarum, nunquam tame poteſt ſcire ſe habere, niſi peculiariter ip Deus revelet: ad hoc enim ut habeat adæ quatam alicujus rei cognitionem, requi ritur tantùm ut vis cognoſcendi quæ in ipſ eſt adæquet iſtam rem, quod facile fier poteſt: ut autem ſciat ſe illam habere, ſiv Deum nihil amplius poſuiſſe in illa re quàn id quod cognoſcit, oportet ut ſuâ vi cognoſ cendi adæquet infinitam Dei poteſtatem quod fieri plane repugnat.

Iam verò ad cognoſcendam diſtinctio nem realem inter duas res, non requiritu ut noſtra de iis cognitio ſit adæquata, niſi poſſimus ſcire ipſam eſſe adæquatam; ſed nunquam poſſumus hoc ſcire, ut mox dictum eſt, ergo non requiritur ut ſit adæ quata.

Itaque ubi dixi *non ſufficere quòd una res abſque alia intelligatur per abſtractionem intellectus rem inadæquatè concipientis*, non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

putavi inde poſſe inferri, ad diſtinctionem realem requiri cognitionem *adæquatam*, ſed tantum cognitionem, quam nos ipſi per abſtractionem intellectus non redderemus *inadæquatam.*

Longe enim aliud eſt cognitionem aliquam eſſe plane adæquatam, quod nunquam certo ſcire poſſumus an ſit verum, niſi à Deo reveletur: & aliud eoúſque eſſe adæquatam, ut à nobis per abſtractionem intellectus inadæquatam non reddi percipiamus.

Eodémque modo cum dixi rem intelligendam eſſe *complete*, ſenſus non erat intellectionem debere eſſe adæquatam, ſed tantum rem ſatis debere intelligi, ut ſcirem eſſe *completam.*

Quod tam ex antecedentibus quàm ex ſequentibus putabam eſſe manifeſtum, diſtinxeram enim paulo ante entia incompleta à completis, dixerámque requiri ut unumquòdque ex iis quæ realiter diſtinguuntur, tanquam ens per ſe, & ab omni alio diverſum intelligatur.

Poſtea verò eodem ſenſu quo dixi me *completè* intelligere quid ſit corpus, ſtatim ſubjunxi me etiam intelligere mentem eſſe rem completam ſumendo ſcilicet intelligere completè, & intelligere eſſe rem completam in una, & eadem ſignificatione.

Sed hîc meritò quæri poteſt quidnam intelligam

telligam per *rem completam*, & quomodo probem ſufficere ad diſtinctionem realem quod duæ res tanquam completæ una abſque alia intelligantur.

Itaque ad primum reſpondeo me per *rem completam* nihil aliud intelligere quàm ſubſtantiam indutam iis formis, ſive attributis quæ ſufficiunt ut ex iis agnoſcam ipſam eſſe ſubſtantiam.

Neque enim ſubſtantias immediate cognoſcimus, ut alibi notatum eſt, ſed tantùm ex eo quod percipiamus quaſdam formas ſive attributa, quæ cùm alicui rei debeant ineſſe ut exiſtant, rem illam cui inſunt vocamus *Subſtantiam*.

Si verò poſtea eandem illam ſubſtantiam ſpoliare vellemus iis attributis ex quibus illam cognoſcimus, omnem noſtram de ipſa notitiam deſtrueremus, atque ita verba quidem aliqua de ipſa poſſumus proferre, ſed non quorum ſignificationem clare & diſtinctè perciperemus.

Non ignoro quaſdam ſubſtantias vulgò vocari *incompletas*; Sed ſi dicantur incompletæ quod per ſe ſolæ eſſe non poſſint, fateor mihi contradictorium videri, ut ſint ſubſtantiæ, hoc eſt res per ſe ſubſiſtentes, & ſimul incompletæ, hoc eſt per ſe ſubſiſtere non valentes. Aliter autem dici poſſunt ſubſtantiæ incompletæ, ita ſcilicet ut

quate-

uatenus ſunt ſubſtantiæ, nihil quidem ha-
eant incompleti, ſed tantum quatenus re-
runtur ad aliquam aliam ſubſtantiam, cum
ua unum per ſe componunt.

Ita manus eſt ſubſtantia incompleta, cum
fertur ad totum corpus cujus eſt pars, ſed
ſt ſubſtantia completa cum ſola ſpectatur:
eodem plane modo mens & corpus ſunt
ıbſtantiæ incompletæ, cum referuntur ad
ominem quem componunt: ſed ſolæ ſpe-
tatæ ſunt completæ.

Quemadmodum enim eſſe extenſum,
iviſibile, figuratum &c. ſunt formæ, ſive
ttributa, ex quibus agnoſco ſubſtantiam
lam quæ vocatur corpus; ita eſſe intelli-
entem, volentem, dubitantem &c. ſunt
ormæ, ex quibus agnoſco ſubſtantiam quæ
ocatur Mens: nec minus intelligo ſubſtan-
iam cogitantem eſſe rem completam, quàm
ubſtantiam extenſam.

Nec ullo modo dici poteſt id quod Vir
C. ſubjunxit, corpus forte ſe habere ad
nentem ſicut genus ad ſpeciem, etſi enim
genus poſſit intelligi ſine hac, vel illa diffe-
entia ſpecifica, non poteſt tamen ullo modo
pecies ſine genere cogitari.

Nam, exempli cauſa, facile intelligimus
iguram, nihil cogitando de circulo (quam-
is iſta intellectio non ſit diſtincta, niſi ad
pecialem aliquam figuram referatur, nec

de

de re completa niſi naturam corporis co-prehendat) ſed nullam circuli differenti ſpecificam intelligimus, quin ſimul de fi-ra cogitemus.

Mens autem diſtinctè & completè, ſ quantum ſufficit ut habeatur pro re comp ta, percipi poteſt ſine ulla ex iis formis, ſ attributis, ex quibus agnoſcimus corpus e ſubſtantiam, ut puto me in ſecunda Medi tione ſatis oſtendiſſe; corpuſque intelli tur diſtinctè, atque ut res completa ſine quæ pertinent ad mentem.

Hìc tamen urget Vir C. *etſi aliqua n notitia parari poſſit abſque notitia corporis n tamen inde confici notitiam illam eſſe comp tam, & adæquatam, ita ut certus ſim me n falli, dum ab eſſentia mea corpus exclud* Rémque declarat exemplo trianguli ſen circulo inſcripti, quem poſſumus clare diſtinctè intelligere eſſe rectangulum quamvis ignoremus, vel etiam negemus i lius baſis quadratum æquale eſſe quadra laterum; nec tamen inde licet inferre da poſſe triangulum, cujus baſis quadratu æquale non ſit quadratis laterum. Sed qua tum ad hoc exemplum, multis modis diffe à re propoſita. Nam primò quamvis fort triangulus ſumi poſſit in concreto pro ſub ſtantia figuram habente triangularem, cert proprietas habendi quadratum baſis æqual

uadratis laterum non eſt ſubſtantia, nec roinde unumquódque ex his duobus poeſt intelligi ut res completa, quemadmoum intelliguntur *Mens* & *Corpus*: nec quiem poteſt *res* vocari, eo ſenſu *quo dixi ſatis ſe quod poßim unam rem* (nempe rem comletam) *abſque altera intelligere, &c.* ut t manifeſtum ex verbis quæ ſequebantur. *Præterea invenio in me facultates, &c.* Neue enim iſtas facultates dixi eſſe *res*, ſed pſas accurate à rebus, ſive ſubſtantiis diinxi. Secundo quamvis clare & diſtincte oſſimus intelligere triangulum in ſemiirculo eſſe rectangulum, abſque eo quod dvertamus ejus baſis quadratum æquale ſſe quadratis laterum, non tamen ita poſſuus clarè intelligere triangulum in quo aſis quadratum ſit æquale quadratis lateum, quin ſimul advertamus eſſe rectangum: atqui & mentem ſine corpore, & orpus ſine mente clare & diſtincte perciimus. Tertio quamvis conceptus trianuli ſemicirculo inſcripti talis haberi poſit, ut in eo æqualitas inter quadratum baſis, & quadrata laterum non contineatur, on poteſt tamen haberi talis ut nulla proortio inter baſis quadratum & quadrata aterum ad hunc triangulum pertinere inteligatur; ac proinde quamdiu ignoratur quais ſit iſta proportio, nulla de eo poteſt

negari,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

negari, niſi quam clare intelligamus a ipſum non pertinere, quod de proportio æqualitatis nunquam poteſt intelligi.

Sed nihil plane in corporis conceptu cluditur quod pertineat ad mentem, nil que in conceptu mentis quod pertineat a corpus.

Itaque quamvis dixerim *ſatis eſſe q poßim unam rem abſque altera clarè & diſt ctè intelligere &c.* non ideo poteſt ſubſu *at clare & diſtinctè intelligo hunc trian lum, &c.* Primo, quia proportio in quadratum baſis, & quadrata laterum n eſt res completa. Secundo, quia non cla intelligitur iſta proportio æqualitatis, niſi triangulo rectangulo. Tertio, quia neq dem triangulus diſtincte poteſt intelligi, negetur proportio quæ eſt inter quadra ejus laterum & baſis.

Sed jam dicendum eſt quo pacto *ex ſolo quòd unam ſubſtantiam abſque altera cl & diſtinctè intelligam, certus, ſim unam alia excludi.* Nempe hæc ipſa eſt no *ſubſtantiæ*, quod per ſe, hoc eſt abſque o ullius alterius ſubſtantiæ poſſit exiſtere, n ullus unquam qui duas ſubſtantias per du diverſos conceptus percepit, non judica illas eſſe realiter diſtinctas. Ideóque n certitudinem vulgari majorem quæſiviſſe contentus fuiſſem oſtendiſſe in ſecun

M

leditatione *Mentem* ut rem ſubſiſtentem
telligi, quamvis nihil plane illi tribuatur
iod pertineat ad corpus, & vice verſa et-
m *Corpus* intelligi ut rem ſubſiſtentem, etſi
hil illi tribuatur quod pertineat ad men-
m: nihilque amplius addidiſſem ad de-
onſtrandum mentem realiter à corpore
ſtingui: quia vulgo res omnes eodem mo-
› ſe habere judicamus in ordine ad ipſam
eritatem, quo ſe h.bent in ordine ad no-
ram perceptionem. Sed quia inter hyper-
olicas illas dubitationes, qu is in ſecunda
Ieditatione propoſui, una eo uſque proceſ-
t ut de hoc ipſo (nempe quod res juxta ve-
tatem ſint tales quales ipſas percipimus)
ertus eſſe non poſſem, quandiu authorem
neæ originis ignorare me ſupponebam, id-
rco omnia quæ de Deo, & de veritate, in
ertia quarta, & quinta Meditatione ſcripſi,
onferunt ad concluſionem de reali *mentis* à
rpore diſtinctione, quam demum in ſexta
Ieditatione perfeci.

Atqui, ait vir C. *intelligo triangulum ſemi-
rculo inſcriptum abſque eo quod ſciam ejus baſis
uadratum æquale eſſe quadratis laterum.* Imo,
oteſt quidem ille triangulus intelligi, etſi
e proportione quæ eſt inter quadrata ejus
aſis & laterum non cogitetur: ſed non po-
eſt intelligi ipſam de eo eſſe negandam.
Contra vero de mente non modo intelligi-
mus

mus illam eſſe ſine corpore, ſed etiam om
nia illa quæ ad corpus pertinent, de ip
poſſe negari; hæc enim eſt natura ſubſta
tiarum quod ſeſe mutuo excludant.

Neque mihi adverſatur quod vir C. ac
junxit mirum non eſſe ſi dum ex eo quo
cogitem colligo me exiſtere, idea quam
hoc pacto efformo, me tantum repræſent
ut rem cogitantem: nam eodem modo cum
naturam corporis examino, nihil prorſus i
eâ reperio quod redoleat cogitationem
nullúmque majus argumentum diſtinctioni
inter duas res haberi poteſt, quam quod i
utramvis nos convertamus, nihil plane i
ipſa deprehendamus quod ab altera non ſi
diverſum.

Non etiam video qua ratione hoc argu
mentum nimis probet, nihil enim minus dic
poteſt ad oſtendendum unam rem realiter
ab altera diſtingui, quàm quod per divinam
potentiam poſſit ab ipſa ſeparari. Satiſque
diligenter cavere mihi viſus ſum ne quiſ
ideo putaret *hominem eſſe ſolum animum
utentem corpore*. Nam in eadem ſexta Medi-
tatione, in qua egi de diſtinctione mentis à
corpore, ſimul etiam probavi ſubſtantialiter
illi eſſe unitam; uſúſque ſum rationibus,
quibus non memini me ullas ad idem pro-
bandum fortiores alibi legiſſe. Atque quem-
admodum ille qui brachium hominis di-
ceret

eret eſſe ſubſtantiam realiter à reliquo ejus
orpore diſtinctam, non ideo negaret illud
lem ad hominis integri naturam pertinere,
ec qui dicit idem brachium ad hominis in-
egri naturam pertinere, ideo dat occaſio-
em ſuſpicandi non poſſe illud per ſe ſubſi-
ere, ita nec mihi videor nimium probaſſe
ſtendendo mentem abſque corpore eſſe
oſſe, nec etiam nimis parum dicendo illam
ſſe corpori ſubſtantialiter unitam, quia unio
lla ſubſtantialis non impedit quo minus cla-
us & diſtinctus ſolius mentis tanquam rei
ompletæ conceptus habeatur; ideóque
nultum differt à conceptu ſuperficiei, vel
neæ, quæ non ita ut res completæ poſſunt
ntelligi, niſi præter longitudinem & lati-
udinem etiam profunditas iis tribuatur.

Nec denique ex eo quod *vis cogitandi ſit
n infantibus ſopita, in amentibus* non quidem
xtincta, ſed perturbata, putandum eſt illam
rganis corporeis ita eſſe affixam, ut abſque
s exiſtere non poſſit: ex eo enim quod
xperiamur ſæpe ab ipſis eam impediri,
ullo modo ſequitur ab iiſdem produci;
eque hoc ulla, vel minima ratione probari
oteſt.

Verumtamen non inficior arctam illam
nentis cum corpore conjunctionem, quam
enſibus aſſidue experimur, in cauſa eſſe
ur realem ejus ab ipſo diſtinctionem,
non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

non ſine attenta meditatione advertamu
Sed meo judicio qui frequenter ea quæ
ſecunda Meditatione dicta ſunt apud ſe
volvent, facile ſibi perſuadebunt ment
non diſtingui à corpore per ſolam ficti
nem, vel abſtractionem intellectus, ſed
rem diſtinctam cognoſci, quia revera diſti
cta eſt.

Nihil reſpondeo ad illa quæ de anim
immortalitate vir C. hic adjecit, quia mi
non adverſantur. Sed quantum ad anim
brutorum, etſi earum conſideratio non
hujus loci, nec ſine totius Phyſicæ tract
tione plura de ipſis dicere poſſim quam qu
jam in diſſertationis de Methodo par
quinta explicui: Ne tamen omnino nihil d
cam, maxime notandum mihi videtur null
motus fieri poſſe tam in brutorum corpor
bus, quam in noſtris, niſi adſint omnia plan
organa, ſive inſtrumenta, quorum ope iide
etiam in machina peragi poſſent, adeo
nequidem in nobis ipſis mens immedia
moveat membra externa, ſed dirigat tantu
ſpiritus à corde per cerebrum in muſcul
fluentes, eoſque ad certos motus determine
cum ex ſe iſti ſpiritus ad multas action
diverſas æque facile applicentur. Plurim
vero ex motibus qui in nobis fiunt, null
pacto à mente dependent; tales ſunt pulſ
cordis, ciborum coctio, nutritio, reſpirati

dormien

dormientium, atque etiam in vigilantibus ambulatio, cantio & ſimilia, cùm fiunt animo non advertente. Cúmque illi qui ex alto decidunt manus in terram præmittunt ut caput tueantur, nullo ſane conſilio rationis id faciunt, ſed tantùm quia viſio impendentis caſus ad cerebrum uſque pertingens ſpiritus animales in nervos mittit, eo modo quo neceſſe eſt ad hunc motum vel mente invitâ, & tanquam in machinâ producendum. Cúmque hoc in nobis ipſis pro certo experiamur, quid eſt quod tantopere miremur ſi lumen è lupi corpore in ovis oculos reflexum eandem habeat vim ad motum fugæ in ipſa excitandum?

Iam verò ſi velimus uti ratione ad dignoſcendum an aliqui brutorum motus ſimiles ſint iis qui peraguntur in nobis ope mentis, vel iis tantùm qui à ſolo ſpirituum influxu, & organorum diſpoſitione dependent, conſiderandæ ſunt differentiæ quæ inter ipſos reperiuntur, nempe illæ quas in parte quinta diſſertationis de Methodo explicui; non enim alias puto inveniri; tuncque facile apparebit omnes brutorum actiones iis tantùm ſimiles eſſe quæ ſine ullâ ope mentis à nobis fiunt. Unde concludere cogemur nullum plane in ipſis principium motus à nobis cognoſci præter ſolam diſpoſitionem organorum, & continuum afflu-

xum ſpirituum , qui à calore cordis ſangu nem attenuantis producuntur ; ſimúlque a vertemus nihil nobis antehac occaſione dediſſe aliud ipſis affingendi , niſi tantu quod illa duo principia motus non diſti guentes , cùm prius , quod à ſolis ſpiritib & organis dependet , in brutis , tanquam nobis , eſſe videremus , aliud etiam quod mente, ſive cogitatione conſiſtit , ipſis ine inconſulte crederemus. Et ſane quidqu ita nobis ab ineunte ætate perſuaſimu quantumvis poſtea falſum eſſe rationib oſtendatur,non tamen facile, niſi diu, & fr quenter ad rationes iſtas attendamus , opinione noſtra deletur.

RESPONSIO

Ad alteram partem ,

De Deo.

HActenus argumenta viri Cl. d ſolvere , ejúſque impetum ſuſtin re conatus ſum ; deinceps , ut ii c cum fortioribus pugnant , non directe i me opponam,ſed ab ictu potius declinabo

De tribus tantum agit hac in parte qu facile poſſunt admitti , prout ipſe illa int

lig

ligit ; ſed quæ ſcripſeram alio ſenſu intellexi , qui verus etiam mihi videtur.

Primum eſt quod quædam ideæ materialiter ſint falſæ, hoc eſt, ut ego, interpretor, quod tales ſint ut judicio materiam præbeant erroris ; ille vero ideas formaliter ſumptas conſiderando nullam in iis falſitatem eſſe contendit.

Alterum eſt quod Deus ſit à ſe *poſitivè*, & tanquam à cauſa ; ubi tantum intellexi rationem propter quam Deus non indiget ulla cauſa efficiente ut exiſtat, fundatam eſſe in re poſitiva , nempe in ipſamet Dei immenſitate , qua nihil magis poſitivum eſſe poteſt ; ille vero probat Deum à ſe non produci , nec conſervari per poſitivum aliquem cauſæ efficientis influxum, quod plane etiam affirmo.

Tertium denique eſt quod nihil in mente noſtra eſſe poſſit cujus non ſimus conſcii, quod de operationibus intellexi , & ille de potentiis negat.

Sed ut ſingula diligentius exequamur , ubi ait , *ſi frigus ſit tantum privatio , nullam poſſe dari ideam quæ illud tanquam rem poſitivam repræſentet* , manifeſtum eſt ipſum agere tantum de idea *formaliter* ſumpta. Nam cum ipſæ ideæ ſint formæ quædam , nec ex materia ulla componantur, quoties conſiderantur quatenus aliquid repræſentant , non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

materialiter, ſed *formaliter* ſumuntur; ſi ve
ſpectarentur, non prout hoc vel illud
præſentant, ſed tantummodo prout ſunt
perationes intellectus, dici quidem poſ
materialiter illas ſumi, ſed tunc nullo m
do veritatem, vel falſitatem objectoru
reſpicerent. Nec ideo mihi videtur il
alio ſenſu materialiter falſas dici poſſ
quàm eo quem jam explicui; nempe ſi
frigus ſit res poſitiva, ſive privatio, non a
am idcirco de ipſo habeo ideam, ſed m
net in me eadem illa quam ſemper habu
quamque ipſam dico mihi præbere mate
am erroris, ſi verum ſit frigus eſſe priv
tionem, & non habere tantum realita
quàm calor; quia utramque ideam calori
& frigoris conſiderando prout ambas à ſe
ſibus accepi, non poſſum advertere plus m
hi realitatis per unam quàm per altera
exhiberi.

Nec ſane *judicium cum ideâ confudi*, na
in hac dixi reperiri falſitatem *materialem*
in illo verò non poteſt eſſe niſi *formal*
Cùm autem ait vir C. *ideam frigoris eſſe f*
gus, ipſum prout eſt objectivè in intellectu, d
ſtinctione arbitror opus eſſe, hoc enim ſæ
contingit in ideis obſcuris, & confuſis, i
ter quas hæ caloris & frigoris ſunt num
randæ, ut ad aliud quid referantur quàm
id cujus revera ideæ ſunt. Ita ſi frigus
ta

tantùm privatio, frigoris idea non eſt frigus ipſum, prout eſt objective in intellectu, ſed aliud quid quod perperam pro iſtâ privatione ſumitur; nempe eſt ſenſus quidam nullum habens eſſe extra intellectum.

Neque eſt pàr ratio de ideâ Dei, ſaltem de illa quæ eſt clara & diſtincta, quia dici non poteſt ipſam referri ad aliquid cui non ſit conformis. Quantum autem ad confuſas Deorum ideas quæ ab idololatris effinguntur, non video cur non etiam materialiter falſæ dici poſſint, quatenus falſis ipſorum judiciis materiam præbent. Quanquam ſane illæ quæ vel nullam, vel perexiguam judicio dant occaſionem erroris, non tam meritò materialiter falſæ dici videntur, quàm quæ magnam: unas autem majorem quàm alteras erroris occaſionem præbere facile eſt exemplis declarare. Neque enim tanta eſt in confuſis ideis ad arbitrium mentis effictis (quales ſunt ideæ falſorum Deorum) quanta eſt in iis quæ à ſenſibus confuſæ adveniunt, ut ſunt ideæ caloris & frigoris; ſi quidem, ut dixi, verum ſit illas nihil reale exhibere. Omnium autem maxima eſt in ideis quæ ab appetitu ſenſitivo oriuntur; ut idea ſitis in hydropico nunquid revera ipſi materiam præbet erroris, cum dat occaſionem judicandi potum ſibi eſſe profuturum, qui tamen ſit nociturus.

At petit vir Cl. quidnam mihi exhibe illa frigoris idea, quam dixi materialit falſam eſſe: *Si enim*, inquit, *exhibet priva tionem, ergo vera eſt; ſi ens poſitivum, n eſt ergo frigoris idea.* Recte, ſed propter hc tantùm illam materialiter falſam appello quòd cùm ſit obſcura & confuſa, non po ſim dijudicare an mihi quid exhibe quod extra ſenſum meum ſit poſitivum ne ne: ideoque occaſionem habeo judican eſſe quid poſitivum, quamvis forte ſit tan tùm privatio.

Nec proinde quæri debet *quæ ſit cauſa i lius entis poſitivi objectivi, unde fieri ajo ut ma terialiter falſa ſit illa idea*, quia non ajo illam fieri materialiter falſam ab aliquo ente po ſitivo, ſed à ſola obſcuritate, quæ tame ens aliquod poſitivum habet pro ſubjecto nempe ſenſum ipſum.

Et quidem ens iſtud poſitivum in m eſt quatenus ego ſum res vera; obſcuri tas vero, quæ ſola mihi dat occaſionem ju dicandi iſtam ideam ſenſus frigoris, re præſentare objectum aliquod extra me po ſitum quod vocetur frigus, non habe cauſam realem, ſed inde tantùm oritu quòd natura mea non ſit omni ex parte per fecta.

Neque hoc ulla ratione fundamenta me convellit. Vererer autem ne forte quia i

legen

legendis Philoſophorum libris nunquam valde multum temporis impendi, non ſatis ipſorum loquendi modum ſequutus ſim, cum dixi ideas, quæ judicio materiam præbent erroris, *materialiter* falſas eſſe, niſi apud primum authorem qui mihi jam incidit in manus, vocem *materialiter* in eadem ſignificatione ſumptam invenirem, nempe apud Fr. Suarem, Methaphyſicæ diſput. 9. ſectione 2. numero 4.

Sed pergamus ad ea quæ V. C. omnium maxime reprehendit, mihi autem minime omnium reprehenſione digna videntur, nempe ubi dixi, *licere nobis cogitare Deum quodam modo idem præſtare reſpectu ſui ipſius quod cauſa efficiens reſpectu ſui effectus.* Hoc enim ipſo negavi illud quod viro Cl. durum videtur & falſum, nempe quod Deus ſit cauſa efficiens ſui ipſius, quia dicendo *idem quodammodo præſtare*, oſtendi me non exiſtimare idem eſſe: & præmittendo verba, *nobis omnino licet cogitare*, ſignificavi me hæc tantum propter imperfectionem intellectus humani ſic explicare. Sed & in reliquo ſcripto idem ubique confirmavi, nam ſtatim ab initio ubi dixi, *nullam rem exiſtere in cujus cauſam efficientem non liceat inquirere*: addidi, *vel ſi non habet, cur illa non indigeat poſtulare*; quæ verba ſatis indicant me pu-

taſſe aliquid exiſtere quod causâ efficien non indigeat. Quid autem tale eſſe pote præter Deum? dixique paulò poſt, *in D eſſe tantam & tam inexhauſtam potentiam ut nullius unquam ope eguerit ut exiſteret, ne que etiam nunc egeat ut conſervetur, atque ade ſit quodammodo ſui cauſa.* Ubi verbum, *ſu cauſa*, nullo modo de efficiente poteſt intel ligi, ſed tantum quod inexhauſta Dei po tentia ſit cauſa, ſive ratio propter quam cau ſâ non indiget. Cumque illa inexhauſta po tentia, ſive eſſentiæ immenſitas ſit quamma xime *poſitiva*, idcirco dixi rationem, ſive cauſam ob quam Deus non indiget cauſa, eſſe *poſitivam*; quod idem dici non poſſet de ulla re finita, quamvis in ſuo genere ſumme perfecta: Sed ſi diceretur eſſe *à ſe*, hoc tantum intelligi poſſet *negativè*, quoniam nulla ratio à poſitiva ejus natura deſumpta afferri poſſet propter quam intelligeremus ipſam cauſa efficiente non indigere. Atque eodem modo in omnibus aliis locis ita contuli cauſam formalem, ſive rationem ab eſſentia Dei petitam, propter quam ipſe cauſa non indiget ut exiſtat, neque ut conſervetur, cum cauſa efficiente ſine qua res finitæ eſſe non poſſunt, ut ubique illam à cauſa efficiente eſſe diverſam ex ipſis meis verbis cognoſcatur. Nec ullibi dixi Deum ſe conſervare per poſitivum aliquem influxum,

xum, ut res creatæ ab ipſo conſervantur, ſed tantum immenſitatem potentiæ, ſive eſſentiæ, propter quam Conſervatore non indiget, eſſe rem *poſitivam*. Itaque poſſum ultro admittere quæcunque à viro Cl. afferuntur ad probandum Deum non eſſe cauſam efficientem ſui ipſius; neque ſe conſervare per ullum influxum poſitivum, ſive per ſui reproductionem continuam, quod ſolum ex ejus rationibus efficitur. Sed ut ſpero etiam ille non negabit immenſitatem illam potentiæ, propter quam Deus non indiget cauſa ut exiſtat, eſſe in ipſo rem *poſitivam*, nihilque ejuſmodi quod ſit *poſitivum* intelligi poſſe in ullis aliis rebus, propter quod cauſa efficiente non egeant ad exiſtendum, quod ſolum ſignificare volui cum dixi nullas res poſſe intelligi eſſe *à ſe*, niſi *negativè*, præter unum Deum, nec quicquam amplius aſſumere mihi opus fuit ad difficultatem quæ propoſita erat diſſolvendam.

Sed quia tam ſerio hîc monet vir Clar. *vix ullum Theologum reperiri poſſe qui non ea propoſitione offendatur, quòd Deus à ſe ipſo ſit poſitivè, & tanquam à cauſa*, paulo accuratius exponam quare iſte loquendi modus in hac quæſtione perutilis, atque etiam neceſſarius, & ab omni offenſionis ſuſpicione valde remotus mihi videatur.

Scio Latinos Theologos non uſurpare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

nomen *cauſæ* in divinis, cum agitur de proceſſione perſonarum ſacroſanctæ Trinitatis illoſque ubi Gtæci indifferenter αἴτιον & ἀρχὴν dixerunt, ſolo *principii* nomine ut maxime generali uti malle, ne cui ſcilicet inde occaſionem dent judicandi filium eſſe minorem patre. Sed ubi nullum talis erroris periculum eſſe poteſt, nec agitur de Deo ut trino, ſed tantum ut uno, non video cur nomen *cauſæ*, ſit tantopore fugiendum, præſertim cum in talem locum incidimus ut illo uti perutile ac propemodum neceſſarium eſſe videatur.

Nulla autem major hujus nominis utilitas eſſe poteſt quàm ſi Dei exiſtentiæ demonſtrandæ inſerviat: nulláque major neceſſitas quàm ſi abſque eo perſpicue demonſtrari non poſſit.

Atqui conſiderationem cauſæ efficientis eſſe primum, & præcipuum medium, ne dicam unicum, quod habeamus ad exiſtentiam Dei probandam, puto omnibus eſſe manifeſtum. Illud autem accurate perſequi non poſſumus, niſi licentiam demus animo noſtro in rerum omnium, etiam ipſius Dei cauſas efficientes inquirendi: quo enim jure Deum inde exciperemus, priuſquam illum exiſtere ſit probatum. Quærendum igitur eſt de unaquaque re, an ſit *à ſe*, vel *ab alio*: Et quidem per hoc medium

exi-

exiſtentia Dei concludi poteſt, etſi non expreſſe explicetur quo modo intelligendum ſit aliquid eſſe *à ſe*. Quicunque enim ſolius luminis naturalis ductum ſequuntur, ſpontè ſibi formant hoc in loco conceptum quendam cauſæ efficienti & formali communem, ita ſcilicet ut quod eſt *ab alio*, ſit ab ipſo tanqum à cauſa efficiente; quod autem eſt *à ſe*, ſit tanquam â cauſa formali, hoc eſt quia talem habet eſſentiam, ut cauſa efficiente non egeat; ideòque iſtud in Medit. meis non explicui, ſed tanquam per ſe notum prætermiſi. At cum illi qui aſſueti ſunt judicare nihil eſſe poſſe cauſam efficientem ſui ipſius, illámque à cauſa formali accurate diſtinguere, quæri vident an aliquid ſit à ſeipſo, facile fit ut de ſola efficiente proprie dicta cogitantes, non putent illud, *à ſe*, debere intelligi tanquam *à cauſa*; ſed tantummodò *negativè* tanquam *ſine cauſa*, ita ſcilicet ut aliquid ſit de quo non debeamus inquirere cur exiſtat. Quæ interpretatio verbi *à ſe* ſi admitteretur, nulla poſſet ab effectibus haberi ratio ad exiſtentiam Dei demonſtrandam, ut recte in primis objectionibus ab ipſarum Authore probatum eſt, ideóque nullo modo eſt admittenda. Ut autem apposite ad ipſam reſpondeatur, exiſtimo neceſſe eſſe oſtendere inter *cauſam efficien-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

tem proprie dictam, & *nullam cauſam eſſe* quid intermedium, nempe *poſitivam rei eſſentiam*, ad quam cauſæ efficientis conceptus eodem modo poteſt extendi, quo ſolemus in Geometricis conceptum lineæ circularis quammaximæ ad conceptum lineæ rectæ, vel conceptum polygoni rectilinei, cujus indefinitus ſit numerus laterum, ad conceptum circuli extendere. Hocque non mihi videor ulla ratione melius explicare potuiſſe, quàm cum dixi *cauſæ efficientis ſignificationem non eſſe in hac quæſtione reſtringendam ad illas cauſas quæ ſunt effectibus tempore priores, vel quæ ab ipſis ſunt diverſæ; tum quia eſſet nugatoria, cùm nemo neſciat idem nec ſeipſo prius, nec à ſeipſo diverſum eſſe poſſe; tum quia una ex his duabus conditionibus ab ejus conceptu tolli poteſt, & nihilominus integra notio efficientis remanere.* Nam quod non requiratur ut tempore ſit prior, patet ex eo quod non habeat rationem cauſæ, niſi quamdiu producit effectum, ut dictum eſt. Ex eo vero quod non poſſit alia conditio etiam tolli, debet tantum inferri non eſſe cauſam efficientem proprie dictam, quod concedo: non autem nullo modo eſſe cauſam poſitivam, quæ per analogiam ad efficientem referri poſſit, hocque tantum in re propoſita requiritur: eodem enim lumine naturali quo percipio me mihi daturum fuiſ-

ſe

ſe omnes perfectiones quarum idea aliqua in me eſt , ſiquidem exiſtentiam mihi dediſſem , percipio etiam nihil ſibi ipſi exiſtentiam dare poſſe modo illo , ad quem cauſæ efficientis proprie dictæ ſignificatio reſtringi ſolet , ita ſcilicet ut idem quatenus dat ſibi eſſe , ſit diverſum à ſe ipſo , quatenus accipit eſſe , quia contradictoria ſunt idem & non idem, ſive diverſum. Ideoque cum quæritur an aliquid ſibi ipſi exiſtentiam dare poſſit , non aliud eſt intelligendum quàm ſi quæreretur , an alicujus rei natura , ſive eſſentia ſit talis ut cauſa efficiente non indigeat ad exiſtendum ; Cumque ſubſumitur, *ſi quid ſit tale , illud ſibi daturum eſſe omnes perfectiones quarum idea aliqua in ipſo eſt , ſiquidem ipſas nondum habet* , ſenſus eſt fieri non poſſe quin habeat actu omnes perfectiones quas cognoſcit ; Quia lumine naturali percipimus illud cujus eſſentia tam immenſa eſt ut cauſa efficiente non indigeat ad exiſtendum , hac etiam non indigere ad habendas omnes perfectiones quas cognoſcit, propriamque eſſentiam dare ipſi eminenter illud omne quod poſſumus cogitare aliquibus aliis rebus à cauſa efficiente dari poſſe. Atque hæc verba, *ſi nondum habet ipſum ſibi eſſe daturum* , juvant tantum ad rem explicandam , quia eodem lumine naturali percipimus illud jam non poſſe habere vim , &

volun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

voluntatem ſibi dandi aliquid novi, ſed ejus eſſentiam talem eſſe ut habuerit ab æterno illud omne, quod jam cogitare poſſumus ipſum ſibi daturum eſſe, ſi nondum haberet. Atqui nihilominus iſti omnes modi loquendi à cauſæ efficientis analogia petiti perneceſſarii ſunt ad lumen naturale ita dirigendum, ut iſta perſpicuè advertamus: eodem planè modo quo nonnulla de Sphæra, & aliis figuris curvilineis ex comparatione cum figuris rectilineis apud Archimedem demonſtranrur, quæ vix aliter intelligi potuiſſent. Et quemadmodum iſtiuſmodi demonſtrationes non improbantur, etſi ſphæra in illis inſtar polyedri ſit conſideranda; ita non puto me hoc in loco poſſe reprehendi quòd analogiâ cauſæ efficientis uſus ſim ad ea quæ ad cauſam formalem, hoc eſt ad ipſámmet Dei eſſentiam pertinent explicanda. Nec ullum hac in parte erroris periculum timeri poteſt, quoniam id unicum quod cauſæ efficientis proprium eſt, atque ad formalem non poteſt extendi, manifeſtam contradictionem involuit, ideoque à nemine credi poſſet, nempe quod aliquid ſit à ſeipſo diverſum, ſive idem ſimul & non idem.

Notandumque eſt cauſæ dignitatem ſic à nobis Deo fuiſſe tributam, ut nulla effectus indignitas in ipſo inde ſequeretur, nã quemadmo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

admodum Theologi cùm dicunt patrem eſſe *principium* filii, non ideo concedunt filium eſſe *principiatum*, ita quamvis admiſerim Deum dici quodammodo poſſe *ſui cauſam*, nullibi tamen illum eodem modo *ſui effectum* nominavi, quia ſcilicet effectus ad efficientem præcipue ſolet referri, & illa eſſe ignobilior, quamvis ſæpe ſit nobilior aliis cauſis.

Cùm autem integram rei eſſentiam pro cauſa formali hîc ſumo, Ariſtotelis veſtigia tantùm ſequor: nam lib. 2. anal. poſt. c. 11. cauſâ materiali prætermiſſa primam nominat ἀιτίαν τὸ τὶ ἦν εἶναι ſive ut vulgo vertunt Latini philoſophi *cauſam formalem*, illámque ad omnes omnium rerum eſſentias extendit, quia nempe ibi non agit de cauſis compoſiti phyſici, ut neque ego etiam hîc; ſed generalius de cauſis ex quibus aliqua cognitio peti poſſit.

Quod vero fieri vix potuerit in re propoſitâ ut à *cauſæ* nomine Deo tribuendo abſtinerem, vel ex quo poteſt probari, quod cum vir Cl. alia via idem quod ego efficere conatus ſit, non tamen id ullo modo præſtiterit, ſaltem quantum mihi videtur. Nam poſtquam multis verbis oſtendit Deum non eſſe cauſam efficientem ſui ipſius, quia requiritur ad rationem efficientis ut diverſa ſit à ſuo effectu; Item non eſſe à ſe *poſitivè*, intelligendo per verbum *poſitivè*, poſiti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

poſitivum cauſæ influxum ; itemque ſeipſum revera non conſervare, ſumendo *conſervationem* pro continua rei productione , quæ omnia lubens admitto ; rurſus probare contendit Deum non dici debere cauſam efficientem ſui ipſius , *quia* , inquit , *cauſa efficiens rei alicujus non quæritur, niſi ratione exiſtentiæ neutiquam verò ratione eſſentiæ : at non minus eſt de eſſentia entis infiniti quòd exiſtat , quàm de eſſentia trianguli habere tres angulos æquales duobus rectis : ergo non magis per efficientem eſt reſpondendum , cùm quæritur cur Deus exiſtat quàm cùm quæritur cur tres anguli trianguli ſint æquales duobus rectis.* Qui ſyllogiſmus facile in illum poteſt retorqueri hoc pacto etſi non quæratur efficiens ratione eſſentiæ, quæri tamen poteſt ratione exiſtentiæ ; at in Deo non diſtinguitur eſſentia ab exiſtentia ; ergo de Deo quæri poteſt efficiens.

Sed ut hæc duo ſimul concilientur , dici debet quærenti cur Deus exiſtat , non quidem eſſe reſpondendum per cauſam efficientem proprie dictam , ſed tantum per pſam rei eſſentiam , ſive cauſam formalem, quæ propter hoc ipſum quod in Deo exiſtentia non diſtinguatur ab eſſentia, magnam habet analogiam cum efficiente , ideoque quaſi cauſa efficiens vocari poteſt.

Denique , addit *in Dei cauſam efficientem inquirenti reſpondendum eſſe illum eâ non indi-*

gere;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

*ere ; & rurſum percuntanti cur illâ non indi-
geat, reſpondendum quia ens infinitum eſt cujus
exiſtentia eſt ſua eſſentia, ea enim tantummodo
causâ efficienti indigere, in quibus exiſtentiam
actualem ab eſſentia diſtinguere licet.* Ex qui-
bus ait corruere id quod dixeram, nempe ſi
putarem nullam rem idem quodammodo
eſſe poſſe erga ſeipſam, quod cauſa effici-
ens erga effectum, numquam me in cauſas
rerum inquirendo ad ullam omnium pri-
mam deventurum; quod tamen nec corrue-
re, nec ullo modo concuti, vel infirmari mihi
videtur; & præcipua vis non modo meæ,
ſed & omnium omnino demonſtrationum
quæ afferri poſſunt ad exiſtentiam Dei ab
effectibus probandam, ab eo dependet;
Nullam autem Theologi fere omnes niſi ab
effectibus afferri poſſe contendunt. Itaque
tantum abeſt ut demonſtrationem de Deo
illuſtret, cum analogiam cauſæ efficientis
illi erga ſeipſum tribui non permittit quin
potius ab illa intelligenda lectores avertit,
præcipue in fine ubi concludit, *ſi putaret in
cujuſque rei cauſam efficientem, vel quaſi effi-
cientem eſſe inquirendum, ſe cujuſcunque rei
cauſam ab ea re diverſam quæſiturum.* Quo-
modo enim ii qui Deum nondum norunt, in
cauſam aliarum rerum efficientem inquire-
rent, ut hoc pacto ad Dei cognitionem de-
venirent, niſi putarent cujuſque rei cauſam
efficien-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

efficientem poſſe inquiri? Et quomodo tandem in Deo ut cauſa prima finem quærendi facerent, ſi putarent cujuſque rei cauſam ab ea re diverſam eſſe quærendam?

Certe idem feciſſe mihi videtur vir Cl. hac in parte, ac ſi poſtquam Archimedes loquens de iis quæ de ſphæra per analogiam ad figuras rectilineas ſphæræ inſcriptas demonſtravit, dixiſſet, ſi putarem ſphæram pro figura rectilinea, vel quaſi rectilineâ infinitorum laterum ſumi non poſſe, nullam vim iſti demonſtrationi tribuerem, quia non de ſphæra ut figura curvilinea, ſed tantum de ipſa ut figura rectilinea infinitorum laterum recte procedit. Si inquam vir Cl. nolens ſphæram ita nominari, & tamen Archimedis demonſtrationem cupiens retinere diceret, ſi putarem id quod ibi concluditur de figura rectilinea infinitorum laterum eſſe intelligendum, id ipſum de ſphæra non admitterem, quia mihi certum, & compertum eſt ſphæram nullo modo eſſe figuram rectilineam. Quibus ſane verbis non idem quod Archimedes efficeret, ſed contra prorſus ab ejus demonſtratione recte intelligenda ſeipſum, alioſque avocaret.

Hæc vero paulo prolixius hic perſequutus ſum quàm res fortè poſtulabat, ut oſtendam ſummæ mihi curæ eſſe cavere

ne

ne vel minimum quid in meis ſcriptis reperiatur quod merito Theologi reprehendant.

Denique quod circulum non commiſerim, cum dixi non aliter nobis conſtare, quæ clare & diſtincte percipiuntur vera eſſe, quàm quia Deus eſt: & nobis non conſtare Deum eſſe, niſi quia id clare percipitur, jam ſatis in reſponſione ad ſecundas Objectiones numero 3. & 4. explicui, diſtinguendo ſcilicet id quod reipſa clare percipimus, ab eo quod recordamur nos antea clare percepiſſe. Primum enim nobis conſtat Deum exiſtere, quoniam ad rationes quæ id probant attendimus; poſtea vero ſufficit ut recordemur nos aliquam rem clare percepiſſe, ut ipſam veram eſſe ſimus certi, quod non ſufficeret niſi Deum eſſe, & non fallere ſciremus.

Quod autem nihil in mente, quatenus eſt res cogitans, eſſe poſſit cujus non ſit conſcia, per ſe notum mihi videtur, quia nihil in illa ſic ſpectata eſſe intelligimus quod non ſit cogitatio, vel à cogitatione dependens, alioqui enim ad mentem, quatenus eſt res cogitans, non pertineret; nec ulla poteſt in nobis eſſe cogitatio, cujus eodem illo momento quo in nobis eſt conſcii non ſimus. Quamobrem non dubito quin mens ſtatim atque infantis corpori infuſa eſt,

incipiat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

incipiat cogitare, ſimulque ſibi ſuæ cogitationis conſcia ſit, etſi poſtea ejus rei non recordetur, quia ſpecies iſtarum cogitationum memoriæ non inhærent.

Sed notandum eſt actuum quidem, ſive operationum noſtræ mentis nos ſemper actu conſcios eſſe, facultatum, ſive potentiarum non ſemper, niſi potentia; ita ſcilicet ut cum ad utendum aliqua facultate nos accingimus, ſtatim, ſi facultas illa ſit in mente, fiamus ejus actu conſcii; atque ideo negare poſſimus eſſe in mente, ſi ejus conſcii fieri nequeamus.

Ad ea quæ Theologos morari poſſunt.

OPpoſui me primis viri Cl. rationibus, à ſecundis declinavi: jam iis quæ ſequuntur plane aſſentior, præterquàm ultimæ, de qua ſpero me non difficulter effecturum ut ipſe mihi aſſentiatur.

Itaque quod ea quæ in prima Meditatione, atque etiam in reliquis continentur, ad omnium ingeniorum captum non ſint accommodata, plane concedo, idque ubicunque ſeſe obtulit occaſio teſtatus ſum, atque in poſterum teſtabor. Et hæc unica fuit cauſa cur eadem in diſſertatione de Methodo, quæ gallice ſcripta erat, non tracta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

rim, ſed ad has Meditationes, quas à ſolis ingenioſis, & doctis legendas eſſe præmonui, reſervarim. Neque dici debet rectius me facturum fuiſſe ſi abſtinuiſſem ab iis ſcribendis, à quibus legendis permulti debeant abſtinere; tam neceſſaria enim exiſtimo ut ſine ipſis nihil unquam firmum, & ſtabile in philoſophia ſtatui poſſe mihi perſuadeam. Et quamvis ignis & ferrum ab imprudentibus, aut pueris ſine periculo non tractentur, quia tamen utilia ſunt ad vitam, nemo eſt qui putet idcirco ipſis eſſe carendum.

Quod vero in quarta Meditatione tantum egerim de errore qui *committitur in dijudicatione veri & falſi*: non autem de illo qui contingit in perſecutione boni & mali; quodque ea quæ ad fidem pertinent, atque ad vitam agendam ſemper exceperim, cum aſſerui nulli nos rei aſſentiri debere, niſi quam clare cognoſcamus, totius ſcripti mei contextus oſtendit; & expreſſe etiam in reſponſione ad ſecundas Objectiones numero 5. explicui; nec-non & in Synopſi præmonui, ut ita quantum viri Cl. judicio tribuam, & quàm accepta mihi ſint ejus conſilia declarem.

Supereſt ſacramentum Euchariſtiæ, cum quo judicat vir Cl. meas opiniones non convenire, *quia*, inquit, *fide credimus ablatâ ab*

Eucha-

Euchariſtico pane panis ſubſtantiâ ſola illic acci-dentia remanere : putat autem *me nulla acci-dentia realia admittere* , ſed tantùm modos qui *abſque aliqua ſubſtantia* , cui inſint, non poſſunt intelligi , *nec proinde etiam abſque illa exiſtere.* Quam objectionem perfacile poſ-ſem eludere , dicendo me nunquam ha-ctenus accidentia realia negaſſe ; nam quamvis ipſis in Dioptricâ , & Meteoris non uſus ſim ad ea de quibus agebam expli-canda , dixi tamen expreſſis verbis in Me-teoris p. 164. me illa non negare. In his ve-rò Meditationibus ſuppoſui quidem ipſa nondum à me cognoſci , ſed non idcirco nulla eſſe ; modus enim ſcribendi analyticus, quem ſequutus ſum , id patitur ut quædam interdum ſupponantur quæ nondum ſint ſa-tis explorata , ut patuit in primâ Medita-tione , in qua multa aſſumpſeram , quæ de-inde in ſequentibus refutavi. Nec ſane hîc quicquam de natura accidentium volui ſta-bilire , ſed ea tantùm , quæ de ipſis , tan-quam primâ fronte , apparuerunt, propoſui. Ac denique ex eo quòd dixerim modos abſ-que aliqua ſubſtantia cui inſint non poſſe in-telligi , non debet inferri me negaſſe illos abſque ipſa per divinam potentiam poni poſſe , quia plane affirmo , & credo Deum multa poſſe efficere quæ nos intelligere non poſſumus.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Sed ut hîc agam liberaliùs, non diſſimulabo me mihi perſuadere nihil plane aliud eſſe à quo ſenſus noſtri afficiantur præter ſolam illam ſuperficiem, quæ eſt terminus dimenſionum ejus corporis quod ſentitur: in ſola enim ſuperficie fit contactus; & nullum ſenſum affici niſi per contactum, non ego ſolus, ſed fere omnes philoſophi cum ipſo Ariſtotele affirmant: ita ut, exempli cauſâ, panis, vel vinum non ſentiatur niſi quatenus ejus ſuperficies vel immediate à ſenſus organo, vel mediante aëre, aliiſve corporibus, ut ego judico, vel, ut ajunt plerique Philoſophi, mediantibus ſpeciebus intentionalibus attingitur.

Notandum autem eſt iſtam ſuperficiem non ex ſola corporum figura externa quæ digitis tractatur eſſe æſtimandam, ſed conſiderandos etiam eſſe omnes illos exiguos meatus, qui inter pulviſculos farinæ ex quibus panis conflatus eſt, atque inter particulas ſpiritus, aquæ, aceti, & fœcum, ſeu tartari, ex quorum miſtura vinum conſtat, itémque inter reliquorum corporum minutias repeļ riuntur. Nam ſane particulæ iſtæ, cum diverſas habeant figuras, & motus, nunquam tam apte jungi poſſunt, quin multa inter ipſas ſpatia relinquantur, quæ vacua non ſunt, ſed vel aëre, vel alia materia repleta; ut ad oculum videmus in pane ſpatia ejuſ-

ejuſmodi ſatis magna, quæ non modo aër
ſed etiam aqua, vel vino, aliiſve liquorib
impleri poſſunt: cumque panis maneat ſem
per ipſe idem, quamvis aër, aliave mater
ejus poris contenta mutetur, patet iſta
ejus ſubſtantiam non pertinere: ideoq
ipſius ſuperficiem non eam eſſe quæ bre
viſſimo ambitu integrum cingit, ſed ea
quæ ſingulis ejus particulis eſt immedia
circumpoſita.

Notandum etiam eſt hanc ſuperficie
non modo totam moveri cum totus panis
uno loco in alium transfertur, ſed etiam mo
veri ex parte, cum aliquæ panis particul
ab aëre, aliiſve corporibus ejus poros in
gredientibus agitantur: adeo ut ſi quæ co
pora talis ſint naturæ, ut vel aliquæ, v
omnes eorum partes aſſidue moveantur
(quod de pleriſque partibus panis, & d
omnibus vini verum exiſtimo) intelligend
etiam ſit ipſorum ſuperficies in continu
quodam motu eſſe.

Notandum denique per ſuperficiem pa
nis, aut vini, alteriuſve corporis non hi
intelligi partem ullam ſubſtantiæ, nec qu
dem quantitatis ejuſdem corporis, nec etia
partem corporum circumjacentium, ſe
tantummodo terminum illum qui medi
eſſe concipitur inter ſingulas ejus parti
culas, & corpora ipſas ambientia, qui

qu

que nullam plane habet entitatem, niſi modalem.

Iam vero cum in hoc ſolo termino contactus fiat, & nihil niſi per contactum ſentiatur, manifeſtum eſt ex hoc uno quod dicantur panis, & vini ſubſtantiæ in alicujus alterius rei ſubſtantiam ita mutari, ut hæc nova ſubſtantia ſub eiſdem plane terminis contineatur, ſub quibus aliæ prius erant, ſive in eodem præciſe loco exiſtat in quo panis & vinum prius exiſtebant; vel potius (quia eorum termini aſſidue moventur) in quo jam exiſterent ſi adeſſent; ſequi neceſſario novam illam ſubſtantiam eodem plane modo ſenſus omnes noſtros afficere debere, quo panis & vinum illos afficerent ſi nulla tranſubſtantiatio facta eſſet.

Docet autem Eccleſia in Concilio Tridentino ſeſ. 13. can. 2. & 4. *converſionem fieri totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti Domini noſtri, manente duntaxat ſpecie panis.* Ubi non video quidnam poſſit intelligi per ſpeciem panis, præter illam ſuperficiem, quæ media eſt inter ſingulas ejus particulas, & corpora ipſas ambientia. Ut enim jam dictum eſt, in hac ſola ſuperficie fit contactus: &, fatente ipſo Ariſtotele, non modo ſenſus ille, qui ſpecialiter *tactus* vocatur, ſed & alii ſenſus tactu ſentiunt. lib. 3. de anima cap. 13. καὶ τὰ

ἄλλα αἰσθητήρια ἀφῇ αἰσθάνεται. Et nem
eſt qui putet hìc per ſpeciem aliud intellig
quàm præcisè id , quod requiritur ad ſenſ
afficiendos. Et nemo etiam eſt , qui cred
converſionem panis in Chriſti corpus , qu
ſimul putet hoc Chriſti corpus ſub eade
accurate ſuperficie contineri , ſub qua co
tineretur panis , ſi adeſſet. Etiamſi tam
ibi non ſit , tanquam proprie in loco , *ſ*
ſacramentaliter, & eâ exſiſtendi ratione, qua
etſi verbis exprimere vix poſſumus , poßibile
tamen eſſe D E O, *cogitatione per fidem illuſtra*
aſſequi poßumus , & conſtantißime credere d
bemus. Quæ omnia tam commode , ac ta
recte per mea principia explicantur , ut no
modo nihil hìc habeam quod verear ,
orthodoxis Theologis offendiculo ſit fut
rum , ſed contrà potius magnam me ab ipſ
gratiam initurum eſſe confidam , quòd e
in Phyſica proponam opiniones , quæ long
melius quam vulgares cum Theologia co
ſentiant. Nam ſane nullibi unquam , ſa
tem quod ſciam , docuit Eccleſia ſpeci
panis , & vini remanentes in Sacrament
Euchariſtiæ eſſe accidentia quædam realia
quæ ſublata ſubſtantia , cui inhærebant, mi
raculoſe ſola ſubſiſtant.

Sed cum forte primi Theologi , qu
hanc quæſtionem Philoſophico more ex
plicare conati ſunt , tam firmiter ſibi perſua
deren

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

derent accidentia illa quæ ſenſus movent eſſe quid reale à ſubſtantia diverſum, ut ne adverterent quidem ea de re poſſe unquam dubitari: ſine ullo examine ac ſine juſta ratione ſuppoſuerant ſpecies panis eſſe accidentia ejuſmodi realia: totique deinde in eo fuerunt ut explicarent quomodo ipſa ſine ſubjecto eſſe poſſint. Qua in re tot difficultates invenerunt, ut vel ex hoc uno (quemadmodum viatores cum forte ad ſalebras & loca nullo modo pervia devenerunt) ſe à vero itinere deflexiſſe judicare debuiſſent. In primis enim non videntur ſibi conſtare, ſaltem ii qui omnem ſenſuum perceptionem per contactum fieri concedunt, cum in objectis aliquid aliud, quam ipſorum ſuperficies varie diſpoſitas, ad movendos ſenſus requiri ſupponunt: quia per ſe notum eſt ad contactum ſolam ſuperficiem ſufficere; Si qui vero id non concedant, nihil ea de re afferre poſſunt quod ullam habeat ſpeciem veritatis. Deinde non poteſt humana mens cogitare accidentia panis eſſe realia & tamen abſque ejus ſubſtantia exiſtere, quin ſimul illa per modum ſubſtantiæ concipiat: Adeo ut implicare videatur, ut tota panis ſubſtantia mutetur, quemadmodum credit Eccleſia; & interim ut aliquid reale, quod prius erat in pane, remaneat: quia nihil reale poteſt intelligi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

remanere, niſi quod ſubſiſtat &, quamv verbo vocetur accidens, concipiatur tame ut ſubſtantia. Ideoque in re idem eſt ac diceretur totam quidem panis ſubſtantia mutari, ſed tamen illam ejus ſubſtanti partem quæ vocatur accidens reale reman re: quod ſi non in verbis certe in concept contradictionem involuit. Atque hæc præc pua ratio eſſe videtur ob quam nonnulli h in parte ab Eccleſia Romana diſſenſerunt Quis autem neget, ubi liberum eſt, & nul ratio, nec Theologica, nec quidem Ph loſophica, cogit nos ad aliquas opinion amplectendas, quin illæ potiſſimum ſi eligendæ quæ nullam aliis occaſionem n prætextum dare poſſint à veritate fidei d flectendi. Quod autem opinio quæ real ponit accidentia cum Theologicis ration bus non conveniat puto hic ſatis perſpicu oſtendi; quodque Philoſophicis plane a verſetur ſpero me in ſumma Philoſophi quam jam habeo in manibus clare eſſe d monſtraturum; ibique quo pacto color, ſ por, gravitas, & reliqua omnia quæ ſenſ movent, à ſola extima corporum ſuperfici dependeant oſtendam. Denique non poſſu accidentia realia ſupponi, quin miracul tranſubſtantiationis, quod ſolum ex verb conſecrationis concludi poteſt, aliud n vum, & quidem incomprehenſibile grat addatur

addatur, per quod accidentia iſta realia abſque panis ſubſtantia ita exiſtant, ut ipſa interim non fiant ſubſtantiæ: quod non modo pugnat contra humanam rationem, ſed etiam contra axioma Theologorum qui dicunt verba iſta conſecrationis nihil efficere niſi ſuum ſignificatum; & quæ per rationem naturalem poſſunt explicari miraculo nolunt adſcribi. Quæ omnes difficultates per meam hujus rei explicationem plane tolluntur: nam tantum abeſt ut juxta ipſum opus ſit aliquo miraculo ad conſervanda accidentia poſt ſublatam ſubſtantiam; quin potius ſine novo miraculo (per quod ſcilicet dimenſiones mutentur) tolli non poſſint. Hocque aliquando contigiſſe memoriæ proditum eſt, cum loco panis conſecrati caro, vel puer, in manibus ſacerdotis apparuit: Non enim id unquam per miraculi ceſſationem ſed omnino per novum miraculum accidiſſe creditum eſt. Præterea nihil eſt incomprehenſibile aut difficile in eo quod Deus creator omnium poſſit unam ſubſtantiam in aliam mutare, quodque hæc poſterior ſubſtantia ſub eadem plane ſuperficie remaneat ſub qua prior continebatur. Nec etiam quicquam rationi magis conſentaneum dici poteſt, nec vulgo apud Philoſophos magis receptum, quam non modo omnem ſenſum ſed generaliter omnem corporis in corpus

actionem fieri per contactum , huncqu
contactum in ſola ſuperficie eſſe poſſe : und
ſequitur evidenter eandem ſuperficiem
quantumvis ſubſtantia quæ ſub ea eſt mu
tetur ; eodem ſemper modo agere ac pa
debere.

Quapropter , ſi verum hic ſine invidi
ſcribere licet, auſim ſperare venturum tem
pus aliquando quo illa opinio quæ pon
accidentia realia , ut à ratione aliena , &
incomprehenſibilis , & parum tuta in fide
à Theologis explodetur , & mea in ejus lo
cum ut certa & indubitata recipietur. Quo
hic diſſimulandum eſſe non putavi,ut, quan
tum in me eſt, occurram illorum calumniis
qui, quoniam aliis doctiores videri volunt
nihil ægrius ferunt quam ſi quid novi in ſci
entiis , quod ſibi prius cognitum fuiſſe fin
gere non poſſint , afferatur. Et ſæpe in il
lud eo acrius invehuntur , quo verius & ma
joris momenti eſſe putant ; Quodque ratio
nibus refutare non valent , ſacris ſcripturis
ac veritatibus fidei adverſari abſque ull
ratione affirmant. Impii certe hac in part
quod authoritate Eccleſiæ uti velint ad e
vertendam veritatem. Sed provoco ab iſti
ad pios & orthodoxos Theologos , quorum
me judiciis & cenſuræ libentiſſime ſub-
mitto.

OBJE-

OBJECTIONES QUINTÆ.

Eximio viro Renato Carteſio.

P. GASSENDUS S.

VIR EXIMIE.

Beavit me Merſennus noſter, cùm tuarum illarum ſublimium de prima Philoſophia Meditationum participem fecit. Quippe argumenti præſtantia, ingenii perſpicacia, nitorque dictionis mirifice placuit. Quare & lubens gratulor, quòd animo adeò excelſo ac fœlici, aggrederis ſcientiarum fineis provehere, & res omnibus retrò ſæculis abſtruſiſſimas enucleare. Id mihi fuit durum, quod ille præterea amicitiæ jure exegit, ut ad te perſcriberem, ſi quis fortaſſis ſcrupulus ingereretur, ſupereſſetve. Siquidem præſenſi nihil aliud me, quàm hebetudinem teſtaturum, ſi rationibus tuis non acquieſcerem; vel potius quàm temeritatem, ſi tantillum etiam in oppoſitum, quaſi repugnando, hiſcere auderem. Annui tamen viro amico, ratus aliunde te non tam meum, quàm illius conſilium æqui, bonique conſulturum;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

cum eo nempe candore ſis , ut facile put nihil aliud me , quàm nudas tibi propone meas dubitandi rationes voluiſſe. Teſtor ſ ne abunde fore , ſi illas vel ad calcem uſq legere ſuſtinueris : nam quod te permove debeant , ut vel de tuis ratiociniis min mum diffidas , vel ad reſpondendum ten pus deteras , melioribus curis deſtinatum ipſe profecto Author non ſum. Quin-etia non audeo , niſi cum rubore , illas cora te propalare , qui certo ſum certior nulla eſſe earum , quæ non tibi pluries inter me ditandum occurrerit , & quam tamen, cert conſilio , vel contempſeris , vel cenſueri diſſimulandam. Profero ergo , ſed ea men te , ut prolatas duntaxat velim ; prolatas inquam , non de rebus ipſis , quas demonſtrandas ſuſcipis , ſed de methodo , ac vi demonſtrandi. Profecto enim & ter-maximi Dei exiſtentiam , & animorum noſtrorum immortalitatem profiteor ; ac hæreo duntaxat circa energiam illius ratiocinii , quo tu tam iſta , quàm alia Metaphyſica cohærentia , probas.

IN

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

IN MEDITATIONEM I.

De iis, quæ in dubium revocari poſſunt.

AC circa primam quidem Meditationem, non eſt quòd multùm immorer: comprobo enim inſtitutum, quo mentem tuam exuere omni præjudicio voluiſti. Id unum non ſatis percipio, Quamobrem ſatius non duxeris ſimpliciter, ac paucis verbis incerta habere quæ prænoveras, ut ea deinde ſeligeres, quæ vera deprehenderentur, quàm, habendo omnia pro falſis, non tam vetus exuere, quam induere novum præjudicium. Et vide, ut neceſſe fuerit, quo tibi ipſi faceres fidem, fingere Deum deceptorem, aut neſcio quem malum Genium deluſorem; cum ſiſum fuiſſet ſufficere, humanæ mentis caliginem, ſolamve naturæ imbecillitatem cauſſari. Fingis præterea te ſomniare, ut in dubium omnia revoces, & quidquid rerum agitur, pro ludificatione ducas; Sed an propterea à te extorques, ut non vigilare te credas, & incerta, falſáque habeas, quæ coram te ſunt, aut geruntur? Quicquid dixeris, nemo erit, qui perſuadeatur te eſſe perſuaſum, nihil eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

verum ex iis omnibus, quæ cognoveris; a
tibi perpetuò vel ſenſum, vel ſomnium
vel Deum, vel cacodæmonem impoſuiſſe
An non futurum fuiſſet magis & philoſo-
phico candore, & veritatis amore d
gnum, res, ut ſe habent, & bona fide, a
ſimpliciter enunciare, quàm, quod objice
re quiſpiam poſſet, recurrere ad Machi
nam, captare præſtigias, ſectari ambages
Quanquam, quia tibi ita eſt viſum, noli
amplius contendere.

IN MEDITATIONEM II

De natura Mentis humanæ, Quod ipſa ſit notior, quàm corpus.

CIrca ſecundam, Video *te adhùc in lu-
dificatione perſtare, & nihilominus ani-
madvertere, ſaltem* TE ESSE
*qui ludificaris; atque idcircò ſtatuere illud pro-
nunciatum, Ego ſum, Ego exiſto, quoties à te
profertur, vel mente concipitur, eſſe verum.* At-
tamen non video tibi opus fuiſſe tanto appa-
ratu; quando aliunde certus eras, & verum
erat te eſſe: poteraſque idem vel ex quavis
alia tua actione colligere: cùm lumine na-
turali notum ſit, quicquid agit, eſſe. Sub-
dis, *te non proptereà ſatis intelligere quid ſis*
hoc

hoc autem ſeriò accipitur, & ultrò conceditur, id ipſumque opus, ac labor. Nempe id abſque ambagibus, totáque illa ſuppoſitione videtur fuiſſe requirendum. Meditari vis conſequenter, *qualem te eſſe credideris, ut, ſubtractis dubiis, id ſolum remaneat, quod certum ſit, & inconcuſſum.* Hoc verò nemine non probante facies. Rem aggreſſus; & cùm te putaris eſſe hominem, quæris *Quid ſit homo, & dimiſſâ conſultò definitione vulgari, ſeligis ea, quæ primâ fronte tibi occurrebant, ut, habere te vultum, manus, & cætera membra, quæ nomine corporis deſignabas; itemque te nutriri, incedere, ſentire, cogitare, quæ referebas ad animam.* Hoc porro eſto, modo caveamus diſtinctionem tuam inter animam, & corpus. Dicis *te tunc non advertiſſe quid eſſet anima, ſed imaginatum ſolùm aliquid inſtar venti, ignis, vel ætheris, quod craſſioribus tui corporis partibus eſſet infuſum.* Iſtud memorabile eſt. *De corpore, non dubitaſſe naturam ejus in eo eſſe, ut ſit quid aptum figurari, circumſcribi, ſpatium replere, & ex eo omne aliud corpus excludere; tactu, viſu, auditu, odoratu, guſtu percipi, & pluribus modis moveri.* Potes vero hæc etiam hodie attribuere corporibus, dummodo non omnibus omnia: ſiquidem ventus corpus eſt, & non percipitur tamen viſu: neque excludas adjuncta alia: nam ventus, ignis, & plu-

ra movent. Quod ſubjicis autem, *negaſſe* *corpori vim ſeipſum movendi:* non apparet qu tueri jam poſſis, quaſi corpus omne eſ debeat ſuapte natura immobile, omni que ejus motus à principio incorporeo pro cedere: & neque aqua fluere, neque ani mal incedere, ſine incorporeo motore cer ſeatur.

2. Exploras deinde, *num, ſuppoſitâ ad hûc deceptione, affirmare poßis eſſe in te aliqu ex iis, quæ pertinere cenſuiſti ad naturam corp ris, & attentißimo examine facto dicis te nih tale in te reperire.* Hoc jam loco non ſpe ctas te, quaſi hominem integrum, ſed qua ſi interiorem, occultioremve partem, qua lem cogitaras eſſe animam. Quæſo te ergo, ô Anima, ſeu quocumque velis no mine cenſeri, emendaſti ne hactenus ean cogitationem, qua prius imaginabaris te e ſe quidpiam inſtar venti, ſimiliſ-ve rei hi membris infuſæ? Non feciſti ſane: Cur no poſſis igitur eſſe adhûc ventus, vel potius te nuiſſimus ſpiritus, qui calore cordis ex pu riſſimo ſanguine, aliundeve, aut ab ali cauſſa exciteris, ferveris, & fuſus per mem bra vitam illis tribuas, & cum oculo videas cum aure audias, cum cerebro cogites cæteraque, quæ vulgo tibi tribuuntur mu nia, exſequaris? id ſi ita ſit, cur non habea eandem figuram, quam totum hoc cor

pus

pus, uti aër eandem, quam vas continens? Cur non cenſearis circumſcribi ab eodem ambiente, quo corpus, aut à corporis Epidermide? Cur non replere ſpatium, ſive parteis ſpatii, quas craſſum corpus, ſeu partes ipſius non replent? Quippe corpus craſſum habet porulos, per quos ipſa diffundaris; adeò ut ubi partes tuæ fuerint, partes illius non ſint: eodem modo, quo in vino, & aqua miſtis ubi ſunt partes unius, non ſunt partes alterius: quantumcúmque viſus diſcernere nequeat? Cur non excludere corpus aliud ab eodem ſpatio? Cum in quibuſcunque ſpatiolis fueris, partes corporis craſſioris eſſe ſimul nequeant. Cur non moveri pluribus motibus? Cum tu enim plureis ipſis membris tribuas, quomodo id poſſis, quin movearis ipſa? Certe neque moves inmota, cum opus contentione ſit: neque potes non moveri ad ipſius corporis motum. Si hæc igitur ita ſint, cur dicas in te nihil eſſe, eorum, quæ ad naturam corporis ſpectant?

3. *Pergis, neque eſſe in te ex iis, quæ animæ tribuuntur, nutriri, vel incedere.* At primum poteſt aliquid eſſe corpus, nec tamen nutriri. Deinde, ſi tale ſis corpus, qualem ſpiritum diximus, cur, cum craſſiora illa membra craſſiore ſubſtantia nutriuntur, non poſſis ipſa tenuïor tenuïore quoque nu-

triri?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

triri? Et, nonne illo corpore, cujus eæ ſunt partes, adoleſcente, ipſa adoleſcis: & dum illud debilitatur, debilitaris quoque ipſa? Ad inceſſum quod attinet, cùm membra incedant per te, & in locum nullum concedant, niſi agente, & ferente te, quomodo id fiat ſine tuo inceſſu? *quandoquidem*, inquis, *jam corpus non habeo*, hæc nihil ſunt, niſi figmenta. Verùm, ſeu nos ludis, ſeu ipſa deluderis, nihil nobis morandum: Sin loqueris ſerio, probandum eſt tibi neque te habere ullum corpus, quod informes: neque te eſſe ejuſmodi, quod una nutriri, incedere̊que valeat. Pergis adhûc, *neque te ſentire.* At ipſa profecto es, quæ vides colores, audis ſonos, &c. *Hoc*, inquis, *non fit ſine corpore.* Credo equidem, ſed primùm adeſt tibi corpus, ipſaque es intra oculum, qui non videt ſané abſque te: ac potes deinde eſſe tenüe corpus, quod per organum ſenſus opereris. *Permulta*, inquis, *viſa ſum ſentire inſomnis, quæ me non ſenſiſſe poſteà animadverti.* Enimvero tametſi fallaris, quod non utens oculo videaris ſentire, quod ſine oculo non ſentitur, non es tamen ſemper experta eandem falſitatem, neque non uſa es oculo, per quem ſenſeris, imagineſque hauſeris, quibus jam ſine oculo uti poſſis. *Deprehendis tandem te cogitare.* Id vero abnuendum non eſt: ſed probandum ſupereſt tibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

tibi vim cogitandi ita eſſe ſupra naturam corpoream, ut neque ſpiritus, neque aliud corpus agile, purum, tenüe, ulla diſpoſitione parabile ſit, quod cogitationis efficiatur capax. Probandum ſimul animas Brutorum eſſe incorporeas, videlicet quæ cogitent, ſeu præter functiones ſenſuum externorum, aliquid interné, non vigilando modo, ſed ſomniando etiam cognoſcant. Probandum rurſus craſſum hoc corpus ad cogitationem tuam nihil prorſus conferre (cum abſque illo tamen nunquam fueris, neque ab illo ſejuncta aliquid huc-uſque cogitaveris) ac te idcirco independenter ab eo cogitare: adeo ut neque impediri, neque turbari valeas à vaporibus, ſive fumis tætris, craſſiſque qui tam male cerebrum interdum afficiunt.

4. Concludis, *Sum igitur præciſè Res cogitans, id eſt Mens, ſive animus, intellectus, ratio.* Heic ego agnoſco me hallucinatum. Exiſtimabam enim me alioqui animam humanam, ſeu internum illud principium, quo homo vivit, ſentit, loco movetur, intelligit: & alloquebar tamen ſolam mentem: Quippe quæ non modo corpus exuit, ſed exuit quoque animam ipſam. An-ne id facis, vir eximie; antiquorum illorum inſtar, qui cum putarent animam diffuſam toto corpore: principem tamen partem τὸ ἡγε-

μονικὸν

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

μονικὸν habere ſedem opinabantur in deter minata parte corporis, ut in cerebro , aut i corde. Non quod cenſerent animam quoq in ea parte non reperiri , ſed quod crederen animæ illeic exiſtenti mentem veluti ſuper addi , coadunarique, & unà cum illa parten informare. Et debebam ſane id commemi niſſe ex diſputatis in illa tua diſſertatione d Methodo : Viſus enim es in ea velle muni hæc omnia , quæ animæ tam vegetativæ , quàm ſenſitivæ tribuuntur , non dependere à Rationali, poſſeque etiam exerceri , antequam illa adveniat , ut exercentur quoque in Brutis, in quibus rationis nihil eſſe contendis. Sed neſcio quo pacto oblitus id fueram , niſi quia dubius remanſeram , illudne principium quo tam nos, quam Bruta, vegetamur , atque ſentimus , non velles dici animam, ſed animam propriè eſſe noſtram mẽtem : cum tamen illud principium dicatur propriè animare : Mens nihil aliud præſtet, quàm ut cogitemus, quod tu quidem fieri aſſeris. Utcumque id fuerit, dicare jam Mens, atq; eſto Res cogitans præciſe. Subdis *ſolam cogitationem non poſſe divelli à te.* Hoc vero non eſt, cur tibi negetur: ſi præſertim ſis ſola Mens, & nolis tuam ſubſtantiam à ſubſtantia animæ pluſquàm conſideratione diſtinctam. Quanquam hæreo, an cum dicis *non poſſe cogitationem divelli à te*, intelligas te, quandiu

es,

es, indeſinenter cogitare. Id ſane conforme effato Philoſophorum celebrium, qui immortalitatem tuam probaturi aſſumpſere te perpetuo moveri, ſeu, ut ego quidem interpretor, cogitare perpetuo: verum ii non perſuadebuntur, qui non capient quo modo poſſis aut per ſoporem lethargicum, aut in utero etiam, cogitare. Quo loco hæreo prætereà, an exiſtimes te in corpus, illiuſve partem intra uterum, aut ab exortu, eſſe infuſam. Sed nolo moleſtius id inquirere, neq; cogitare, an reminiſcaris quid in utero, primiſve ab exortu diebus, menſibus, aut annis cogitaveris, neque, ſi id ſis reſponſura, quamobrem oblita omnium fueris: Inſinuo duntaxat, ut memineris; quàm obſcura, quàm tenuis, quàm pene nulla eſſe potuerit temporibus illis tua cogitatio. Pergis, *te non eſſe compagem membrorum, quæ corpus humanum appellatur.* Id vero admittendum eſt, quia ſpectaris ſolum, ut res cogitans, & pars humani compoſiti ab hac exteriore, craſſioréque diſtincta. *Non ſum etiam*, inquis, *tenuis aliquis aër iſtis membris infuſus, non ventus, non ignis, non vapor, non halitus, non quicquid mihi fingo: Suppoſui enim iſta nihil eſſe; maneat poſitio.* Heic autem conſiſte, ô mens, & poſitiones, ſeu potius fictiones illæ tandem faceſſant. *Non ſum*, inquis, *aër, aut aliquid tale*: at ſi anima tota tale

quid-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

quidpiam eſt ; quorſum tu , quæ cenſeri po
tes pars animæ nobiliſſima , non cenſear
quoque eſſe quaſi flos , ſeu portio ſubtiliſſ
ma , puriſſima , actuoſiſſimaque illius? *Fo
taſsis*, inquis, *hæc , quæ ſuppono nihil eſſe, ſu
aliquid , neque diverſum ab eo me quem novi
neſcio tamen , nec de hoc jam diſputo.* Sed
neſcis, ſi non diſputas : cur te nihil eſſe iſtc
rum aſſumis. *Novi* , inquis, *me exiſtere; hu
jus autem rei notitia præciſe non poteſt pende
ab eo, quod non novi.* Hoc eſto ; ſed memi
neris te nondum fidem feciſſe , quòd non ſ
aër, non vapor , non alia.

5, Deſcribis conſequenter quid ſit,quo
imaginationem appellas. Dicis quippe *ima
ginari nihil eſſe aliud , quàm contemplari figu
ram , imaginemve rei corporeæ.* Videlicet, u
inferas te alia cogitationis ſpecie , quàn
imaginatione cognoſcere naturam tuam
Attamen , cùm tibi pro tuo arbitratu ima
ginationem definire liceat ; quæſo te, ſi cor
porea ſis , ut nondum probaſti oppoſitum
cur non comtemplari te poſſis ſub figura
imagineve corporea : Et quæſo , te , dum
contemplaris , quid-nam experiris tibi ob
verſari , præter ſubſtantiam quandam pu
ram, perſpicuam , tenuem , inſtar auræ uni
verſum corpus , vel cerebrum certè, illiuſv
partem pervadentis , animantis , functione
tuas illeic obeuntis ? Cognoſco, inquis , ni
hi

hil eorum, quæ poſſum *imaginationis ope comprehendere, ad hanc, quam de me habeo, notitiam pertinere.* Verùm quomodo cognoſcas non dicis, & cùm paulò ante ſtatuiſſes neſcire te adhuc iſtane ad te pertinerent; unde nam quæſo id jam concludis?

6. *Pergis, Mentem eſſe ab iſtis diligentiſſimè evocandam, ut ſuam ipſa naturam quam diſtinctiſſimè percipiat.* Id rectè mones; ſed poſtquàm ipſa te diligentiſſimè avocaſti; renuncia, quæſo, quàm diſtincte naturam tuam perceperis. Nam dicere ſolum te eſſe Rem cogitantem, operationem memoras, quam omnes prius tenebamus, ſed operantem ſubſtantiam, qualis nempe ſit, quomodo cohæreat, quomodo ad agendum tam varia tam varie ſeſe comparet, ac hujuſmodi cætera prius ignorata nobis non declaras. Dicis *percipi intellectu, quod imaginatione (quam idem eſſe ſtatuis cum ſenſu communi) non poteſt.* Sed, ô bona Mens, docere-ne potes plureis intus eſſe, & non unicam, ſimplicemve facultatem, qua quid vis demum cognoſcamus? Cum ego Solem oculis apertis intueor; manifeſta eſt ſenſio. Cum deinde oculis clauſis Solem apud me cogito, manifeſta eſt interna cognitio. At quomodo tandem diſcernere valeam me ſenſu communi, ſeu facultate imaginatrice, non verò mente, ſeu intelle-

ctu

ctu percipere Solem : adeo ut poſſim pr
libitu nunc intellectione , quæ non ſit ima
ginatio ; nunc imaginatione , quæ non
intellectio , ſolem comprehendere ? Sane
ſi cerebro turbato , & imaginatrice læſa
intellectus conſtaret , qui functiones pro
prias , puraſque obiret , tum poſſet intelle
ctio tam dici diſtingui ab imaginatione
quàm imaginatio à ſenſione externa : at qui
ſecus eſſe contingit , facile profecto no
eſt appoſitum ſtatuere diſcrimen. Dicer
certè , ut tu facis , *imaginationem tunc eſſe*
cùm rei corporeæ contemplamur imaginem : vi
des cùm non alia ratione contemplari cor
pora liceat , fore igitur corpora imagina
tione ſolum cognoſcenda : aut ita certe , u
facultas alia cognoſcens diſcerni non va
leat. Dicis *fieri adhuc non poſſe , quin pute*
res corporeas , quarum imagines cogitatione for
mantur, explorantùrque ſenſibus , diſtinctiu
agnoſci , quàm iſtud neſcio quid tui , quod i
imaginationem non cadit : ut mirum ſit res du
bias , & à te alienas diſtinctiùs cognoſci, atqu
comprehendi. Sed primum per-optime fa
cis , cum dicis , *illud neſcio quid tui :* rever
enim neſcis quid ſit , ſeu quæ natura ejus ſit
nec proinde potes certior fieri , id-ne hu
juſmodi ſit , quod in imaginationem cader
non poſſit. Deinde omnis noſtra notitia
videtur plane ducere originem à ſenſibus

&

& quamvis tu neges quicquid eſt in intellectu, præeſſe debere in ſenſu: videtur id eſſe nihilominus verum, cum niſi ſola incurſione, κατ' περίπτωσιν ut loquuntur, fiat; perficiatur tamen analogiâ, compoſitione, diviſione, ampliatione, extenuatione, aliiſque ſimilibus modis, quos commemorare nihil eſt neceſſe. Nihil proinde mirum, ſi ea, quæ per ſe incurrunt, & percellunt ſenſum, impreſſionem vehementiorem in animo faciant, quàm quæ animus accepta ſolum occaſione ex rebus in ſenſum incidentibus ſibi ipſa fingit, atque comprehendit. Et vocas tu quidem dubias res corporeas, ſed ſi verum fateri vis, non minus certa es exiſtere corpus, intra quod verſaris, & iſta omnia, quæ te circumſtant, quàm exiſtere teipſam. Et cum ipſa te tibi ipſi ſola operatione, quæ cogitatio dicitur, manifeſtas; quid hoc eſt, reſpectu manifeſtationis hujuſmodi rerum? Quippe non modo manifeſtantur variis operationibus, ſed & aliis præthereà multis evidentiſſimis accidentibus, magnitudine, figura, ſoliditate, colore, ſapore, &c. adeo ut quamvis extra te ſint, nihil mirum, ſi ipſas diſtinctius, quam te cognoſcas, comprehendaſque. At quo nam modo fieri poteſt, ut rem alienam melius, quàm teipſam intelligas? Quo nempe modo oculus videt cætera, non videt ſeipſum.

7. Sed,

7. *Sed*, inquis, *Quid ſum igitur? R cogitans. Quid eſt hoc? Nempe dubitans intelligens, affirmans, negans, volens, nolens imaginans quoque, & ſentiens.* Multa hei dicis, in quibus ſingulis non hæreo, in ho uno hæreo, quod te rem ſentientem dicis Id nempe mirum, cum jam antè aſſerüeri oppoſitum. An dicere fortè voluiſti eſſ præter te facultatem corpoream reſiden tem in oculo, aure, cæteriſque organis quæ ſpecies rerum ſenſilium excipiens ſen ſionem ita inchoet, ut tu deinde perficias ipſaque ſis, quæ revera videas, audias, & cætera ſentias? Hac nempe de cauſa, ut puto, tam ipſam ſenſionem, quàm etiam imaginationem cogitationis ſpeciem facis. Id porrò eſto: ſed vide tamen, an non quæ ſenſio in brutis eſt; cum non ſit tuæ ab-ſimilis, cogitatio quoque dici valeat: ſicque in ipſis etiam Brutis Mens ſit non diſſimilis tui? Ego, inquies, arcem in cerebro tenens, excipio quicquid per ſpiritus nervis traductos renunciatur: ſicque apud me peragitur ſenſio, quæ dicitur fieri toto corpore. Eſto: ſed ſunt in Brutis nervi, ſunt ſpiritus, eſt cerebrum, eſt in cerebro principium cognoſcens, quod renunciata per ſpiritus pari modo excipiat, ſenſionemque perficiat. Dices illud principium in Brutorum cerebro non eſſe aliud, quàm Phantaſiam,

ſiam, ſive facultatem imaginatricem. At tu oſtende te aliud in cerebo eſſe, quàm Fantaſiam, imaginatricemve humanam. Quærebam mox antè criterium, quo te probares aliam; at non es, opinor, illud allatura. Afferes ſane operationes longe præſtantiores, quàm quæ eliciuntur à Brutis: At quemadmodum licet homo ſit præſtantiſſimum animalium, non eximitur tamen ex animalium numero; ita quamvis tu exinde proberis imaginatricum, ſive Phantaſiarum præſtantiſſima, non eximêre tamen ex numero earum. Nam & quod te mentem ſpecialiter voces, nomen eſſe poteſt dignioris, ſed non diverſæ propterea naturæ. Sane, ut te eſſe diverſæ (hoc eſt, ut contendis, incorporeæ) naturæ probares, deberes quandam operationem alia ratione exſerere, quàm exſerant Bruta: ac niſi extra cerebrum, ſaltem independenter à cerebro: quod tamen non facis. Siquidem illo perturbato perturbaris ipſa, eodem oppreſſo opprimeris; & ſi quæ rerum ſpecies ex eo excidant, non retines ipſa ullius veſtigium. Fiunt omnia, inquis, in Brutis impulſione cæca ſpirituum, cæterorumque organorum: eo modo, quo in horologio, machinave alia peraguntur motus. Sed utrumque id verum ſit circa functiones cæteras, ut nutritionis, pulſationis arteriarum, & ſimileis, quæ ipſæ quoque pari ratione

tione

tione peraguntur in homine; aſſeri-ne po-
teſt vel actiones ſenſuum, vel quas paſſione
animæ dicunt, exſeri in Brutis cæco impetu
non exſeri vero in nobis? Emittit offa i
oculum canis ſui ſpeciem, quæ in cerebrum
uſque trajecta, quibuſdam quaſi hamulis hæ
ret animæ: ipſaque anima proinde, & cohæ
rens ipſi totum corpus quibuſdam quaſi ca
tenulis ſubtiliſſimis rapitur ad offam.
Emittit etiam lapis intentatus ſui ſpeciem
quæ vectis inſtar animam propellat, cor
puſque unà abigat, ſeu fugere cogat. Se
non-ne hæc eadem in homine fiunt? Niſ
fortaſſis alius eſt modus quo fieri iſta con
cipis, quemque ſi doceas, valdè obſtringas
Ego inquis, libera ſum eſtque in mea po
teſtate, ut hominem æque à fuga, & proſe
quutione avertam. Sed nempe facit idem
in Bruto cognoſcens illud principium, &
licet canis nihil interdum minas ictuſque
reveritus, in offam conſpectam proſiliat
quàm facit homo ſæpe ſimilia: Latrat, in
quis, canis mero impetu, & non ex delectu
ut loquitur homo. Sed & cauſſæ homin
ſunt, ut loqui cenſeatur ex impetu: nam
& quod tribuis delectui, ex majore impetu
eſt, & ſuus quoque Bruto eſt delectus, ub
major eſt impetus. Vidi certe canem ſic la
tratum ſuum attemperantem ad lituum, u
omneis ſoni acuti, gravis, lenti, celeri
mutatio

mutationes imitaretur : quantum cumque illæ pro lubitu , & ex inopinato aut crebreſcerent , aut producerentur. Ratione , inquis , carent Bruta : Sed nimirum carent humana , non ſua : adeò proinde ut non videantur ἄλογα dicenda , niſi comparata ad nos, ſed ad noſtram ſpeciem, cùm alioquin λόγος , ſeu Ratio tam videatur eſſe generalis , poſſeque illis attribui , quàm facultas cognoſcens , ſenſuſve internus. Dicis ea non ratiocinari. Verum , cùm non ratiocinentur tam perfectè , déque tot rebus , ac homines : & ratiocinantur tamen , & nihil videtur diſcriminis , niſi ſecundum magis, & minus. Dicis ea non loqui : Sed cum non proferant voces humanas (ſcilicet homines non ſunt) proferunt tamen proprias, iiſque ut nos noſtris perinde utuntur. Poteſt , inquis , etiam delirus plureis voces contexere ad aliquid ſignificandum : cum nihilominus id non poſſit Brutorum ſapientiſſimum. Sed vide, an ſis ſatis æquus, qui voces humanas exigis in Bruto , nec attendis ad proprias. Verum hæc longioris ſunt diſquiſitionis.

8. Adfers deinde *exemplum ceræ* , *ac circa illud plurima habes* , *ut ſignifices aliud eſſe, quæ vocant accidentia ceræ* , *aliud ipſam ceram ejuſve ſubſtantiam* , *ac opus eſſe ſolius mentis, ſive intellectus* , *non verò ſenſus* , *aut imagina-*

 tionis

tionis ipſam-met ceram , ejuſve ſubſtantia[m]
diſtinctè percipere. At primo illud ipſu[m]
eſt , quod omnes vulgo profitentur , a[b]
ſtrahi poſſe conceptum ceræ , ſubſtanti[æ]
ve ejus à conceptibus accidentium. A[n]
vero propterea ipſa ſubſtantia , ſeu natu[ra]
ceræ diſtinctè concipitur ? Concipimus q[ui]
dem præter colorem , figuram , liquabi[li]
tatem , &c. eſſe aliquid , quod ſit ſubj[e]
ctum accidentium , mutationumque obſe[r]
vatarum: ſed quid nam , aut quale illud ſ[it]
neſcimus. Quippe latet ſemper , & ſolu[m]
quaſi conjiciendo , ſubeſſe debere aliqu[id]
putatur. Heinc miror qui dicas te peracta [il]
la detractione formarum , quaſi veſtium
perfectius , atque evidentius percipere qu[id]
cera ſit. Nam percipis quidem ceram, eju[ſ]
ve ſubſtantiam debere eſſe aliquid præt[er]
ejuſmodi formas : at quid illud ſit, non pe[r]
cipis , niſi nos fallis. Neque enim id tibi r[e]
velatur, ut revelari poteſt homo , cujus pri[us]
veſteis , pileumque ſolum conſpeximus: du[m]
iſta illi detrahimus , ut quis , aut qualis ſi[t]
noſcatur. Deinde cum putes id te quomod[o]
cúmque percipere, quomodo, quæſo, per[ci]
pis ? An non ut aliquid fuſum extenſumqu[e]
Neque enim tanquam punctum concipi[s]
tametſi hujuſmodi ſit , ut nunc latius , nu[nc]
contractius extendatur. Et cum hujuſmo[di]
extenſio infinita non ſit , habeatque term[i]
nun

num, an-non illud etiam concipis quadam ratione figuratum? Et cum videaris tibi illud quaſi videre, non-ne illi prætereà neſcio quem tametſi confuſum colorem affingis? Habes id certe ut corpulentius, ita viſibilius, quàm merum inane? Quare & tua intellectio imaginatio quædam eſt. Si dicas te abſque ulla extenſione, figura, coloreque concipere, dic, bona fide, quale nam ergo; Illud, quod habes *de hominibus viſis, ſeu mente perceptis, quorum tamen non-niſi pileos, aut veſteis conſpicimus*, non arguit mentem potius eſſe, quàm imaginatricem, quæ dijudicet. Certe & canis, in quo parem tibi mentem non admittis, ſimili modo dijudicat, cum non herum ſuum, ſed pileum ſolum, aut veſteis videt. Quid, quod tametſi herus ſtet, ſedeat, cubet, reclinetur, contrahatur, effundatur, agnoſcit tamen ſemper herum, qui ſub omnibus illis formis eſſe poteſt, cum tamen non ſub una potius, quam ſub alia ſit, eadem proportione, qua cera? Et cum leporem currentem venatur, integrumque, & mortuum, ac poſteà excoriatum, diſcerptumque in fruſta videt; putat non exiſtimat eundem ſemper leporem eſſe? Quod proinde dicis *perceptionem coloris, duritiei, & ſimilium, eſſe non viſionem non tactionem, ſed ſolius mentis inſpectionem*; Eſto: dummodo mens non differat ab imagina-

trie reipſa: Cùm vero addis *eam inſpection*
eſſe poſſe imperfectam, & confuſam, vel per
ctam & diſtinctam, prout minùs, vel ma
ad illa, ex quibus conſtat cera attenditur:
ſane arguit: non inſpectionem mente f
ctam, illius neſcio cujus rei, quæ eſt præt
omneis formas, eſſe claram, diſtinctam
que cognitionem ceræ: ſed inſpectionem p
ſenſus factam omnium, quantum fieri p
teſt, accidentium, mutationumque, qu
rum cera eſt capax. Ex his certe concip
re, & explicare poterimus quid nomine c
ræ intelligamus; at nudam illam, vel p
tiùs occultatam ſubſtantiam neque ipſi conc
pere, neque explicare aliis valemus.

9. Subdis conſequenter. *Quid autem d*
cam de hac ipſa mente, ſive de meipſo, nil
dum enim aliud admitto in me eſſe præter men
tem? Quid, inquam, ego, qui hanc ceram v
deor tam diſtincte percipere? Nunquid meipſu
non tantùm multò veriùs, multò certiùs, ſ
etiam multò diſtinctiùs, evidentiuſque cogn
ſco? Nam ſi judico ceram exiſtere ex eo ipſo
quòd hanc videam, quantò magìs me? Fie
enim poteſt, ut hoc quod video verè non ſit cer
Fieri poteſt, ut nequidem oculos habeam, qu
bus quicquam videam: ſed fieri planè non p
teſt, cùm videam, ſive (quod jam non diſtin
guo) cùm cogitem me videre, ut ipſe ego cogi
tans non aliquid ſim. Simili ratione ſi judic

ceram

ceram eſſe, ex eo, quod hanc tangam: idem rurſus efficietur, me eſſe. Si ex eo, quòd imaginer, vel quavis alia ex cauſſa, idem planè. Sed & hoc ipſum, quod de cera animadverto, ad reliqua omnia, quæ ſunt extra me poſita, licet applicare. Tot tua ſunt verba, quæ ideo repono, ut animadvertas demonſtrare illa quidem te diſtinćte cognoſcere quod exiſtas, ex eo, quod diſtinćte videas, cognoſcaſve exiſtere ceram, illaque ejus accidentia, at non probare te propterea cognoſcere quæ, aut qualis ſis, nec diſtinćte, nec indiſtinćte; quod operæ pretium tamen fuerat; nam quod exiſtas, non dubitatur. Vide interim, ut heic non inſiſtam, ut neque prius inſtiti circa id, quod cum nihil in te admittas præter ſolam mentem; atque idcirco oculos, manus, cæteraque organa corporea excludas; nihilominus loqueris de cera, ejuſque accidentibus, quæ videas, quæ tangas, &c. Et quæ profećto neque videre ſine oculis, neque tangere ſine manibus (ſeu, ut tecum loquar, cogitare te videre, & tangere) potes. Pergis. *Si magis deſtinćtè viſa ſit ceræ perceptio poſtquam mihi non ex ſolo viſu, vel tactu, ſed pluribus ex cauſis innotuit; quantò diſtinćtius meipſum à me nunc cognoſci fatendum eſt: quandoquidem nullæ rationes vel ad ceræ, vel ad cujuſpiam corporis perceptionem poſſunt juvare, quin eædem omnes mentis meæ*

naturam probent. Verum,ut quę de cera dedu
xiſti,probant tantum perceptionem exiſten
tiæ mentis,nõ vero naturæ illius,ita non pro
babunt amplius omnia alia. Quod ſi vel
præterea deducere aliquid ex percepta ceræ
aliarumque rerum ſubſtantia,inferes ſolum
quemadmodum ſubſtantiam illam confuſ
ſolum,& ut neſcio quid concipimus,ita men
tem quoq; concipi; adeo ut vere repetere li
ceat quod eſt à te dictum,*illud neſcio quid tui.*
Concludis,*atque ecce tandem ſponte ſum rever
ſus eò, quò volebam. Nam cùm mihi nunc no
tum ſit ipſam Mentem, & corpora non propriè a
ſenſibus, vel ab imaginandi facultate, ſed à ſol
intellectu percipi: nec ex eo percipi,quòd tangatur
aut videatur; apertè cognoſco nihil faciliùs, au
evidentiùs meâ mente poſſe percipi.* Ita tu qui-
dem; at ego non video, undenam deducas,
aut aperte cognoſcas aliud poſſe percipi de
tua Mente, quàm quod exiſtat. Unde &
quod fuerat ipſo titulo Meditationis pro-
miſſum, fore ut per ipſam mens humana ef-
ficeretur corpore notior, non video qui præ-
ſtitum ſit: neque enim tuum inſtitutum fuit
probare eſſe mentem humanam, ejuſve exi-
ſtentiam eſſe exiſtentia corporis notiorem:
cum ſaltem, an ſit, exiſtat-ve controvertatur
à nemine: ſed voluiſti haud-dubie facere il-
lius naturam notiorem natura corporea, &
hoc tamen non præſtitiſti. De natura certe

corporea re cenſuiſti ipſa, ô Mens, quàm multa noſcamus, extenſionem, figuram, occupationem ſpatii, &c. De te vero ecquid-nam tandem? Non es compages corporea, non aër, non ventus, non res incedens, non ſentiens, non alia: Hæc ut concedantur (quorum tamen quædam tu quoque refelliſti) non ea ſunt tamen, quæ expectamus. Scilicet negationes ſunt, & non poſtulatur quis non ſis, ſed quid tandem ſis. Itaque refers nobis ad ſummum te eſſe Rem cogitantem, id eſt dubitantem, affirmantem, &c. Sed dicere primum te eſſe *Rem*, eſt nihil notum dicere. Hæc enim vox eſt generalis, indiſcreta, vaga, & te non magis attinens, quam quicquid in toto eſt mundo, quam quicquid non eſt prorſus nihil. Tu es Res? id eſt, nihil non es: ſeu quod eſt idem, aliquid es: Sed lapis etiam nihil non eſt, ſeu aliquid eſt, & muſca ſimiliter, & cætera omnia. Deinde, quod te *Cogitantem* dicis, rem quidem notam dicis, ſed tamen non prius ignotam, neque requiſitam à te: Quis dubitet enim quin ſis cogitans? Quod nos latet, quod quæritur, intima tua ſubſtantia eſt, cujus proprium eſt cogitare. Quocirca, ut inquirere, ſic concludere oporteret non quod ſis res cogitans, ſed qualis ſis res, quæ es cogitans. An non, ſi quæratur ex te Vini notitia ſupra vulgarem, non ſatis erit tibi dicere, Vinum eſt res

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

liquida, ex uvis expreſſa, alba, vel rubra dulcis, inebrians, &c. ſed conabere explorare, declarareque utcumque internam ejus ſubſtantiam, prout contexta obſervatur, ex ſpiritu, phlegmate, tartaro, cæteriſque partibus, hac, aliave quantitate, temperationeque inter ſe commiſtis. Pari ergo modo cùm tui notitia ſupra vulgarem, hoc eſt hactenus habitam, quæratur: vides haud dubie non ſatis eſſe ſi nobis renuncies te eſſe rem cogitantem, dubitantem, intelligentem, &c. ſed incumbere tibi, ut labore quodam quaſi chymico teipſam ita examines, ut internam tuam ſubſtantiam & detegere, & demonſtrare nobis poſſis. Hoc certe ſi præſtiteris, explorabimus ipſimet, ſis ne ipſo corpore notior, quod anatomia, quod chymia, quod tot aliæ artes, tot ſenſus, tot experimenta, cujuſmodi ſit, multùm manifeſtant.

IN MEDITATIONEM III.

DE DEO,

Quod exiſtat.

I.

CIrca tertiam, ex eo quod agnoveris claram, diſtinctamque notitiam illius propoſitionis, *Ego ſum res cogitans*, cauſam

cauſam eſſe certitudinis , quam de illa habes, infers te poſſe ſtatuere generalem hanc Regulam , *illud omne verum eſt , quod valdè clare , & diſtincte percipio.* Cæterùm licet hactenus Regula nulla melior in tanta rerum caligine inveniri potuerit : cùm videamus tamen ingenia tam magna, quæ videntur debuiſſe tam clare , tamque diſtincte plurima percipere , cenſuiſſe rerum veritatem vel in DEO , vel in puteo eſſe abſconſam : an non ſuſpicari par eſt Regulam forte eſſe fallacem. Et certe, cum tibi ignota Scepicorum argumenta non ſint : quid eſt , quod poſſimus verum inferre , tanquam clare , & diſtincte perceptum , niſi apparere id, quod cuique apparet. Ego ſaporem peponis gratum clare , diſtinctéque percipio : itaque verum eſt peponis ſaporem apparere mihi hujuſcemodi : At quod propterea verum ſit talem in ipſo pepone eſſe , quomodo mihi perſuadeam , qui puer cum eſſem , ac bene valerem , ſecus judicavi : nimirum clare , diſtinctéque alium in pepone ſaporem percipiens. Video & multis hominibus ſecus videri : video & multis animalibus , quæ guſtu pollent, optiméque valent. An ergo verum vero repugnat : an potius, non ex eo, quòd aliquid clare , diſtinctéque percipitur, id ſecundum ſe verum eſt,ſed verum ſolummodò eſt, quòd clare, diſtinctéque tale per-

cipiatur. Idem pene eſt dicendum de iis quæ ad mentem ſpectant. Juraſſem alias non poſſe à minore quantitate ad majorem tranſiri, niſi tranſeundo per æqualem: non poſſe item duas lineas, ad ſeſe continuo magis accidenteis, ſi producerentur infinite non tandem concurrere: nempe videbar mihi iſta adeo clare, diſtinctéque percipere, ut pro axiomatibus veriſſimis, indubitatiſſimiſque haberem: & poſteà tamen fuere argumenta, quæ oppoſitum ſuaſerint veluti perceptum clarius, diſtinctiuſque. Nunc vero rurſus ambigo, cum ad Mathematicarum ſuppoſitionum naturam attendo. Quare & dici quidem poteſt verum eſſe me taleis, taleiſque propoſitiones agnoſcere, prout quantitatem, lineas, & ſimilia hoc ſe habere modo ſuppono, aut concipio: & quod illæ propterea veræ ſecundum ſe ſint, pronunciari tutò non poteſt. Et quicquid ſit de rebus Mathematicis, Quæſo te, quod ad cæteras, de quibus jam quæritur, ſpectat, cur-nam tot, tamque variæ ſunt inter homines opiniones? Putat unuſquiſque ſe clare, diſtinctéque eam percipere, quam defendit: Et ne dicas pleroſque aut hærere, aut fingere, ſunt ecce, qui pro iis, quas habent, opinionibus, etiam mortem oppetant, tametſi videant alios pro oppoſitis oppetenteis: Niſi vero putas

tum

tum demum à pectore imo veras voces non ejici? Et attingis quidem ipſe difficultatem, *quod priùs multa ut omninò certa, ac manifeſta admiſeris, quæ poſteà deprehenderis dubia.* Verùm hoc loco neque ſolvis, neque firmas Regulam; ſed occaſionem ſolùm captas diſſerendi de Ideis, quibus deludi potueris, ut repræſentantibus quidpiam extra te, quod extra te tamen fortaſſis non fuerit, iterumque tractas de DEO deceptore, à quo falli potueris circa illas propoſitiones *duo, & tria ſunt quinque, quadratum non habet plura latera, quam quatuor:* Quo nempe innuas exſpectandam confirmationem Regulæ, donec Deum eſſe oſtenderis, qui non poſſit eſſe deceptor. Quanquam, ut hoc præmoneam, non tam eſt tibi laborandum, ut confirmes hanc Regulam, ex qua proclive adeo eſt falſum pro vero admittere, quam ut proponas Methodum, dirigentem nos, ac docentem, quando fallamur, aut non fallamur, quoties exiſtimamus nos clare, diſtinctéque aliquid percipere.

2. Diſtinguis conſequenter, *Ideas (quas vis eſſe cogitationes, prout ſunt tanquam imagines) in innatas, adventitias, factitias. Et primi quidem generis ſtatuis, quòd intelligas quid ſit Res, quid veritas, quid cogitatio: Secundi, quòd ſtrepitum audias, Solem videas, ignem ſentias: tertii, quòd Sirenas, & Hippogry-*

phes fingas : ac ſubdis poſſe fortè omneis eſſe adventitias , vel omneis innatas , vel omneis factas : quatenus nondum originem illarum clarè perſpexiſti. Porrò , ne aliqua interea , donec perſpexeris, fallacia ſubrepat , adnotare placet videri omneis Ideas eſſe adventitias , procederéve à rebus extra ipſam mentem exiſtentibus , & cadentibus in aliquem ſenſum. Videlicet mens facultatem habet (vel ipſa potius facultas eſt) non perſpiciendi modò ipſas Ideas adventitias ſeu quas ex rebus per ſenſus trajectas accipit , perſpiciendi , inquam , nudas & diſtinctas , & omnino qualeis in ſe recipit : ſed prætereà illas variè componendi , dividendi , contrahendi , ampliandi , comparandi , & id genus ſimilia. Heinc tertium ſaltem Idearum genus diſtinctum non eſt à ſecundo : Nam Idea chimæræ alia non eſt , quàm Idea capitis leonis , ventris capræ , caudæ ſerpentis , ex quibus mens unam componit , cum illæ ſeorſim , ſive ſingulæ adventitiæ ſint. Sic Idea Gigantis , hominis-ve inſtar montis , aut mundi totius concepti , non alia eſt , quàm adventitia , Idea putà hominis magnitudinis vulgaris , quam mens ampliat pro libitu , tametſi tanto confuſiùs , quanto amplius concipit illam. Sic Idea Pyramidis , urbis , aut alterius rei nunquam viſæ , non alia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

alia eſt, quàm adventitia viſæ anteà Pyramidis, urbis, aut alterius rei non nihil deformata, ac proinde confuſa aliqua ratione multiplicata, comparatàque. Quod ſpectat ad ſpecies, quas dicis innatas, eæ profecto nullæ videntur & quæcunque dicuntur tales, videntur originem quoque habere adventitiam. *Habeo*, inquis, *à meâ naturâ, quod intelligam quid ſit Res.* Non puto vero te velle loqui de ipſa vi intelligendi, de qua nec dubium, nec quæſtio eſt: ſed potius de Idea Rei. Non loqueris etiam de Idea alicujus Rei particularis: nam Sol, hic lapis, omnia ſingularia, ſunt Res, quarum eſſe Ideas innatas non dicis. Loqueris ergo de Idea Rei univerſe conſideratæ, & prout cum ente ſynonyma eſt, ac tam late, quàm illud patet. Quæſo te vero hæc Idea quomodo eſſe poteſt in mente, niſi ſimul ſint tot res ſingulares, illarumque genera, ex quibus mens abſtrahat, formetque conceptum, qui nullius ſingularium proprius ſit, & omnibus tamen conveniat? Profecto ſi Idea Rei innata eſt, innata quoque erit Idea animalis, plantæ, lapidis, omnium univerſalium. Nihilque erit opus, ut nos fatigemus ad internoſcendum plura ſingularia, quo reſectis variis diſcriminibus, id ſolum retineamus, quod videbitur omnibus commune, ſeu, quod idem eſt, generis Ideam. Dicis

quoque *te habere à tua natura, ut intelligas quid ſit veritas, ſeu*, ut ego interpretor, *Ideam veritatis*. Porrò, ſi veritas nihil aliud eſt, quàm conformitas judicii cum re, de qua fertur judicium, Veritas eſt quædam relatio, ac proinde nihil diſtinctum ab ipſis re, Ideaque ad ſe relatis; ſeu, quod idem eſt, ab ipſa rei Idea: quippe quæ & ſe, & rem, qualis eſt, repræſentat. Quare & non alia eſt veritatis Idea, quàm Idea rei, quatenus rei conformis eſt, ſeu quatenus ipſam repræſentat cujuſmodi eſt: adeo proinde, ut ſi Idea Rei non innata, ſed adventitia ſit: Idea quoque veritatis adventitia ſit, non innata. Et cum id de qualibet veritate ſingulari intelligatur, intelligi etiam poteſt univerſe de veritate, cujus notio, ſeu Idea (ut jam dictum eſt de Idea Rei) ex notionibus, ſeu Ideis ſingularium eruitur. Dicis rurſus *te habere à tua natura, ut intelligas quid ſit cogitatio*: (interpretor ſemper *Ideam cogitationis*.) Verum, ut mens ex Idea unius urbis fingit Ideam alterius: ita ex Idea unius actionis, ut viſionis, vel guſtationis, fingere poteſt Ideam alterius, ipſius puta cogitationis. Nempe analogia agnoſcitur quædam inter facultates cognoſcenteis, unàque ad alterius notitiam facile deducit. Quanquam de Idea cogitationis laborandum non eſt: ſed de Idea potius

ipſius

ipſius mentis, atque adeo animæ, quam ſi innatam dederimus, nihil erit incommodi admittere quoque Ideam cogitationis innatam. Quare & exſpectandum eſt, donec probata res fuerit de ipſa Mente, ſeu anima.

3. Videris poſteà *vertere in dubium non tantum utrum Ideæ aliquæ procedant ex rebus externis, ſed etiam utrum omninò ſint externæ res aliquæ*: Viderîſque proinde inferre, *quamvis ſint in te Ideæ rerum, quæ dicuntur externæ, non tamen Ideas arguere, quòd res ſint, quoniam non ab ipſis neceſſariò procedant: ſed poſsint vel à te, vel modo alio neſcio quo eſse.* Hac puto de cauſa ante dicebas *te non percepiſſe priùs terram, cælum, ſidera: ſed terræ, cœli, ſiderum Ideas, à quibus poſſet eſſe deluſio.* Itaque, ſi nondum credis terram, cœlum, ſidera, & cætera eſſe: cur quæſo ſupra terram ambulas, promoveſve corpus, ut reſpectes Solem? cur ducis ad ignem, ut calorem ſentias? cur ad menſam, aut cibum, ut famem exſaties? cur moves linguam, ut loquaris, aut manum, ut hæc ad nos ſcribas? Certe iſta quidem aut dici, aut excogitari ſubtiliter poſſunt: at negotium nihil promovent: Et cum revera non dubites, quin res iſtæ extra te ſint, agamus ſerio, ac bona fide, & ut res ſunt, ita loquamur. Sin

ſuppoſita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſuppoſita exiſtentia rerum externarum, putas abunde demonſtratum non poſſe nos ex illis mutuari quas habemus ipſarum Ideas: ſolvendæ tibi rationes ſunt, non modò quas ipſe tibi objicis, ſed quæ præterea objici poſſunt. Scilicet ita accipis, *quaſi ideæ admittantur provenire ex rebus, quia ita videmur docti à natura; & quia experimur illas à nobis, noſtrave voluntate non pendere.* Verum ut nihil neque de rationibus, neque de ſolutionibus dicamus, opponendum quoque, & ſolvendum erat inter cætera, quamobrem in cæco nato nulla ſit Idea coloris, aut in ſurdo vocis: niſi quia iſtæ res externæ non potuerunt ex ſe immittere in infœlicis illius mentem ullam ſui ſpeciem: quod fores à nativitate concluſæ, obiceſque illis trajiciendis fuerint perpetuo poſiti. Urges poſteà *exemplum, Solis, cujus cùm duæ ſint Ideæ: una hauſta ex ſenſibus, ut putà quâ parvus apparet: altera ex rationibus Aſtronomicis, quâ ingens eſſe concipitur: illa ſimilior, ac verior eſt, quæ non ex ſenſibus ducta eſt, ſed ex notionibus innatis elicita, vel quacumque alia ratione effecta.* Enimvero geminæ illæ Solis Ideæ ſimiles ſunt, & veræ ſeu Soli conformes: ſed una magis, alia minus, eodem modo, quo duæ ejuſdem hominis Ideæ una emiſſa ex decimo paſſu, alia ex centeſimo, aut milleſimo, ſimiles, & veræ, ſeu conformes ſunt:
ſed

ſed illa magis, iſta minus, eo quod illa, quæ propior venit, deteritur minus,quæ longius, magis, ut explicaretur, ſi liceret paucis, neque tu ipſe ſatis caperes. Quod autem mente ſola percipiamus vaſtam illam Ideam ſolis, non ea propterea elicitur ex innata quadam notione; ſed ea, quæ per ſenſum incurrit, quatenus experientia probat, & ratio illi innixa confirmat res diſtanteis apparere minores ſeipſis vicinis, tantum ampliatur ipſa vi mentis, quantum conſtat Solem à nobis diſtare, exæquarique diametro ſua tot illis terrenis ſemidiametris. Et capere vis hujuſce Ideæ nihil à natura eſſe inſitum? illam require ex cæco nato. Experiere primum non eſſe in illius mente coloratam, aut lucidam: experiere deinde neque eſſe rotundam, niſi quis illum monüerit, ipſeque priùs corpus rotundum manibus attrectaverit: experiere denique non eſſe tantam, niſi vel ratione, vel authoritate motus præacceptam ampliaverit. Quanquam, ut iſtud interjiciam, quæſo te, nos ipſi, qui toties ſolem conſpeximus: qui toties apparentem ejus diametrum obſervavimus: qui toties de vera ratiocinati ſumus: quæſo te, inquam, habemus-ne aliam,quam vulgarem imaginem Solis? Colligimus quidem ratione eſſe Solem majorem terra centum ſexaginta, & pluribus vicibus: at propterea

pterea Ideam-ne tam vaſti corporis habemus? Ampliamus hanc ſanè ſenſibus acceptam, quantum poſſumus: contendimus mentem quantum poſſumus: At nihil tamen aliud, quàm tenebras meras nobis facimus: & quoties habere diſtinctam de Sole cogitationem volumus, oportet mens redeat ad ſpeciem, quam intercedente oculo accepit. Sufficit illi ſi non abnuat, quin Sol revera major ſit, quin ſi oculus propiùs admoveatur, ampliorem Ideam adeptura ſit; & intereà tamen quantam obtinet, ad tantam attendat.

4. Agnoſcens deinde inæqualitatem, & diverſitatem Idearum, *Procul dubio*, inquis, *illæ, quæ ſubſtantiam mihi exhibent, majus aliquid ſunt, atq; ut ita loquar, plus realitatis objectivæ in ſe continent, quam illæ, quæ tantùm modos, ſive accidentia repræſentant. Et rurſus illa, per quam ſummum aliquem Deum æternum, infinitum, omnipotentem, rerum omnium, quæ præter ipſum ſunt, creatorem intelligo: plus profectò realitatis objectivæ in ſe habet, quam illæ, per quas finita ſubſtantia exhibentur.* Incedis porro heic paſſu grandi. Quare nonnihil ſiſtenda es. Ac non hæreo quidem circa id, quod vocas realitatem objectivam: Satis eſt, quod cum vulgo dicant res externas eſſe ſubjective, ſeu formaliter in ſeipſis: objective autem, ſeu idealiter in Intellectu,

lectu, videaris tu nihil aliud velle, quàm debere Ideam conformari rei, cujus eſt Idea: adeo ut repræſentative nihil contineat, quod ipſo facto non ſit in ipſamet re: & tanto plus repræſentet realitatis, quanto res repræſentatata plus realitatis in ſeipſa habuerit. Diſtinguis certe ſtatim poſt realitatem objectivam à formali, quæ, ut interpretor, ſit ipſa Idea, non ut repræſentans, ſed ut entitas aliqua. Cæterùm conſtat ſeu Ideam, ſeu realitatem objectivam ejus non eſſe menſurandam penes totam realitatem formalem rei, ſeu quam res ipſa habet in ſe: Sed penes eam duntaxat partem, cujus intellectus notitiam accepit: ſeu, quod eſt idem, penes notitiam, quam intellectus habet de re. Sic nempe eſſe in te dicetur Idea perfecta, ejus hominis, quem attente, & ſæpius, & in omnem faciem circumſpexeris: at illius, quem in tranſcurſu, quem ſemel, quem ex parte ſolùm videris: erit profecto imperfecta. Quod ſi non ipſum hominem, ſed larvam faciei obductam, & veſteis corpus undequaque contegenteis adſpexeris: aut dicendum eſt non eſſe in te illius Ideam; aut ſi eſt aliqua, illam eſſe imperfectiſſimam, ſummèque confuſam. Ex quo dico haberi quidem ideam diſtinctam, germanamque accidentium; at ſubſtantiæ ſub iis latentis non-niſi confuſam, fictamque ad ſummum. Adeo

ut

ut cum dicis *plus eſſe realitatis objectivæ in Idea ſubſtantiæ, quàm in Idea accidentium:* primum, negandum ſit ſubſtantiæ eſſe veram Ideam, ſeu repræſentationem, atque idcirco ullam ipſius realitatem objectivam: ac deinde ubi fuerit aliqua conceſſa, negandum quoque ſit eam eſſe majorem, quàm ſit in Ideis accidentium, cum quicquid realitatis hujuſmodi habet, habeat ex Ideis eorum accidentium, ſub quibus, vel quorum inſtar concipi ſubſtantiam ſuprà diximus, declarantes illam concipi non poſſe niſi ut extenſum, figuratum, coloratum aliquid. Circa id, quod ſubdis *de Idea Dei*, quæſo te, cum tibi nondum conſtet an ſit Deus, quomodo noſti Deum repræſentari per ſui Ideam, ſummum, ætenum, infinitum, omnipotentem, omnium creatorem? An-non ex præconcepta de Deo notitia, quatenus audiiſti illa attributa de Deo enunciari? Quippe ſi nihil tale hactenus audiiſſes, ita-ne deſcriberes? Dices hoc jam ſolum afferri in exemplum, abſque eo, quod quidpiam adhuc definiatur. Eſto: ſed vide ne poſteà id habeas quaſi præjudicatum. Dicis eſſe in Idea Dei infiniti plus realitatis objectivæ, quàm in Idea rei finitæ. Sed primo, cum humanus intellectus non ſit concipiendæ infinitatis capax: ideo neque habet, neque reſpicit Ideam infinitæ rei repræſentatricem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Quare & qui infinitum quid dicit, attribuit rei, quam non capit, nomen quod non intelligit; quoniam ut res extenditur ultra omnem illius captum; ita finis negatio extenſioni illi attributa ab eo non intelligitur, cujus intelligentia fine aliquo ſemper coërcetur. Deinde, cum maximæ quæque perfectiones ſoleant Deo attribui: videntur eæ omnes deſumptæ ex rebus, quas vulgo miramur in nobis, cujuſmodi ſunt diuturnitas, potentia, ſcientia, bonitas, beatitudo, &c. quæ quantum poſſumus ampliantes, pronunciamus Deum æternum, omnipotentem, omniſcium, optimum, beatiſſimum, &c. Quæ Idea porro hæc omnia repræſentat, non habet propterea plus realitatis objectivæ, quàm habeant res finitæ ſimul ſumptæ, ex quarum Ideis, Idea illa compacta eſt, ac deinde modo jam dicto adaucta. Nam neque qui dicit æternum complectitur propterea mente totam extenſionem ejus durationis, quæ nunquam cepit, & nunquam deſitura eſt: neque qui omnipotentem, totam multitudinem effectorum poſſibilium, atque ita de cæteris. Poſtremo ecquis dici poteſt habere ideam de Deo germanam, ſeu quæ repræſentet Deum qualis eſt? Quam puſilla res eſſet Deus, niſi eſſet alius, haberetque alia, quàm noſtra hæc quantillacumque? An non cenſenda eſt eſſe minor perfectionum pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

proportio inter Deum, & hominem, quàm inter Elephantem, & inter cutaneum animalculum acari? An ergo, ſi quis ex obſervatis in acari perfectionibus, efformare in ſe Ideam, quam Elephantis diceret, germanamque aſſeveraret, ineptiſſimus haberetur: & ſibi plaudet, ſi quis ex viſis hominis perfectionibus, Ideam efformet, quam & Dei eſſe, & germanam eſſe contendat? Quæſo etiam pauculas iſtas, quas in nobis eſſe deprehendimus, quomodo in Deo agnoſcimus eſſe? Et ubi agnoverimus, qualemnam licebit propterea ejus eſſentiam imaginari? Eſt profectò Deus ſupra omnem captum infinitis intervallis; & cùm mens noſtra ad illius contemplationem comparatur, non modò caligat, ſed & nulla eſt. Quare neque eſt, cur dicamus germanam ullam eſſe Ideam, quæ Deum repræſentet; abundéque eſt, ſi ex analogia harum rerum noſtratium, qualemcumque, & ad uſum noſtrum eliciamus, formemuſque ideam, quæ captum humanum non ſuperet, neque realitatem contineat, quam in rebus cæteris, cæterarumve rerum occaſione non percipiamus.

5. Aſſumis conſequenter *manifeſtum eſſe naturali lumine tantumdem ad minimùm debere eſſe in cauſſa efficiente, & totali, quantum in effectu eſt:* idque ut inferas, *tantumdem ſal-*

ſaltē eſſe debere realitatis formalis in cauſa Ideæ, quantum objectiva in Idea eſt. Paſſus nempe hic etiam grandis, & in quo non-nihil conſiſtendum ſit. Primò vulgare illud dictum, nihil eſſe in effectu, quod non ſit in cauſa, videtur debere potiùs de materia, quàm de efficiente intelligi. Quippe efficiens externum eſt, & diverſæ plerumque naturæ ab effectu. Et quamvis effectus dicatur habere realitatem ab efficiente; habet tamen, non quam efficiens habeat neceſſario in ſe, ſed quam mutuari aliunde poſſit. Patet res perſpicuè in effectu artis. Nam quamvis domus habeat totam ſuam realitatem ab artifice; artifex tamen illam non à ſe, ſed aliunde acceptam tribuit. Idem facit Sol, cùm materiam inferiorem varie commutat, variáque animalia procreat; imo etiam parens, à quo licet proles habeat materiæ aliquid: illud tamen non ut à principio efficiente, ſed ut à materiali habet. Quod objicis *eſſe effectus debere vel formaliter, vel eminenter contineri in cauſa*, nihil amplius arguit, quàm effectum aliquando habere formam ſimilem formæ ſuæ cauſæ, aliquando diſſimilem, & imperfectiorem quidem, adeo ut forma cauſæ ſupra illam emineat. Sed non ſequitur ut propterea vel eminens cauſa det aliquid de ſuo eſſe, vel quæ continet

forma-

formaliter , partiatur ſuam formam cum e fectu : Nam & quamvis id fieri videatur i generatione viventium , quæ eſt ex ſemine non dices tamen , opinor , patrem , cu generat filium , reſecare , dareque illi ratio nalis animæ partem. Uno verbo , cauſa e ficiens non alia ratione continet effectum quàm quatenus illum ex certa materia ad umbrare poteſt ac perficere.

Deinde circa illud , quod infers *de realitate objectiva*, exemplum uſurpo imaginis meæ quæ ſpectari poteſt , vel in ſpeculo , cui m objicio, vel in tabula , quam pictor adornat. Ut enim ego ipſe ſum cauſa imaginis in ſpeculo , quatenus ex me emitto mei ſpeciem in ſpeculum , & pictor cauſa imaginis , quæ exhibetur in Tabula : Ita cum idea , vel imago mei ſit in te , vel quovis alio intellectu , quæri poteſt , an ego ipſe ſim cauſa illius , quatenus emitto mei ſpeciem in oculum , &c. intercedente oculo in ipſum uſque intellectum : an verò ſit cauſa quæpiam alia quæ illam quodam quaſi penicillo , ſtylove in intellectu delineet. Videtur porrò non alia cauſa præter me eſſe requirenda: nam & quamvis poſteà intellectus mei ideam ampliare , minuere , componere , alia ratione tractare poſſit ; ipſe ſum tamen cauſa primaria totius realitatis , quam illa habet in ſe: & quod heic dicitur de me, idem intelligendum

gendum

gendum eſt de quolibet objecto externo. Iam realitas illa ideæ diſtinguitur duplex per te; & formalis quidem alia eſſe non poteſt, quàm tenuis illa ſubſtantia, quæ ex me effluxit, & in intellectu recepta, inque ideam conformata eſt. (Niſi velis autem ſpeciem ex objecto procedentem effluxionem eſſe ſubſtantialem, fac quodcumque lubuerit, realitatem ſemper imminues.) Objectiva autem nihil eſſe poteſt præter repræſentationem ſeu ſimilitudinem mei, quam gerit idea: aut certè præter ſymmetriam, qua partes ideæ ita diſponuntur, ut me referant. Quocumque modo acceperis, nihil eſſe quidem reale videtur; quoniam eſt ſola relatio partium inter ſe, & ad me, vel modus realitatis formalis, quatenus hoc modo conformata eſt: ſed nihil refert; dicatur, quia placet, realitas objectiva. Hoc poſito, videreris tu quidem debere comparare realitatem formalem ideæ cum realitate mea formali, ſeu cum mea ſubſtantia: & realitatem objectivam ideæ cum ſymmetria partium mei, ſeu delineatione, & forma externa: at placet tamen tibi comparare realitatem objectivam ideæ cum realitate mea formali. Porrò quicquid ſit de explicatione ſuperioris axiomatis, patet non modo eſſe in me tantundem realitatis formalis, quantum eſt objectivæ in mei idea: ſed rea-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

litatem etiam formalem ideæ , nihil pen
eſſe reſpectu meæ formalis , ſeu totius mea
ſubſtantiæ. Quocirca & tibi concedendun
eſſe *tantumdem ſaltem eſſe debere realitati*
formalis in cauſa ideæ , quantum objectivæ i
idea eſt , quando totum quicquid in ide
eſt , nihil penè eſt comparatione ipſiu
cauſæ.

6. Subſumis , *ſi in te ſit idea, cujus realita*
objectiva ſit tanta , ut nec eminenter , nec for-
maliter illam continueris , atque adeò illius cau-
ſa eſſe non potueris ; tum demùm ſequi neceſ-
ſariò exiſtere aliquid præter te in mundo
cùm ſecus careas argumento , quo certus redda-
ris eſſe aliquid. Verùm ex jam dictis tu cau-
ſa non es realitatis idearum ; ſed ipſæme
res per ideas repræſentatæ , quatenus emit-
tunt imagines ſui in te , ut in ſpeculum : li-
cet tu ex ipſis occaſionem poſſis aliquando
ſumere chimærarum depingendarum. Sed
ſeu ipſa ſis cauſa , ſeu non : an propterea
incerta es , eſſe aliquid præter te in mun-
do ? Bona verba quæſo : nam opus non eſt,
ut , quicquid de ideis ſit , argumenta ad id
quæramus. Percurris deinceps *Ideas , quæ*
in te ſunt , ac præter ideam tui , numeras ideas
Dei , rerum corporearum , inanimatarum-
que, angelorum, animalium, hominum : idque,
ut cùm de idea tui difficultatem non eſſe dicas,
inferas ideas hominum, animalium, angelorum,
com-

componi poſſe ex iis, quas habes tui, Dei, rerum corporalium: & ideas rerum corporalium potuiſſe quoque à te proficiſci. Hoc verò loco mirari ſubit, quî dicaris habere ideam tui, (& fæcundam adeò, ut ex illa poſſis tot alias depromere) ac rem carere difficultate: cum reverâ tamen aut ideam tui nullam habeas, aut illam admodum confuſam, atque imperfectam, prout jam obſervavimus in ſuperiorem meditationem. Et inferebas tu in illa, nihil poſſe facilius, atque evidentius à te percipi, quàm te ipſam: Quid ſi, cum non habeas, nec habere poſſis tui ideam, dicaris poſſe quidvis aliud facilius, atque evidentius, quàm teipſam percipere? Cogitanti certè mihi quorſum fieri poſſit, ut neque viſus ſeipſum videat, neque intellectus ſeipſum intelligat: Illud in mentem ſubiit, quod nihil agat in ſeipſum: Quippe nec manus (aut in ipſa digitus ſummus) ſe verberat; nec pes ſibi calcem impingit. Cum aliunde vero ad notitiam alicujus rei eliciendam, neceſſe ſit rem agere in facultatem cognoſcentem: immittere nempe in illam ſui ſpeciem, ſive ſui ſpecie illam informare: perſpicuum videtur ipſam facultatem, cum extra ſeipſam non ſit, non poſſe illam ſui ſpeciem in ſeipſam tranſmittere, neque ſui notitiam conſequenter, elicere, ſive, quod idem eſt, percipere

ſeipſam. Et quare putas oculus, cum ſe i
ſeipſo non videat, videt tamen in ſpeculo
Nempe quia inter oculum, ſpeculumqu
eſt interſtitium, & oculus ita agit in ſpe
culum, immittens in illud ſui ſpeciem ut ſpe
culum in ipſum reagat. propriam ejus ſpe
ciem in illum remittens. Dato mihi porr
ſpeculum, in quod ipſa perinde agas: ſpon
deo fore, ut eo reflectente in teipſam tu
ſpeciem, tùm demùm te, non directâ qui
dem, ſed reflexâ tamen cognitione percipias
quouſque autem non dederis, ſpes non eſt
ut te ipſam nôris. Poſſem heic quoque in
ſiſtere, qui dicaris habere ideam Dei, niſ
fortè qualem, & quo modo jam diximus
Quì Angelorum? de quibus niſi aliqui
audiiſſes, neſcio an unquam cogitaſſes? Qu
animalium, cæterarumque rerum, quarum
ſi in ſenſus non incidiſſent, penè certus ſum
te nullas ideas fuiſſe habituram: ut & nulla
habes innumerarum rerum, quarum ad te
neque adſpectus, neque fama pervenit? Sed
his dimiſſis, illud admitto, ideas diverſa-
rum rerum in mente exiſtenteis ita poſſe
componi, ut plures aliarum formæ cõori-
antur, tametſi quas enumeras non videan-
tur ſufficere ad iſtam tantam diverſitatem,
imò neque ad diſtinctam, determinatamque
certæ cujuſpiam rei ideam. Hæreo autem
ſolùm circa ideas rerum corporearum,
quòd

quòd difficultas non parva ſit, quomodo ex ſola tui idea, dum te pro incorporea geris, teque ut talem conſideras, eas deducere ex te poſſis. Nam ſi ſolam ſubſtantiam incorpoream noſti, quomodo fieri poteſt ut capias præterea ſubſtantiam corpoream? Eſtne aliqua inter hanc, & illam analogia? Dicis utramque convenire in eo, quod ſit apta exiſtere: at iſta convenientia non intelligitur, niſi priùs res utraque quæ convenit, intelligatur. Notionem quippe communem facis, quæ priuſquam formetur, oportet particularia intelligi. Profectò ſi ex intellecta ſubſtantia incorporea poteſt intellectus formare ideam ſubſtantiæ corporeæ: non eſt cur dubitemus quin cæcus, vel qui à nativitate detentus fuerit in denſiſſimis tenebris, formare apud ſe ideam & lucis, & colorum poſſit. Dicis poſſe conſequenter haberi ideas extenſionis figuræ, motus, aliorúmque ſenſibilium communium: ſed facile nimirùm dicis. Id mirum, cur non lucem, colorem, alia, facilitate pari deducas: verum immorandum in iſtis non eſt.

7. Concludis, *Itaque ſola reſtat idea Dei, in qua conſiderandum eſt, an aliquid ſit, quod à meipſo non potuerit proficiſci. Dei nomine intelligo ſubſtantiam quandam indefinitam, independentem, ſummè intelligentem, ſummè potentem, & à qua tum ego ipſe, tum aliud*

omne, ſi quid aliud exſtat, quodcumque exiſta
eſt creatum. Quæ ſanè omnia talia ſunt,
quò diligentiùs attendo, tantò minùs à me ſ
profecta eſſe poſſe videantur: ideóque ex an
dictis Deum neceſſariò exiſtere eſt conclude
dum. Scilicet huc eſt, quo tendebas. Eg
verò, ut concluſionem amplector: ita n
video quî ſic concludas. Dicis iſta, *quæ*
Deo intelligis, hujuſmodi eſſe, ut proficiſci
te ſolo non potuerint: id nempe intendes,
debuerint ab ipſo Deo proficiſci. Sed primu
nihil verius eſt, quàm quòd à te ſolo pro
fecta non fuerint, ſeu quod illorum intell
gentiam à te, vel per te duntaxat non ha
bueris: ſunt enim profecta, habitaque à re
bus, à parentibus, à Magiſtris, à Doctori
bus, à Societate hominum, in qua es ve
ſatus. At mens ſola ſum, inquies, nihil ad
mitto extra me; ne aures quidem quibu
audierim, neque homines mecum colloqu
tos. Hæc dicere potes: ſed diceres ne
niſi auribus nos audires, ac niſi eſſent ho
mines, à quibus verba acciperes? Loqua
mur ſeriò, & dic bona fide: Voces illas
quas de Deo effers, nonne habes à ſocieta
te hominum, quibus convixiſti? Et cum al
illis voces habeas, nonne & notiones ſub
jectas, deſignataſque vocibus? Igitur no
ſint à te ſolo, videntur tamen non propterea
à Deo, ſed aliunde eſſe. Deinde quid
nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

nam in illis eſt, quod accepta primùm à rebus occaſione, habere ex te ipſe deinceps non potueris? An-ne propterea aliquid capis, quod ſit ſupra humanum captum? Sane ſi intelligeres Deum, cujuſmodi eſt, eſſet cur à Deo te doctum putares: hæc vero omnia, quæ Deo attribuis, nihil aliud ſunt, quàm obſervatæ aliquæ in hominibus, aliiſque rebus perfectiones, quas mens humana valeat intelligere, colligere, & amplificare, ut aliquoties dictum jam eſt.

Dicis, *cùm ex te poßit eſſe idea ſubſtantiæ, quia ſubſtantia es: non poſſe tamen ideam ſubſtantiæ infinitæ, quia infinitus non es.* Verùm nulla eſt propterea in te infinitæ ſubſtantiæ idea, niſi nominetenus, & quatenus homines comprehendere (quod eſt revera non comprehendere) infinitum dicuntur: adeò ut neceſſe proinde non ſit talem ideam à ſubſtantia infinita non proficiſci ea nempe fieri componendo, ampliandóque poteſt: quemadmodum jam dictum eſt. Niſi cùm priſci philoſophi ex comprehenſo hoc viſibili ſpatio, hoc unico mundo, his paucis principiis, ipſorum ideas ſic in ſe habuerunt, ut illas ampliantes ideas efformaverint infiniti univerſi, infinitorum mundorum, infinitorum principiorum: dicturus ſis illos non efformaſſe taleis ideas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ex vi ſuæ mentis : ſed eas proceſſiſſe in me
tem ex infinito univerſo , infinitis mundis
infinitis principiis ? Quod defendis aute
te percipere infinitum per veram ideam : ſanè,
illa eſſet vera , repræſentaret infinitum c
juſmodi eſt , ac proinde perciperes quod e
in ipſo præcipuum , & de quo nunc agitur
videlicet infinitatem. Verùm cogitatio tu
ſemper terminatur ad finitum aliquid , ſo
lúmque infinitum dicit , quia non percipi
quod eſt ultra tuam perceptionem : ut pro
inde non male cenſearis percipere infinitum
per negationem finiti. Neque ſufficit di
cere *percipere te plus realitatis in infinita ſub
ſtantia , quàm in finita*. Oporteret enim te
percipere realitatem infinitam , quod tamen
non facis. Quin etiam revera non plus per-
cipis : quoniam finitam ſolum amplias , ac
deinde imaginaris eſſe amplius realitatis in
eo , quod dilatatum eſt , quàm in eodem ,
dum eſt contractum. Niſi velis quoque Phi-
loſophos illos plus percepiſſe realitatis, quæ
reverâ eſſet , cum plureis mundos concipe-
rent, quàm dum unicum in mente haberent.
Ex quo obiter adnoto cauſſam , cur mens
noſtra tanto magis confundatur , quanto ali-
quam ſpeciem , ſive ideam magis ampliat
ex eo eſſe videri , quod hujuſmodi ſpeciem
à ſuo ſitu diſtrahit , diſtinctionem partium
illi adimit , ac ita totam attenuat , ut tan-

dem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

dem evanida fiat. Ne memorem mentem perinde confundi ob cauſam oppoſitam, cum nimis contrahit ideam.

Dicis *non obſtare, quod non comprehendas infinitum, aut omnia, quæ in illo ſunt: ſed ſufficere, ut pauca quædam intelligas, quo veram, & maximè claram, diſtinctamque ideam habere dicaris.* Imo vero non habes veram ideam infiniti, ſed finiti ſolum, ſi non comprehendas infinitum, ſed finitum dumtaxat.

Dici potes ad ſummum cognoſcere partem infiniti: at non propterea ipſum infinitum: ut ille qui nunquam egreſſus ſpecum ſubterraneam, dici quidem poteſt cognoſcere partem mundi, at non propterea ipſum mundum: adeo ut propterea ineptus evaſurus ſit, ſi tam anguſtæ partis ideam cenſeat eſſe ideam veram, germanamque totius mundi. *At*, inquis, *de ratione infiniti eſt, ut à te, qui finitus es, non comprehendatur.* Credo equidem: at non eſt de ratione veræ ideæ rei infinitæ, ut illius tantum partem minimam, ſive potius nullam, ob nullam cum toto proportionem repræſentet. *Sufficere aïs, ut pauca hæc à te clarè percepta intelligas?* Sed nempe, ut ſufficit videre extremum capillum ejus hominis, cujus vis habere germanam Ideam. An non eſſet mei egregia effigies, ſi pictor unum mei capillum, ejuſve extremum duntaxat depingeret?

ret? At minor, non dico longe, aut lo giſſime, ſed infinite etiam eſt proport eorum omnium quæ de infinito, ſeu Deo cognoſcimus, quàm unius mei cap li, apicisve ejus ad meipſum totum. U verbo hæc de Deo nihil probant, quod n probent etiam de infinitis illis mundis; tanto magis, quanto illi potuerunt clari ex hoc uno clare perſpecto intelligi quà Deus, vel ens infinitum ex tua ſubſta tia, quæ cujuſmodi ſit, nondum tibi co ſtat.

8. Argumentaris aliunde ſic, *Qua enim ratione intelligerem me dubitare, me cupere, hoc eſt aliquid mihi deeſſe, & me non eſ omnino perfectum, ſi nulla idea entis perfe ctioris in me eſſet, ex cujus comparatione defe ctus meos agnoſcerem?* Verum, ſi de re aliqu dubitas, ſi aliquam cupis, ſi agnoſcis quidpiam tibi deeſſe, quid mirum; cum non nôris omnia, cum non ſis omnia, cum non habeas omnia? Agnoſcis te non eſſe proinde omnino perfectum? Et hoc profecto verum eſt, dicique citra invidiam poteſt. Ergo intelligis eſſe aliquid te perfectius? Quid-ni? tametſi quicquid cupis non ſit ſemper te, quacumque ratione, perfectius. Quippe cum panem deſideras, non eſt panis te, vel corpore tuo undequaque perfectior: ſed perfectior ſolum ea inanitate,

quæ

quæ in ſtomacho tuo eſt. Quomodo ergo colligas eſſe aliquid te perfectius? Nempe quatenus vides univerſitatem rerum, quæ & te, & panem, & cætera complectitur: adeo ut, cum ſingulæ partes univerſi aliquid perfectionis habeant, & aliæ aliis inſerviant, advenireque valeant; facile ſit intelligere plus perfectionis eſſe in toto, quàm in parte; ac proinde te, cum ſis ſolum pars, debere agnoſcere quidpiam te perfectius. Hoc igitur modo eſſe poteſt in te idea entis perfectioris, ex cujus comparatione defectus agnoſcas. Ut prætercam poſſe quoque parteis alias perfectiores eſſe; te cupere quod illæ habent, & ex iiſdem te cum comparatis poſſe tuos defectus agnoſci. Quippe cognoſcere potuiſti hominem, qui foret ſanior, robuſtior, pulcrior, doctior, moderatior, ac proinde perfectior: neque fuit tibi difficile concipere illius ideam, & ex illius comparatione intelligere non eſſe in te gradum ſanitatis, roboris, aliarumque perfectionum, quæ in illo forent.

Objicis *tibi* poſt-modum, *Sed fortè majus aliquid ſum, quam ipſa intelligam, omneſque illæ perfectiones, quas Deo tribuo, potentiâ quadam in me ſunt, etiam ſi nondum ad actum reducantur, ut fieri poteſt, ſi mea cognitio magis, magiſque augeatur in infinitum.* Reſpondes autem, *Vt verum ſit meam cognitionem*

nem gradatim augeri , & multa eſſe in me po tentiâ , quæ actu nondum ſunt , nihil tame horum ad ideam Dei pertinet , in qua nihil e potentiale : namque hoc ipſum gradatim auger certiſſimum eſt imperfectionis argumentum. Porrò verum quidem eſt illa , quæ in idea percipis , eſſe actu in ipſa idea : at non ſun tamen propterea actu in ipſamet re , cujus eſt idea. Architectus quippe ſibi fingit ideam domus , quæ idea actu conſtat ex deſignatis parietibus , tabulatis , tectis , feneſtris, &c. & tamen domus illa , ipſiuſque partes non-dum actu ſunt , ſed potentia tantum. Sic illa Philoſophorum idea continet actu infinitos mundos : at non dices propterea illos infinitos actu eſſe. Quare ſive quid in te ſit, ſive non ſit potentia : ſatis eſt, quod idea vel cognitio tua , gradatim augeri , ampliarive poſſit : neque propterea inferri debet quod per eam repræſentatur, cognoſciturve, actu eſſe. Quod agnoſcis deinde *cognitionem tuam nunquam fore infinitam* , ultro accipitur : ſed nempe agnoſcere debes neque fore in te unquam veram , germanamque Dei ideam , de quo ſemper amplius (imo infinite) cognoſcendum reſtet , quàm de homine , cujus videris extremum duntaxat capillum. Certe & niſi hominem illum totum videris : vidiſti tamen alium , ex cujus comparatione aliquam facere de illo conje-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

cturam valeas : at aliquid ſimile Deo, illiuſque immenſitati nunquam eſt datum cognoſcere.

Dicis *te judicare Deum actu infinitum, ut nihil perfectione ejus addi valeat.* Sed judicas nempe quod ignoras, & ex præſumptione ſolum judicas, ut judicabant Philoſophi infinitos mundos, infinita principia, ac infinitum univerſum, cujus immenſitati nihil addi poſſet. Quod ſubjicis *eſſe objectivum ideæ non pendere ab eſſe potentiali, ſed ab actuali.* Vide qui poſſit eſſe verum, ſi verum ſit, quod jam diximus de idea Architecti, & antiquorum philoſophorum : ac præſertim ubi memineris hujuſcemodi ideas conflatas eſſe ex aliis, quas intellectus præhabuerit ab exiſtentibus actu cauſis.

9. Quæris deinceps, *an jam habens ideam entis te perfectioris, eſſe ipſa poſſes, ſi tale ens nullum exiſteret?* Et reſpondes, *Nempe à quo eſſem? à me ſcilicet? vel à parentibus? vel ab aliis quibuſlibet Deo minùs perfectis?* Probas conſequenter, *Te non eſſe à te :* Sed hoc nihil neceſſe. Rationem etiam reddis, *cur non ſemper fueris:* ſed id quoque ſuperfluum ; niſi quatenus vis ſimul inferre habere te cauſam tui non productricem modo, ſed & conſervatricem. Nempe *ex eo, quòd tempus vitæ tuæ plureis parteis habet, infers te creare debere in partibus ſingulis, ob mu-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

tuam illarum à ſe independentiam. Sed vide qui id intelligi poſſit. Nam ſunt nonnulli quidem effectus, qui ut perſeverent, neque momento quolibet deficiant, indigent præſentia, continuaque efficientia cauſæ, per quam primum eſſe cœperunt, cujuſmodi eſt ſolis lux (quanquam hujuſmodi effectus non tam iidem reipſa ſunt, quam æquivalenter, ut de fluminis aqua dicitur) at videmus alios, qui perſeverent non modo ea cauſa, quam agnoſcunt, non amplius agente, ſed, ſi velis, etiam corrupta, reductaque in nihilum. Hujus generis ſunt tot res genitæ, factæque, ut recenſere pigeat: ſufficitque te eſſe unam ex illis, quæcunque tandem tui cauſa ſit. *At partes tui temporis non dependent aliæ ab aliis?* Heic inſtari poſſet, quænam ſit excogitabilis res, cujus partes ſint à ſe invicem inſeparabiles magis? inter cujus parteis ſit inviolabilior ſeries, & connexio? cujus quæ ſunt partes poſteriores poſſint minus averti, magis cohærere, magis dependere à prioribus? Sed ne hæc urgeamus, quid propterea facit hæc ſeu dependentia, ſeu independentia partium temporis, quæ externæ ſunt, ſucceſſivæ ſunt, activæ non ſunt, ad tui productionem, reproductionemve? Profecto nihil magis, quam fluxus, ac pertranſitio partium aquæ, ad productionem, reproductionem-

ctionemve alicujus rupis, quàm fluvius præterfluit. *At ex eo quòd paulò ante fueris, non ſequitur te nunc eſse debere?* Credo ſane: verum non ex eo, quod cauſa requiratur, quæ te de novo creet: ſed quod non teneatur abeſſe cauſa: quæ te poſſit deſtruere, vel tu non debeas in te habere imbecillitatem, qua tandem deficias.

Dicis *proinde eſſe manifeſtum naturali lumine, conſervationem à creatione non-niſi ratione differre.* Sed quomodo eſt manifeſtum, niſi forte in ipſa luce, effectibus ve ſimilibus? Subdis *non eſſe in te vim, per quam paulò poſt ſis futura, quòd conſcia illius non ſis, cùm ſis tamen res cogitans.* Verùm eſt in te aliqua vis, qua poſſis exiſtimare te quoque paulò pòſt futuram: non tamen neceſſariò, aut indubiè, quia illa tua vis, ſeu naturalis conſtitutio, quæcumque ea ſit, eò non extenditur, ut omnem cauſam corrumpentem, ſeu internam, ſeu externam arceat. Quare & futura es, quod vim habeas, non quæ te de novo producat, ſed quæ, ut perſeveres, præſtare ſufficiat, niſi corrumpens cauſa ſuperveniat: Quod autem colligis *dependere te ab aliquo ente diverſo à te*, bene colligis; non tamen quaſi de novo ab eo producaris: ſed quaſi producta ab ipſo olim fueris. Pergis *tale ens non eſſe parentes, aliaſve cau-*

ſas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſas quaſlibet. Sed quare parentes non ſint, à quibus videris adeo manifeſte unà cum corpore producta, ne aliquid dicam de Sole, cæteriſque cauſis concurrentibus? *An ego*, inquis, *ſum res cogitans, ideamque Dei in me habens?* Verum nonne parentes tui, menteſve illorum fuere quoque res cogitantes, habenteſque ideam Dei? ut propterea heic urgeri non debeat effatum illud, de quo jam ante, *tantumdem ad minimum eſſe debere in cauſſa, quantum in effectu. Si ſit alia*, inquis, *præter Deum cauſa, quæri poteſt, an ſit à ſe, vel ab alia? Nam ſi à ſe; erit Deus, ſi ab alia, toties quæretur, donec ad illam perveniatur, quæ à ſe, & ſit Deus; cùm in infinitum progredi non liceat.* Verum ſi cauſa fuere parentes, ea potuit eſſe, non à ſe, ſed ab alia, illaque rurſus ab alia, atque ita in infinitum. Neque abſurdum probaveris progreſſum iſtum infinitum, niſi ſimul probes cœpiſſe aliquando mundum, ac ideo fuiſſe parentem primum, cujus parens non fuerit. Infinitus certe progreſſus videtur duntaxat abſurdus in cauſis ita inter ſe connexis, ſubordinatiſque, ut inferior agens ſine ſuperiore movente non poſſit: ut dum lapis quidpiam impellit, impulſus à baculo, quem impellit manus, vel cum infimus annulus catenæ pondus trahit, tractus ipſe à ſuperiore, & iſte ab alio; ſic enim perveniend-

veniendum eſt ad unum movens, quod primum moveat. At in cauſis ita ordinatis, ut priore deſtructa, ea, quæ ab illa pendet, ſuperſit, poſſitque agere, non videtur eſſe perinde abſurdum. Heinc cum dicis *ſatis apertum, progreſſum heic infinitum non dari:* vide an fuerit adeo apertum Ariſtoteli, qui perſuaſus tantopere fuit nullum fuiſſe parentem primum. Pergis, *nec plureis cauſas partialeis ad te efficiendum conveniſſe, ex quibus ideas variarum perfectionum Deo attributarum acceperis; cum illæ reperiri non poßint, niſi in uno, ac ſolo Deo, cujus unitas, ſeu ſimplicitas eſt præcipua perfectio.* Verumtamen, ſeu una, ſeu plures tui cauſæ fuerint, non eſt propterea neceſſe, ut illæ in te impreſſerint ſuarum perfectionum ideas, quas adunare potueris. Interea vero occaſionem facis quærendi à te, cur niſi plures tui cauſæ, ſaltem res plures eſſe potuerint, quarum perfectiones mirata, beatam illam rem duxeris, in qua exiſterent omnes ſimul? Noſti ut Pandoram Poetæ deſcribant: Quid-ni tu mirata in hominibus variis eminentem quandam ſcientiam, ſapientiam, juſtitiam, conſtantiam, potentiam, ſanitatem, pulchritudinem, beatitudinem, diuturnitatem, & alia, componere hæc omnia non potuiſti, & ſuſpiciendum exiſtimare, ſi quis omnia ſimul haberet? Cur non deinceps omneis perfectiones

fectiones variis gradibus adaugere, donec ille magis videretur ſuſpiciendus, ſi ejus ſcientiæ, potentiæ, durationi, & cæteris nihil deeſſet, addive poſſet, ſicque foret omniſciens, omnipotens, æternus, & cætera omnia? Et cùm videres tales perfectiones in humanam naturam cadere non poſſe, cur non potuiſti exiſtimare beatam fore illam naturam, ſi cui iſta competerent? Cur non dignum putare inveſtigatione, taliſne eſſet aliqua, an-non? cur non argumentis quibuſdam induci, ut conſentaneum magis videretur eſſe, quàm non eſſe? Cur non conſequenter ipſi adimere corporeitatem, limitationem, & cætera omnia, quæ imperfectionem quandam connotarent? Ita profecto proceſſiſſe plurimi videntur; cum exiſtentibus tamen variis ratiocinationis modis, gradibuſque, aliqui corporeum reliquerint Deum, aliqui membra humana habentem: aliqui non unum, ſed multiplicem, & quæ ſunt alia nimis vulgaria. Circa illud *de perfectione unitatis*: nihil repugnat omneis perfectiones Deo attributas concipere, ut intimè junctas, & inſeparabileis; tametſi idea, quam habes illarum non ab ipſo fuerit in te poſita, ſed à te hauſta ex rebus perſpectis, ampliataque, ut dictum eſt. Sic certe depingunt non modo Pandoram omnibus donis, perfectionibuſque

que ornatam deam : ſed perfectam etiam Rempublicam, perfectum Oratorem, &c. Denique *ex eo, quod exiſtas, entiſque perfectiſsimi ideam in te habeas, concludis demonſtrari evidentiſsimè exiſtere Deum* : At, cùm concluſio vera ſit, *Deum* nempe *exiſtere*; non apparet tamen ex dictis, eam eſſe à te evidentiſſime demonſtratam.

10. *Supereſt*, inquis, *ut examinem, qua ratione ideam iſtam à Deo accepi: neque enim illam à ſenſibus hauſi; nec etiam à me efficta eſt (nam nihil ab illa detrahere, nihil illi ſuperaddere planè poſſum) ac proinde ſupereſt, ut mihi ſit innata; quemadmodum etiam mihi eſt innata idea mei ipſius.* Enimverò ut illam partim haurire à ſenſibus, partim effingere potueris, aliquoties jam dictum eſt. Quod autem dicis te nihil poſſe illi addere, aut detrahere, cogita ut initio non æque perfectam habueris : cogita ut poſſint eſſe homines, vel angeli, aut aliæ naturæ te doctiores, à quibus aliqua moneri de Deo valeas, quæ nondum noviſti : Cogita poſſe ſaltem Deum te ſic erudire, eaque claritate ſive in hac vita, ſive in alia perficere, ut reputari nihilum, quicquid de illo jam noſti, poſſit. Quicquid demùm ſit, cogita, ut ex perfectionibus rerum creatarum fieri aſcenſus valeat ad cognitionem perfectionum Dei, & ut illæ omnes non uno momen-

to no-

to noſcuntur, poſſuntque & plures, & plur in dies detegi : ita poſſe ideam Dei non un momento haberi perfectam , ſed magi magiſque in dies perfectiorem . Pergi *& ſane non mirum eſt Deum in creand ideam illam mihi indidiſſe , ut eſſet tanqua nota artificis operi ſuo impreſſa. Nec opus eſ ut nota illa ſit aliqua res ab opere ipſo diverſa ſed ex hoc uno , quòd Deus me creavit , val credibile eſt me quodammodo ad imaginem & ſimilitudinem ejus factum eſſe : illamqu ſimilitudinem , in qua idea Dei continetur , me percipi per eandem facultatem , qua ego ipſ à me percipior : h. e. dum meipſum intelligo non modò intelligo me eſſe rem incompletam, & ab alio dependentem , remque ad majora, ſive meliora indefinitè aſpirantem : ſed ſimul etiam intelligo illum , à quo pendeo, majora iſta omnia non indefinitè , & potentiâ tantum : ſed reipſa infinitè in ſe habere , atque ita Deum eſſe.* Ac tu ſpecioſe quidem hæc omnia, ipſeque non eſſe vera non objicio : ſed quæſierim tamen undenam probentur ? Ut antèdicta enim prætercam , Si idea Dei eſt in te , ut nota artificis operi impreſſa , quis-nam eſt modus impreſſionis ? Quæ-nam eſt forma iſtius notæ ? quo-nam modo illam diſcernis ? Si non eſt aliud ab opere , ſive à re ipſa : tu ipſa ergo es idea ? tu ipſa nihil aliud es , quàm cogitationis

modus ?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

modus ? tu ipſa es & nota impreſſa, & ſubjectum impreſſionis ? *Credibile eſt*, inquis, *te factam ad imaginem & ſimilitudinem Dei:* Credibile ſane religioſa fide: at ratione naturali, quì liceat intelligere, niſi Deum facias hominiformem ? Et, in quo-nam conſiſtere poteſt hæc ſimilitudo ? An tu cùm ſis pulvis, & cinis, præſumere te ſimilem potes æternæ illi, incorporeæ, immenſæ, perfectiſſimæ, glorioſiſſimæ, & quod caput eſt, inviſibiliſſimæ, incomprehenſibiliſſimæque naturæ ? An illam de facie noviſti, ut te cum ipſa comparans, aſſeverare conformem poſſis ? *Credibile dicis ex eo, quod creavit:* ſed ex eo potius incredibile eſt. Siquidem opus operanti ſimile non eſt, niſi cum ab eo generatur per communicationem naturæ At tu hoc modo genita à Deo non es; neque enim es ejus proles, naturæve ejus particeps: ſed creata ſolum es, hoc eſt ab eo ficta ſecundum ideam: adeo ut non poſſis te dicere illi magis ſimilem, quàm ſit domus fabro murario. Atque id quidem ſuppoſita tui, quam nondum probaſti, à Deo creatione. *Percipis*, inquis, *ſimilitudinem, dum intelligis te rem incompletam, dependentem, & ad majora, melioraque aſpirantem.* Sed quare non hoc potius ſit diſſimilitudinis argumentum: cum Deus ex oppoſito ſit completiſſimus, independentiſſimus,

ſibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſibi ſufficientiſſimus, quippe maximus, opt
muſque? Ut prætercam, cum te pender
tem intelligis, non propterea ſtatim intell
gere te id, à quo dependes, eſſe aliud, quà
parentes: vel ſi aliud intelligis, non ſubeſ
cauſam, cur te ipſi ſimilem putes. Ut pra
teream quoque mirum eſſe, cur non cæte
hominum ſive mentium, idem, quod
intelligant: ac præſertim, cum non ſit ra
tio, cur non credatur Deum illis, perind
ac tibi, impreſſiſſe ideam ſui. Profecto v
hoc unum arguit non eſſe ideam à Deo im
preſſam; quandoquidem ſi ita eſſet, &
omnibus, & ſimul una, eademque impre
ſa eſſet, homineſque omnes conciperen
Deum ſimili forma, ac ſpecie; eadem il
tribuerent; eadem plane de eo ſentirent
cùm oppoſitum tamen notiſſimum ſit. Se
de his tamen multa jam nimis.

IN MEDITATIONEM IV.

De vero, & Falſo.

I.

CIrca quartam, Recenſes initio quæ
putas in ſuperioribus demonſtrata,
quibuſque factam viam præſumis ad
progrediendum ulteriùs. Ipſe, ne remoram
injiciam,

injiciam, non inſiſtam continuo debuiſſe te illa firmius demonſtrare: abunde erit, ſi memineris quid conceſſum fuerit, quid non: ne res trahatur in præjudicium. Ratiocinaris conſequenter non poſſe Deum fallere te, & ut facultatem fallacem, errorive obnoxiam, quam ab ipſo habes, excuſes, conjicis culpam in nihilum, cujus tibi ideam quandam obverſari dicis, ex quo te ais participare, inter quod, & Deum te medium aſſumis. Ac pulchra quidem ratiocinatio: ſed ut prætercam explicari non poſſe quomodo habeatur, aut qualis ſit nihili idea, quomodo participemus ex nihilo, & alia; obſervo ſolùm, ex diſtinctione hac non tolli, quin Deus potuerit dare homini facultatem judicandi erroris immunem. Nam quamvis non dediſſet infinitam, ejuſmodi tamen dare poterat, quæ errori non aſſentiretur, adeo ut, quæ noſſet quidem, ea clare perciperet; quæ non noſſet, non pronunciare eſſe hujuſmodi, potius quam alia. Id tibi objiciens, *non mirandum cenſes, ſi aliqua à Deo fiant, quorum rationem non intelligas.* Et id quidem recte, ſed mirandum tamen, eſſe in te ideam veram, quæ repræſentet Deum omniſcium, omnipotentem, omnino bonum, & videre te nihilominus aliqua ejus opera non omnino abſoluta: adeo ut, cùm

ſaltem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſaltem potuerit perfectiora condere, neq
tamen condiderit: argumento eſſe vide
tur, quòd aut neſcierit, aut non potueri
aut noluerit: ac ſaltem in eo imperfect
fuerit, quod ſi ſciens & potens nolueri
poſthabuerit perfectionem imperfectioni.

Quod autem à *Phyſica conſideratione rej*
cis uſum cauſarum finalium, aliâ fortaſſis o
caſione potuiſſes rectè facere: at de De
cum agitur, verendum profectò, ne præc
puum argumentum rejicias, quo divi
ſapientia, providentia, potentia, atque ade
exiſtentia lumine naturæ ſtabiliri poteſ
Quippe ut mundum univerſum, ut cœlu
& alias ejus præcipuas partes præteream
undenam, aut quomodo melius argumenta
valeas, quàm ex uſu partium in plantis, i
animalibus, in hominibus, in te ipſo (au
corpore tuo) quæ ſimilitudinem Dei geris
Videmus profectò magnos quoſque viro
ex ſpeculatione anatomica corporis huma
non aſſurgere modo ad Dei notitiam, ſe
hymnum quoque ipſi canere, quod omne
partes ita conformaverit, collocaveritqu
ad uſus, ut ſit omnino propter ſolertiam
atque providentiam incomparabilem com
mendandus.

Dices Phyſicas eſſe cauſas hujuſmodi for
mæ, ac ſitus, quæ inveſtigari debeant
ineptoſque eſſe, qui ad finem, potius quam
ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ad agens, aut materiam recurrant. Sed cum nemo mortalium poſſit intelligere, necdum explicare, quod agens formet, collocetque eo, quo obſervamus modo valuulas illas, quæ ad vaſorum orificia in ſinubus cordis conſtitutæ ſunt; cujus conditionis, aut unde mutuetur materiam, ex qua illas elaborat: quomodo ſeſe ad agendum applicet: quibus utatur organis, aut quomodo illa uſurpet: quid opus illi, ut eâ temperie, conſiſtentia, cohærentia, flexilitate, magnitudine, figurâ, ſitu illas perficiat. Cum, inquam, nemo Phyſicorum hæc, & alia perſpicere declarareque valeat; quid eſt, cur non ſaltem miretur præſtantiſſimum illum uſum, & ineffabilem providentiam, quæ tam appoſite ad illum taleis valuulas concinnavit? Cur non laudetur, ſi exinde primam quandam cauſam neceſſario admittendam agnoſcat, quæ iſta, cæteraque omnia ſapientiſſime, & ad ſuos fines conſonantiſſime diſpoſuerit?

Dicis *temeritatem eſſe inveſtigare fines Dei?* Sed cum id poſſit eſſe verum, ſi intelligantur fines quos ipſe Deus occultos voluit, aut inveſtigari prohibuit: non profecto tamen, ſi illi, quos quaſi in propatulo poſuit, quique non multo labore innoteſcunt, ac ſunt aliunde hujuſmodi, ut laus magna ad ipſum Deum, tanquam authorem referatur.

Dices forte ideam Dei, quæ eſt in un quoque, ſufficere ad habendum veram, g manamque de Deo, ejuſque providentia r titiam: abſque eo quod aut ad fines reru aut ad aliud quid omninò reſpiciat. V rum non ſunt omnes ea fœlicitate, qua ut ideam illam tam perfectam à nativita obtineant, vel tanta claritate objectam co tueantur. Quamobrem quibus Deus n dedit tantam hanc perſpicaciam, invide dum non eſt, quòd ex inſpectione operu cognoſcere, glorificareque opificem p ſint. Ne memorem id non obſtare, q minus idea illa uti liceat, quę etiam vide omninò ex cognitione rerum ita perfici, tu, ſi verum dicere velis, huic cognitio non prorſus parum, ne omnia pene dica debeas. Quæſo te enim quouſque tande progreſſuram te fuiſſe putas, ſi ex quo infuſa in corpus, manſiſſes huc uſque in clauſis oculis, obturatis auribus, & nullo d nique ſenſu externo hanc rerum univerſit tem, & quicquid extra eſt percepiſſes: t taque intereà meditando apud te, volve doque, & revolvendo cogitationes, ævu triviſſes? Dic bona fide, & deſcribe, qua ideam tui, Deique te exiſtimas fuiſſe hab turam.

2. Solutionem deinde affers, *quod crea tura viſa imperfecta conſiderari debeat non*

totu

totum quid, ſed tanquàm univerſi pars, quâ ratione perfecta erit. Et laudanda ſane diſtinctio: ſed hîc non agimus de imperfectione partis, ut pars eſt, & cum integritate totius confertur; ſed ut in ſe totum quid eſt, munuſque ſpeciale exercet: quod cum ad univerſum retuleris, difficultas ſemper reſtabit, annon revera univerſum futurum fuiſſet perfectius, ſi omnes ejus partes perfectæ exſtitiſſent, quàm nunc ſint, partibus pleriſque imperfectis exiſtentibus. Sic enim illa Reſpublica eſt futura perfectior, in qua cives omnes boni fuerint, quàm alia, in qua plerique, aut aliqui mali.

Quare & cùm poſtmodum dicis, *majorem quodammodo eſſe univerſitatis rerum perfectionem, quòd partes aliquæ illius ſint errori obnoxiæ, quam ſi omnes ſimiles eſſent;* perinde eſt, ac ſi dicas majorem quodammodo eſſe Reipublicæ perfectionem, quod aliqui cives mali ſint, quàm quòd omnes boni. Ex quo fit, ut quemadmodum videtur plane eſſe debere pro optimi principis voto, habere omnes cives bonos: ita videatur eſſe debuiſſe pro inſtituto Authoris univerſo, partes ejus omnes creari, eſſeque erroris immunes, Et quamvis poſſis dicere perfectionem earum, quæ ſunt immunes, apparere majorem ex oppoſitione earum, quæ ſunt obnoxiæ: illud tamen eſt per accidens ſolum: quem-

admodum virtus bonorum, quamvis e[...] ceat quodammodo ex oppoſitione eoru[...] qui vitioſi ſunt, elucet ſolum ex acciden[...] Adeo ut quemadmodum deſiderandum n[...] eſt, ut aliqui cives mali ſint, quo boni fia[...] illuſtriores: ita neque videatur fuiſſe co[...] mittendum, ut aliquæ univerſi partes fore[...] errori obnoxiæ, quo clarerent magis, q[...] forent immunes.

Dicis *non habere te jus conquerendi, qu[...] Deus te eam in mundo ſuſtinere perſonam v[...] luerit, quæ non eſſet omnium præcipua, & m[...] ximè perfecta:* ſed hoc non tollit dubiu[...] cur ſatis illi non fuerit ſuſtinendam dare pe[...] ſonam, quæ ex perfectis minima eſſet: [...] non etiam tibi dare imperfectam. Na[...] & quamvis principi vitio non vertatur, qu[...] non omnes cives ad ſublimia munera voce[...] ſed aliquos habeat in mediis, aliquos in i[...] fimis, verteretur tamen, ſi non aliquos mo[...] deſtinaret operibus viliſſimis, ſed aliqu[...] etiam deſtinaret pravis.

Dicis *te non poſſe rationem afferre, q[...] probes Deum tibi majorem cognoſcendi facu[...] tatem, quàm dederit, dare debuiſſe: atque quan[...] tumvis peritum artificem eſſe intelligas, n[...] ideò tamen putare te illum in ſingulis operib[...] omnes perfectiones ponere debuiſſe, quas in al[...] quibus poteſt ponere.* Verum viget ſempe[...] quod modo dicebam: videſque non ta[...]

diffi[...]

difficultatem eſſe, cur Deus tibi facultatem cognoſcendi majorem non dederit, quàm cur dederit errantem: neque controverti cur artifex ſummus perfectiones omnes dare nolit omnibus operibus: ſed cur etiam aliquibus tribuere velit imperfectiones.

Dicis, *tametſi non valeas ab erroribus abſtinere ex evidenti perceptione rerum; poſſe tamen ex inſtituto, quo firmiter tibi proponas nulli rei aſſentiri, quam evidenter non perceperis.* Sed utcumque poſſis eâ ſemper attentione eſſe; nonne ſemper eſt imperfectio, ea, quæ dijudicare eſt opus, non percipere évidenter, ac errandi periculo eſſe perpetuo obnoxium?

Dicis *errorem ineſſe in ipſa operatione, quatenus à te procedit, & privatio quædam eſt; non in facultate, quam à Deo accepiſti, neque etiam in operatione, quatenus ab illo dependet.* Sed, non ſit error in facultate à Deo accepta proximè; eſt tamen remotè, quatenus cum ea imperfectione creata eſt, ut errare poſſit. Quare *non eſt quidem*, ut aias, *quod conquerare de Deo, qui reverâ tibi nihil debuit, & tamen illa bona tribuit, ob quæ debes illi gratias agere*: ſed eſt ſemper quod admiremur, cur perfectiora non dederit, ſi ſcivit quidem, ſi potuit, ſi livore ductus non fuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Addis, *neque eſſe cur conquerare, quòd tecu concurrat ad errandi actum : cùm actus omn ſint veri, & boni, quatenus à Deo dependen majorque quodammodo perfectio in te ſit, elice illos poſſe, quàm non poſſe : & privatio, in qu ſola falſitatis, & culpæ eſt ratio formalis, concur ſu Dei nullo indigeat, quia neque ſit res, ne que ad eum relata.* Verum cùm ſit illa ſubtilis diſtinctio, non tamen plane ſatisfacit. Siquidem non concurrat Deus ad privationem, quæ eſt in actu, falſitaſque, & erro eſt; concurrit tamen ad actum, ad quem ſ non concurreret, privatio non eſſet; & aliunde ipſe eſt Author potentiæ, quæ fallitur, aut errat, atque adeò, ut ita dicam impotentis potentiæ : ſicque defectus, qui eſt in actu, non tam ad illam, quæ impotens eſt, quam ad Authorem, qui impotentem fecit, nec potentem, potentioremve, cum poſſit, voluit facere, videtur eſſe referendus. Certe ut fabro non vertitur vitio, quod aperiendo ſcriniolo prægrandem clavim non elaboret, ſed quod puſillam fabricatus, formam aperiendo aut inhabilem, aut difficilem tribuat : ita non eſt quidem culpa in Deo, quòd facultatem judicatricem tribuens homuncioni; non tantam illi dederit, quantam rebus vel omnibus, vel plurimis, vel maximis ſuffecturam arbitraretur : ſed permirum eſt, cur ad pauca illa,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

illa, quæ dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertamque tribuerit.

3. Requiris proinde *quænam ſit in te falſitatis, vel erroris cauſa.* Ac primum quidem hîc non diſputo, cur *intellectum voces ſolam facultatem noſcendi ideas*, ſeu res ipſas ſimpliciter, & abſque ulla affirmatione, aut negatione apprehendendi: *voluntatem verò, ac liberum arbitrium voces facultatem judicandi*, cujus ſit affirmare, aut negare, aſſentiri, aut diſſentire. Propono ſolum, quare, voluntas, libertaſve arbitrii limitibus nullis circumſcribatur per te, circumſcribatur intellectus? Sane enim videntur hæ duæ facultates. Æque late patere, & non intellectus ſaltem minùs, quàm voluntas; cum in nullam rem voluntas feratur, quam intellectus non præviderit.

Dixi *non ſaltem minùs:* Quippe videtur intellectus etiam latius, quàm voluntas patere; ſiquidem non modo voluntas, ſive arbitrium, judicium, & conſequenter electio, perſequutio, fuga, de nulla re eſt, quam non apprehenderimus, ſeu cujus idea percepta, & propoſita ab intellectu non fuerit: ſed etiam multa obſcure intelligimus, de quibus nullum judicium, perſequutio, aut fuga eſt: & facultas judicandi ita ſæpe eſt anceps, ut paribus rationum momen-

tis, nullisve exiſtentibus, nullum ſequat judicium, cùm intellectus interim appr hendat ea, quæ remanent injudicata.

Quod porro dicis *te poſſe ſemper majora majoraque intelligere, ac nominatim facultate ipſam intellectus, cujus ideam etiam infinita formare valeas*: hoc ipſum arguit intellectu non eſſe magis limitatum: quàm volunt tem; quando ſeſe extendere ad uſque obje ctum infinitum poteſt. Quod vero agno ſcis *voluntatem tuam exæquari voluntati divi næ, non extenſive quidem, ſed formaliter*: vid quorſum idem non poſſit de intellectu quo que dici, ubi formalem intellectus, non ſe cus atque voluntatis notionem definiveris Sed paucis, dic nobis, ad quid ſe volunta extendere poſſit, quod intellectum effu- giat? Non videtur proinde *error ex eo naſci, ut aſſeris, quòd voluntas latiùs, quàm intelle- ctus pateat, & ſeſe ad illa judicanda extendat, quæ intellectus non percipit*: ſed ex eo, quod cùm æque late pateant, intellectus aliquid percipit non bene, & voluntas judicat non bene.

Quare neque eſt *cur voluntatem ultra fines intellectus* promoveas; cum neque judicet de rebus, quas intellectus non percipit, & pra- ve ſolum judicet, quod intellectus prave percipiat. Quod *exemplum de reipſa* ad- fers circa ratiocinium à te factum de rerum

exiſten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

exiſtentia; procedit quidem recte, quantum ad judicium de tui exiſtentia ſpectat ; ſed quantum ſpectat ad alia , videtur non recte aſſumptum : Cum quicquid dicas , vel potius ludas , reverâ non dubites ; ſed omnino judices eſſe aliquid præter te , & à te diſtinctum; quippe aliquid præter te, & à te diſtinctum præintelligens. Quod ſupponis *nullam rationem occurrere , quæ unum perſuadeat, magìs quàm aliud*, ſupponere potes , at ſimul debes ſupponere , nullum ſequuturum judicium , ſed voluntatem ſemper fore indifferentem , neque ſe ad judicandum determinaturam , quouſque intellectui major aliqua veriſimilitudo ex una parte , quàm ex alia occurrerit. Quod proinde dicis *hanc indifferentiam ita extendi ad ea , quæ non ſatis perſpicuè cognoſcuntur , ut quantumvis probabiles conjecturæ te in unam partem trahant , ſola cognitio , quod ſint conjecturæ , te impellere ad contrariam aſſenſionem poſſit* : id nullo modo videtur verum. Quippe cognitio illa, quod ſint ſolum conjecturæ , faciet quidem ut judicium de ea parte, in quam te trahunt, cum aliqua formidine , & hæſitatione feras : ſed numquam faciet , ut judicium feras de parte contraria : niſi poſtquàm occurrerint conjecturæ non modo æque probabiles , verum etiam probabiliores. Quod ſubdis *te id fuiſſe expertam his diebus , cùm falſa eſſe ſuppo-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

fuiſti, quæ maximè vera eſſe crediderat: memento id tibi non fuiſſe conceſſum: neque enim revera ſenſiſſe, aut perſuaſiſſe tibi potes, non vidiſſe te ſolem, terram, homines, alia: non audiiſſe ſonos, non ambulaſſe, non comediſſe, non ſcripſiſſe, non loquutam fuiſſe (uſam ſcilicet corpore, organiſve ejus) non alia.

Denique ergo *forma erroris* non tam videtur conſiſtere *in non recto uſu liberi arbitrii*, ſicut aſſeris, quàm in diſſonantia judicii à re judicata: & ex eo quidem orta, quòd intellectus illam rem ſecùs, quàm ſeſe habeat, apprehendat. Quare & non tam videtur eſſe culpa atbitrii, quod non recte judicet, quàm intellectus, quòd non recte demonſtret. Quippe ea videtur arbitrii ab intellectu dependentia, ut ſi intellectus quidem aliquid clare percipiat, videaturve percipere, arbitrium ferat judicium ratum, atque determinatum, ſeu id reipſa verum ſit, ſeu verum eſſe exiſtimetur. Sin autem obſcure, tum Arbitrium ferat judicium dubium, ac formidoloſum, & pro tempore tamen habitum verius, quàm oppoſitum; ſeu in reipſa veritas, ſeu falſitas ſubſit. Ex quo fit, ut non tam cavere poſſimus, ne erremus, quàm ne in errore perſeveremus: expendamuſque propria judicia non tam vim facientes arbitrio, quàm applicantes intellectum ad cla-

riorem

riorem notitiam, quam judicium ſemper ſecuturum ſit.

4. Concludis, fructum exaggerando, quem ex hac meditatione potes conſequi, ac *præſcribis quid ſit agendum, ut aſſequaris veritatem. Nempe aſſequuturum te dicis, ſi tantùm ad omnia, quæ perfecte intelligis, ſatis attendas: atque illa à reliquis, quæ confuſiùs, & obſcuriùs apprehendis, ſecernas.*

Hoc porrò non modò eſt verum: ſed etiam hujuſmodi, ut tota præcedens meditatio, ſine qua potuit intelligi, videatur fuiſſe ſupervacanea. Attende tamen, eximie vir, difficultatem non videri, an, ut non fallamur, debeamus clare, atque diſtincte intelligere aliquid, ſed, Qua arte, aut methodo diſcernere liceat, ita nos habere claram, diſtinctamque intelligentiam, ut ea vera ſit, nec fieri poſſit, ut fallamur. Quippe initio objecimus, nos non raro falli, tametſi nobis videamur aliquid adeo clare, diſtinctéque cognoſcere, ut nihil poſſit clarius, & diſtinctius. Tu quoqne id tibi ipſe objeciſti, & expectamus tamen adhuc iſtam artem, ſeu methodum, cui præcipue ſit incumbendum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

IN MEDITATIONEM V.

De eſſentia rerum materialium; & iterùm de Deo, quòd exiſtat.

I.

CIrca quintam, Dicis primum te diſtinctè imaginari *quantitatem*, *hoc eſt extenſionem in longum, latum, & profundum; itemque numerum, figuram, ſitum, motum, durationem.* Ex his omnibus, quorum te ideas habere dicis, ſeligis figuram, & ex figuris Triangulum, de quo hæc habes, *etſi fortaſſis talis figura nullibi gentium extra cogitationem meam exiſtat, nec unquam extiterit: eſt tamen profectò determinata quædam ejus natura, quæ à me non efficta eſt, nec à mente mea dependet, ut patet ex eo, quòd demonſtrari poſſint variæ proprietates de iſto Triangulo, nempe, quòd ejus tres anguli ſint æquales duobus rectis: quòd maximo ejus angulo maximum latus ſubtendatur: & ſimiles, quas velim, nolim, clarè nunc agnoſco: etiam ſi de iis nullo modo antè cogitaverim, cùm Triangulum imaginatus ſum, nec proinde à me fuerint efficta.* Et tantum habes de eſſentia rerum materialium: nam quæ paucula ſubjicis, eodem pertinent.

pertinent. Ac hærere quidem hîc nolo: Inſinuo ſolum durum videri ſtatuere *aliquam naturam immutabilem, & æternam præter Deum termaximum.*

Dices te proferre nihil aliud, quàm quod in ſcholis efferunt, naturas, ſeu eſſentias rerum eſſe æternas, fierique de ipſis propoſitiones ſempiternæ veritatis. Sed hoc durum perinde eſt, & capi aliunde non poteſt, eſſe naturam humanam, cum nullus eſt homo: aut dici roſam eſſe florem, cum ne roſa quidem eſt.

Dicunt aliud eſſe loqui de eſſentiâ, aliud de exiſtentia rerum, & non eſſe quidem ab æterno exiſtentiam rerum, ſed eſſe tamen eſſentiam. Verum, cum præcipuum, quod eſt in rebus, ſit eſſentia, ecquidnam magni Deus facit, quando producit exiſtentiam? Videlicet non amplius facit, quàm dum Sartor veſte induit hominem. Quanquam quî defendent eſſentiam hominis, quæ eſt in Platone, eſſe æternam, & independentem à Deo? Ut univerſalis eſt, inquient? At in Platone nihil eſt, niſi ſingulare? & ſolet quidem intellectus ex viſis Platonis, Socratis, ac cæterorum hominum conſimilibus naturis abſtrahere quendam conceptum communem, in quo omnes conveniant, & qui proinde cenſeri poſſit univerſalis natura, eſſentiave hominis, quatenus omni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

homini intelligitur convenire : At univerſ
lem fuiſſe, antequàm Plato, & cæteri eſſen
& intellectus abſtraheret, explicari ſane n
poteſt.

Dices, numquid homine etiam non ex
ſtente, atque idcirco ab æterno, vera pro
poſitio hæc eſt, homo eſt animal? Sed vide
tur plane non eſſe, niſi eo ſenſu, quod quan
documque fuerit homo, futurus ſit anima
Certe enim licet diſcrimen videatur inte
duas illas propoſitiones homo eſt, & hom
eſt animal, quod priore exiſtentia diſert
magis ſignificetur, & poſteriore eſſentia
attamen neque ab illa eſſentia excluditur
neque ab iſta exiſtentia : ſed cum dicitur
homo eſt, intelligitur homo animal : &
cum dicitur homo eſt animal, intelligitu
homo, dum exiſtit. Præterea autem cum
hæc propoſitio, homo eſt animal, non ſi
majoris neceſſitatis, quàm iſta, Plato eſt
homo, fore igitur etiam iſtam ſempiternæ
veritatis, & ſingularem eſſentiam Platonis
non fore minus independentem à Deo,
quàm univerſalem hominis : & alia ſimilia,
quæ proſequi piget. Et addo tamen,
cùm dicitur, hominem eſſe talis naturæ,
ut eſſe non poſſit, quin ſit animal : non
eſſe propterea imaginandum talem natu-
ram eſſe aliquid, aut alicubi præter intel-
lectum : ſed ſenſum ſolummodo eſſe, ad hoc

ut

ut aliquid ſit homo, debere ipſum ſimile eſſe cæteris iis rebus, quibus propter ſimilitudinem mutuam eadem hominis denominatio tributa eſt: ſimilitudinem, inquam, naturarum ſingularium, ex qua intellectus accepit anſam efformandi conceptum ſeu ideam, formamve naturæ communis, à qua diſſidere non debeat quicquid homo futurum eſt.

Hinc eadem de tuo Triangulo, illiuſve natura dico. Nam Triangulus quidem mentalis eſt veluti regula, qua explores an aliquid mereatur dici Triangulum: at non eſt propterea dicendum talem Triangulum eſſe reale quid, veramque naturam præter intellectum, qui ſolus, viſis triangulis materialibus, illam perinde, ac dictum eſt de natura humana, formavit, & communem fecit.

Unde neque eſt exiſtimandum proprietates demonſtratas de Triangulis materialibus, idcirco ipſis convenire, quod illas mutuentur ab ideali Triangulo: cum ipſi potius in ſe habeant, & idealis non habeat, niſi quatenus intellectus ex ipſis inſpectis, eaſdem illi tribuit, redditurus poſtea inter demonſtrandum: Eodem modo, quo proprietates naturæ humanæ non ſunt in Platone, & Socrate, quaſi ipſi illas à natura univerſali acceperint, cum potius natura

uni-

univerſalis ideo habeat, quod intellectus ip eas tribuit, poſtquam in Platone, Socrat & cæteris animadvertit, redditurus ill deinceps, cum ratiocinatione opus fu rit.

Notum eſt enim intellectum ex viſis Platone, Socrate, & aliis, omnibus rationalibus, collegiſſe hanc univerſalem propoſitionem, omnis homo eſt rationalis: ac deinde cum vult probare Platonem rationalem eſſe, illam pro principio in Syllogiſmum inducere. Et dicis, Tu quidem, ô Mens, *habere te Trianguli ideam, habituramque illam fuiſſe, tametſi nullam unquam in corporibus triangularem figuram vidiſſes: quemadmodum habes aliarum figurarum complurium, quæ tibi in ſenſus nunquam incurrerunt.*

Verum, ſi, ut ſupra dicebam, ſic fuiſſes hactenus orbata omnibus ſenſuum functionibus ut nunquam neque vidiſſes, neque tetigiſſes varias ſuperficies, ſive extrema corporum, putas ideam Trianguli, alteriuſve figuræ habere, aut efformare in te potuiſſes? *Habes jam complures in te, quæ in te illapſæ per ſenſus non ſint?* Sed nimirum facile habet, quia ex iis, quæ illapſæ ſunt, ipſas effingis, formaſque varias, modis ſuperius expoſitis.

Dicendum hic prætereà foret de falſa illa

Trianguli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

Trianguli natura, qua ſupponitur conſtare ex lineis, quæ latitudine careant, continere aream, quæ profunditate; terminari ad tria puncta, quæ omnibus partibus: attamen nimium evagaremur.

2. Aggrederis conſequenter demonſtrare Dei exiſtentiam, viſque argumenti eſt in illis verbis, *Attendenti fit manifeſtum, non magis poſſe exiſtentiam ab eſſentia Dei ſeparari, quàm ab eſſentia Trianguli magnitudinem trium ejus angulorum æqualium duobus rectis: ſive ab idea montis ideam vallis: adeo ut non magis repugnet Deum cogitari (hoc eſt ens ſummè perfectum) cui deſit exiſtentia (hoc eſt, cui deſit aliqua perfectio) quàm cogitare montem, cui deſit vallis.* Enimvero adtendendum eſt, videri tuam hujuſmodi comparationem non ſatis juſtam.

Nam rite quidem comparas eſſentiam cum eſſentia: verum non comparas deinde aut exiſtentiam cum exiſtentia, aut proprietatem cum proprietate, ſed exiſtentiam cum proprietate. Hinc vel dicendum fuiſſe videtur, non poſſe magis ſeparari omnipotentiam, v. c. à Dei eſſentia, quàm ab eſſentia Trianguli illam magnitudinis angulorum æqualitatem: vel certe, non poſſe magis ſeparari Dei exiſtentiam ab ejus eſſentia, quàm ab eſſentia Trianguli ejus exiſtentiam. Sic enim bene

proceſſiſſet utrávis comparatio, & non mo
do prior fuiſſet conceſſa, verum etiam po
ſterior: quanquam non proptereâ eviciſſe
Deum neceſſariò exiſtere, quia neque
Triangulus neceſſariò exiſtit, tametſi il
lius eſſentia, exiſtentiáque ſeparari reipſ
non valeant, quantumcúmque mente ſe
parentur, ſive ſeorſim cogitentur: ut co
gitari etiam eſſentia, exiſtentiáque divin
poſſunt.

Deinde, attendendum eſt te collocare exiſtentiam inter divinas perfectiones: & non collocare tamen inter perfectiones Trianguli, aut montis: cùm perinde tamen, & ſuo cujuſque modo perfectio dici valeat. Sed nimirum, neque in Deo, neque in ulla alia re exiſtentia perfectio eſt: ſed id, ſine quo non ſunt perfectiones.

Siquidem id, quod non exiſtit, neque perfectionem, neque imperfectionem habet: & quod exiſtit, pluresque perfectiones habet, non habet exiſtentiam, ut perfectionem ſingularem, unamque ex eo numero: ſed ut illud, quo tam ipſum quàm perfectiones exiſtentes ſunt, & ſine quo nec ipſum habere, nec perfectiones haberi dicuntur. Hinc neque exiſtentia, perfectionum inſtar, exiſtere in re dicitur, neque, ſi res careat exiſtentia, tam imperfe-

cta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ƈta (ſive privata perfectione) dicitur quàm nulla.

Quamobrem, ut enumerando perfectiones Trianguli non recenſes exiſtentiam, neque proinde concludis exiſtere Triangulum: ita enumerando perfectiones Dei non debuiſti in illis ponere exiſtentiam, ut concluderes Deum exiſtere, niſi principium petere velles.

Dicis *in aliis omnibus rebus diſtingui exiſtentiam ab eſſentia, non verò in Deo.* Sed quomodo quæſo exſtentia Platonis, & eſſentia Platonis diſtinguuntur inter ſe, niſi cogitatione duntaxat? Fac enim Platonem non ampliùs exiſtere, ubi-nam erit ejus eſſentia? Nonne porro in Deo pari modo eſſentia, & exiſtentia cogitatione diſtinguuntur?

Objicis tibi ipſe, *Fortè, ut cogitando montem cum valle, aut equum alatum, non ſequitur propterà aut montem, aut talem equum exiſtere: ita ex eo, quòd cogites Deum ut exiſtentem, non ſequi illum exiſtere:* ac tum latere ſophiſma arguis. Verum non fuit difficile ſolvere ſophiſma, quod ipſe finxiſti, aſſumendo præſertim id, quod tam manifeſte repugnat, Deum exiſtentem non exiſtere, neque perinde aſſumendo hominem, aut equum.

At ſi accepiſſes ut montem cum valle, & equum

equum cum alis, ita Deum cum ſcienti
potentia, attributiſve aliis, tum difficult
proceſſiſſet, explicandumque tibi incubui
ſet, qui fieri poſſit, ut Mons declivis, a
equus alatus cogitari valeat, abſque
quod exiſtat: Deus ſciens, & potens c
gitari abſque eo, quod exiſtat non valeat.

Dicis *liberum non eſſe cogitare Deum abſq exiſtentia, h. e. ens ſummè perfectum abſq ſumma perfectione; ut liberum eſt equum cu alis, vel ſine alis imaginari.* Sed nihil ad dendum, niſi quod, ut liberum eſt cogitar equum non habentem alas, non cogitat exiſtentia, quæ ſi advenerit, perfectio per te, in eo fuerit; ita liberum eſt cogitar Deum habentem ſcientiam, potentiam, & perfectiones cæteras, non cogitata exiſtentia, quam ſi habuerit, tum conſummatæ fi perfectionis. Quare ut ex eo quod equus cogitatus perfectionem alarum habens, non propterea colligitur habere exiſtentiam, perfectionum, per te, præcipuam; ita neque ex eo, quod Deus cogitatur habens ſcientiam, perfectioneſque cæteras, colligitur propterea ejus exiſtentia, ſed ea demum probanda eſt. Et quamvis dicas *tam exiſtentiam, quam perfectiones cæteras in idea entis ſummè perfecti comprehendi*, id dicis, quod probandum eſt, & concluſionem pro principio aſſumis. Nam etiam alioquin

dicerem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

dicerem in idea Pegaſi perfecti contineri, non tantum perfectionem illam, quod habeat alas; ſed etiam illam, quod exiſtat. Ut enim Deus cogitatur perfectus in omni genere perfectionis; ita Pegaſus cogitatur perfectus in ſuo genere; nihilque hic poſſe inſtari videtur, quod, proportione ſervata, uſurpari utrimque non valeat.

Dicis, *ut cogitando Triangulum non eſt neceſſe cogitare, quod treis angulos habeat pareis duobus rectis, licet id minus verum non ſit, ut attendenti poſteà patet; ita poſſe quidem cogitari alias Dei perfectiones, non cogitata exiſtentiâ, ſed illam non eſſe propterea minus veram, cum attenditur perfectionem eſſe.* Attamen vides quid dici poſſit. Nempe ut illa proprietas attenditur poſteà eſſe in Triangulo, quia demonſtratione probatur; ita, ut exiſtentia attendatur eſſe in Deo, demonſtratione probandam eſſe: Secus profecto quidlibet in quolibet eſſe facile evincam.

Dicis *te attribuentem Deo omnes perfectiones, non perinde facere, ac ſi putes omnes quadrilateras figuras circulo inſcribi: quoniam ut heic falleris, quia deprehendis poſteà Rhombum non inſcribi: non ita illic falleris, quia poſteà exiſtentiam Deo convenire deprehendis.* Sed perinde prorſus facere videris, aut ſi non facis, neceſſe eſt, ut oſtendas Deo non repugnare exiſtentiam, quemadmodũ, oſtenditur

præte-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

repugnare Rhombo circulo inſcribi. Cæ-
ra prætereo, quæ vel non explicas, vel n
probas, vel ex jam allatis ſoluuntut, u
*Nihil poſſe excogitari, ad cujus eſſentiam ex-
ſtentia pertineat, præter ſolum Deum: non po
duos, aut plureis ejuſmodi Deos intelligi: tale
Deum ab æterno exſtitiſſe, & in æternum e
manſurum: percipere te multa alia in Deo, qu
bus nihil poſſit detrahi, nec mutari: oporte
iſta propiùs inſpici, ac diligentiùs inveſtigar
ut detegantur, certaque habeantur, &c.*

3. Declaras poſtremò *omnis ſcientiæ ce
titudinem, & veritatem ab una veri Dei cogn
tione ita pendere, ut hac non habitâ, nulla ce
titudo, aut ſcientia vera haberi poſſit.* Exem
plum adfers. *Cùm enim*, inquis, *naturan
Trianguli conſidero, evidentiſſimè quidem mihi
utpote Geometriæ principiis imbuto apparet eju
tres angulos æqualeis eſſe duobus rectis: nec poſ-
ſum non credere id verum eſſe, quandiù a
ejus demonſtrationem attendo. Sed ſtatim atque
mentis aciem ab illa deflexi, quantumvis adhu
recorder me illam clariſſimè perſpexiſſe, facile
tamen poteſt accidere, ut dubitem an ſit vera:
ſiquidem Deum ignorem. Poſſem enim mihi
perſuadere, me talem à natura factum eſſe,
ut interdum in iis fallar, quæ me puto quam evi-
dentiſſimè percipere: cùm præſertim memine-
rim me multa pro veris, & certis habuiſſe, quæ
poſtmodùm aliis rationibus adductus, falſa eſſe
judi-*

judicavi. Poſtquàm vero percepi Deum eſſe: quia ſimul intellexi cætera omnia ab eo pendere, illumque non eſſe fallacem, atque inde collegi illa omnia, quæ clare, & diſtincte percipio, neceſſario eſſe vera: etiam ſi non attendam amplius ad rationes, propter quas iſtud verum eſſe judicavi: modò tamen recorder me clare, & diſtincte percepiſſe, nulla ratio contraria afferri poteſt, quæ me ad dubitandum impellat: ſed veram, & certam de hoc habeo ſcientiam. Neque de hoc tantùm: ſed & de reliquis omnibus, quæ memini me aliquando demonſtraſſe, ut de Geometricis & ſimilibus.

Ad iſta porro, vir eximie, cum admittam te ſerio loqui, nihil aliud licet dicere, niſi quod videris ægre à quoquam fidem impetraturus. Te, ante id tempus quo ſuperiora de Deo es ratiocinatus, minùs fuiſſe certum illarum Geometricarum demonſtrationum, quàm poſt modum fueris. Profecto enim eæ demonſtrationes ejus evidentiæ, ac certitudinis videntur, ut per ſe aſſenſum extorqueant, & ſemel perceptæ intellectum amplius hærere non ſinant: adeo ut etiam pravo illi Genio tam facile ſit laqueum mandaturus, ac dum (tametſi Deo nondum cognito) tam animoſe aſſeveraſti non poſſe tibi imponi circa illam propoſitionem, illationemve, *ego cogito: itaque exiſto.* Quin-etiam quantumvis ſit verum, uti nihil verius,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

verius, Deum exiſtere, eſſe illum omniu
Authorem, non eſſe fallacem: Quia tam
hæc eſſe videntur minus evidentia, quà
demonſtrationes illæ Geometricæ, vel
argumento, quòd Dei exiſtentiam, Reru
creationem, & alia de Deo multi contr-
vertant, has demonſtrationes nemo infici-
tur, ecquis eſt, quem perſuadeas iſtas
illis evidentiam certitudinemque mutuar
Et quis capiat Diagoram, Theodorum, a
ſi qui ſimiles ſunt athei, certos omni
reddi non poſſe hujuſmodi demonſtratio
num? Et quotuſquiſque credentium eſt
quem ſi rogaris, cur certus ſit in Triangul
quadratum baſeos æquale eſſe quadrat
crurum, reſponſurus ſit, quia ſcio Deu
eſſe, & Deum non poſſe fallere, & ipſu
eſſe tam hujus rei, quàm aliorum omniu
Authorem: & non reſpondeat potius, quo
niam illud ſcio, ac perſuadeor indubitat
demonſtratione? Quanto magis id reſpon
derent Pythagoras, Plato, Archimedes
Euclides, cæteri Mathematici, quorun
nemo eſſe videtur, qui de Deo cogitet, u
demonſtrationnm certiſſimus fiat. Quan-
quam, quia fortè non de aliis, ſed de te ipſo
ſolo ſpondebis, idque aliunde pium eſt: non
eſt profectò quare contendam.

IN

IN MEDITATIONEM VI.

De rerum materialium exiſtentia, & reali mentis à corpore diſtinctione.

I.

CIrca ſextam, id non moror, quod initio dicis *Res materiales ut ſunt objectum puræ Matheſeos poſſe exiſtere:* cùm tamen res materiales ſint objectum mixtæ, non puræ matheſeos; & objectum puræ matheſeos, ut punctum, linea, ſuperficies, conſtantiaque ex iis indiviſibilia, indiviſibiliterque ſe habentia exiſtere reipſa non poſſint: In eo ſolum hæreo, quod heic iterum *imaginationem ab intellectione* diſtinguis. Quippe, ô Mens, hæ duæ videntur unius, ejuſdemque facultatis actiones, ut ſupra inſinuavimus; &, ſi quid ſit diſcriminis, id non videtur amplius eſſe, quam ſecundum magis, & minùs; & vide ut illa inde jam probentur.

Dixiſti ſuprà *imaginari nihil eſſe aliud, quàm contemplari figuram, imaginemve rei corporeæ:* Heic vero non abnuis *intelligere eſſe contemplari Trigonum, Pentagonum, Chiliogonum, Miriogonum*, & hujuſmodi cæ-

 tera,

tera, quæ figuræ ſunt rerum corporearum.
Et diſcrimen quidem jam ſtatuis, quod *ima-ginatio ſit cum quadam applicatione facultatis cognoſcitivæ ad corpus : intellectio verò tam applicationem, ſeu contentionem non exig* Adeò ut, *cùm ſimpliciter, & ſine labore p cipis Trigonum, ut figuram conſtantem tr angulis, id intelligere te dicas. Et cùm n ſine aliqua tui contentione figuram quaſi præſ tem habes, inſpicis, exploras, diſtinctéque ſigillatim agnoſcis, diſcerniſque treis angu id te dicas imaginari.* Ac proinde, *cum p cipias quidem abſque labore Chiliogonum figuram mille angulorum : neque tamen ap cando & contendendo teipſam diſcernere ſis, & quaſi præſenteis habere, ſigillatim diſcernere omneis illius angulos, ſed te per de confuſe habeas, ac circa Myriogonum, aut quamcumque aliam hujuſcemodi figu rum; idcircò cenſeas reſpectu Chiliogoni, a Myriogoni Intellectionem eſſe, non Ima nationem.*

Veruntamen nihil ſanè obſtat, quin ad Trigonum, ſic ad Chiliogonum quem admodum intellectionem, ita imaginati nem extendas. Nam & nonnihil conte dis, ut figuram illam tam multorum a gulorum aliquo modo imagineris : lic multitudo illa angulorum tanta ſit, ut ipſa diſtinctè capere non poſſis : & aliunde pe

cip

cipis quidem voce Chiliogoni ſignificari figuram mille angulorum, ſed hæc eſt tantùm vis nominis; nam non propterea in ea figura *intelligis* magis mille angulos, quàm *imaginaris*.

Attendendum vero ut amittatur diſtinctio, & acquiratur confuſio per gradus. Tetragonum enim confuſiùs, quam Trigonum percipies, imaginaberiſve, aut intelliges: ſed diſtinctius, quam Pentagonum. Tum hoc confuſius Tetragono, Hexagono diſtinctius, atque ita conſequenter, donec non habeas quid diſertè tibi proponas, &, quia jam diſertè capere non poſſis, contendere teipſam ut plurimum negligas.

Quamobrem, ſi velis quidem imaginationem ſimul, & intellectionem vocare, quandiù figuram diſtincte, & cum ſenſibili quadam contentione cognoſcis: intellectionem vero ſolum dum confuſe ſolum, & cum nullâ, aut perexiguâ contentione ſpecularis, licebit profecto? at non erit propterea, cur pluſquàm unum genus internæ cognitionis adſtruas, cui accidentarium ſolummodo ſit, ut ſecundum magis, & minus diſtincte, vel confuſe, intentè, vel remiſſe figuram quampiam intuearis. Et certe cum Heptagonum, Octagonum, cæteraſque porro figuras ad Chiliogonum, aut Myriogonum uſque percurrere voluerimus

& ad majorem, minoremque diſtinctionen
vel remiſſionem , ſemper , continuoqu
adtenderimus , dicere ne poterimus , ub
nam , ſeu in qua figura imaginatio deſinat
intellectio ſola remaneat ? Niſi potius no
apparebit ſeries tenorque uniuſmodi cogni
tionis , cujus continuo , inſenſibiliterque de
creſcat diſtinctio, & contentio; creſcat con
fuſio , & remiſſio. Alias certe conſidera
ut intellectionem deprimas , imaginatio
nem extollas. Quid enim aliud , quàn
illi ludibrium , iſti commendationem quæ
ris; dum illi negligentiam , & confuſionen
tribuis , huic vero diligentiam, & perſpicui
tatem adſcribis.

Aſſeris poſteà *vim imaginandi , prout à v intelligendi diſtinguitur , ad tui eſſentiam non requiri :* quomodo id vero , ſi una , eademque vis ſit , cujus functiones differant ſecundum magis, & minus duntaxat.

Subjicis *mentem imaginando ſeſe convertere ad corpus , intelligendo , ad ſeipſam , ideamve, quam habet in ſe.* Quid ita vero , ſi non poteſt mens ſeſe ad ſeipſam , ideamve ullam convertere , quin ſimul ſeſe convertat ad aliquid corporeum, ideave corporea repræſentatum ? Nam Trigonum quidem ; Pentagonum , Chiliogonum Myriogonum, cæteræque figuræ , earumve ideæ corporeæ omnino ſunt ; neque poteſt mens ad illas ,

niſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

niſi ut corporeas, corporearumve inſtar intelligendo attendere. Quod ſpectat ad ideas rerum immaterialium creditarum, ut Dei, Angeli, animæ humanæ, ſeu mentis, conſtat etiam quaſcumque habemus de ipſis ideas, eſſe vel corporeas, vel quaſi corporeas, ex forma ſcilicet humana, & ex rebus aliàs tenuiſſimis, ſimpliciſſimis, inſenſibiliſſimis, cujuſmodi ſunt aër, ætherve, deſumptas, ut ſupra quoque attigimus. Quod autem dicis conjicere te probabiliter ſolùm aliquod corpus exiſtere: quia non potes dicere ſerio, idcirco morandum non eſt.

2. Diſputas deinceps de Senſu, ac præclarè primùm enumerationem inſtituis eorum, quæ per ſenſus innotuerant, & credita vera à te fuerant, ſolâ judice, ac duce natura. Refers ſubinde experimenta, quæ habitam ſenſibus fidem ita labefactaverint, ut eò te adegerint, quò te receptam vidimus circa Meditationem primam.

Hoc porro loco mens mihi non eſt de veritate ſenſuum intendere litem. Tametſi enim fallacia, falſitaſve ſit non in ſenſu, qui mere paſſive ſe habet, refertque ſolum ea, quæ apparent, quæque talia ex ſuis cauſis apparere neceſſum eſt: ſed in judicio, ſive in mente, quæ circumſpecte ſatis non agit, neque advertit ea, quæ procùl ſunt, ex hiſce, aliiſve cauſis apparere confuſiora, mi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

noraque ſeipſis, dum prope ſunt, & ita d[e]
cæteris: attamen ubicumque fallacia ſit
negandum non eſt, quin aliqua ſit: ſolumqu[e]
difficultas eſt, ſic-ne ſemper ſit, ut nunquam
de rei cujuſpiam ſenſibus perceptæ veritat[e]
conſtare poſſit.

Sane vero nihil eſt neceſſe exempla
obvia conquirere: Dico ſolum ad ea, qua[e]
profers, ſive potius objicis, conſtare omnino
videri, cum Turrim & prope ſpectamus, &
contingimus, certos nos eſſe, quod ſit qua-
drata; qui remotiores habueramus anſam
judicandi rotundam, vel certe dubitandi,
quadratáne, an rotunda, an alterius figuræ
eſſet.

Sic ſenſus ille doloris, qui apparet ad-
huc eſſe in pede, aut manu, poſtquam ea
membra reſciſa ſunt, fallere aliquando po-
teſt, in iis ſcilicet, quibus ſunt reſciſſa; idque
ob ſpiritus ſenſorios aſſuetos in ipſa defer-
re, inque ipſis ſenſum exprimere: atta-
men qui integri ſunt, tam certi ſunt ſe in
pede, aut manu, quam compungi vident,
dolorem ſentire, ut dubitare non va-
leant.

Sic cum vigilemus, ſomniemuſque per
vices, donec vivimus, fallacia quidem per
ſomnium eſt, quod ea videri coram appa-
reant, quæ coram non ſunt; attamen nec
ſemper ſomniamus, nec, dum reverâ vigi-
lamus,

lamus, dubitare poſſumus vigilemus-ne, an ſomniemus potius.

Sic cum cogitare poſſimus nos eſſe naturæ fallaciis obnoxiæ, etiam in rebus veriſſimis viſis; nihilominus cogitamus etiam nos eſſe à natura veritatis capaces: & ut aliquando fallimur, ut non detecto ſophiſmate, vel baculo media ex parte in aquam immerſo; ita aliquando intelligimus verum, ut in Geometrica demonſtratione, aut in baculo ex aqua educto, adeo ut de neutrius veritate dubitare plane poſſimus. Et ut dubitare de cæteris liceat: ſaltem de eo dubitare non licet, quod res tales appareant; nec poteſt non eſſe veriſſimum taleis apparere. Quod autem ratio multa diſſuadeat, ad quæ nos natura impellit, non tollit hoc ſaltem veritatem ejus, quod apparet, τοῦ φαινομένου. Tametſi nihil eſt neceſſe heic diſquirere, Ratione ſenſus impulſui repugnet, eo duntaxat modo, quo dextera manus prolabentem lævam præ laſſitudine ſuſtentat, an vero quodam alio.

3. Accedis conſequenter ad inſtitutum, ſed levi quaſi velitatione. Pergis enim, *Nunc autem poſtquam incipio meipſum, me æque Authorem originis meliùs noſſe, non quidem omnia, quæ habere videor, à ſenſibus puto eſſe temerè admittenda, ſed neque etiam*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

omnia in dubium revocanda. Bene hoc h bet, quanquam & antea idem haud dub putaveras.

Sequitur, *Et primo, quoniam ſcio omni quæ clarè, & diſtinctè intelligo, talia à D fieri poſſe, qualia illa intelligo: ſatis eſt, quod poſ ſim unam rem abſque altera clarè & diſtinct intelligere, ut certus ſim unam ab altera eſſe di verſam: quia poteſt ſaltem à Deo ſeorſim poni & non refert à qua potentia id fiat, ut diverſ exiſtimetur.* Ad hoc nihil aliud dicendun eſt, quàm probare te clarum ex obſcuro ne cauſſer eſſe obſcuritatem in illation aliquam. Ac non hæreo quidem in eo, quod probare prius oporteat exiſtere Deum, & ad quæ potentia ejus ſe extendat, ad oſtendendum facere eum poſſe quicquid tu potes intelligere: quæſierim ſolum, nonne tu clare, diſtinctéque intelligis in Triangulo proprietatem illam, quod majora latera majoribus angulis ſubtendantur, ſeparatim ab alia, qua tres ſimul anguli habentur pares duobus rectis? Et admittis-ne proptereà Deum ita poſſe illam proprietatem ab hac ſeparare, & ſeorſim ponere, ut Triangulus iſtam, & non illam habeat, vel iſta quoque prætereà ſit ſeorſim à Triangulo? Sed ne te heic remorer, quod hæc ſeparatio parum ad rem faciat, ſubjicis, *Ac proinde ex hoc ipſo, quòd ſciam me exiſtere,*

quód-

quódque interim nihil planè aliud ad naturam, ſive eſſentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc ſolùm, quòd ſim res cogitans: rectè concludo meam eſſentiam in hoc uno conſiſtere, quòd ſim res cogitans. Heic remorarer, ſed vel repetere ſufficit quæ circa meditationem ſecundam dicta ſunt, vel exſpectandum quid inferre velis.

Poſtremo enim, *Et quamvis*, inquis, *fortaſſe (vel potiùs, ut poſtmodùm dicam pro certo) habeam corpus, quod mihi valdè arctè conjunctum eſt: quia tamen ex una parte claram, & diſtinctam habeo ideam mei ipſius, quatenus ſum tantùm res cogitans, non extenſa: & ex alia parte diſtinctam ideam corporis, quatenus eſt tantum res extenſa, non cogitans: certum eſt me à corpore meo reverâ eſſe diſtinctam, & abſque illo poſſe exiſtere.*

Videlicet huc properabas? Ergo quia cardo difficultatis heic potiſſimum vertitur, conſiſtendum nonnihil eſt, ut pateat quî illum ſtabilias. Agitur heic primum de diſtinctione inter te, & corpus: quod porrò corpus intelligis? Nempe hoc craſſum ex membris conſtans, de quo ſunt haud-dubie hæc verba, *habeo mihi conjunctum*: &, *certum eſt me à corpore meo eſſe diſtinctam*, &c.

Atqui, ô Mens, de hoc corpore non eſt difficultas. Eſſet quidem, ſi objicerem cum pleriſque Philoſophis te eſſe ἐντελέχειαν

perfectionem, actum, formam, ſpeciem,
ut vulgari modo loquar, modum corpori
quippe illi non magis te ab iſto corpore
ſtinctam, ſeparabilemque agnoſcunt, quà
figuram, modum-ve alium: idque ſeu
anima tota, ſeu ſis prætereà etiam *νοῦς δυνά-*
μει, νοῦς παθητικὸς, intellectus poſſibili
ſeu paſſibilis, ut loquuntur. Sed agere plac
tecum liberalius, te nimirum conſiderand
ut *νοῦν ποιητικὸν* intellectum agentem, im
& *χωριστὸν* ſeparabilem: tametſi alia, qu
illi, ratione.

Cum illi enim ſtatuerent omnibus homi-
nibus (niſi potius rebus) communem, præ-
ſtantemque intellectui poſſibili, ut intelli-
gat, eadem prorſus ratione, ac neceſſitate
qua lux oculo, ut videat (unde ſolari lumin
comparare ſoliti erant, ſpectareque proind
ipſum, ut advenientem extrinſecus) ipſe te
potius conſidero (nam & tu quoque id bene
vis) ut intellectum quendam ſpecialem, qui
domineris in corpore.

Repeto autem difficultatem non eſſe, ſis-
ne ſeparabilis, an non ab hoc corpore (unde
& paulo ante innuebam non fuiſſe neceſſa-
rium recurrere ad Dei potentiam, qua illa
ſint ſeparabilia, quæ ſeparatim intelligis) ſed
de corpore, quod ipſamet ſis: quaſi poſſis
ipſa eſſe tenue corpus, intra craſſum iſtud
diffuſum, aut in ejus parte ſedem obtinens.

Cæte-

Cæterum nondum feciſti fidem eſſe te aliquid pure incorporeum: Et cum in ſecunda Meditatione enunciaſſes te eſſe non ventum, non ignem, non vaporem, non halitum, admonita profecto es, id ſine probatione fuiſſe enunciatum.

Dicebas te de iſtis rebus illeic loci non diſputare: at deinceps non diſputaſti, neque ulla ratione probaſti non eſſe te corpus hujuſcemodi. Spes erat, ut heic id præſtares: &, ſi quid tamen diſputas, ſi quid probas, diſputas, & probas te non eſſe craſſum corpus hoc, de quo, ut jam dixi, non eſt difficultas.

4. *At*, inquis, *habeo ex una parte claram, & diſtinctam ideam mei ipſius, quatenus ſum tantum res cogitans, non extenſa: & ex alia parte diſtinctam ideam corporis, quatenus eſt tantum res extenſa, non cogitans.* Enimvero, quod ſpectat primum ad ideam corporis, non videtur multum de ea laborandum. Nam ſi id quidem pronunciares de idea corporis univerſe, repetendum eſſet, quod objecimus probandum eſſe tibi repugnare naturæ corporeæ, ut ſit cogitationis capax: ſicque principium peteretur, cum quæſtio de te inſtituta ſit, an tenue nempe corpus non ſis, quaſi cogitare corpori repugnet.

Verum, quia id pronuncias, & agis certe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

tè ſolum, de craſſo iſto corpore, à quo te eſſe diſtinctam, & ſeparabilem contendis; ideò non tam inficior, quin habeas ipſius ideam, quàm te habere poſſe inficior, ſi inextenſa quidem res ſis. Quæſo te enim, quomodo exiſtimes in te ſubjecto inextenſo recipi poſſe ſpeciem, ideamve corporis quod extenſum eſt? Seu enim talis species procedit ex corpore, illa haud dubie corporea eſt, habetque partes extra partes, atque adeo extenſa eſt: Seu aliunde impreſſa eſt, quia neceſſarium ſemper eſt, ut repræſentet corpus extenſum, oportet adhuc, ut habeat partes & perinde extenſa ſit. Alioquin certe ſi partibus careat, quomodo partes repræſentabit? ſi extenſione, quomodo rem extenſam? ſi figura, quomodo rem figuratam? ſi poſitione, quomodo rem habentem ſuperiores, inferiores, dextras, ſiniſtras, obliquas partes? Si varietate, quomodo colores varios, &c. Non ergo videtur idea extenſione prorſus carere: niſi vero careat, quonam modo tu, ſi inextenſa fueris, illi ſubjicieris? quomodo illam tibi aptabis? quomodo uſurpabis, quomodo ſenſim obliterari, evaneſcereque tandem experieris?

Deinde, quod ſpectat ad ideam tui, nihil eſt addendum ad ea, quæ jam dicta ſunt, ac in meditationem præſertim ſecundam. Exinde enim evincitur, tantum abeſſe, ut

ideam

ideam tui claram, diſtinctamque habeas, quin penitus nullam habere videaris. Quippe quia tametſi agnoſcas cogitare te, neſcias tamen qualis res ſis, quæ cogitas: adeo ut cum ſola hæc operatio nota ſit, lateat te tamen quod eſt præcipuum, ſubſtantia nempe, quæ operatur. Unde ſuccurrit comparatio, qua dici potes ſimilis cæco, qui calorem ſentiens, admonituſque eum eſſe à Sole putet ſe habere claram, & diſtinctam ideam ſolis, quatenus, ſi ex eo quæratur quid ſit ſol, reſpondere poſſit, eſt res calefaciens. Sed, inquies, heic addo, non tantum quod ſim res cogitans, ſed etiam, quod *Res non extenſa.* Verumtamen, ut taceam ſine probatione id dici, cum in quæſtione tamen ſit, quæſo primum, idcirco-ne ideam tui claram, & diſtinctam habes? Dicis te non extenſam; Dicis quid non ſis, non vero quid ſis. An ad habendum claram, diſtinctamque, ſeu, quod idem eſt, veram, germanamque alicujus rei ideam, non eſt neceſſe ipſammet rem poſitive, &, ut ita dicam, affirmate noſſe: ſufficitque noſſe, quòd illa non ſit alia quæpiam res? Ergone clara, diſtinctaque erit Bucephali idea, ſi quis ſaltem norit de Bucephalo, quòd muſca non ſit? Sed ne hoc urgeam, requiro potiùs, Tu igitur res non extenſa es? Annon es diffuſa per corpus? Neſcio quid

reſponſura ſis ; nam licet ego ab initio
agnoverim in cerebro ſolum , id tamen con
jiciendo potius , quàm plane aſſequend
opinionem tuam. Conjecturam dixi ex i
verbis , quæ poſteà ſequuntur , dum a
te non ab omnibus corporis partibus affici , ſ
tantummodò à cerebro , vel etiam ab una tan
tum exigua ejus parte. Verùm certus plan
non fui , an eſſes propterea tantum in cere
bro,parte-ve illius,cùm poſſis eſſe in corpo
re toto,& in una ſolùm parte affici : ut vul
go fatemur animam diffuſam toto corpore
& in oculo tamen duntaxat videre.

Dubium ſimiliter moverunt verba illa ſe
quentia, *& quamvis toti corpori tota mens uni*
ta eſſe videatur, &c. Quippe illeic loci non
aſſeris quidem te eſſe unitam toti corpori :
ſed te eſſe tamen unitam non negas. Ut-
cumque ſit , Eſto primum , ſi placet, diffuſa
toto corpore, ſive idem cum anima ſis , ſive
quid diverſum,quæſo te, inextenſa es,quæ es
à capite ad calcem protenſa ? quæ coæquaris
corpori ? quæ tot illius partibus correſpon-
denteis parteis habes ? An dicis te ideo eſſe
inextenſam , quod tota in toto ſis , & tota in
qualibet parte? Quæſo te,ſi dicas, quomodo
id capis? Ita-ne poteſt unum quid eſſe ſimul
totum in pluribus locis? Fides nos id doceat
de ſacro myſterio ; de te , ut de re naturali
diſputatur heic ; & ex lumine quidem natu-
rali.

rali. Licet-ne intelligere plura eſſe loca, & non eſſe plura locata? Et nunquid centum ſunt plúra uno? Et nunquid, ſi res aliqua tota eſt in uno loco, poterit eſſe in aliis, niſi ipſa ſit extra ſe, uti locus eſt extra loca? Dicito quod voles: ſaltem & obſcurum, & incertum erit, ſis-ne in qualibet parte tota, & non potius in ſingulis partibus per ſingulas tui parteis. Et cùm ſit longe evidentius nihil poſſe totum ſimul eſſe in pluribus locis, etiam evidentius evadet non eſſe te totam in ſingulis partibus: ſed totam duntaxat in toto, atque adeo, per tui parteis diffuſam per totum, ſicque habere extenſionem.

Eſto deinde in cerebro ſolum, aut in exigua ſolum ejus parte: cernis idem plane incommodi eſſe: quoniam quantulacúmque ſit illa pars, extenſa tamen eſt, & tu illi coextenderis, atque idcirco extenderis, particulaſque particulis illius reſpondenteis habes. An dices te cerebri partem pro puncto accipere? Incredibile ſane: ſed eſto punctum. Si illud quidem Phyſicum ſit, eadem remanet difficultas, quia tale punctum extenſum eſt, neque partibus prorſus caret. Si Mathematicum, noſti primum id niſi imaginatione non dari. Sed detur, vel fingatur potius dari in cerebro Mathematicum punctum, cui tu adjungaris, & in quo exiſtas, vide quàm futura ſit inutilis fictio. Nam ut

fingatur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

fingatur, ſic fingi debet, ut ſis in concur nervorum per quos omnes partes informat anima tranſmittunt in cerebrum ideas, ſe ſpecies rerum ſenſibus perceptarum. A primum, nervi omnes in punctum no coëunt, ſeu quia cerebro continuato in ſpina lem medullam multi nervi toto dorſo i eam abeunt: ſeu quia qui tendunt in mediu caput, non in eundem cerebri locum deſi nere deprehenduntur. Sed demus concur rere omneis; nihilominus concurſus illo rum in mathematico puncto eſſe nequit quia videlicet corpora, non mathematica lineæ ſunt, ut coire poſſint in mathemati cum punctum. Et ut demus coire, ſpiri tus per illos traducti exire è nervis, au ſubire nervos non poterunt, ut pote cum corpora ſint, & corpus eſſe in non loco, ſeu tranſire per non locum, cujuſmodi eſt punctum mathematicum non poſſit. Et quamvis demus eſſe, & tranſire poſſe: attamen tu in puncto exiſtens, in quo non ſunt plagæ dextra, ſiniſtra, ſuperior, inferior, aut alia, dijudicare non potes unde adveniant, aut quid renuncient. Idem autem dico de iis, quos tu debeas ad ſentiendum, renunciandumve, & ad movendum tranſmittere. Ut prætercam capi non poſſe, quomodo tu motum illis imprimas, ſi ipſa in puncto ſis, niſi ipſa corpus ſis, ſeu niſi corpus habeas,

quo

quo illos contingas, ſimulque propellas. Nam ſi dicas illos per ſe moveri, ac te ſolummodo dirigere ipſorum motum: memento te alicubi negaſſe moveri corpus per ſe, ut proinde inferri poſſit te eſſe motus illius cauſam: ac deinde explica nobis, quomodo talis directio ſine aliqua tui contentione, atque adeo motione eſſe valeat? Quomodo contentio in rem aliquam, & motio illius ſine contactu mutuo moventis, & mobilis? Quo modo contactus ſine corpore, quando (ut lumine naturali eſt adeo perſpicuum) tangere, nec tangi ſine corpore nulla poteſt res? Quanquam quid in his immoror; cum tibi ipſi incumbat probare eſſe te rem inextenſam, atque idcirco incorpoream? Neque vero, quantum opinor, argumentum ex eo duces, quod homo conſtare vulgo dicitur ex corpore, & animo; quaſi cum una pars corpus dicatur, alia non corpus dici debeat: Si enim faceres, ita diſtinguendi occaſionem dares. Conſtare hominem ex dublici corpore craſſo ſcilicet, & ſubtili; adeo ut cum illud retineat commune nomen corporis, iſti nomen animæ detur. Ut prætereant idem de aliis animalibus dictum iri; quibus tu mentem tibi ipſi parem non conceſſeris: beatis illis ſane, ſi vel animam, te authore, habeant. Heinc igitur quando concludis, *certum eſſe te à corpore*

pore tuo revera eſſe diſtinctam : Vides conceſſum id quidem iri, ſed non conceſſum i[illegible] propterea eſſe te incorpoream, & non po[illegible]tius ſpeciem tenuiſſimi corporis à craſſior[illegible] iſto diſtincti. Addis & *te proinde poſſe abſqu[illegible] illo exiſtere.* Verum ubi conceſſum fueri[illegible] te perinde poſſe abſque craſſo iſto corpo[illegible]re exiſtere, ac exiſtit vapor odoratus, dum è pomo exiliens in auras diſpergitur, quid[illegible]nam exinde lucrata eris? Certe aliquid am[illegible]plius, quàm quod Philoſophi memorati vo[illegible]lunt, qui perire te penitus in ipſa morte opinantur: inſtar figuræ ſcilicet, quæ ex ſuperficiei immutatione ita evaneſcit, ut deinceps nulla, ſeu nihil plane ſit. Siquidem cum fueris præterea corporea quædam, ſeu tenuis ſubſtantia, non dicêris ipſa in morte penitus evaneſcere, abireve plane in nihilum: ſed per tui parteis diſſipatas ſubſiſtere: quantumcumque ob diſtractionem cogitatura amplius non ſis, & neque res cogitans, neque mens, neque anima ſis dicenda. Quæ tamen omnia ſemper objicio, non ut de concluſione à te intenta dubitans; ſed ut de vi demonſtrationis à te expoſitæ diffidens.

5. Interſpergis conſequenter nonnulla eodem pertinentia, quibus omnibus non eſt inſiſtendum. Id noto, quod ais *docere naturam per ſenſum doloris, famis, ſitis, &c.*

te

te non adeſſe corpori, ut nauta adeſt navigio: ſed eſſe te illi arctiſſimè conjunctam, & quaſi permiſtam, adeò ut unum quid cum illo componas. Alioquin enim, inquis, *cum corpus læditur, ego, qui nihil aliud ſum, quàm res cogitans; non ſentirem idcircò dolorem, ſed puro intellectu læſionem iſtam perciperem, ut nauta viſu percipit, ſi quid in nave frangatur. Et cum corpus cibo, vel potu indiget, hoc ipſum expreſſe intelligerem, non confuſos famis, & ſitis ſenſus haberem. Nam certe iſti ſenſus ſitis, & famis, doloris, &c. nihil aliud ſunt, quàm confuſi quidam modi ab unione, & quaſi permiſtione mentis cum corpore exorti.* Ac bene quidem ſe iſta habent, ſed explicandum ſupereſt, quonam modo iſta conjunctio, & quaſi permiſtio, aut confuſio competere tibi, ſi ſis incorporea, inextenſa, & indiviſibilis, poſſit? Si puncto enim grandior non es, quomodo conjungeris toti corpori, quod eſt magnitudinis tantæ? Quomodo ſaltem cerebro, aut exiguæ illius parti, quæ (ut dictum eſt) quantulacumque ſit, magnitudinem tamen, ſeu extenſionem habet? Si partibus omnino cares, quomodo miſceris, aut quaſi miſceris partis hujus particulis: neque enim eſt miſtio ſine partibus commiſcibilibus utrinque? Et, ſi diſcreta plane es, quomodo confunderis, unumque componis cum ipſa materia? Et, cum compoſitio, con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

junctio , ſeu unio inter parteis aliquas ; nonne debet eſſe proportio inter part hujuſmodi ? Quænam vero corporeæ cu incorporea intelligi poteſt ? Capimus- quomodo lapis , & aër ita compingantu v. c. in pumice , ut germana inde fiat co poſitio ? Et major tamen eſt proportio i ter lapidem, & aerem , qui ipſe quoque co pus eſt , quàm inter corpus , & animan memtemve plane incorpoream. Et nonn debet unio per contactum intimum fieri Quomodo id vero , ut ante dicebam , ſin corpore ? Quomodo quod corporeum eſ apprehendet quod incorporeum , ut ſibi jun ctum teneat : aut quomodo incorporeum apprehendét corporeum , ut ſibi devinctum reciproce habeat : ſi nihil prorſus in illo ſit, neque quo apprehendatur, neque quo apprehendat ? Heinc , quia te fateris ſentire dolorem, quæſo te quomodo te putes, ſi incorporea, & inextenſa ſis, ſenſus doloris eſſe capacem ? Quippe doloris affectio non niſi ex quadam partium diſtractione intelligitur, cum quidpiam interjicitur , quod continuitatis ſolutionem faciat. Videlicet ſtatus doloris eſt quidam ſtatus præter naturam; quomodo vero poteſt præter naturam eſſe, afficive , quod per naturam , uniuſmodi , ſimplex , indiviſibile , intranſmutabileque eſt ? Et , cum dolor aut alteratio , aut non

ſine

ſine alteratione ſit; quomodo poteſt id alterari, quo cum ſit puncto impartibilius, non poteſt fieri alterum, deſinereve eſſe cujuſmodi eſt, quin in nihilum redigatur? Addo &, cum dolor ex pede, ex brachio, partibuſve aliis ſimul advenit, nonne oportet in te eſſe parteis varias, in quibus illum varie excipias, ne confuſe, & quaſi unius duntaxat partis dolorem ſentias? Sed uno verbo, generalis ſemper difficultas manet, quomodo corporeum cum incorporeo communicare valeat: quam proportionem ſtatuere alterius cum altero liceat.

6. Cætera prætereo, quæ fuſe, & eleganter proſequeris, ut oſtendas eſſe aliquid præter te, ac Deum. Deducis enim eſſe tuum corpus, facultateſque corporeas: itemque alia corpora, quæ in tuos ſenſus, ac teipſam immittant ſui ſpecies, efficiantque voluptatis, & doloris paſſiones, unde ſunt in te proſequutio, & fuga.

Ex quibus hunc tandem fructum colligis, ut cum omnes ſenſus circa ea, quæ ad corporis commodum ſpectant, multo frequentius verum indicent, quàm falſum: idcirco inferas te amplius vereri non debere, ne ea falſa ſint, quæ tibi quotidie à ſenſibus exhibentur. Idem conſequenter dicis de inſomniis, quæ quia non perinde cum reliquis omnibus actionibus vitæ à memoria

con-

conjunguntur, ut ea, quæ vigilanti occu-
runt; ideo ſtatuis tibi res veras non in ſom-
nis, ſed vigilanti occurrere: Et, *ex eo,* inqu-
quòd Deus non ſit fallax, ſequitur omnino
talibus te non falli. Quod, ut admodum
dicis, ita cum poſtremo concludis, *Eſſe hu-*
manam vitam erroribus obnoxiam, noſtræ
naturæ infirmitatem eſſe agnoſcendam? fa-
profecto quam optime.

Hæc ſunt, Vir eximie, quæ mihi cir-
Meditationes tuas adnotanda occurreru-
Repeto non eſſe cur ipſe ea cures, qu-
meum judicium tanti non ſit, ut haberi
beat apud te tantilli momenti. Ut enim
cum aliquis cibus palato meo ſuavis e-
quem diſplicere aliis video, non defen-
guſtatum meum eſſe alieno perfectiorem
ita, cum menti placet opinio, quæ non ar-
det cæteris, longe abſum ut tuear me in v-
riorem incidiſſe. Id potius puto vere d-
ctum, ſuo quemque ſenſu abundare: ac ta-
prope iniquum habeo, velle ut omnes eade-
ſententiâ, quàm ut omnes eodem ſint guſtu.
Quod dico, ut exiſtimes tibi, per me, libe-
rum eſſe, hæc, quæ cenſui, omnia flocci-fa-
cere, nullóque plane loco habere. Abun-
de erit, ſi pronum meum erga te affectum
agnoſcas, & non ducas pro nihilo veneratio-
nem tuæ virtutis. Poteſt forte aliquid eſſe
inconſideratius prolatum, ut inter diſſen-
tiendum

tiendum proclivius nihil eſt: id ſi occurrat, plane devoveo: Tu duc lituram, & ſic habe, nihil mihi fuiſſe antiquius, quam ut demererer, & ſartam, tectamque tuerer amicitiam tuam. Vale, Scribebam Pariſiis, Poſtridie Eidus Majas, an. ſal. 1641.

Reſponſio Authoris AD QUINTAS OBJECTIONES.

V*Ir Præſtantiſſime,*

Tam eleganti & accurata diſſertatione Meditationes meas impugnaſti, quæque ad earum veritatem illuſtrandam adeo profutura eſſe mihi videtur, ut multum me tibi debere exiſtimem quod ipſam perſcripſeris, multumque etiam R. P. Mercenno, quod te ad ſcribendum incitarit. Quippe optime novit vir ille rerum omnium ſtudioſiſſimus indagator, & eorum præcipue quæ ſpectant ad gloriam Dei promotor indefeſſus, nulla via melius

cognoſci

cognoſci poſſe an meæ rationes pro ver
demonſtrationibus habendæ ſint, quàm
aliquot ex iis qui doctrina, & ingenio rel
quos antecedunt ipſas examinarent, ac tot
viribus impugnarent, ut deinde fieret peri
culum an ego ſatis commode ad omnia qu
ab iis propoſita eſſent reſponderem. Id
circo quamplurimos ad hoc provocavit,
nonnullis impetravit, & gaudeo quod etiam
à te. Quamvis enim non tam Philoſo
phicis rationibus uſus fueris ad opinione
meas refutandas, quàm oratoriis quibuſdam
artibus ad illas eludendas, hoc tamen ipſum
ideo mihi gratum eſt, quod inde conjiciam
non facile in me rationes afferri potuiſſe di-
verſas ab iis quæ in præcedentibus aliorum
objectionibus quas legiſti continentur. Ne-
que enim ſi quæ eſſent, ingenium & dili-
gentiam tuam effugiſſent, & judico te hîc
non aliud habuiſſe inſtitutum, quàm ut eo-
rum me admoneres quibus meæ rationes, ab
iis quorum ingenia ſenſibus ita immerſa
ſunt ut à Metaphyſicis cogitationibus pror-
ſus abhorreant, eludi poſſent, atque ita mihi
dares occaſionem iis occurrendi. Quamob-
rem ego hîc non tanquam tibi Philoſo-
pho acutiſſimo, ſed tanquam alicui ex ho-
minibus iſtis carneis reſpondebo.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

De iis quæ in Meditationem primam objecta ſunt.

AIs te comprobare inſtitutum quo mentem præjudiciis exuere conatus ſum, ut pote quod nemo fingere poteſt eſſe improbandum: Sed velles ut *ſimpliciter ac paucis verbis*, hoc eſt, perfunctorie tantum id effeciſſem. Quaſi ſcilicet tam facile ſit omnibus ſe erroribus liberare quibus ab infantia imbuti ſumus? & quaſi nimis accurate id fieri poſſit quod nemo negat eſſe faciendum? Sed nempe indicare voluiſti pleroſque homines fateri quidem verbo tenus præjudicia eſſe vitanda, ſed tamen nunquam illa vitare, quia nullum ſtudium aut laborem in hoc impendunt, nullaque ex iis quæ ſemel ut vera admiſerunt pro præjudiciis habenda eſſe arbitrantur. Tu certe hîc illorum perſonam egregie agis, & nihil eorum quæ ab ipſis dici poſſent omittis, ſed interim nihil affers quod Philoſophum redolere videatur; ubi enim ais opus non eſſe Deum fingere deceptorem, neque nos ſomniare, nec talia, Philoſophus putaſſet ſibi addendam eſſe rationem cur illa non poſſint in dubium revocari, vel ſi nullam habuiſſet, ut revera nulla eſt, id non

S dixiſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

dixiſſet : Neque addidiſſet ſufficere hoc
loco humanæ mentis caliginem , aut na
ræ noſtræ imbecillitatem cauſari , nihil en
prodeſt ad errores noſtros emendandos qu
dicatur nos errare quia noſtra mens ca
gat , vel natura eſt imbecilla ; idem en
eſt ac ſi tantum diceretur nos errare qu
ſumus erroribus obnoxii ; & manifeſte u
lius eſt attendere , ut feci , ad omnia in q
bus contingere poteſt ut erremus , ne ip
temere aſſentiamur. Non etiam dix
ſet Philoſophus *me , habendo dubia omnia*
falſis , non tam vetus exuere quàm indu
novum præjudicium ; vel prius probare c
natus fuiſſet ex tali ſuppoſitione oriri per
culum alicujus deceptionis ; Sed tu è cont
paulo poſt affirmas me non poſſe à me e
torquere ut illa pro incertis , falſiſque h
beam quæ falſa ſuppoſui , hoc eſt ut novu
illud induam præjudicium quod ne indu
rem verebaris. Nec magis miraretur Phi
loſophus iſtiuſmodi ſuppoſitionem , quàm
quod aliquando ut baculum qui curvus e
rectum reddamus , illum in contrariam par
tem recurvemus , novit enim ſæpe falſa pr
veris utiliter ſic aſſumi ad veritatem illu
ſtrandam ; ut cum Aſtronomi Æquatorem
Zodiacum , alioſque circulos in cœlo ima-
ginantur , cum Geometræ novas lineas dati
figuris adjungunt , & ſæpe Philoſophi mul-
ti

tis in locis: Qui autem hoc vocat *recurrere ad machinam captare præſtigias, ſectari ambages,* aitque, *Philoſophico candore, ac veritatis amore eſſe indignum*, non certè ipſe Philoſophico candore, nec ulla ratione, ſed Rhetorico tantum fuco uti ſe velle teſtatur.

De iis quæ in ſecundam Meditationem objecta ſunt.

I.

PErgis hîc Rhetoricam ſimulationem loco rationis uſurpare: fingis enim me ludificari ubi ſerio ago; & ſerio accipis tanquam vere dictum, & affirmatum, quod tantum interrogando, & ex vulgari aliorum ſententia propoſui, ut de eo ulterius inquirerem. Quod enim dixi, omnia ſenſuum teſtimonia pro incertis, imo etiam pro falſis eſſe habenda, omnino ſerium eſt: & ad meas Meditationes intelligendas adeo neceſſarium, ut quiſquis illud admittere non vult, aut non poteſt, nihil in ipſas reſponſione dignum objiciendi ſit capax. Sed advertenda eſt diſtinctio variis in locis à me inculcata, inter actiones vitæ, & inquiſitionem veritatis: Cum enim de regenda vita quæſtio eſt, ineptum ſane eſſet ſenſibus non credere, planeque ridendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

fuerunt illi Sceptici qui res humanas eo uſque negligebant, ut ne ſe in præcipitia conjicerent ab amicis deberent aſſervari. Atque idcirco alicubi admonui *neminem ſanæ mentis de talibus ſeriò dubitare*; cum autem quidnam certiſſimè ab humano ingenio cognoſci poſſit inquiritur, plane à ratione alienum eſt eadem nolle ut dubia, imo etiam ut falſa, ſerio rejicere, ad animadvertendum alia quædam, quæ ſic rejici non poſſunt, hoc ipſo eſſe certiora, nobíſque revera notiora. Quod autem dixi me nondum ſatis intelligere quis ſit ille qui cogitat, non bona fide ut ſerio dictum accipis, cum id ipſum explicuerim: nec etiam quod dixerim me non dubitaſſe de eo in quo natura corporis conſiſtebat, nullámque vim ſeipſim movendi illi tribuiſſe, méque imaginatum eſſe animam inſtar venti, vel ignis, & talia, quæ ibi tantum ex vulgi opinione retuli, ut ſuis locis falſa eſſe oſtenderem. Qua autem fide ais *nutriri*, *incedere*, *ſentire*, &c. *à me referri ad animam*, ut ſtatim ſubjungas, *eſto, modò caveamus diſtinctionem tuam inter animam & corpus*; ego enim paulo poſt expreſſis verbis nutritionem retuli ad ſolum corpus, inceſſum vero & ſenſum maxima ex parte refero etiam ad corpus, nihílque quod ad illos pertineat animæ tribuo præter id ſolum quod eſt cogitatio. Quam

deinde

deinde habes rationem ut dicas *non opus fuiſſe tanto apparatu ad probandum me exiſtere*; Certe ego ex his ipſiſmet tuis verbis optimam mihi videor habere rationem judicandi nondum me ibi ſatis magno apparatu uſum fuiſſe, quandoquidem efficere nondum potui ut rem recte intelligas: Cum enim ais me idem potuiſſe ex quavis alia mea actione colligere, multum à vero aberras, quia nullius meæ actionis omnino certus ſum (nempe certitudine illa Metaphyſica, de qua ſola hìc quæſtio eſt) præterquàm ſolius cogitationis. Nec licet inferre, exempli cauſa, ego ambulo, ergo ſum, niſi quatenus ambulandi conſcientia cogitatio eſt, de qua ſola hæc illatio eſt certa, non de motu coporis, qui aliquando nullus eſt in ſomnis, cum tamen etiam mihi videor ambulare; adeo ut ex hoc quod putem me ambulare, optime inferam exiſtentiam mentis quæ hoc putat, non autem corporis quod ambulet. Atque idem eſt de cæteris.

2. Incipis deinde non injucunda proſopopeia me non amplius ut hominem integrum, ſed ut animam ſeparatam interrogare, quo me videris admonere haſce objectiones non à mente ſubtilis Philoſophi, ſed à ſola carne factas fuiſſe. Quæſo te igitur, ô caro, ſeu quocunque velis nomine

cenſeri , habeſne tam parum cum ment
conſortii ut advertere non potueris quando
nam emendavi illam vulgi imaginationem
per quam fingitur id quod cogitat eſſe inſta
venti , ſimiliſve corporis ? Emendavi enim
illam profectò cum oſtendi ſupponi poſſ
nullum ventum , nec aliud corpus in mun-
do eſſe , ac nihilominus illa omnia , e:
quibus me ut rem cogitantem agnoſco
remanere. Ac proinde quæcunque po-
ſteà interrogas , cur non poſſim igitur eſ-
ſe adhuc ventus , cur non replere ſpatium ,
cur non moveri pluribus motibus , & ta-
lia , tam inania ſunt ut reſponſione non ege-
ant.

3. Nec magis urgent quæ ſubjungis ,
ſi ſim tenue quoddam corpus , cur non poſ-
ſim nutriri , & reliqua ; nego enim me eſ-
ſe corpus. Atque , ut ſemel abſolvam quia
fere ſemper eodem ſtilo uteris , nec meas
rationes impugnas , ſed ipſas , tanquam ſi
nullæ eſſent , diſſimulando , vel imperfe-
ctas tantum & truncatas referendo , colligis
varias difficultates quæ vulgo ab imperitis
in meas concluſiones , aliaſve ijs affines ,
aut etiam diſſimiles moveri ſolent , quæ-
que vel ad rem non pertinent , vel jam à
me ſuis locis ſublatæ ſunt aut ſolutæ , non
operæpretium eſt ut ad ſingula quæ inter-
rogas reſpondeam , centies enim eadem
quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

quæ jam ante ſcripſi eſſent repetenda. Sed breviter tantum de iis agam quæ lectores non plane ineptos morari poſſe videbuntur. Et quantum ad illos qui non tam ad vim rationum, quam ad verborum multitudinem attendunt, eorum approbationem tanti non facio ut ejus promerendæ gratia verboſior fieri velim. Primum itaque hîc notabo tibi non credi, cum ais mentem adoleſcere, ac debilitari cum corpore, nullaque ratione id probas, nam ex eo quod non tam perfecte agat in corpore infantis, quam adulti, ac ſæpe à vino, aliiſque rebus corporeis ejus actiones poſſint impediri, ſequitur tantum illam, quandiu corpori eſt adjuncta, ipſo uti ut inſtrumento ad eas operationes, quibus ut plurimum occupatur, non autem perfectiorem vel imperfectiorem reddi à corpore: nec melius hoc inde infers quàm ſi ex eo quod artifex non recte operetur quoties malo utitur inſtrumento, inferres ipſum artis ſuæ peritiam ab inſtrumenti bonitate nanciſci.

Notandum etiam te plane non videri intelligere, ô caro, quidnam ſit ratione uti, quandoquidem ut probes ſenſuum fidem mihi non debere eſſe ſuſpectam, dicis etſi aliquando non utens oculo viſus ſim ea ſentire quæ ſine oculo non ſentiuntur, me

tamen non eſſe ſemper expertum eandem falſitatem : tanquam ſi non ſufficiat ad dubitandum, quod errorem aliquando deprehenderimus ; & tanquam ſi fieri poſſet ut ſemper quoties fallimur adverteremus nos falli, cum è contra in hoc ipſo error conſiſtat quod à nobis ſub ſpecie erroris non advertatur. Denique quia ſæpe à me petis rationes cum ipſa, ô caro, nullas habes, & tibi probandi onus incumbit, advertendum eſt ad recte philoſophandum non opus eſſe ut ea omnia quæ non admittimus, quia ignoramus an ſint vera, probemus falſa eſſe, ſed tantummodo eſſe ſummopere cavendum nequid ut verum admittamus quod non poſſimus probare verum eſſe. Ita cum deprehendo me eſſe ſubſtantiam cogitantem, formoque clarum, & diſtinctum iſtius ſubſtantiæ cogitantis conceptum, in quo nihil eorum quæ ad conceptum ſubſtantiæ corporeæ pertinent, continetur, hoc plane ſufficit ut affirmem me, quatenus me ipſum novi, nihil aliud eſſe quàm rem cogitantem, quod ſolum in 2. Meditatione de qua jam agitur affirmavi : Nec debui admittere iſtam ſubſtantiam cogitantem eſſe quoddam corpus agile, purum, tenue, &c. quandoquidem nullam habui rationem quæ id mihi perſuaderet ; tu ſi quam habes tuum eſt ipſam docere, non autem exigere à me ut probem id

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

id falſum eſſe quod non aliam ob cauſam admittere recuſavi, quàm quia mihi erat ignotum. Idem enim facis ac ſi dicenti me jam in Hollandia verſari, negares eſſe credendum niſi probarem me non eſſe etiam in China, nec in ulla alia mundi parte, quia forte fieri poteſt ut idem corpus per divinam potentiam duobus in locis diverſis exiſtat. Cùm vero addis, mihi etiam probandum animas brutorum eſſe incorporeas & craſſum corpus nihil conferre ad cogitationes, teſtaris te non modo ignorare cujus ſint partes probandi, ſed etiam quid à quoque ſit probandum: nam ego neque animas brutorum puto eſſe incorporeas, nec craſſum corpus nihil conferre ad cogitationem, ſed tantum iſtarum rerum conſiderationem nullo modo eſſe hujus loci.

4. Quæris hìc obſcuritatem ex æquivocatione vocis *anima*, ſed quam ego tam accuratè ſuſtuli ſuis locis, ut hìc pigeat repetere; Itaque dicam tantum nomina ut plurimum impoſita fuiſſe ab imperitis, ideóque non ſemper ſatis apte rebus reſpondere, noſtrum autem non eſſe illa mutare poſtquam uſu recepta ſunt, ſed tantum licere ipſorum ſignificationes emendare cum advertimus illas ab aliis non recte intelligi: Sic quia forte primi homines non diſtinxe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

runt in nobis illud principium quo nutrimur crefcimus, & reliqua omnia nobiſcum brutis communia ſine ulla cogitatione peragimus, ab eo quo cogitamus; utrumque unico *animæ* nomine appellarunt, ac deinde animadvertentes cogitationem à nutritione eſſe diſtinctam, id quod cogitat vocarunt *mentem*, hancque animæ præcipuam partem eſſe crediderunt: Ego vero animadvertens principium quo nutrimur toto genere diſtingui ab eo quo cogitamus, dixi *animæ* nomen, cum pro utroque ſumitur, eſſe æquivocum, atque ut ſpecialiter ſumatur pro *actu primo*, ſive *præcipua hominis forma*, intelligendum tantum eſſe de principio quo cogitamus; hocque nomine mentis ut plurimum appellavi ad vitandam æquivocationem: *Mentem* enim non ut animæ partem, ſed ut totam illam animam quæ cogitat conſidero. Hæres vero, inquis, an ergo exiſtimem animam ſemper cogitare, ſed quidni ſemper cogitaret, cum ſit ſubſtantia cogitans? & quid miri quod non recordemur cogitationum quas habuit in matris utero, vel in lethargico, &c. cum nequidem recordemur plurimarum, quas tamen ſcimus nos habuiſſe dum eſſemus adulti, ſani, & vigilantes. Ad recordationem enim cogitationum quas mens habuit, quandiu corpori eſt conjuncta, requiritur ut quædam

ipſarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ipſarum veſtigia in cerebro impreſſa ſint, ad quæ ſe convertendo, ſive ſe applicando recordatur: quid autem miri ſi cerebrum infantis, vel lethargici veſtigiis iſtis recipiendis ſit ineptum.

Denique ubi dixi, *forſan fieri poſſe, ut id quod nondum novi* (nempe meum corpus) *non ſit diverſum ab eo me quem novi* (nempe à mea mente) *neſcio, de hac re non diſputo*, &c. objicis, ſi neſcis, ſi non diſputas, cur te nihil eſſe iſtorum aſſumis: ubi falſum eſt me quicquam aſſumpſiſſe quod neſcirem, nam plane è contra, quia neſciebam eſſetne corpus idem quod mens necne, nihil ea de re aſſumpſi, ſed ſolam mentem conſideravi, donec poſtea in 6. Meditatione illam realiter à corpore diſtingui, non aſſumpſi, ſed demonſtravi. Tu vero, ô caro, in hoc plurimum peccas, quod cum nullam, vel minimam habeas rationem ad probandum mentem à corpore non diſtingui, nihilominus tamen id aſſumis.

5. Quæ de imaginatione ſcripſi ſatis clara ſunt attendenti, ſed nihil miri ſi forte iis qui non meditantur ſint perobſcura. Moneo autem ipſos, ea quæ ad hanc quam de me habeo notitiam non pertinere affirmavi, non pugnare cum iis quæ dixeram antea me neſcire an ad me pertinerent, quia

plane aliud eſt pertinere ad me ipſum, quàm pertinere ad eam quam de me habeo notionem.

6. Quæcúnque hic habes, ô caro optima, non tam mihi videntur eſſe objectiones, quàm obmurmurationes quædam nulla reſponſione indigentes.

7. Hic etiam multa obmurmuras, ſed quæ, non magis quàm præcedentia, egent reſponſione. Nam quæ de brutis inquiris non ſunt hujus loci, quia mens meditabunda apud ſe ipſam poteſt experiri ſe cogitare, non autem an bruta etiam cogitent necne; ſed hoc poſtea ex eorum operationibus à poſteriori tantum inveſtigatur. Nec hæreo in iis quæ me inepte loquentem introducis abnegandis, quia mihi ſatis eſt ſemel monuiſſe te non omnia mea fideliter referre. Sæpe vero attuli criterium quo dignoſcitur mentem aliam eſſe à corpore, nempe quod tota mentis natura conſiſtat in eo quod cogitet, tota autem natura corporis in eo quòd ſit res extenſa, nihílque prorſus commune ſit inter cogitationem, & extenſionem. Oſtendi etiam ſæpe diſtincte mentem poſſe independenter à cerebro operari, nam ſane nullus cerebri uſus eſſe poteſt ad pure intelligendum, ſed tantum ad imaginandum vel ſentiendum: Et quamvis forti accidente imaginatione, vel ſenſu

(ut

(ut ſit cùm cerebrum perturbatur) non facilé mens aliis rebus intelligendis vacet, experimur tamen cùm imaginatio eſt minus fortis nos ſæpe aliquid ab ipſa plane diverſum intelligere, ut cùm inter dormiendum advertimus nos ſomniare, opus quidem eſt imaginationis quod ſomniemus, ſed quod nos ſomniare advertamus, opus eſt ſolius intellectus.

8. Hic, ut ſæpe alibi, tantum oſtendis te non ſatis intelligere illa quæ conaris reprehendere. Neque enim abſtraxi conceptum ceræ ab ejus accidentium conceptu, ſed potiùs indicare volui quo pacto ejus ſubſtantia per accidentia manifeſtetur, & quomodo ejus perceptio reflexa & diſtincta, qualem nullam, ô caro, videris unquam habuiſſe differat à vulgari & confuſa. Nec video quonam fretus argumento pro certo affirmes canem ſimili modo atque nos dijudicare, niſi quia cùm videas illum etiam carne conſtare, eadem omnia quæ in te ſunt putas eſſe etiam in illo; ſed ego qui nullam in eo mentem animadverto, nihil ſimile iis quæ in mente cognoſco in ipſo reor inveniri.

9. Miror te hîc fateri omnia illa quæ in cera conſidero demonſtrare quidem me diſtinctè cognoſcere quòd exiſtam, non autem quis aut qualis ſim, cùm unum ſine alio non demonſtretur. Nec video quid ampliùs

ea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ea de re expectes, niſi ut dicatur cujus coloris, odoris & ſaporis ſit mens humana, vel ex quo ſale, ſulphure; & mercurio ſit conflata: vis enim ut ipſam inſtar vini, labore quodam Chymico examinemus. Quod te profecto dignum eſt, ô caro, & iis omnibus qui cum nihil niſi admodum confuſe concipiant, quid de quaque re quærendum ſit ignorant: ſed quantum ad me nihil unquam aliud requiri putavi ad manifeſtandam ſubſtantiam, præter varia ejus attributa, adeo ut quo plura alicujus ſubſtantiæ attributa cognoſcamus, eo perfectius ejus naturam intelligamus; Atque ut multa diverſa attributa in cera diſtinguere poſſumus, unum quod ſit alba, aliud quod ſit dura, aliud quod ex dura fiat liquida, &c. Ita etiam in mente totidem ſunt, unum quod habeat vim cognoſcendi albedinem ceræ; aliud, quod habeat vim cognoſcendi ejus duritiem; aliud, quod mutationem duritiei, ſive liquefactionem, &c. Poteſt enim quis noſſe duritiem, qui non ideo novit albedinem, nempe qui cæcus natus eſt, & ita de cæteris. Unde clare colligitur nullius rei tot attributa cognoſci, quam noſtræ mentis, quia quotcunque cognoſcuntur in qualibet alia re, tot etiam numerari poſſunt in mente, ex eo quod illa cognoſcat, atque ideo ejus natura omnium

eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

eſt notiſſima Denique hic obiter reprehendis quod cum nihil in me eſſe admiſerim præter mentem, nihilominus loquar de cera quam videam, quam tangam, quod ſine oculis, & manibus fieri non poteſt: ſed notare debuiſti me accurate monuiſſe non ibi agi de viſu & tactu, quæ fiunt ope organorum, ſed de ſola cogitatione videndi, & tangendi, ad quam organa iſta non requiri quotidie in ſomnis experimur: nec ſane hoc non notaſti, ſed tantum monere voluiſti quam abſurdæ ſæpe, atque injuſtæ cavillationes ab iis qui non tam aliquid intelligere quàm impugnare ſatagunt, excogitentur.

De iis quæ in tertiam Meditationem objecta ſunt.

I.

EUge hic tandem aliquam contra me affers rationem, quod nullibi prius te feciſſe animadverti; ut enim probes non eſſe regulam certam quod ea quæ valde clare, & diſtincte percipimus ſint vera, dicis ingenia permagna quæ videntur debuiſſe plurima clare, & diſtincte percipere, cenſuiſſe nihilominus rerum veritatem, vel in Deo, vel in puteo eſſe abſconſam: In quo

fateor

fateor te recte ab authoritate argumentari; ſed meminiſſe debuiſſes, ô caro, te hic aſſari mentem à rebus corporeis ſic abductam ut ne quidem ſciat ullos unquam homines ante ſe extitiſſe, nec proinde ipſorum authoritate moveatur. Quod deinde affers de Scepticis, locus eſt communis non malus, ſed nihil probans, ut neque quòd quidam pro falſis opinionibus mortem oppetant, quia probari nunquam poteſt illos clare, & diſtincte percipere id quod pertinaciter affirmant. Quod denique addis non tam de veritate regulæ eſſe laborandum, quàm de Methodo ad dignoſcendum an fallamur, necne, cum exiſtimamus nos aliquid clare percipere, non inficior; ſed hoc ipſum accuratè à me præſtitum fuiſſe contendo ſuis in locis, ubi primum abſtuli omnia præjudicia, & poſtea enumeravi omnes præcipuas ideas, ac diſtinxi claras ab obſcuris, aut confuſis.

2. Miror verò ratiocinium quo probare vis omnes noſtras ideas eſſe adventitias, nullaſque à nobis factas, *quia*, inquis, *mens facultatem habet non tantum percipiendi ipſas ideas adventitias, ſed præterea illas variè componendi, dividendi, contrahendi, ampliandi, comparandi, & id genus ſimilia*: unde concludis ideas Chimærarum, quas mens facit componendo, dividendo, &c. non eſſe

ab-

ab ipſa factas, ſed adventitias: Quo pacto etiam poſſes probare nec ſigna ulla facta fuiſſe à Praxitele, quoniam à ſe non habuit marmor ex quo illa exculperet; nec te has objectiones feciſſe, quia ex verbis non à te inventis, ſed ab aliis mutuatis ipſas compoſuiſti. At certe nec forma chimeræ in partibus capræ, aut leonis, nec forma tuarum objectionum in ſingulis verbis quibus uſus es, ſed in ſola compoſitione conſiſtit. Mirabile etiam eſt quod ideam *Rei* non poſſe eſſe in mente ſuſtineas, *niſi ſimul ſint ideæ animalis, plantæ, lapidis, omniumque univerſalium*: tanquam ſi ut agnoſcam me eſſe rem cogitantem debeam agnoſcere animalia, & plantas, quoniam debeo *Rem*, ſive quid ſit *Res* agnoſcere. Nec verius hic de veritate agis. Ac denique cum ea tantum de quibus nihil affirmavi impugnes, non niſi in ventos præliaris.

3. Hic ut convellas rationes ob quas de rerum materialium exiſtentia cenſui eſſe dubitandum, quæris *cur ergo ſupra terram ambulem*, &c. in quo manifeſte principium petitur aſſumis enim id quod eſſet probandum, nempe tam certum eſſe me ſupra terram ambulare ut de eo non poſſit dubitari. Et cum rationibus, quas mihi objeci, & refutavi, unam vis addere, *quamobrem in cæco nato nulla ſit idea coloris, aut in ſurdo vo-*

do vocis, plane oſtendis te nullam habere ullius momenti; qui enim ſcis nullam eſſe ideam colorum in cæco nato? cum interdum in nobis, etſi claudamus oculos, nihilominus ſenſus lucis, & colorum excitentur; & quamvis quod ais concedatur, nunquid eodem jure dici poteſt ab eo qui negat exiſtentiam rerum materialium, cæcum natum non habere ideas colorum, quia ejus mens facultate illas formandi eſt deſtituta, quo à te dicitur ipſum eaſdem non habere quia oculis eſt privatus? Quæ ſubjungis de duabus ideis ſolis nihil probant: ſed cùm ambas pro una accipis, quoniam ad unum ſolem referuntur, idem eſt ac ſi diceres verum & falſum non differre, cum de eodem ſubjecto affirmantur: & cum illam quam ex rationibus aſtronomicis colligimus negas eſſe ideam, nomen ideæ ad ſolas imagines in phantaſia depictas, contra id quod expreſſe aſſumpſi, reſtringis.

4. Idem hic facis, cum negas ſubſtantiæ eſſe veram ideam, quia nempe ſubſtantia non imaginatione, ſed ſolo intellectu percipitur: Atqui dudum ego proteſtatus ſum, ô caro, nihil mihi negotii eſſe cum illis qui ſola ſua imaginatione, non autem intellectu uti volunt. Ubi vero ais *ſubſtantiæ ideam nihil habere realitatis quod non habeat ex ideis eorum accidentium, ſub quibus,*

vel

vel quorum inſtar concipitur, probas te revera nullam habere diſtinctam, quia nunquam ſubſtantia inſtar accidentium concipi poteſt, nec ſuam realitatem ab iis mutuari: ſed contra vulgo à Philoſophis accidentia ſubſtantiarum inſtar concipiuntur, nempe quoties realia eſſe dicuntur: Nulla enim accidentibus realitas (hoc eſt nulla entitas pluſquam modalis) tribui poteſt, quæ non ab idea ſubſtantiæ deſumatur. Porro ubi ais ideam Dei haberi tantum ex eo quod audiverimus quædam attributa de Deo enuntiari, vellem adderes undenam ergo primi homines, à quibus iſta audivimus, eandem Dei ideam habuerint, ſi enim à ſe ipſis, cur non etiam eandem à nobis habere poſſumus? ſi vero a Deo revelante, ergo Deus exiſtit.

Cum autem addis *eum qui infinitum quid dicit, attribuere rei quam non capit nomen quod non intelligit.* Non diſtinguis intellectionem modulo ingenii noſtri conformem, qualem de infinito nos habere unuſquiſque apud ſe ſatis experitur, â conceptu rerum adæquato, qualem nemo habet non modo de infinito, ſed nec forte etiam de ulla alia re quantumvis parva. Nec verum eſt intelligi infinitum per finis, ſive limitationis negationem, cum è contra omnis limitatio negationem infiniti contineat.

Nec

Nec verum etiam eſt *ideam omnes illas perfectiones quas Deo tribuimus repræſentantem non habere plus realitatis objectivæ quàm habeant res finitæ.* Fateris enim ipſemet iſtas perfectiones ab intellectu noſtro ampliari ut Deo tribuantur; An ergo exiſtimas illas quæ ſic ampliata ſunt non ideo majora eſſe non ampliatis? Et unde eſſe poteſt facultas omnes perfectiones creatas ampliandi, hoc eſt aliquid ipſis majus, ſive amplius concipiendi, niſi ex eo quod idea rei majoris, nempe Dei, ſit in nobis? Nec denique verum eſt perpuſillum fore Deum ſi non ſit major quam à nobis intelligatur, intelligitur enim eſſe infinitus, atque infinito nihil majus eſſe poteſt. Atqui confundis intellectionem cum imaginatione, fingiſque nos Deum imaginari inſtar hominis alicujus permagni, tanquam ſi quis nunquam viſum elephantem imaginaretur eſſe inſtar animalculi acari quammaximi, quod tecum fateor eſſe ineptiſſimum.

5. Multa hic dicis ut mihi videaris contradicere, nec tamen ullo modo contradicis cum plane idem quod ego concludas. Sed tamen multa hinc inde permiſces, à quibus valde diſſentio, ut quod axioma, *nihil eſt in effectu quod non præextiterit in cauſa*, de cauſa materiali potius quam de efficiente ſit intelligendum, nunquam enim perfectio formę in-

n cauſa materiali, ſed in ſola efficiente præ-
xiſtere poteſt intelligi ; & *quòd formalis rea-
itas ideæ ſit ſubſtant a*, & talia.

6. Si quid haberes ad exiſtentiam re-
um materialium probandam, procul dubio
iic attuliſſes, ſed cum tantum interroges
*in ergo mea mens incerta ſit eſſe aliquid præter
e in mundo*; & fingas non opus eſſe ut ar-
gumenta ad id quæras, atque ita provoces
antum ad præjudicatas opiniones, multo
larius oſtendis nullam te ejus quod affir-
nas dare poſſe rationem, quàm ſi omnino
acuiſſes. Quæcumque vero hic diſputas de
deis non egent reſponſione, quia tu no-
men ideæ ad ſolas imagines in Phantaſia
lepictas reſtringis; ego vero ad id omne
quod cogitatur extendo. Sed obiter quære-
e libet quo argumento probes, *nihil agere
in ſe ipſum?* Nempe non ſoles uti argumen-
tis, hoc autem probaſti exemplo digiti, qui
ſe ipſum non verberat, & oculi qui ſe in ſe
ipſo non videt, ſed in ſpeculo: Quibus facile
eſt reſpondere non eſſe oculum qui ſpecu-
lum videt magis quàm ſe ipſum, ſed mentem
quæ ſola & ſpeculum, & oculum, & ſe ipſam
quoque agnoſcit. Atque etiam dari poſſunt
alia exempla in rebus corporeis, ut cum tur-
bo ſe in gyrum vertit, nunquid iſta conver-
ſio actio eſt quam in ſe ipſum exercet? De-
nique notandum eſt me non affirmaſſe *ideas*

rerum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

rerum materialium ex mente deduci, ut non ſi bona fide hic fingis, expreſsè enim po oſtendi ipſas à corporibus ſæpe advenire, per hoc corporum exiſtentiam probari: vero tantum expoſui, nullam in iis tan realitatem inveniri, ut ex eo quod nihil ſi effectu quod non formaliter, vel eminen præextiterit in cauſa, concludi debeat il à ſola mente non potuiſſe proficiſci, qu nullo modo impugnas.

7. Hic nulla habes quæ non jam a dixeris, & à me fuerint exploſa, unum m nebo de idea infiniti, quàm ais non p ſe eſſe veram, niſi comprehendam infi tum, dicique poſſe ad ſummum me cogn ſcere partem infiniti, & quidem parte minimam, quæ non melius infinitum r fert, quàm exigui capilli effigies homine integrum repræſentat. Moneo inquam, contra plane repugnare, ſi quid compr hendam, ut id quod comprehendo ſit infin tum, idea enim infiniti ut ſit vera nullo mod debet comprehendi, quoniam ipſa incompr henſibilitas in ratione formali infiniti conti netur, & nihilominus eſt manifeſtum idea quam habemus infiniti non repręſentare tan tum aliquam ejus partem, ſed revera totu infinitum, eo modo quo debet repræſenta per humanam ideam, etſi procul dubio ali multo perfectior, hoc eſt, accuratior & di-

ſtinctio

ſtinctior, haberi poſſit à Deo, aliave natura intelligente, quæ ſit humana perfectior: Eadem ratione qua non dubitamus quin Geometriæ imperitus totius trianguli ideam habeat, cum figuram eſſe tribus lineis comprehenſam intelligit, etſi à Geometris alia multa de eodem triangulo cognoſci poſſint, atq; in ejus idea animadverti, quæ ab illo ignorantur. Ut enim ſufficit intelligere figuram tribus lineis contentam ad habendam ideam totius trianguli; ſic quoque ſufficit intelligere rem nullis limitibus comprehenſam, ut vera & integra idea totius infiniti habeatur.

8. Eundem hic repetis errorem cum veram ideam Dei haberi negas, etſi enim omnia quæ in Deo ſunt non cognoſcamus, omnia ea nihilominus ſunt vera quæ in eo eſſe cognoſcimus. Quæ vero intermiſces, ut *panem non eſſe eo qui panẽ deſiderat perfectiorem, ex eo quòd percipiam aliquid eſſe actu in ideâ, non ideo eſſe actu in re cujus eſt idea; me judicare id quod ignoro*, & talia, teſtantur tantum te, ô caro, multa temere velle impugnare, quorum ſenſum non aſſequeris; Neque enim ex eo quod quis panem deſideret, infertur panem eſſe ipſo perfectiorem, ſed tantum illum qui pane eget eſſe imperfectiorem ſe ipſo cum non eget: Et ex eo quod aliquit ſit in idea, non infero idem eſſe in rerum natura, niſi cum nulla alia iſtius ideæ cauſa red-

ſa reddi poteſt præter rem quam repræſe-
tat actu exiſtentem, quod non de pluribus
mundis, nec de ulla alia re, præterquam
ſolo Deo, verum eſſe demonſtravi: Nec
dico id quod ignoro, rationes enim attu
cur id judicarem, & quidem tam firmas
nullam ex ipſis vel minimùm impugnare p
tueris.

9. Cùm negas nos continuò cauſæ pr
mæ influxu indigere, ut conſervemur, n
gas rem quam Metaphyſici omnes ut man
feſtam affirmant, ſed de quâ ſæpe illitera
non cogitant, quia tantùm ad cauſas *ſecun*
dùm fieri, non autem *ſecundùm eſſe* atte
dunt. Sic Architectus eſt cauſa domus,
pater filij *ſecundum fieri* tantùm, ideóqu
cùm opus abſolutum eſt, poteſt abſqu
iſtiuſmodi causâ remanere; ſed ſol eſt cau
ſa lucis ab ipſo procedentis, & Deus eſt cau
ſa rerum creatarum non modò *ſecundum fie*
ri, ſed etiam *ſecundum eſſe*, ideóque de
bet ſemper eódem modo influere in effe
ctum, ut eundum conſervet. Hócqu
apertè demonſtratur ex eo quòd expli
cui de partium temporis independentia
quódq; fruſtra conaris eludere proponendo
neceſſitatem conſecutionis quæ eſt inter par-
tes temporis in abſtracto conſiderati, de
quo hìc non eſt quæſtio, ſed de tempore
ſeu duratione rei durantis, cujus non negas ſi
gula

gula momenta poſſe à vicinis ſeparari, hoc eſt rem durantem ſingulis momentis deſinere eſſe. Cùmque ais *vim eſſe in nobis quæ ut perſeveremus præſtare ſufficiat, niſi corrumpens cauſa ſuperveniat*, non advertis te creaturæ tribuere perfectionem creatoris, quòd nempe independenter ab alio in eſſe perſeveret, ac creatori imperfectionem creaturæ, quòd nempe per poſitivam actionem tendere debeat in non ens, ſi quando velit efficere ut eſſe deſinamus. Quod deinde addis *de progreſſu in infinitum*, nempe *non abſurdum eſſe illum dari*, à te ipſo poſtea infirmatur, *fateris enim abſurdum eſſe in cauſis ita inter ſe connexis ut inferior ſine ſuperiore agere non poßit*, de talibus enim tantum hìc quæſtio eſt, nempe de cauſis *in eſſe*, non de cauſis *in fieri*, ut ſunt parentes; nec proinde Ariſtotelis authoritas hìc mihi adverſatur: Vt neque etiam id quod ais de Pandora; fateris enim omnes perfectiones quas in hominibus animadverto, variis gradibus poſſe à me adaugeri, adeo ut poſtea videam tales eſſe ut in humanam naturam cadere non poſſint: quod omnino mihi ſufficit ad Dei exiſtentiam demonſtrandam. Eſt enim illa ipſa vis perfectiones omnes humanas eoúſque ampliandi, ut pluſquam humanæ eſſe cognoſcantur, quam urgeo & contendo non futuram fuiſſe in nobis, niſi à Deo facti eſſemus. Atqui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

quod tibi non appareat me iſtud evidentiſſi
me demonſtraſſe, nequaquam miror, qu
non hactenus animadverti te ullam ex me
rationibus recte percepiſſe.

10. Cum reprehendis id quod dixi, n
hil ideæ Dei addi, nihilque ab ea detrah
poſſe, non videris attendiſſe ad id quod vu
go ajunt Philoſophi, eſſentias rerum eſſ
indiviſibiles; idea enim repræſentat rei e
ſentiam, cui ſi quid addatur, aut detraha
tur, protinus fit alterius rei idea: Sic Pan
dora, ſic falſi omnes Dii ab iis qui verum
Deum non recte concipiunt, effinguntur
At poſtquàm ſemel concepta eſt idea ver
Dei, quamvis novæ detegi poſſint in ipſ
perfectiones quæ nondum fuerant animad
verſæ, non ideo tamen augetur ejus idea, ſe
tantum diſtinctior redditur, & expreſſior
quia omnes in eadem illa quæ prius habe
batur, debuerunt contineri, quandoquiden
ſupponitur fuiſſe vera. Ut neque augetu
idea trianguli cum variæ in eo proprietate
quæ prius fuerunt ignoratæ advertuntur: Ne
que enim, ut ſcias, *idea Dei formatur à nobi*
ſucceſſivè ex perfectionibus creaturarum amplia-
tis, ſed tota ſimul ex hoc quod ens infini-
tum, omniſque ampliationis incapax mente
attingamus. Cum autem petis *undenam*
probem ideam Dei eſſe in nobis tanquam no-
tam artificis òperi impreſſam, & quis ſit mo-
du

dus impreſſionis, quæve forma iſtius notæ ? Idem eſt ac ſi aliqua in tabella tantum artificii deprehendens ut ipſam à ſolo Apelle pingi potuiſſe judicarem, diceremque inimitabile iſtud artificium eſſe veluti quandam notam, quam Apelles tabellis omnibns ſuis impreſſit ut ab aliis dignoſcantur, tu vero quæreres quæ forma iſtius notæ, quiſve modus impreſſionis? certe riſu potius quam reſponſione dignus videreris. Quid cum pergis? *ſi non eſt aliud ab opere, tu ipſa ergo es idea, tu ipſa nihil aliud es quam cogitationis modus, tu ipſa es & nota impreſſa, & ſubjectum impreſſionis.* Nunquid æque acutum eſt ac ſi dixiſſem artificium illud quo Apellis tabellæ ab aliis dignoſcuntur non eſſe quid diverſum ab ipſis tabellis, urgeres, ergo tabellas iſtas nihil aliud eſſe quam artificium, nec ex ulla materia conſtare: ergo ipſas eſſe tantum modum pingendi, &c.

Quid cum ut neges *nos ad imaginem Dei factos eſſe*, dicis, *ergo Deum eſſe hominiformem*, & ea colligis in quibus humana natura differt à divina? es ne in eo acutior quàm ſi ut negares quaſdam Apellis tabellas ad ſimilitudinem Alexandri factas fuiſſe, diceres ergo Alexandrum fuiſſe inſtar tabellæ, tabellas autem ex ligno, & pigmentis compoſitas eſſe, non ex oſſibus & carne, ut Alexander. Nempe non eſt de

ratione imaginis, ut in omnibus eadem
cum re cujus eſt imago, ſed tantùm ut illa
in aliquibus imitetur: Et perſpicuum eſt pe
fectiſſimam illam vim cogitandi quam
Deo eſſe intelligimus, per illam minus pe
fectam quæ in nobis eſt repræſentari. Cu
verò mavis conferre Dei creationem cu
fabri operatione; quàm cum generatio
parentis, ſine ulla ratione id facis: etſi eni
illi tres agendi modi toto genere diverſi ſin
propius tamen eſt à productione naturali a
divinam, quam ab artificiali argumentar
Sed nec tantam ſimilitudinem eſſe dixi int
nos & Deum, quanta eſt inter filios & pa
rentes; nec etiam ſemper nulla eſt ſimilitud
inter opus fabri, & ipſum fabrum, ut pat
cum ſtatuarius ſibi ſimile ſignum exculpſi
Quàm mala autem fide refers mea verba
cum fingis me dixiſſe *à me percipi ſimilitudi*
nem in eo quòd ſim res incompleta, & depen
dens, cum è contra iſta in diſſimilitudini
argumentum attulerim, ne putaretur m
velle homines Deo æquare: Dixi enim m
non modò percipere me in iſtis Deo eſſe in
feriorem, & interim ad majora aſpirantem
ſed etiam majora iſta in Deo eſſe, quibu
majoribus aliquid ſimile in me ſit, cum a
ipſa auſim aſpirare. Denique cum mirum eſſ
ais *cur non cæteri hominum idem quod ego d*
Deo intelligant, cùm in illis, æquè ac in me

impreſſe

impreſſerit ideam ſui; idem eſt ac ſi mirareris quod cum omnes norint ideam trianguli, non tamen omnes æque multa in ipſa animadvertant, & forte nonnulli falſa quædam de ipſa ratiocinentur.

De iis quæ in Meditationem quartam objecta ſunt.

I.

QUamnam *nihili* ideam habeamus, & quomodo de *non ente* participemu ſatis explicui, vocando illam negativam, & dicendo nihil hoc aliud ſignificare quam nos non eſſe ſummum ens, & nobis deeſſe quamplurima. Sed tu nodos ubique in ſcirpo quæris. Et cum ais *me videre aliqua Dei opera non omnino abſoluta*, plane affingis id quod nullibi ſcripſi, nec cenſui, ſed tantum ſi quædam ſpectarentur, non prout habent in mundo rationem partis, ſed ut totum quid, tunc videri poſſe imperfecta. Quæcunque deinde affers pro cauſa finali, ad efficientem ſunt referenda; ita ex uſu partium in plantis, in animalibus &c. effectorem Deum mirari, & ex inſpectione operum cognoſcere, ac glorificare opificem par eſt, non autem quo fine quidque fecerit divinare; Ac quamvis in Ethicis, ubi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſæpe conjecturis uti licet, aliquando ſit p
um conſiderare quem finem conjicere poſ
mus Deum ſibi in regendo univerſo pr
poſuiſſe, certè in Phyſicis, ubi omnia fi
miſſimis rationibus niti debent, eſt ineptu
Nec fingi poteſt aliquos Dei fines, mag
quàm alios, in propatulo eſſe, omnes eni
in imperſcrutabili ejus ſapientiæ abyſſo ſu
eodem modo reconditi. Nec etiam fi
gere debes neminem mortalium cauſas ali
poſſe intelligere, nulla enim non eſt c
gnitu multo facilior quàm Dei finis: & e
ipſas quas in exemplum difficultatis prop
nis non nemo exiſtimat ſe noviſſe. Deniq
quia hic tam ingenue interrogas, *quas pute*
mentem meam habituram fuiſſe Dei, & ſui i
eas, ſi ex quo infuſa eſt in corpus manſiſſet h
uſque in eo clauſis oculis, & abſque ullo alioru
ſenſuum uſu: ingenue, & candide reſpond
meo non dubitare (modo ipſam in cogitand
non impeditam à corpore, ut neq; etiam adj
tam ſupponamus, quin eaſdem, quas nunc ha
bet, Dei & ſui ideas fuiſſet habitura, niſi ta
tum quod multo puriores, & clariores habu
iſſet: Senſus enim ipſam in multis impediun
ac in nullis ad illas percipiendas juvant:
nihil obſtat quo minus omnes homines ea
dem ſe habere æque animadvertant, quàm
quia in rerum corporearum imaginibus pe
cipiendis nimium occupantur.

2. Hi

2. Hic ubique male aſſumis pro poſitiva imperfectione, quod ſimus erroribus obnoxii, cum tamen ſit tantum (præſertim reſpectu Dei) majoris perfectionis in creaturis negatio. Nec recte quadrat comparatio civium Rei publicæ cum partibus univerſi: civium enim malitia, cum refertur ad Rempublicam, eſt aliquid poſitivum; non autem quod homo ſit errori obnoxius, ſive quod non habeat omnes perfectiones, cum refertur ad bonum univerſi: Sed melius inſtitui poteſt comparatio inter eum qui vellet totum humanum corporus oculis tegi, ut elegantior appareret, quia nulla ejus pars oculo pulchrior videtur, & eum qui putat nullas creaturas in mundo errori obnoxias, hoc eſt non plane perfectas eſſe debuiſſe. Planeque falſum eſt quod ſupponis, *Deum nos deſtinare operibus pravis, nobiſque tribuere imperfectiones*, & talia. Ut etiam plane falſum eſt *Deum ad illa pauca quæ dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertamque facultatem judicatricem ei tribuiſſe.*

3. Vis ut hic paucis dicam *ad quid ſe voluntas poßit extendere quod intellectum effugiat?* Nempe ad id omne in quo contingit nos errare. Ita cum judicas mentem eſſe tenue quoddam corpus, intelligere quidem potes, ipſam eſſe mentem, hoc eſt, rem

cogitantem; itemque tenue corpus eſſe rem extenſam, unam autem & eandem eſſe rem quæ cogitet, & quæ ſit extenſa, profecto non intelligis, ſed tantummodo vis credere, quia jam ante credidiſti, nec libenter de ſententia decedis. Ita cum pomum, quod forte venenatum eſt, judicas tibi in alimentum convenire, intelligis quidem ejus odorem, colorem, & talia grata eſſe, non autem ideo ipſum pomum tibi eſſe utile in alimentum, ſed quia ita vis, ita judicas. Atque ſi fateor quidem nihil nos velle de quo non aliquid aliquo modo intelligamus, ſed nego nos æque intelligere ac velle, poſſumus enim de eadem re velle permulta, & perpauca tantum cognoſcere. Cum autem prave judicamus, non ideo prave volumus, ſed forte pravum quid; nec quidquam prave intelligimus, ſed tantum dicimur prave intelligere, quando judicamus nos aliquid amplius intelligere quam revera intelligamus. Quæ poſtea de indifferentia voluntatis negas, etſi per ſe manifeſta ſint, nolo tamen coram te probanda ſuſcipere, talia enim ſunt ut ipſa quilibet apud ſe debeat experiri, potius quam rationibus perſuaderi, tuque, ô caro, ad ea quæ mens intra ſe agit non videris attendere. Ne ſis igitur libera ſi non lubet, ego certe mea libertate gaudebo; cum & illam apud me experiar: & à te nulla

ratione,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ratione, ſed nudis tantum negationibus impugnetur. Majoremque forte apud alios merebor fidem, quia id affirmo quod expertus ſum, & quilibet apud ſe poterit experiri, quam tu quæ idem negas ob id tantum quod forte non experta ſis. Quanquam etiam evinci poſſit ex tuis verbis te id ipſum eſſe expertam, negando enim *nos cavere poſſe ne erremus*, quia non vis voluntatem in quicquam ferri ad quod non determinetur ab intellectu, ſimul concedis *cavere nos poſſe ne in errore perſeveremus*, quod omnino fieri nequit abſque illa voluntatis libertate ſe ipſam ſine determinatione intellectus in unam, aut alteram partem movendi, quam negabas. Nam ſi ſemel intellectus determinavit voluntatem ad falſum aliquod judicium proferendum, quæro à te, cum primum ipſa incipit cavere ne in errore perſeveret, à quonam ad id determinatur? Si à ſe ipſa: Ergo poteſt ad aliquid ferri ad quod ab intellectu non impellitur, quod tamen negabas, & de quo ſolo controverſia eſt: ſi vero ab intellectu: Ergo ipſa non cavet, ſed tantummodo ſicut prius ferebatur in falſum, quod ipſi ab intellectu proponebatur, ita jam caſu contingit, ut feratur in verum, quia intellectus ei verum proponit. Sed præterea vellem ſcire quam naturam falſi concipias, & quo pacto putes illud eſſe poſſe objectum

 intelle-

intellectus ? Ego enim qui per falſum nih
aliud intelligo quam veri privationem , p
ne repugnare mihi perſuadeo , ut intel
ctus falſum ſub ratione veri apprehenda
quod tamen eſſet neceſſe ſi determinar
unquam voluntatem ad falſum amplecte
dum.

4. Quantum ad fructum harum Med
tationum ſatis præmonui in præfatiuncu
quam te legiſſe exiſtimo , non magnum
lum futurum pro iis *qui rationum mearum ſ*
riem , & nexum comprehendere non curan
in ſingulas tantùm earum partes diſputare ſt
debunt. Et quantum ad Methodum qua po
ſimus ea dignoſcere quæ revera clare pe
cipiuntur , ab iis quæ clare percipi tantu
putantur , etſi credam ipſam à me ſat
accurate traditam eſſe , ut jam dictum eſ
nequaquam tamen confido illos , qui d
præjudiciis exuendis tam parum labora
ut querantur quod non *ſimpliciter ac paucis ve*
bis de ipſis ſim loquutus eam facile eſſe per
cepturos.

De iis quæ in quintam Meditationem objecta ſunt.

I.

QUIA hic relatis pauculis meis verbis addis me ea tantum habere de quæſtione propoſita, cogor monere te non ſatis ad cohærentiam eorum quæ ſcripſi attendiſſe; talem enim illam puto, ut ad cujuſque rei probationem conferant omnia quæ ipſam præcedunt, & maxima pars eorum quæ ſequuntur: adeo ut bona fide non poſſis referre quantum de aliqua quæſtione habeam, niſi etiam totum id quod de reliquis ſcripſi recenſeas. Quod vero ais tibi durum videri ſtatuere aliquid immutabile, & æternum præter Deum, merito ſic videretur, ſi de re exiſtente quæſtio eſſet, vel tantum ſi quid ita immutabile ſtatuerem, ut ejus immutabilitas à Deo non penderet. Sed quemadmodum Poëtæ fingunt à Iove quidem fata fuiſſe condita, ſed poſtquam condita fuere, ipſum ſe iis ſervandis obſtrinxiſſe: Ita ego non puto eſſentias rerum, mathemathicaſq; illas veritates quæ de ipſis cognoſci poſſunt, eſſe independentes à Deo; ſed puto nihilominus, quia Deus ſic voluit, quia ſic diſpoſuit, ipſas eſſe immutabiles

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

& æternas ; quod ſeu durum , ſeu molle eſſ
velis , ſufficit mihi quod ſit verum.

Quæ deinde contra Dialecticorum uni
verſalia habes , me non tangunt , ut pot
qui ipſa , non ut illi , intelligam. Sed quan
tum ad eſſentias , quæ clare , & diſtinct
cognoſcuntur , qualis eſt ea trianguli , alte
riuſve cujuſvis figuræ Geometricæ , facil
cogam te ut fatearis illarum ideas quæ in no
bis ſunt , à ſingularibus non eſſe deſumptas
hic enim illas falſas dicis , quia ſcilicet cum
præconcepta tua de natura rerum opinion
non conveniunt.

Et paulo poſt ais *objectum puræ Matheſeos*
ut punctum , lineam , ſuperficiem , conſtantia
que ex iis indivisibilia , indiviſibiliterque ſ
habentia exiſtere reipſa non poſſe ; und
ſequitur nullum triangulum, nihilque omni-
no ex iis quæ ad ipſius , aliarumve figurarum
Geometricarum eſſentias pertinere intelli-
guntur , unquam extitiſſe , ac proinde iſtas
eſſentias non eſſe ab ullis rebus exiſtentibus
deſumptas. At, inquis, ſunt falſæ, opinione
tua ſcilicet , quia naturam rerum talem eſſe
ſupponis, ut eæ non ſint ipſi conformes. Sed
niſi omnem Geometriam falſam quoque eſſe
contendas , negare non potes quin de ipſis
multæ veritates demonſtrentur , quæ cum
eædem ſemper ſint , merito dicuntur immu-
tabiles & æternæ. Quod autem forte non

ſint

ſint conformes ei rerum naturæ quam tu ſupponis, ut nec etiam illi quam Democritus, & Epicurus ex atomis effinxerunt, eſt tantum ipſis denominatio extrinſeca quæ nihil mutat; & nihilominus haud dubie ſunt conformes veræ illi rerum naturæ quæ à vero Deo condita eſt: Non quod ſint in mundo ſubſtantiæ longitudinem habentes ſine latitudine; aut latitudinem ſine profunditate; ſed quia figuræ Geometricæ non conſiderantur ut ſubſtantiæ, ſed ut termini ſub quibus ſubſtantia continetur. Interim autem non concedo ideas iſtarum figurarum nobis unquam per ſenſus fuiſſe illapſas, ut vulgo omnes ſibi perſuadent: Etſi enim haud dubiè dari poſſint in mundo, quales à Geometricis conſiderantur, nego tamen ullas dari circa nos, niſi forte tam minutas, ut nullo modo ſenſus noſtros attingant: nam componuntur ut plurimum ex lineis rectis, at nequidem unquam ulla pars lineæ, quæ revera recta eſſet, ſenſus noſtros movit, quippe cùm illas quæ maxime rectæ nobis viſæ ſunt, pulicario perſpicillo examinamus, planè irregulares, & undulatim ubique incurvas eſſe deprehendimus: Ac proinde cum primum olim in infantia figuram triangularem in charta depictam aſpeximus, non potuit illa figura nos docere quo pacto verus triangulus, ut à Geometris conſideratur,

eſſet concipiendus, quia non aliter in e continebatur quàm velut in rudi ligno Mercurius: Sed quia jam ante in nobis erat idea veri trianguli, & facilius à mente noſtra, quam magis compoſita figura picti trianguli concipi poterat, idcirco viſa iſta figura compoſita non illam ipſam, ſed potius verum triangulum apprehendimus. Eodem plane modo quo dum reſpicimus in chartam, in qua lineolæ atramento ita ductæ ſunt ut faciem hominis repræſentent non tam excitatur in nobis idea iſtarum lineolarum, quam hominis: quod omnino non contingeret niſi facies humana nobis aliunde nota fuiſſet, atque eſſemus magis aſſueti de illa, quam de lineolis iſtis cogitare, quippe quas ſæpe etiam cum aliquantulum à nobis remotæ ſunt, ab invicem diſtinguere nequimus: Ita ſane triangulum Geometricum ex eo qui in charta pictus eſt agnoſcere non poſſemus, niſi aliunde mens noſtra ejus ideam habuiſſet.

2. Hic non video cujus generis rerum velis eſſe exiſtentiam, nec quare non æque proprietas, atque omnipotentia dici poſſit, ſumendo ſcilicet nomen proprietatis pro quolibet attributo, ſive pro omni eo quod de re poteſt prædicari, ut hic omnino ſumi debet. Quin etiam exiſtentia neceſſaria eſt revera in Deo proprietas ſtri-

ctiſſimo

ctiſſimo modo ſumpta, quia illi ſoli competit, & in eo ſolo eſſentiæ partem facit. Nec proinde exiſtentia trianguli cum exiſtentia Dei debet conferri, quia manifeſte aliam habet relationem ad eſſentiam in Deo quam in triangulo. Nec magis eſt petitio principii quod exiſtentia inter ea quæ ad eſſentiam Dei pertinent numeretur, quam quod æqualitas trium angulorum cum duobus rectis inter trianguli proprietates recenſeatur. Nec verum eſt eſſentiam, & exiſtentiam in Deo, quemadmodum in triangulo, unam abſque alia poſſe cogitari, quia Deus eſt ſuum eſſe, non autem triangulus. Nec tamen inficior quin exiſtentia poſſibilis ſit perfectio in idea trianguli, ut exiſtentia neceſſaria eſt perfectio in idea Dei; efficit enim illam præſtantiorem quam ſint ideæ illarum Chimærarum quarum exiſtentia nulla eſſe poſſe ſuponitur. Nec proinde vel minimum ulla in re argumenti mei vires infregiſti, hæreſque ſemper deluſus illo ſophiſmate, quod ais tam facile à me ſolvi potuiſſe. Ad ea autem quæ ſubjungis, jam alibi ſatis reſpondi. Et plane falleris cum ais non demonſtrari exiſtentiam de Deo, ut demonſtratur de triangulo quod ejus tres anguli ſint æquales duobus rectis: utriuſque enim eſt par ratio, niſi quod demonſtratio probans in Deo exiſtentiam ſit altera

multò

multo ſimplicior, & clarior: Cætera denique prætereo, quia dum ais me nihil explicare, nihil ipſe explicas, & nihil probas, niſi tantum te probare nihil poſſe.

3. Contra ea quæ hic habes de Diagora, Theodoro, Pythagora, aliiſque, oppono Scepticos, qui de ipſis Geometricis demonſtrationibus dubitabant, & affirmo ipſos id facturos non fuiſſe ſi Deum ut par eſt cognoviſſent. Nec recte probatur unam rem aliâ eſſe notiorem ex eo quod pluribus vera videatur, ſed tantum ex eo quod illis qui utramque, ut par eſt, cognoſcunt, appareat eſſe cognitu prior, evidentior, & certior.

De iis quæ in 6. Meditationem objecta ſunt.

I.

De eo quod neges res materiales, ut ſunt objectum puræ Matheſeos, exiſtere, jam ante egi. Falſum autem eſt intellectionem Chiliogoni eſſe confuſam, diſtinctiſſime enim & clariſſime multa de eo poſſunt demonſtrari, quod certè non fieret ſi non niſi confuſe, vel, ut ais, nominetenus perciperetur: Sed revera illud totum ſimul clare intelligimus, etſi non poſſimus totum ſimul imaginari: Ex quo patet vires intelli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

intelligendi, & imaginandi non differre tantum ſecundum magis & minus, ſed ut duos modos operandi plane diverſos. Quippe in intellectione mens ſe ſola utitur, in imaginatione vero formam corpoream contemplatur. Ac quamvis figuræ Geometricæ ſint omnino corporeæ, non tamen idcirco ideæ illæ, per quas intelliguntur quando ſub imaginationem non cadunt, corporeæ ſunt putandæ. Ac denique te ſola dignum eſt, ô caro, exiſtimare *ideas Dei, Angeli, & mentis humanæ eſſe corporeas, vel quaſi corporeas, ex forma ſcilicet humanâ, & ex rebus aliis tenuiſsimis, ſimpliciſsimis, inſenſibiliſsimis, cujuſmodi ſunt aër, æthérve, deſumptas.* Quiſquis enim Deum, aut mentem ita ſibi repræſentat, rem non imaginabilem conatur imaginari, & nihil niſi corpoream ideam effingit, cui nomen Dei, vel mentis falſo tribuit: Nam in vera mentis idea ſola cogitatio cum ejus attributis, quorum nulla corporea ſunt, continetur.

2. Hic manifeſte oſtendis te præjudiciis tantum niti, nunquam illa exuere, cum velis nos in iis in quibus falſitatem numquam deteximus, nullam falſitatem ſuſpicari; atque ideo *cùm turrim & prope ſpectamus, & contingimus, certos nos eſſe quod ſit quadrata,* ſi quadrata appareat, & cum revera vigilamus, *dubitare nos non poſſe vigilemuſne, an ſomnie-*

mus,

mus, & talia : Nullam enim habes rati-
nem exiſtimandi omnia, in quibus error c
ſe poteſt, jam olim à te fuiſſe animadverſ
Et facile probari poſſet te in iis interdu
falli quæ certa eſſe ſic admittis. Cum aute
eo redis, *ut ſaltem dubitare non liceat quin r*
tales appareant quales apparent, ad viam r
dis, hocque ipſum in ſecunda Meditatio
ne aſſerui : Sed hic de veritate rerum ext
nos poſitarum quæſtio erat, de quâ nihil ve
attuliſti.

3. Non hîc hæreo in iis quæ tædioſè ſa
pe repetiiſti ; me quædam non probaſſe
quæ tamen demonſtravi: me egiſſe de craſſ
tantum corpore, cum tamen egi de quoli
bet etiam quam maxime ſubtili, & talia
Quid enim iſtiuſmodi affirmationibus null
ratione fulcitis opponi debet aliud quàn
negatio ? Sed obiter tamen vellem ſcir
quo argumento probes me potius de craſſo
corpore quam de ſubtili egiſſe ? Nempe
quia dixi, *habeo mihi conjunctum*, & *certum*
eſt me à corpore meo eſſe diſtinctam, quæ verba
non video cur non æque ſubtili, ac craſſo
corpori conveniant, nec puto præter te
quemquam videre. Cæterum in 2. Me-
ditatione fidem feci mentem intelligi poſſe
ut ſubſtantiam exiſtentem, etſi nihil in-
telligamus exiſtere quod ſit ventus, vel
ignis, vel vapor, vel halitus, vel quodvis
aliud

aliud corpus quantumvis ſubtile & tenue; an vero in rei veritate ab omni corpore eſſet diverſa, dixi me ibi non diſputare: hîc autem de eo ipſo diſputavi, & demonſtravi: Tu vero quæſtionem de eo quod poteſt intelligi, cum quæſtione de eo quod revera eſt confundendo nihil horum te intellexiſſe teſtaris.

4. Hic queris *quomodo exiſtimem in me ſubjecto inextenſo recipi poſſe ſpeciem, ideamve corporis quod extenſum eſt.* Reſpondeo nullam ſpeciem corpoream in mente recipi, ſed puram intellectionem tam rei corporeæ quam incorporeæ fieri abſque ulla ſpecie corporeâ; ad imaginationem vero, quæ non niſi de rebus corporeis eſſe poteſt, opus quidem eſſe ſpecie quæ ſit verum corpus, & ad quam ſe applicet, ſed non quæ in mente recipiatur. Quod ais de idea ſolis, quam ex ſolo ejus calore cæcus elicit, facile refutatur. Poteſt enim cæcus ille claram, & diſtinctam habere ideam ſolis, ut rei calefacientis, etſi non habeat ejuſdem, ut rei illuminantis; Nec recte me illi cæco comparas, primo quia cognitio rei cogitantis multo latius patet quam rei calefacientis, imo etiam latius quam quicquid de ulla alia re cognoſcimus, ut ſuo loco oſtenſum eſt; ac deinde quia nulli poſſunt arguere ideam illam ſolis, quam format cæcus, nõ omnia quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

de ſole percipi poſſunt continere, niſi qu[illegible] viſu præditi ejus lumen, & figuram inſupe[illegible] agnoſcunt, tu vero non modo nihil amplius ſed nequidem id ipſum quod ego de ment[illegible] cognoſcis: adeo ut hac in parte tu potius cæ cus, ego ad ſummum luſcioſus cum tot[illegible] humana gente dici poſſim. Neque vero ad didi mentem non eſſe extenſam, ut quid ipſ[illegible] eſſet explicarem, ſed tantum ut monerem illos errare qui putant eſſe extenſam: Eodem modo quo, ſi qui affirmarent Bucephalum eſſe Muſicam, id non fruſtra de ipſo ab aliis negaretur. Et ſane in iis quæ hic ſubjungis ut probes mentem eſſe extenſam, quia ſcilicet corpore utitur quod eſt extenſum, non melius ratiocinari mihi videris quàm ſi ex eo quod Bucephalus hinniat, vel mugiat, & ita edat ſonos qui referri poſſunt ad Muſicam, concluderes de Bucephalo quod ſit Muſica. Etſi enim mens ſit unita toti corpori, non inde ſequitur ipſam eſſe extenſam per corpus, quia non eſt de ratione ipſius ut ſit extenſa, ſed tantum ut cogitet. Nec intelligit extenſionem per ſpeciem extenſam in ſe exiſtentem, quamvis eandem imaginetur convertendo ſe ad ſpeciem corpoream quæ eſt extenſa, ut jam dictum eſt. Nec denique neceſſe eſt ut ipſa ſit corpus, etſi habeat vim movendi corpus.

5. Quæ hic habes de unione mentis cum

corpore,

corpore, ſimilia ſunt præcedentibus. Nihil ullibi in meas rationes objicis, ſed tantùm dubia proponis, quæ tibi ex meis concluſionibus ſequi videntur, etſi revera ex eo tantum oriantur, quod ea quæ ex natura ſua ſub imaginationem non cadunt, ad ejus tamen examen velis revocare. Ita hic ubi mentis, & corporis permiſtionem, cum permiſtione duorum corporum vis comparare, ſufficit ut reſpondeam nullam inter talia inſtitui debere comparationem, quia ſunt toto genere diverſa, partéſque in mente non eſſe imaginandas ex eo quod ipſa partes in corpore intelligat. Unde enim habes id omne quod mens intelligit, in ipſa eſſe debere? Profecto ſi hoc eſſet, cum magnitudinem orbis terrarum intelligit, illam etiam in ſe haberet, atque ita non modo eſſet extenſa, ſed etiam extenſione major orbe terrarum.

6. Hic nulla in re mihi contradicis, & ſatis multa nihilominus dicis, ut nempe lector inde cognoſcat ex prolixitate verborum, rationum tuarum multitudinem non eſſe æſtimandam.

Hactenus vero mens cum carne diſſeruit, atque ut par erat in multis ab ipſa diſſenſit: Sed jam in concluſione verum Gaſſendum agnoſco, illumque ut præſtantiſſimum Philoſophum ſuſpicio, ut virum candore animi, atque integritate vitæ celebrem amplector,

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

& ejus ſemper amicitiam quibuſcunque po
tero obſequiis demereri conabor. Itaqu
rogo ne illi grave ſit quod libertate Philo
ſophica uſus fuerim in ejus objectionibus re
futandis; ut mihi profecto pergratum fui
quicquid in ipſis continetur: Et inter cæter
gaviſus ſum quod à viro tanti nominis, i
Diſſertatione tam longa, & tam accurat
conſcripta, nulla ratio allata ſit quæ mea
rationes oppugnaret, nullaque etiam in me
as concluſiones, ad quam mihi non perfaci-
le fuerit reſpondere.

OBJEC-

OBJECTIONES SEXTÆ.

PErlectis attentiſſime tuis meditationibus, & iis quæ hactenus objectis reſpondiſti, nonnulli etiamnum ſcrupuli ſuperſunt, quos à te juſtum eſt auferri. Primus eſt, non videri adeo certum nos eſſe, ex eo quod cogitemus; Ut enim certus ſis te cogitare, debus ſcire quid ſit cogitare ſeu cogitatio, quidve exiſtentia tua, cumque necdum ſcias quid ſint illa, qui noſſe potes te cogitare, vel exiſtere? Cum igitur dicens *cogito* neſcias quid dicas: cumque addens, *ſum igitur*; neſcias etiam quid dicas, imo nequidem ſcias te dicere, vel cogitare quidpiam, quoniam ad hoc neceſſe videtur ut ſcias te ſcire quid dicas, iterumque ut noveris quod ſcias te ſcire quid dicas, & ſic in infinitum, conſtat te ſcire non poſſe an ſis, vel etiam an cogites.

Sed ut ſit ſecundus ſcrupulus, cum ais te *cogitare & exiſtere*, contendet quiſpiam te decipi, neque cogitare, ſed tantum moveri, teque nihil aliud eſſe quam motum corporeum, cum nullus dum tuam demonſtrationem animo complecti potuerit, quâ putas te demonſtraſſe nullum motum corporeum

eſſe

eſſe poſſe, quam vocas cogitationem. A
igitur ea qua uteris Analyſi motus omn
tuæ materiæ ſubtilis ita ſecuiſti, ut cert
ſis, nobiſque attentiſſimis, & ut putam
ſatis perſpicacibus, oſtendere poſſis repu
nare cogitationes noſtras in illos motus co
poreos refundi?

Tertius ſcrupulus perſimilis eſt, cum eni
nonnulli patres Eccleſiæ cum Platonicis ex
ſtimarint Angelos eſſe corporeos, unde
Concilium Lateranenſe concluſit illos pin
poſſe; idemque penitus de anima rationa
putarint, quippe quam opinarentur ex eis al
qui profectam ex traduce, dixerunt tame
tam Angelos, quam animam cogitare, quo
proinde fieri poſſe per motus corporeos, v
etiam ipſos eſſe motus corporeos cenſuiſ
videantur, à quibus cogitationem minime d
ſtinxerint. Quod & ſimiarum, canum, &
aliorum animalium cogitationibus confirma
ri poteſt, canes enim dormiendo latrant, a
ſi lepores, vel fures inſequerentur, ſciunt
que ſe vigilando currere, imo & ſomniand
latrare, quamvis nihil tecum in iis à corpo
ribus diſtinctum agnoſcimus. Quod ſi ne
garis canem ſcire ſe currere, aut cogitare
præter quam quod id dicis, nec probas, ipſ
canis de nobis forſan ſimile judicium effor
mat, nempe nos neſcire an curramus, au
cogitemus, dum currimus, vel cogitamus

nequ

neque enim modum illius internum operandi vides, quemadmodum nec ille tuum inſpicit, nec deſunt viri magni qui belluis rationem concedant, olimque tribuerint. Tantumque abeſt ut credamus omnes illarum operationes abſque ſenſu, vita & anima ope Mechanicæ poſſe ſatis explicari, quin illud & ἀδύνατον, & riſu dignum quolibet pignore certare velimus: Ac denique non deſunt plures, qui hominem ipſum etiam abſque ſenſu, & intellectu dicturi ſint, & omnia poſſe facere beneficio elateriorum mechanicorum, & abſque ulla mente, ſi tandem ſimia, canis, & elephas hocce modo ſuis omnibus operationibus fungi queant, cum ſi ratio mediocris belluarum differat à ratione hominis, ſecundum plus & minus ſolummodo differant, quæ non mutant eſſentiam.

Quartus ſcrupulus eſt de ſcientia Athei, quam contendit eſſe certiſſimam, & etiam, juxta tuam regulam, evidentiſſimam: dum aſſerit, ſi ab æqualibus æqualia demantur, quæ ſuperſunt æqualia fore: tres angulos trianguli rectilinei æquales eſſe duobus rectis, & mille ſimilia: quandoquidem de iis cogitare nequit, quin ea certiſſima credat, quod contendit ita verum eſſe, ut etiamſi neque deus exiſtat, neque ſit poſſibilis, ut illi putat, non minus ſit certus de illis veritatibus, quàm ſi reverà exiſteret: negat-

que ullam dubitandi rationem ei poſſe aff-
ri, quæ tantiſper eum deturbet, aut dubiu
efficiat, quam enim afferes, an Deum, ſi ſ
illum poſſe decipere? ſed negabit ſe in b
etiam à Deo ſuam omnipotentiam exerce
poſſe decipi.

5 Hincque naſcitur quintus ſcrupulus, q
radices figit in illa deceptione, quam ii
Deo penitus denegas; cum enim pluri
Theologi cenſeant continuo damnatos tu
angelos, tum homines per ideam ignis to-
quentis ſibi à Deo inditam decipi, adeo
firmiſſime credant, clariſſimeque videre
que percipere putent ſe revera torqueri
igne, licet nullus ſit ignis, nunquid ſimi-
bus ideis nos Deus poteſt decipere, nob
que continuo illudere, ſpeciebus vel ideis
animas noſtras immiſſis? adeo ut exiſ
memus nos clare videre, & ſingulis ſen
bus percipere, quæ tamen non ſint ex
nos, ut neque cælum ſit, aut terra, neq
brachia, pedes, oculos, &c. habeamu
Quod quidem facere poteſt abſque injur
& iniquitate cum ſit ſupremus omnium D
minus, deque ſuis abſolute poſſit diſpone
præſertim cum id efficere queat ad dep
mendam hominum ſuperbiam, & illoru
punienda peccata, vel propter peccatum o
ginale, aut alias ob cauſas nobis occulta
Quæ ſane confirmari videntur illis ſcriptu

loci

locis, quæ probant nos ſcire nihil poſſe, qualis eſt locus Pauli 1. ad Cor. cap.8. verſ. 2. *Siquis*, inquit, *ſe exiſtimat aliquid ſcire, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum ſcire*; & locus Eccleſiaſtæ, c.8.v.17. *Intellexi quòd omnium operum Dei nullam poteſt homo invenire rationem eorum quæ fiunt ſub ſole : & quantò plus laboraverit ad quærendum tantò minus inveniet, etiamſi dixerit ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire.* Quod autem ſapiens id dixerit ob præmeditatas rationes, & non per tranſennam, vel incogitanter, & ex abrupto, conſtat ex toto illius libro, præſertim ubi quæſtio proponitur de mente, quam contendis immortalem. Nam verſic. 19. cap. 3. *ait eundem eſſe interitum hominis, & jumentorum*: quod ne reſpondeas de ſolo corpore intelligi, ſubjungit *hominem nihil amplius habere jumento*: & loquens de ipſo ſpiritu hominis, negat *ullum eſſe qui noverit an ille ſurſum aſcendat*, hoc eſt an ſit immortalis, *an verò cum ſpiritibus jumentorum deſcendat*, hoc eſt corrumpatur. Nec eſt quod dicas in perſona impiorum loqui, alioqui ea de re ſerio monere, & quæ attulerat refellere debuiſſet : vel etiam neges te ad ea reſpondere debere, quod ad Theologos ſcriptura pertineat, cum enim ſis Chriſtianus, te paratum eſſe decet ad omnibus aliquid adverſus fidem, præſertim vero adverſus ea, quæ

ſtatuere cupis, objicientibus reſpondendum
& pro viribus ſatisfaciendum.

Sextus ſcrupulus oritur ex indifferenti
judicii, ſeu libertatis, quam negas ad arbi
trii perfectionem attinere, ſed ad ſola
imperfectionem adeo ut indifferentia tolla
tur, quoties mens clare perſpicit quæ cre
denda, vel facienda, vel omittenda ſun
Quibus poſitis, numquid vides te Dei li
bertatem deſtruere, à qua tollis indiffere
tiam, dum creat mundum hunc potius, quà
alium, aut nullum condit. Cum ſit tame
de fide Deum ab æterno fuiſſe indifferen
tem, ut conderet unum, vel innumeros
vel etiam nullum. Quis vero dubitat Deu
omnia tam agenda, quam omittenda ſem
per clariſſimo intuitu perſpexiſſe? non igi
tur clariſſima rerum viſio, atque percepti
tollit arbitrii indifferentiam: quæ ſi no
poſſit humanę libertati convenire, neque d
vinæ congruet, quandoquidem eſſentiæ re
rum ſunt, inſtar numerorum, indiviſibiles
& immutabiles, quapropter non minus in
cluditur indifferentia in divini, quam
humáni arbitrii libertate.

Septimus ſcrupulus erit de ſuperficie,
qua, vel cujus ope ais fieri omnes ſenſatio
nes: non enim intelligimus qui fieri poſſ
ut neque ſit pars corporum quæ ſentiuntur
neque pars ipſius aëris, & vaporum, quoru

illa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

illam negas eſſe partem ullam , vel etiam extremum : Necdum etiam capimus nulla eſſe cujuſlibet corporis , aut ſubſtantiæ accidentia realia , quæ virtute divina poſſint abſque ullo ſubjecto exiſtere, reque vera exiſtant in altaris Sacramento, uti aſſeris. Non eſt tamen quod Doctores noſtri moveantur, donec viderint num ſis illa demonſtraturus in tua Phyſica cujus nobis ſpem facis , quamque vix credunt ea nobis adeo clare propoſituram , ut ipſa poſſint , vel debeant amplecti , rejectis antiquioribus.

Octavus ſcrupulus oritur ex tua reſponſione ad quintas objectiones. Qui fieri poſſit ut veritates Geometriæ, aut Metaphyſicæ, quales ſunt à te memoratæ , ſint immutabiles , & æternæ , nec tamen independentes à Deo : Nam in quo genere cauſæ dependent ab eo ? numquid ergo potuit efficere , ut natura trianguli non fuerit ? & qua ratione, amabo , potuiſſet ab æterno facere ut non fuiſſet verum bis 4. eſſe octo ? aut triangulum non habere tres angulos ? Vel igitur iſtæ veritates pendent ab intellectu ſolo , dum hęc cogitat, vel à rebus exiſtentibus, vel ſunt independentes , cum Deus non videatur efficere potuiſſe ut ulla ex iſtis eſſentiis , ſeu veritatibus non fuerit ab æterno.

Nonus denique ſcrupulus maximè nos urget , cum ais ſenſuum operationibus eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

diffidendum, & intellectus certitudinem ſenſuum certitudine longè majorem eſſe quid enim ſi nulla poſſit intellectus certitudine gaudere, niſi prius eam à ſenſibus bene diſpoſitis habeat? ſi quidem non poteſt ill alicujus ſenſus errorem corrigere, niſi priu alter ſenſus prædictum emendet errorem apparet baculus fractus in aqua ob refractionem, qui tamen rectus ſit, quis corrige illum errorem? an intellectus? nuſquam ſed tactus; idemque de reliquis eſto judicium. Itaque ſi ſenſus omnes rite diſpoſito adhibeas, qui ſemper idem renuntient, maximam omnium certitudinem, cujus homo ſi naturaliter capax, aſſequeris, quæ ſæpe numero te fugiet, ſi mentis operationi fidas quæ ſæpe aberrat in iis, de quibus nequidem dubitari poſſe credebatur.

Hæc ſunt præcipue quæ nobis remoran injiciunt: Quibus etiam ſubjungas certam rationem, certoſque characteres, qui no certiſſimos reddant quandonam rem ali quam ita complete abſque alia intelligimus, ut certum ſit unam ab alia ita diſtingui, u ſeorſim poſſint, ſaltem Dei virtute, ſubſiſtere: hoc eſt, quomodo poſſimus certo, clare, diſtincteque cognoſcere illam intellectionis diſtinctionem non ab ipſo fieri intellectu, ſed ab ipſis rebus procedere. Enimvero cum immenſitatem Dei contemplamur

non

non cogitantes de illius juſtitia; vel cum de illius exiſtentia, non cogitantes de Filio, vel Spiritu ſancto, numquid complete percipimus illam exiſtentiam, vel Deum exiſtentem, abſque illis perſonis, quas peræquæ poſſit aliquis infidelis negare, atque negas mentem, vel cogitationem de corpore: Quemadmodum igitur male quis concludet Filium, & Spiritum ſanctum à Deo Patre eſſentialiter eſſe diſtinctos, aut ab eo ſeparari poſſe, ita neque tibi conceſſerit quiſpiam cogitationem, vel mentem humanam à corpore diſtingui, licet unum abſque alio concipias, & unum de alio pernegeſ, neque putes id fieri per ullam tuæ mentis abſtractionem. Quibus ſane ſi ſatis facias, nil penitus nobis ſupereſſe videtur quod Theologis noſtris diſpliceat.

APPENDIX.

PAuca quædam ab aliis quæſita hic ſubjungentur, ut conjunctim ad ipſa & ad proximè præcedentia reſpondeatur, quia ſunt ejuſdem argumenti. Quidam itaque ex doctiſſimis & perſpicaciſſimis hæc tria diligentiùs explicari voluerunt.

1. Quomodo certo ſciam me habe claram ideam animæ meæ.

2. Quomodo certo ſciam ideam illa eſſe prorſus diverſam à quacumque alia re

3. Quomodo certo ſciam illam nih prorſus habere corporeitatis. *Alii verò pr poſuerunt ea quæ ſequuntur.*

Philoſophi & Geometræ,

ad

DOMINVM CARTESIVM.

QUantumvis apud nos cogitemus, nun revera mentis noſtræ, ſeu human Idola, hoc eſt cognitio, atque per ceptio quidpiam corporeum in ſe contineat aſſerere non audemus, nulli corpori quo cunque velis motu affecto, id quod vocamu cogitationem, ulla ratione convenire. Cum enim cernamus quædam corpora qua non cogitant, & alia, ut pote humana, & forte brutorum quæ cogitant, numquid ipſe nos ſophiſmatis reos perages, & auda ciæ nimiæ, ſi propterea concludamus nulla eſſe corpora quæ cogitant? Vix ut dubite mus nos à te continuo deridendos, ſi primi argumentum illud ex ideis, tam pro mente quàm pro Deo, propoſitum audiſſemus, &

illud

illud deinde tua conſuiſſes Analyſi : qua teipſum præoccupaſſe , & præveniſſe videris , adeo ut jam tuæ ipſe menti callum obduxiſſe videaris , quæ non ſit deinceps libera ut videat ſingulas , quas in te reperis , animæ proprietates , vel operationes à motibus corporeis dependere : vel nodum ſolvas, quo vinculis adamantinis exiſtimas nos ipſos detineri , quo minus mentes noſtræ corpus omne prætervolent.

Nodus eſt, nos optime percipere 3. & 2. facere 5. & ſi æqualia ab æqualibus auferas, adhuc æqualia futura : his & mille aliis convincimur , idemque penes te reperies. Cur ſimiliter non convincimur ex ideis tuis , vel noſtris , animam hominis eſſe diſtinctam à corpore , & Deum exiſtere ? Dices, te non poſſe nobis hanc veritatem in os , niſi meditemur tecum , ingerere. En ſepties legimus quæ ſcripſiſti , & mentem Angelorum inſtar pro viribus attollimus , necdum tamen perſuademur. Neque tamen exiſtimamus te potius dicturum mentes omnes noſtras bruto faſcino infectas , & Methaphyſicis rebus quibus à 30. annis aſſueti ſumus , prorſus ineptas , quàm ut fatearis tuas rationes hactenus ex ideis mentis , & Dei hauſtas non eſſe tanti ponderis , tantarumque virium , ut mentes hominum doctorum , totis viribus è maſſa cor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

porea ſe proripientium ſibi poſſint, atq
debeant ſubjicere.

Quin potius arbitramur te prorſus idei
faſſurum, ſi meditationes tuas eo releg
animo, quo illas ad examen analyticum r
vocares, ſi ab inimico tibi propoſitæ fu
ent. Denique quamdiu neſcimus quid à co
poribus, & illorum motibus fieri poſſit
cum & fatearis nullum omnia ſcire poſ
quæ Deus in aliquo ſubjecto poſuit, atq
ponere valet, abſque ipſius Dei revelation
qui ſcire potuiſti hanc à Deo non fuiſſe p
ſitam in quibuſdam corporibus vim, & pro
prietatem, ut dubitent, cogitent, &c. Ha
ſunt ſive argumenta, ſive mavis præjudici
noſtra, quibus ſi medearis, quantas, Deu
immortalis! tibi gratias omnes ſimul habi
turi ſumus, vir clariſſime, qui nos ab iſtis ſpi
nis tuam ſementem ſuffocantibus eripueris
Quod faxit Deus Opt. Max. cujus uni glo
riæ cernimus te fœliciter tua omnia ob
ſtrinxiſſe.

RESPON

RESPONSIO
ad
Sextas objectiones.

I.

VErum quidem eſt neminem poſſe eſſe certum ſe cogitare, nec ſe exiſtere, niſi ſciat quid ſit cogitatio, & quid exiſtentia; Non quod ad hoc requiratur ſcientia reflexa, vel per demonſtrationem acquiſita, & multo minus ſcientia ſcientiæ reflexæ, per quam ſciat ſe ſcire, iterumque ſe ſcire ſe ſcire, atque ita in infinitum, qualis de nulla unquam re haberi poteſt: Sed omnino ſufficit ut id ſciat cognitione illa interna, quæ reflexam ſemper antecedit, & quæ omnibus hominibus de cogitatione, & exiſtentia ita innata eſt, ut quamvis forte præjudiciis obruti, & ad verba magis, quam ad verborum ſignificationes attenti fingere poſſimus nos illam non habere, non poſſimus tamen revera non habere. Cum itaque quis advertit ſe cogitare, atque inde ſequi ſe exiſtere, quamvis forte nunquam antea quæſiverit quid ſit cogitatio, nec quid exiſtentia, non poteſt tamen non utramque ſatis noſſe, ut ſibi in hac parte ſatisfaciat.

2. Nec etiam fieri poteſt, cum quis ad
vertit ſe cogitare, intelligitque quid ſit mo
veri, ut putet ſe decipi, ſeque non cogitare
ſed tantum moveri: Cum enim plane alia
habeat ideam, ſive notionem cogitatio
nis, quàm motus corporei, neceſſe eſt u
unum tanquam ab alio diverſum intelligat
etſi propter conſuetudinem plures diverſ
proprietates, & inter quas nulla connexi
cognoſcitur, uni & eidem ſubjecto tribuen
di, fieri poſſit & dubitet, vel etiam ut affi
met ſe eſſe unum & eundem, qui cogitat,
qui loco movetur. Notandumque eſt duo
bus modis ea, quorum diverſas habemu
ideas, pro unã & eadem re ſumi poſſe; nem
pe vel unitate & identitate naturæ, vel tan
tum unitate compoſitionis. Ita, exemp
cauſa, non eandem quidem habemus idea
figuræ & motus: ut neque eandem habe
mus intellectionis & volitionis; nequ
etiam oſſium & carnis, neque cogitation
& rei extenſæ: Atqui nihilominus clar
percipimus illi eidem ſubſtantiæ, cui com
petit ut ſit figurata, competere etiam u
poſſit moveri, adeo ut figuratum & mobi
le ſit unum, & idem unitate naturæ; Item
que rem intelligentem, & volentem eſſ
etiam unam & eandem unitate naturæ: No
autem idem percipimus de re, quam conſi
deramus ſub forma oſſis, & de re, quam con

ſideramu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſideramus ſub forma carnis, nec idcirco poſſumus illas pro una & eadem re ſumere unitate naturæ, ſed tantum unitate compoſitionis, quatenus ſcilicet unum & idem eſt animal quod habet oſſa & carnes. Iam vero quæſtio eſt an rem cogitantem, & rem extenſam percipiamus eſſe unam & eandem unitate naturæ, ita ſcilicet ut inter cogitationem & extenſionem, aliquam talem affinitatem, ſive connexionem inveniamus, qualem inter figuram & motum, vel intellectionem & volitionem advertimus, an potius dicantur tantum eſſe unum & idem unitate compoſitionis, quatenus in eodem homine reperiuntur, ut oſſa & carnes in eodem animali, quod ultimum affirmo, quia diſtinctionem ſive diverſitatem omnimodam inter naturam rei extenſæ, & rei cogitantis, non minus quàm inter oſſa & carnes, animadverto.

Quia vero etiam authoritate hîc certatur, ne forte ipſa veritati præjudicet, ad id quod additur, *neminem adhuc meam demonſtrationem animo complecti potuiſſe*, cogor reſpondere, quanvis nondum à multis fuerit examinata, nonnullos tamen eſſe qui ſe illam intelligere affirment; & quemadmodum unus teſtis, qui poſtquam in Americam navigavit, ait ſe vidiſſe Antipodas, majorem meretur fidem, quam mille alii qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

negarunt illos eſſe, propter hoc ſolum quo
ignorarent: Ita etiam apud eos qui ratio
num momenta, ut par eſt, examinant, plu
ris facienda eſt authoritas unius dicentis ſ
aliquam demonſtrationem rectè intelligere
quàm mille aliorum, qui eandem à nemi
ne poſſe intelligi nulla adjuncta ratione af
firmant: Etſi enim ipſi non intelligant, ho
non impedit quo minus ab aliis poſſit intelli-
gi; & quia hoc ex illo concludentes oſten
dunt ſe non ſatis accurate ratiocinari, non
valde magnam fidem merentur.

Ad id denique quod quæritur, *an eâ qua*
ntor Analyſi motus omnes meæ materiæ ſubti-
lis ita ſecuerim, ut certus ſim, viriſque atten-
tiſſimis, atque, ut putant, ſatis perſpicacibus
oſtendere poſſim repugnare cogitationes in mo-
tus corporeos refundi, hoc eſt, ut interpre-
tor, cogitationes & motus corporeos eſ-
ſe unum & idem: reſpondeo mihi qui-
dem eſſe certiſſimum, ſed non ideo ſpon-
dere aliis, quantumvis attentis, & ſuo judi-
cio perſpicacibus idem poſſe perſuaderi, ſal-
tem quandiu non ad res purè intelligibiles,
ſed tantum ad imaginabiles attentionem ſu-
am convertent, ut apparet illos feciſſe, qui
diſtinctionem cogitationis à motu per diſſe-
ctionem alicujus materiæ ſubtilis intelligen-
dam eſſe fixerunt: Nam ex eo tantum in-
telligitur quod notiones rei cogitantis, &
rei

rei extenſæ, ſive mobilis ſint plane diverſæ, atque à ſe mutuo independentes: repugnetque ut illæ res, quæ à nobis tanquam diverſæ, & independentes clare intelliguntur, ſeparatim, ſaltem à Deo, poni non poſſint: adeo ut quotieſcunque illas in uno & eodem ſubjecto reperimus, ut cogitationem & motum corporeum in eodem homine, non debeamus idcirco exiſtimare ipſas ibi eſſe unum & idem unitate naturæ, ſed tantum unitate compoſitionis.

3. Quod hic de Platonicis, eorumque ſectatoribus affertur, jam ab univerſa Eccleſia Catholica, & vulgo ab omnibus Philoſophis exploſum eſt: Concilium autem Lateranenſe concluſit quidem Angelos pingi poſſe, non autem ideo conceſſit eſſe corporeos: & quamvis revera corporei crederentur, non certe magis in ipſis, quàm in hominibus, mentes à corporibus inſeparabiles poſſent intelligi; Nec quoque ſi fingeretur animam humanam eſſe ex traduce, ideo concludi poſſet eſſe corpoream, ſed tantum ut corpus naſcitur à corpore parentum, ita ipſam ab eorum anima proficiſci. Quantum ad canes & ſimias, etſi concederem in iis eſſe cogitationem, non inde ullo modo ſequeretur mentem humanam à corpore non diſtingui, ſed contra potius in aliis quoque animalibus mentes à corpori-

bus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

bus eſſe diſtinctas : quod illi ipſi Platonici in-quorum authoritas mox laudabatur, poſt Pythagoricos cenſuerunt, ut ex eorum metempſychoſi manifeſtum eſt. At vero nullam plane in brutis eſſe cogitationem non modo dixi, ut hic aſſumitur , ſed etiam firmiſſimis rationibus , & quæ à nemine hactenus fuerunt refutatæ , probavi : Atqui revera illi qui affirmant *canes ſcire ſe vigilando currere , imo & ſomniando latrare* , tanquam ſi in ipſorum cordibus verſarentur , id dicunt & non probant. Etſi enim addant *ſe non credere operationes belluarum abſque ſenſu, vitâ , & animâ* (hoc eſt, ut interpretor , abſque cogitatione , neque enim id vulgo vocatur vita , nec anima corporea , nec ſenſus organicus brutis à me denegatur) *ope Mechanicæ poſſe explicari, quin illud & ἀδύνατον, & riſu dignum quolibet pignore certare velint* id pro ratione haberi non debet : idemque de qualibet alia re quantumvis vera dici poſſet: quin & pignoribus certari non ſolet niſi ubi rationes deſunt ad probandum ; & cum olim eodem fere modo viri magni Antipodas irriſerint , non ſtatim pro falſo habendum puto quidquid ab aliquibus irridetur.

Quod denique ſubjungitur, *non deeſſe plures, qui hominem ipſum , etiam abſque ſenſu, & intellectu , dicturi ſint & omnia poſſe facere*

benefici-

beneficio elateriorum Mechanicorum, *abſque ullâ mente*, *ſi tandem ſimia*, *canis*, *&* *elephas hocce modo ſuis omnibus operationibus fungi queant*, non ſane etiam ratio eſt qua quicquam probetur, niſi forte quoſdam homines tam confuſe omnia concipere, & anticipatis opinionibus verbo tenus intellectis adeo tenaciter adhærere, ut, potius quàm illas mutent, de ſe ipſis id negent quod non poſſunt non ſemper apud ſe experiri: Nam ſane fieri non poteſt quin ſemper apud noſmetipſos experiamur nos cogitare, nec proinde ex eo quod oſtendatur bruta animantia omnibus ſuis operationibus abſque ulla cogitatione fungi poſſe, quiſquam concludet ſe ipſum ergo etiam, non cogitare, niſi qui cum prius ſibi perſuaſerit ſe non aliter operari quàm bruta, propter hoc ſcilicet quod illis cogitationem tribuerit, adeo pertinaciter adhærebit iſtis verbis, homines & bruta eodem modo operantur, ut cum illi oſtendetur bruta non cogitare, malit ſe etjam illa ſua, cujus non poteſt non eſſe ſibi conſcius, cogitatione exuere, quàm mutare opinionem quod ipſe, eodem modo ac bruta, operetur: Cujus tamen generis hominum multos eſſe non mihi facile perſuadeo: Sed ſane multo plures, & majori cum ratione invenientur, qui ſi concedatur *cogitationem à motu corporeo non diſtingui*, eandem

illam

illam in brutis , atque in nobis eſſe conten-
dent, quoniam omnes motus corporeos in
illis, quemadmodum in nobis animadver-
tent, addenteſque *differentiam, quæ eſt tantum*
ſecundum plus, & minus, non mutare eſſentiam:
quamvis forte minus rationis eſſe putent in
belluis quam in nobis , mentes tamen eſſe
in ipſis ejuſdem plane ſpeciei cum noſtris
optimo jure concludent.

4. Quantum ad ſcientiam Athei facile
eſt demonſtrare illam non eſſe immutabi-
lem, & certam, ut enim jam ante dixi, quo
minus potentem originis ſuæ authorem aſ-
ſignabit, tanto majorem habebit occaſio-
nem dubitandi an forte tam imperfectæ
ſit naturæ, ut fallatur etiam in iis quæ ſibi
quam evidentiſſima apparebunt, illoque du-
bio liberari nunquam poterit, niſi à vero
& fallere neſcio Deo ſe creatum eſſe prius
agnoſcat.

5. Quod autem repugnet homines à Deo
decipi, clare demonſtratur, ex eo quod for-
ma deceptionis ſit non ens, in quod non po-
teſt ferri ſummum ens. Et in hoc omnes
Theologi conſentiunt, omniſque fidei Chri-
ſtianæ certitudo ex hoc pendet. Cur enim
revelatis à Deo crederemus, ſi nos inter-
dum ab ipſo decipi arbitraremur? Et quam-
vis vulgo Theologi affirment damnatos
igne inferni torqueri, non ideo tamen cen-

ſent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ſent ipſos *decipi per falſam ideam ignis torquentis ſibi à Deo inditam*, ſed potius ab igne vere torqueri, quia *ut viventis hominis incorporeus ſpiritus tenetur naturaliter in corpore, ſic facile per divinam potentiam teneri poteſt poſt mortem corporeo igne, &c.* Vide Mag. lib. 4. ſent. diſt. 44. Quantum autem ad loca ſcripturæ, non exiſtimo meum eſſe ad ipſa reſpondere, niſi ſi quando videantur adverſari alicui opinioni quæ mihi ſit peculiaris: cum enim tantum afferuntur in illas quæ apud omnes Chriſtianos ſunt vulgares, quales ſunt eæ quæ hic impugnantur, nempe quod aliquid ſciri poſſit, & quod animæ humanæ non ſint ſimiles iis jumentorum vererer crimen arrogantiæ ſi non mallem reſponſionibus ab aliis jam inventis contentus eſſe, quam novas excogitare, quia nunquam me Theologicis ſtudiis immiſcui, niſi in quantum ad privatam meam inſtitutionem conferebant, nec tantum in me divinæ gratiæ experior, ut ad illa ſacra vocatum putem. Itaque profiteor me nihil in poſterum de talibus reſponſurum; ſed nondum id ſervabo hac vice, ne forte aliquibus occaſionem præbeam exiſtimandi me ideo tacere, quod loca propoſita non ſatis commode poſſim explicare. In primis igitur ajo locum D. Pauli 1. ad Corinth. cap. 8. verſ. 2. debere tantum intelligi de ſcientia, quæ

non

non eſt cum charitate conjuncta , hoc e
De ſcientia Atheorum, quia quiſquis Deum
ut par eſt, novit , non poteſt ipſum non d
ligere , nec charitatem non habere. Hoc
que probatur ex verbis proxime præceden
tibus, *ſcientia inflat , charitas vero ædifica*
& ex proxime ſequentibus : *Si quis aute*
diligit Deum , *hic* (nempe Deus) *cognitus e*
ab eo. Ita enim non vult Apoſtolus nulla
plane ſcientiam haberi poſſe,quia fatetur d
ligentes Deum ipſum cognoſcere , hoc eſ
de ipſo habere ſcientiam ; ſed ait tantu
eos qui non habent charitatem , nec proind
ſatis Deum norunt , etſi forte in cæteris re
bus aliquid ſe ſcire exiſtiment , nondum ta
men cognoſcere quemadmodum oporte
ſcire , quia nempe incipiendum eſt à D
cognitione , ac deinde aliarum omnium re
rum cognitiones huic uni ſunt ſubordinandæ
quod in meis Meditationibus explicui : at
que ideo hic ipſe locus , qui contra me affe
rebatur , meam hac de re opinionem tan
aperte confirmat , ut non putem ipſum a
iis qui à me diſſentiunt poſſe recte explicar
Quod ſi quis contendat pronomen *hic* no
referri ad Deum , ſed ad hominem qui
Deo cognoſcatur & approbetur ; alius Apo
ſtolus, nempe D. Ioannes epiſt. 1. cap. 2
meæ explicationi prorſus favet , nam verſ. 2
hæc habet , *in hoc ſcimus quoniam cognovi*

mu

mus eum, ſi mandata ejus obſervamus, cap. 4. verſ. 7. *qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum.*

Nec diſpar ratio eſt de locis Eccleſiaſtæ: Notandum enim Salomonem in illo libro non quidem agere perſonam impiorum, ſed ſuam tantum, quatenus ſcilicet, cum peccator & à Deo averſus ante fuiſſet, ibi pœnitentiam agens, ait à ſe quidem, humana tantum utente ſapientia, & illam ad Deum non referente, nihil inveniri potuiſſe quod plane ſatisfaceret, ſive in quo non eſſet vanitas. Ideoque hinc inde variis in locis monet oportere converti ad Deum, ut expreſſe in cap. 11. verſ. 9. *Et ſcito quod pro omnibus his adducet te Deus in judicium*, & in ſequentibus, uſque ad libri finem. Specialiter autem in cap. 8. verſ. decimo ſeptimo, hæc verba, *Et intellexi quod omnium operum Dei nullam poßit homo invenire rationem, eorum quæ fiunt ſub ſole, &c.* non intelligenda ſunt de quovis homine, ſed de eo quem deſcripſit in verſu præcedenti. *Eſt homo qui diebus, & noctibus ſomnum non capit oculis.* Tamquam ſi vellet ibi Propheta monere, illos qui nimis aſſidui ſunt in ſtudiis, non aptos eſſe ad aſſequendam veritatem; hocque profecto non facilè ii, quibus ſum notus, de me dictum eſſe exiſtimabunt. Sed præcipue attendendum eſt ad hæc verba *quæ fiunt ſub ſole,*

ſole, ſæpius enim repetuntur in illo libro, &
ſemper deſignant res naturales, ad excluſio-
nem earum ſubordinationis ad Deum, qu
nempe cum Deus ſit ſupra omnia, non co-
tinetur inter ea quæ ſunt ſub ſole: Adeo
loci citati verus ſenſus ſit, hominem n
poſſe res naturales recte ſcire, quand
Deum non cognoſcit, ut ego etiam aff
mavi. Denique in cap.5. verſ.29 manifeſtu
eſt non dici, *eumdem eſſe interitum homin*
& jumentorum, neque etiam *hominem ni*
ampliùs habere jumento, niſi tantum ratio
corporis: nam ibi fit tantum mentio eoru
quæ pertinent ad corpus; & ſtatim poſtea ſu
jungitur ſeorſim de anima, *Quis novit*
ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum, &
ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorſum?
Hoc eſt, an humanæ animæ beatitudine cœ-
leſti fruituræ ſint, quis hoc novit per huma-
nas rationes, & quandiu ad Deum ſe no
convertit? Certe humanam animam non e
ſe corpoream naturali ratione probare co
natus ſum; ſed an ſurſum ſit aſcenſura, ſo
fide cognoſci poſſe concedo.

6. Quantum ad arbitrii libertatem
longe alia ejus ratio eſt in Deo, quam in no
bis; repugnat enim Dei voluntatem no
fuiſſe ab æterno indifferentem ad omnia qu
facta ſunt, aut unquam fient, quia nullu
bonum, vel verum, nullumve creden

dum

dum, vel faciendum, vel omittendum fingi poteſt, cujus idea in intellectu divino prius fuerit, quam ejus voluntas ſe determinarit ad efficiendum ut id tale eſſet: Neque hic loquor de prioritate temporis, ſed ne quidem prius fuit ordine, vel natura, vel ratione ratiocinata, ut vocant, ita ſcilicet ut iſta boni idea impulerit Deum ad unum potius quam aliud eligendum. Nempe, exempli cauſa, non ideo voluit mundum creare in tempore, quia vidit melius ſic fore, quam ſi creaſſet ab æterno: nec voluit tres angulos trianguli æquales eſſe duobus rectis, quia cognovit aliter fieri non poſſe, &c. Sed contra, quia voluit mundum creare in tempore, ideo ſic melius eſt, quam ſi creatus fuiſſet ab æterno: & quia voluit tres angulos trianguli neceſſario æquales eſſe duobus rectis, idcirco jam hoc verum eſt, & fieri aliter non poteſt, atque ita de reliquis. Nec obſtat quod dici poſſit merita ſanctorum eſſe cauſam cur vitam æternam conſequantur, neque enim ita ejus ſunt cauſa, ut Deum determinent ad aliquid volendum, ſed tantum ſunt cauſa effectus, cujus Deus voluit ab æterno ut cauſa eſſent. Et ita ſumma indifferentia in Deo ſummum eſt ejus omnipotentiæ argumentum. Sed quantum ad hominem, cum naturam omnis boni, & veri jam à Deo determinatam inveniat, nec

in

in aliud ejus voluntas ferri poſſit, evide
eſt ipſum eo libentius, ac proinde etia
liberius bonum, & verum amplecti, qu
illud clarius videt, nunquamque eſſe indi
ferentem, niſi quando quidnam ſit meliu
aut verius ignorat, vel certe quando ta
perſpicue non videt, quin de eo poſſit du
bitare: Atque ita longe alia indifferent
humanæ libertati convenit quam divin
Neque hic refert quod eſſentiæ rerum d
cantur eſſe indiviſibiles: nam primo, nu
eſſentia poteſt univoce Deo, & creatur
convenire; ac denique indifferentia non pe
tinet ad eſſentiam humanæ libertatis, cu
non modo ſimus liberi, quando ignorant
recti nos reddit indifferentes, ſed maxim
etiam quando clara perceptio ad aliquid pr
ſequendum impellit.

7. Non aliter concipio ſuperficiem, m
qua ſenſus noſtros affici puto, quam ab om
nibus Mathematicis, vel Philoſophis con
cipi ſolet (vel ſaltem debet) illa, quam
corpore diſtinguunt, & omni profunditat
carere ſupponunt. Sed duobus modis ſupe
ficiei nomen apud Mathematicos uſurpatu
nempe vel pro corpore, ad cujus ſolam lon
gitudinem, & latitudinem attenditur, quod
que nulla cum profunditate ſpectatur, et
non negetur ipſum aliquam habere; ve
tantum pro corporis modo, quando ſcilice
omn

omnis ei profunditas denegatur. Et idcirco ad vitandam ambiguitatem, dixi me loqui de ea ſuperficie, quæ cum ſit tantum modus, non poteſt eſſe pars corporis, corpus enim eſt ſubſtantia, & modus non poteſt eſſe pars ſubſtantiæ. Sed non negavi eſſe corporis extremum, quin è contra, maxime proprie vocari poteſt extremitas tam corporis contenti, quam continentis, eo ſenſu quo dicuntur ea corpora eſſe contigua, quorum extremitates ſunt ſimul. Nam ſane cum duo corpora ſe mutuo tangunt, una & eadem eſt utriuſque extremitas, quæ neutrius pars eſt, ſed utriuſque idem modus, qui etiam poteſt manere, quamvis iſta corpora tollantur, modo tantum alia, quæ ſint ejuſdem accurate magnitudinis, & figuræ, in ipſorum loca ſuccedant. Quin & locus ille, qui ab Ariſtotelicis dicitur eſſe ſuperficies corporis ambientis, non poteſt intelligi eſſe alia ſuperficies, quam hæc, quæ non eſt ſubſtantia, ſed modus. Neque enim mutatur locus turris, etſi aër ipſam ambiens mutetur, vel aliud corpus in locum ipſius turris ſubſtituatur, nec proinde ſuperficies, quæ hic pro loco ſumitur, pars ulla eſt aëris ambientis, vel turris. Ad accidentium autem realitatem explodendam, non mihi videtur opus eſſe expectare alias rationes ab is quæ jam à me tractatæ ſunt: Nam primo

cum omnis ſenſus tactu fiat, nihil præter ſ
perficiem corporum poteſt ſentiri: Atqui
quæ ſint accidentia realia, debent eſſe qu
diverſum ab iſta ſuperficie, quæ nihil ali
eſt quàm modus: Ergo ſi quæ ſint, non p
ſunt ſentiri. Quis autem unquam exiſtim
vit illa eſſe niſi quia putavit ſentiri. Ac d
inde, omnino repugnat dari accidentia re
lia, quia quicquid eſt reale, poteſt ſeparati
ab omni alio ſubjecto exiſtere, quicquid a
tem ita ſeparatim poteſt exiſtere, eſt ſubſta
tia non accidens. Nec refert quod dica
accidentia realia non naturaliter, ſed tantu
per divinam potentiam à ſubjectis ſuis ſeju
gi poſſe: Nihil enim aliud eſt fieri nat
raliter, quàm fieri per potentiam Dei ord
nariam, quæ nullo modo differt ab ejus p
tentia extraordinaria: nec aliud quicqua
ponit in rebus: adeo ut ſi omne id, quo
naturaliter ſine ſubjecto eſſe poteſt, ſit ſu
ſtantia, quicquid etiam per quantumvis e
traordinariam Dei potentiam poteſt eſſe ſi
ſubjecto, ſubſtantia eſt dicendum. F
teor quidem unam ſubſtantiam alteri ſu
ſtantiæ poſſe accidere; atqui cum hoc co
tingit, non ipſa ſubſtantia eſt quæ habet fo
mam accidentis, ſed ſolus modus quo ac
dit, ut cum veſtis accidit homini, non ip
veſtis ſed tantummodo *veſtitum eſſe* eſt a
cidens. Quia vero præcipua ratio q

mo

movit Philoſophos ad ponenda accidentia realia, fuit, quod putarint ſine illis ſenſuum perceptiones explicari non poſſe, promiſi me id minutatim de ſingulis ſenſibus in Phyſicis expoſiturum, non quod velim ut mihi ulla in re credatur, ſed quia ex iis quæ jam de viſu in Dioptrica explicui, putavi recte judicantes facile facturos eſſe conjecturam de eo quod in cæteris præſtare poſſim.

8. Attendenti ad Dei immenſitatem, manifeſtum eſt nihil omnino eſſe poſſe quod ab ipſo non pendeat, non modo nihil ſubſiſtens, ſed etiam nullum ordinem, nullam legem, nullamve rationem veri, & boni: alioqui enim, ut paulo ante dicebatur, non fuiſſet plane indifferens ad ea creanda quæ creavit. Nam ſi quæ ratio boni ejus præordinationem anteceſſiſſet, illa ipſum determinaſſet ad id quod optimum eſt faciendum: ſed contra, quia ſe determinavit ad ea quæ jam ſunt facienda, idcirco, ut habetur in Geneſi, *ſunt valde bona*, hoc eſt, ratio eorum bonitatis ex eo pendet quod voluerit ipſa ſic facere. Nec opus eſt quærere in quonam genere cauſæ iſta bonitas, aliæve tam Mathematicæ, quam Methaphyſicæ veritates à Deo dependeant: cum enim cauſarum genera fuerint ab iis enumerata, qui forte ad hanc cauſandi rationem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

non attendebant, minime mirum eſſet ſi nu-
lum ei nomen impoſuiſſent, ſed tamem im-
poſuerunt, poteſt enim vocari efficiens: e
dem ratione qua Rex eſt legis effector, e
lex ipſa non ſit res Phyſice exiſtens, ſed ta
tum, ut vocant, ens morale. Nec op
etiam eſt quærere qua ratione Deus potu
ſet ab æterno facere, ut non fuiſſet veru
bis 4. eſſe 8. &c. fateor enim id à nobis i
telligi non poſſe; atqui, cum ex alia par
recte intelligam nihil in ullo genere en
eſſe poſſe quod à Deo non pendeat, & fac
illi fuiſſe quædam ita inſtituere, ut à no
hominibus non intelligatur ipſa poſſe ali
ſe habere quam ſe habent, eſſet à ratio
alienum propter hoc quod nec intelligimu
nec advertimus à nobis debere intelligi,
eo quod recte intelligimus dubitare. N
proinde putandum eſt *æternas veritates pen*
re ab humano intellectu, vel ab aliis rebus ex
ſtentibus, ſed à ſolo Deo, qui ipſas ab æte
no, ut ſummus legiſlator inſtituit.

9. Ut recte advertamus quænam ſit ſe
ſus certitudo, tres quaſi gradus in ipſo ſu
diſtinguendi. Ad primum pertinet ta
tum illud quo immediate afficitur organu
corporeum ab objectis externis, quo
que nihil aliud eſſe poteſt quam motus pa
ticularum iſtius organi, & figuræ, ac ſit
mutatio ex illo motu procedens. Secu

d

dus continet id omne quod immediate reſultat in mente ex eo quod organo corporeo ſic affecto unita ſit, taleſque ſunt perceptiones doloris, titillationis, ſitis, famis, colorum, ſoni, ſaporis, odoris, caloris, frigoris, & ſimilium, quas oriri ex unione, ac quaſi permiſtione mentis cum corpore in ſexta Meditatione dictum eſt. Tertius denique comprehendit omnia illa judicia, quæ occaſione motuum organi corporei de rebus extra nos poſitis ab ineunte ætate facere conſuevimus. Ut exempli cauſa, cum baculum video, non putandum eſt aliquas ſpecies intentionales ab ipſo ad oculum advolare, ſed tantum radios luminis ex iſto baculo reflexos, quoſdam motus in nervo optico, &, illo mediante, etiam in cerebro excitare, ut ſatis prolixe in Dioptrica explicui; atque in hoc cerebri motu, qui nobis cum brutis communis eſt, primus ſciendi gradus conſiſtit. Ex ipſo vero ſequitur ſecundus, qui ad ſolam coloris, luminiſve ex baculo reflexi perceptionem ſe extendit, oriturque ex eo quod mens cerebro tam intime conjuncta ſit, ut à motibus qui in ipſo fiunt afficiatur: atque nihil aliud ad ſenſum eſſet referendum, ſi accurate illum ab intellectu diſtinguere vellemus. Nam quod ex iſto coloris ſenſu quo afficior judicem baculum extra me poſitum eſſe coloratum: itemque

quod ex iſtius coloris extenſione, termina-
tione, ac ſitus relatione ad partes cerebri,
de ejuſdem baculi magnitudine, figura, &
diſtantia ratiociner, etſi vulgo ſenſui tri-
buatur, ideoque hîc ad tertium ſentiendi
gradum retulerim, manifeſtum tamen eſt
à ſolo intellectu pendere; Atque magnitu-
dinem, diſtantiam, & figuram per ſolam
ratiocinationem unas ex aliis percipi poſſe
in Diop. demonſtravi. Sed in hoc tantum
differentia eſt, quod ea quæ nunc primum
ob novam aliquam animadverſionem judi-
camus, intellectui tribuamus; quæ vero
prima ætate eodem plane modo, atque nunc
de iis quæ ſenſus noſtros afficiebant judica-
vimus, aut etiam ratiocinando concluſi-
mus, referamus ad ſenſum, quia nempe de
iis tam celeriter propter conſuetudinem ra-
tiocinamur, & judicamus, aut potius judi-
ciorum, jam olim à nobis de rebus ſimili-
bus factorum recordamur, ut has operatio-
nes à ſimplici ſenſus perceptione non diſtin-
guamus. Ex quibus patet cum dicimus in-
tellectus certitudinem ſenſuum certitudine
longe eſſe majorem, ſignificari tantum ea
judicia, quæ jam provecta ætate ob novas
aliquas animadverſiones facimus, certiora
eſſe iis, quæ à prima infantia, & abſque
ulla conſideratione formavimus, quod abſ-
que dubio eſt verum: Nam de primo, &

ſecundo

ſecundo ſentiendi gradu manifeſtum eſt hîc non agi, quia nulla in ipſis falſitas eſſe poteſt. Cum itaque dicitur *baculum apparere fractum in aquâ ob refractionem*, idem eſt ac ſi diceretur, eo illum modo nobis apparere, ex quo infans judicaret ipſum fractum eſſe, & ex quo etiam nos ſecundum præjudicia quibus ab ineunte ætate aſſuevimus idem judicamus. Quod autem hic additur, nempe *illum errorem non intellectu, ſed tactu corrigi*, non poteſt à me concedi: quia etſi ex tactu baculum rectum eſſe judicemus, idque eo judicandi modo, cui ab infantia ſumus aſſueti, quique idcirco *ſenſus* vocatur, non tamen hoc ſufficit ad errorem viſus emendandum, ſed inſuper operæ eſt, ut aliquam rationem habeamus, quæ nos doceat credendum eſſe hac de re judicio ex tactu, potius quam judicio ex viſu elicito: quæ ratio cum in nobis ab infantia non fuerit, non ſenſui, ſed tantum intellectui eſt tribuenda: Atque ideo in hoc ipſo exemplo ſolus eſt intellectus, qui ſenſus errorem emendat, nec ullum unquam afferri poteſt, in quo error ex eo contingat quod mentis operationi, magis quàm ſenſui fidamus.

10. Quandoquidem ea quæ ſuperſunt, tanquam dubia, potius quam tanquam objectiones, proponuntur, non mihi tantum aſſumo ut auſim ſpondere me illa, de quibus video

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

deo pleroſque doctiſſimos , & ingenioſiſſi-
mos viros adhuc dubitare , ſufficienter eſſe
expoſiturum : Sed tamen ut quicquid in me
eſt præſtem , & cauſæ non deſim , dicam
ingenue qua ratione contigerit , ut meipſum
iiſdem dubiis plane liberarim , ſic enim ſi
forte aliis eadem uſui ſint gaudebo : ſin mi-
tus , ſaltem nullius temeritatis conſcius mihi
ero. Cum primum ex rationibus in his
Meditationibus expoſitis mentem humanam
realiter à corpore diſtingui , & notiorem
eſſe quam corpus , & reliqua collegiſſem
cogebar quidem ad aſſenſionem , quia ni-
hil in ipſis non cohærens , atque ex eviden-
tibus principiis juxta Logicæ regulas con-
cluſum advertebam : ſed fateor me non id-
circo fuiſſe plane perſuaſum , idemque fere
contigiſſe quod aſtronomis , qui poſtquam
ſolem eſſe aliquoties terra majorem ratio-
nibus evicerunt , non poſſunt tamen à ſe
impetrare dum in illum oculos convertunt,
ut judicent non eſſe minorem. Poſtquam
autem ulterius perrexi , & iiſdem innixus
fundamentis ad rerum Phyſicarum conſide-
rationem tranſivi , primo attendendo ad id-
eas , ſive notiones , quas de unaquaque re
apud me inveniebam , & unas ab aliis dili-
genter diſtinguendo , ut judicia omnia mea
cum ipſis conſentirent, adverti nihil plane ad
rationem corporis pertinere , niſi tantum
quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

quod ſit res longa, lata, & profunda, variarum figurarum, variorumque motuum capax; ejuſque figuras, ac motus eſſe tantum modos, qui per nullam potentiam ſine ipſo poſſunt exiſtere; colores verò, odores, ſapores, & talia, eſſe tantum ſenſus quoſdam in cogitatione mea exiſtentes, nec minus à corporibus differentes, quàm dolor differt à figura, & motu teli dolorem incutientis; ac denique gravitatem, duritiem, vires calefaciendi, attrahendi, purgandi, aliaſque omnes qualitates, quas in corporibus experimur, in ſolo motu, motuſve privatione, partiumque configuratione, ac ſitu conſiſtere. Quæ opiniones cum plurimum differrent ab iis, quas prius de iiſdem rebus habueram, cœpi deinde conſiderare quas ob cauſas aliter antea crediddiſſem, præcipuamque eſſe animadverti, quod primum ab infantia varia de rebus Phyſicis, utpote quæ ad vitæ, quam ingrediebar, conſervationem conferebant, judicia tuliſſem, eaſdemque poſtea opiniones, quas tunc de ipſis præconceperam, retinuiſſem: cumque mens, illa ætate, minus recte organis corporeis uteretur, iiſqe firmius affixa nihil abſque ipſis cogitaret, res tantum confuſas advertebat, & quamvis propriæ ſuæ naturæ ſibi conſcia eſſet, nec minus apud ſe ideam cogitationis, quam extenſionis haberet, quia tamen

X 5 nihil

nihil intelligebat quin ſimul etiam aliqui imaginaretur, utrumque pro uno & eodem ſumebat, notioneſque omnes, quas de rebus intellectualibus habebat, ad corpus referebat; & cum deinde in reliqua vita nunquam me illis præjudiciis liberaſſem, nihil omnino ſatis diſtincte cognoſcebam, nihilque quod non ſupponerem eſſe corporeum. Etiamsi earum rerum, quas corporeas eſſe ſupponebam, tales ſæpe ideas, ſive conceptus effingerem, ut mentes potius quam corpora, referrent: nam cum, exempli causa, concipiebam gravitatem inſtar qualitatis cujuſdam realis, quæ craſſis corporibus ineſſet, etſi vocarem illam qualitatem, quatenus ſcilicet ad corpora, quibus inerat, ipſam referebam, quia tamen addebam eſſe realem, revera putabam eſſe ſubſtantiam: eodem modo quo veſtis in ſe ſpectata ſubſtantia eſt, etſi, cum ad hominem veſtitum refertur, ſit qualitas: Atque etiam mens, etſi revera ſubſtantia ſit, nihilominus tamen corporis, cui adjuncta eſt, qualitas dici poteſt. Et quamvis gravitatem per totum corpus quod grave eſt, ſparſam eſſe imaginarer, non tamen ipſi eandem illam extenſionem, quæ corporis naturam conſtituit, tribuebam, vera enim corporis extenſio talis eſt, ut omnem partium penetrabilitatem excludat; tantumdem autem gravitatis, quantum

eſt

eſt in ligno decem pedum, putabam eſſe in maſsâ auri, alteriuſve metalli, unius pedis, quin & illam eandem omnem in punctum Mathematicum contrahi poſſe judicabam; quin etiam, dum corpori gravi manebat coëxtenſa, totam ſuam vim in qualibet ejus parte exercere poſſe videbam, quia ex quacunque parte corpus illud funi appenderetur, tota ſuà gravitate funem trahebat, eodem plane modo ac ſi gravitas iſta in ſola parte funem tangente, non etiam per reliquas ſparſa fuiſſet. Nec ſane jam mentem alia ratione corpori coëxtenſam, totamque in toto, & totam in qualibet ejus parte eſſe intelligo. Sed ex eo præcipue apparet illam gravitatis ideam fuiſſe ex parte ab illa, quam habebam mentis, deſumptam, quod putarem gravitatem deferre corpora verſus centrum terræ, tanquam ſi aliquam ejus cognitionem in ſe contineret: Neque enim hoc profecto ſine cognitione fieri, neque ulla cognitio niſi in mente eſſe poteſt. Attamen alia etiam nonnulla gravitati tribuebam, quæ non eodem modo de mente poſſunt intelligi, ut quod eſſet diviſibilis, menſurabilis, &c. Poſtquàm autem hæc ſatis animadverti, & mentis ideam à corporis, motuſque corporei ideis accurate diſtinxi, omneſque alias qualitatum realium, formarumve ſubſtantia-

lium

lium ideas, quas ante habueram, ex ipſis me conflatas, efficta ſve fuiſſe deprehendi perfacile me omnibus dubiis, quæ hic propoſita ſunt, exolui: Nam primo non dubitavi quin claram haberem ideam meæ mentis, utpote cujus mihi intime conſcius eram: nec quin idea illa ab aliarum rerum ideis eſſet plane diverſa, nihilque corporeitatis habere, quia cum cæterarum etiam rerum veras ideas quæſiviſſem, ipſaſque omnes in genere cognoſcere mihi viderer nihil plane in iis, quod ab idea mentis non omnino differret, inveniebam; & longe majorem diſtinctionem eſſe videbam inter ea, quæ, quamvis de utroque attente cogitarem, nihilominus diſtincta apparebant, qualia ſunt mens & corpus, quam inter ea, quorum quidem unum poſſumus intelligere non cogitantes de alio; ſed quorum tamen unum non videmus abſque alio eſſe poſſe, cum de utroque cogitamus. Ut ſane immenſitas Dei poteſt intelligi, quamvis ad ejus juſtitiam non attendatur: ſed plane repugnat ut ad utramque attendentes, ipſum immenſum, & tamen non juſtum eſſe putemus. Poteſtque etiam Dei exiſtentia recte cognoſci, quamvis perſonæ ſacroſanctæ Trinitatis ignorentur, utpote quæ non niſi à mente per fidem illuſtrata percipi poſſunt; atqui cum perceptæ ſunt, nego in-

ter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

ter ipſas diſtinctionem realem ratione eſſentiæ divinæ poſſe intelligi, quamvis ratione relationum admittatur. Ac denique non timui ne me mea forſan Analyſi præoccupaſſem, ac decepiſſem cum ex eo quod viderem quædam eſſe corpora quæ non cogitant, vel potius clare intelligerem quædam corpora ſine cogitatione eſſe poſſe, malui arguere cogitationem ad naturam corporis non pertinere, quam ex eo quod viderem quædam alia corpora, utpote humana, quæ cogitant, concludere cogitationem eſſe corporis modum: Nam revera nunquam vidi, aut percepi humana corpora cogitare, ſed tantum eoſdem eſſe homines, qui habent & cogitationem, & corpus: Hocque fieri per compoſitionem rei cogitantis cum corporea ex eo perſpexi, quod rem cogitantem ſeparatim examinando, nihil in illa deprehenderim quod ad corpus pertineret, ut neque ullam cogitationem in natura corporea ſeorſim conſiderata: contra autem examinando modos omnes tam corporis, quam mentis, nullum plane animadverti, cujus conceptus à rei, cujus erat modus conceptu non penderet. Atque ex eo quod duo quædam ſimul juncta ſæpe videamus, non licet concludere ipſa eſſe unum & idem; ſed ex eo quod aliquando unum ex ipſis abſque alio advertamus, optime infertur eſſe diverſa. Ne-

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

que ab hac illatione potentia Dei nos d-
bet deterrere, quia non minus concep
repugnat ut ea, quæ tanquam duo diver
clare percipimus, fiant intrinſece, & ab
que compoſitione unum, & idem, quam
ea, quæ nullo modo diſtincta ſunt, ſepare
tur: atque ideo ſi Deus quibuſdam corpo
bus vim cogitandi indiderit, (ut revera
lam humanis indidit) hanc ipſam vim pote
ab iis ſaparare, ſicque nihilominus eſt
ipſis realiter diſtincta. Nec miror quod oli
antequam me ſenſuum præjudiciis libera
ſem, recte quidem perceperim 2. *&* 3. *fac*
re 5. *& cum ab æqualibus æqualia auferuntur*
quæ remanent eſſe æqualia, & multa ejuſmod
cum tamen animam hominis ab ejus corp
re diſtinctam eſſe non putarem, nam faci
adverto non contigiſſe, dum adhuc plan
infans eſſem, ut de propoſitionibus iſtis
quas omnes æque admittunt, quicquam fal
judicarem, quia tunc nondum mihi uſu
erant, nec pueri diſcunt prius numerare 2
& 3. quam capaces ſint judicandi an ſin
5. &c. contrà autem à prima infantia men
tem, & corpus (ex quibus ſcilicet me com
poſitum eſſe confuſe advertebam) tanquam
unum quid concepi: atque id in omni fer
imperfecta cognitione contingit, ut mul
ta ſimul inſtar unius apprehendantur, quæ
poſtea per accuratius examen ſunt diſtin

guenda

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]

guenda. Sed valde miror doctos homines, & Metaphyſicis rebus à triginta annis aſſuetos, poſtquàm Meditationes meas ſepties legerunt, arbitrari, *me, ſi eaſdem eo relegerem animo, quo ipſas ad examen analyticum revocarem, ſi mihi ab inimico propoſitæ eſſent, rationes in iis contentas non crediturum tanti eſſe ponderis, tantarumve virium, ut iis debeant omnes aſſentiri*; cum interim ipſi nullum plane vitium in iſtis meis rationibus oſtendant. Ac profecto multo plus mihi tribuunt quam debent, vel etiam quam ulli homini ſit tribuendum, ſi putent me aliqua uti Analyſi, cujus ope vel veræ demonſtrationes evertantur, vel falſæ ita tegantur, & adornentur, ut à nemine alio everti poſſint: cum è contra eam tantum me quæſiviſſe profitear, qua verarum rationum certitudo, ac falſarum vitia cognoſcantur. Atque ideo non ita moveor, quod viri docti nondum meis concluſionibus aſſentiantur, quàm quod poſt attentam, & ſæpius repetitam mearum rationum lectionem nihil in ipſis vel male aſſumptum, vel non rectè illatum eſſe oſtendant. Nam quod concluſiones ægre admittant, id facile tribui poteſt inveteratæ conſuetudini aliter de ipſis judicandi; ut jam ante notatum eſt Aſtronomos non facile imaginari ſolem eſſe majorem terra, quamvis certiſſimis ra-
tionibus

tionibus id demonſtrent; Non autem vid
cauſam ullam eſſe poſſe cur nec ipſi, n
ulli alii, quod ſciam, quicquam hactenus
rationibus meis reprehenderint, niſi qu
ſunt omnino veræ, ac certæ, cum præſe
tim ipſæ ex nullis obſcuris, ignotiſve pri
cipiis, ſed primum à ſumma rerum omniu
dubitatione, ac deinde ex iis, quæ men
præjudiciis liberæ omnium evidentiſſima
& certiſſima eſſe apparent, gradatim d
ductæ ſint, hinc enim ſequitur plane null
in iis errores eſſe poſſe, quin facile à quov
mediocri ingenio prædito advertantur. A
que hic idcirco mihi videor merito poſſ
concludere, non tam ea quæ ſcripſi infirma
authoritate doctiſſimorum virorum, q
ipſis ſæpe perlectis nondum poſſunt aſſentiri
quam è contra eorundem authoritate con
firmantur, ex eo quod nullos errores, ſiv
paralogiſmos, poſt tot accurata examina
in demonſtrationibus meis annotarint.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 C 22 [1]